Redactor: G. Moldoveanu
Tehnoredactare computerizată: Cristian Dragomir
Coperta: Walter Riess

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ILIESCU, ADA
Gramatica practică a limbii române actuale/ Ada Iliescu. – Ed. a 2-a, rev. - București : Corint, 2007
Bibliogr.
ISBN 978-973-135-193-3

811.135.1'36(075.3)

ISBN 978-973-135-193-3

ADA ILIESCU

Gramatica practică a limbii române actuale

Ediţie revizuită după *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (ediţia a II-a, 2005)

CORINT

„Datoria unui profesor nu este
de a impune sistemul vreunui filosof,
oricare ar fi el,
ci de a da metoda sigură în căutarea adevărului
şi nimic mai mult."

Titu Maiorescu

„Ceea ce e perfect înţeles
se enunţă cu claritate.
Cum descrie cineva un lucru,
aşa l-a văzut şi l-a priceput."

Mihai Eminescu

CUVÂNT-ÎNAINTE

Lucrarea de față își propune să le ofere atât elevilor din cursul gimnazial, cât și celor de la liceu un material util despre cum trebuie să se învețe și să fie înțeleasă *gramatica de bază* pentru ca la concursurile școlare și la examenele viitoare aceștia să poată rezolva orice problemă teoretică sau practică, indiferent dacă probele examenelor vor fi de tip clasic ori de tip grilă.

Ne-am străduit să atingem rigorile unei lucrări cu o anumită ținută științifică, respectând însă principiul accesibilității, astfel încât ea să fie un bun instrument de lucru nu numai pentru elev, cât și pentru profesor, deoarece îi ajută să parcurgă teoria gramaticală (*morfologia* și *sintaxa*), gândită după un plan adecvat, specific fiecărui compartiment al gramaticii, și urmărește să clarifice majoritatea ambiguităților care apar în analiza gramaticală, la nivelul subiectelor de la olimpiade sau de la testarea națională, precum și al celor de la admitere la facultate.

Abordând, pentru fiecare parte de vorbire sau de propoziție, și problemele de *ortografie* ori de *punctuație*, am intenționat să imprimăm un caracter practic-operațional în prezentarea motivărilor pertinente, prin corelarea permanentă a noțiunilor de *morfologie* cu cele de *sintaxă* și de *vocabular*, dar și cu cele de *ortografie*, *ortoepie* și de *punctuație*, pledând pentru formarea unor deprinderi de exprimare corectă – orală și scrisă – și de însușire a cunoștințelor de limbă.

De asemenea, dorim ca aceia care vor utiliza această lucrare să rețină și nota de normalitate – benefică și instructiv-educativă – pe care am încercat să o imprimăm prin exemplele create ad-hoc, dorința noastră de a sădi în sufletul elevilor un patriotism delicat, discret și adevărat, pornit din inimă, precum și de a cultiva acele valori morale atât de necesare tineretului în perioada pe care o traversăm cu toții.

Când a trebuit să facem necesare comentarii, cu scopul de a încerca să rezolvăm unele ambiguităţi sau „capcane", ne-am permis, din dorinţa de a fi cât mai aproape de sufletul elevului, să abordăm un stil direct, un dialog lejer, bine dirijat, continuând – atât cât a fost posibil – stilul imprimat de manualele şcolare pentru gimnaziu.

Claritatea expunerii, densitatea şi structurarea exemplelor într-o formă riguros ştiinţifică, gândite, în special, din punctul de vedere al elementului regent, renunţarea la anumite structuri formale în favoarea unor explicaţii uşor de înţeles şi de automatizat sunt doar câteva elemente prin care această carte este oferită elevilor într-o ţinută cât se poate de accesibilă, încât aceştia să posede, încă din primele clase de gimnaziu, cunoştinţele care le sunt absolut necesare.

Concepută ca un instrument de lucru sigur, practic şi, credem noi, deosebit de util în aprofundarea cunoştinţelor de gramatică, în vederea prezentării la examene, cartea aceasta are ca suport, în primul rând, *Gramatica Academiei* (ed. a II-a revizuită şi adăugită, 1966) care reglementează, oficial, utilizarea corectă a limbii române literare actuale în comunicarea orală şi scrisă.

Ediţia de faţă este corelată cu normele actuale impuse de *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic* al Academiei Române, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, publicat la Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Bibliografia de bază a lucrării noastre (pe care n-am considerat că este cazul să o reproducem în această lucrare dedicată elevilor) cuprinde operele monumentale ale maeştrilor noştri – să-i menţionăm, totuşi, pe Mioara Avram, Grigore Brâncuş, Ion Coteanu, Dumitru Craşoveanu, Doina Dascălu, Alexandru Graur, Valeria Guţu Romalo, Theodor Hristea, Iorgu Iordan, Dumitru Ivănuş, Maria Manoliu Manea, Gabriela Pană Dindelegan, Rodica Popescu, Vladimir Robu, Manuela Saramandu, Gheorghe I. Tohăneanu –, precum şi lucrările preţioase ale unor cercetători care s-au ocupat de studiul gramaticii româneşti, de studierea scrierii şi pronunţării limbii române literare contemporane, contribuţii la care am recurs şi noi.

Scopul urmărit nu este doar asigurarea legăturii indisolubile între noţiunile teoretice însuşite la orele de *Limba română* şi practica analizei gramaticale, ci şi realizarea cerinţei *didacticii moderne* care preconizează

participarea directă şi activă a cursanţilor la explicarea, înţelegerea şi automatizarea faptelor gramaticale.

După o experienţă de peste trei decenii la catedră, am înţeles că tineretul de azi pretinde cu ardoare „să i se fixeze în tipare eterne perfecţiunea!" De aceea, prin *automatizare* să nu se înţeleagă crearea anumitor clişee sau raţionamente false sau confuze, ci tocmai evitarea lor prin exersare – logică –, neîntreruptă şi dirijată, în aşa fel încât *modelele de limbă* să devină automatisme – „colaci de salvare" – într-un examen *de tip clasic* ori *de tip grilă*, dar şi în aspectul îngrijit al exprimării în limba română literară actuală.

Ambiţia demersului nostru nu a fost aceea de a impune modele sau de a propune norme originale, ci ne-am străduit a le prezenta într-o anumită ordine perfectă şi a le justifica pe cele existente în cărţile care se află în *bibliotecile personale* sau în librării, înlesnind accesul tinerilor spre rigoarea limbii române literare contemporane.

Măsura în care am reuşit acest lucru ne-o va da reacţia cititorilor (primii beneficiari şi, în acelaşi timp, cei mai sinceri judecători), pe care o aşteptăm cu emoţie.

Şi, pentru că „adolescenţa este o etapă arsă de nelinişti existenţiale", a sosit momentul, dragii noştri elevi şi studenţi, să vă verificaţi capacitatea infinită a trupului, a intelectului şi a sufletului şi, parcurgând paginile acestei cărţi, *să aprofundaţi* cu plăcere Gramatica limbii voastre materne, *continuând ceea ce aţi făcut până acum la şcoală,* şi să înţelegeţi – prin efortul fizic şi mental pe care îl depuneţi – bogăţia vieţii voastre în această etapă, precum şi utilitatea gramaticii, frumuseţea acestei discipline considerate de unii aridă, bună doar pentru promovarea unor examene obligatorii în anumite etape ale vieţii de şcolar şi de student.

Să nu uitaţi însă că mâine, poimâine, şansa vieţii voastre ar putea să depindă şi de felul în care ştiţi să scrieţi ori să întreţineţi o conversaţie la un *interviu* pe care îl veţi da şi la care se apreciază nu numai pregătirea profesională, ci şi degajarea, dezinvoltura cu care vă susţineţi punctul de vedere. Or, toate acestea, inclusiv felul măiestrit în care ştiţi să mânuiţi fraza, precum şi darul elocinţei, sunt consecinţe ale aplicării unor reguli gramaticale învăţate, înţelese şi automatizate în timp.

Fără îndoială că o asemenea lucrare nu poate fi scutită de insuficienţe, de omisiuni sau chiar de eventuale greşeli. De aceea, vom

rămâne profund îndatorați cititorilor care, cu ochi critic, le vor descoperi, ajutându-ne astfel să le înlăturăm la o eventuală reeditare.

Mulțumiri recunoscătoare se cuvin *maeştrilor* noştri care „ne-au învățat carte”; *elevilor şi studenților* noştri care, prin întrebări iscoditoare, ne-au stimulat în studiul nostru; *Facultății de Drept „N. Titulescu”* şi *Facultății de Litere* de la Universitatea din Craiova, care, prin tot ceea ce înseamnă ele, ne-au dat posibilitatea să ajungem cu elevii şi cu studenții noştri la performanțe bine cunoscute în lumea şcolii.

În vederea *rezolvării testelor-grilă* şi a *exercițiilor din culegerile* care tratează subiectele date la examene, vă recomandăm, *în final*, o bibliografie selectivă cu lucrări apărute în ultimul deceniu, dar vă sugerăm să nu vă angajați în *rezolvarea exercițiilor şi a testelor* propuse până când nu veți avea o pregătire generală temeinică, până când nu veți şti materia „ca la carte”! Mult succes!

Autoarea

MORFOLOGIA

Este o parte componentă a gramaticii care *se ocupă de forma cuvintelor şi de gruparea lor în clase de cuvinte* cu trăsături asemănătoare, adică **părţi de vorbire flexibile** şi **părţi de vorbire neflexibile,** precum şi *de modificările formale ale cuvintelor*, adică de **categoriile morfologice.**

Părţile de vorbire

Flexibile	*Neflexibile*
• Substantivul • Articolul • Adjectivul • Pronumele • Numeralul • Verbul	• Adverbul • Prepoziţia • Conjuncţia • Interjecţia

Categoriile morfologice

• gen • număr • caz • determinare prin articol • grad de comparaţie	• persoană • diateză • mod • timp

➢ Deoarece majoritatea lucrărilor şi culegerilor publicate până în prezent care propun elevilor exerciţii sau teste de limba română insistă, în mod deosebit, asupra funcţiei sintactice a cuvintelor şi pentru că practica analizei gramaticale a demonstrat că elevului îi este mult mai uşor să spună: **„subiect / atribut ş.a. exprimat prin...”,** am hotărât să acordăm funcţiilor sintactice un rol primordial, deşi ne aflăm la capitolul **Morfologie.**

În acest fel, am privit funcţia ca **un element care îşi subordonează structura,** altfel spus ***„structura trebuie să se afle în serviciul funcţiei.”***

SUBSTANTIVUL

I. DEFINIŢIE

Substantivul (subst.) este partea de vorbire care ***denumeşte obiecte*** în sens foarte larg (adică fiinţe, lucruri, fenomene, stări, acţiuni, însuşiri, relaţii etc.) şi *se declină* (adică suferă modificări formale după număr şi caz):

• ***fată, casă, fulger, ieşire, somn, tinereţe, fericire, prietenie*** ş. a.

II. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN SUBSTANTIV?

A. Funcţiile sintactice

Substantivul îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:

1) **subiect** în:

N. • **Craiova** *este un oraş frumos*. • **Corina** *învaţă bine*.
G. • **Ai Mariei** *au plecat la munte*. (excepţie aparentă de la N.)
Ac. • *Au mai plecat* **dintre candidaţi.** (excepţie aparentă de la N.)

2) **nume predicativ** în:

N. • *Eminescu este* **Eminescu.** • *Acesta este* **copilul** *meu.*
G. • *Pixul este* **al elevului.** • *Noi suntem* **contra corupţiei.**
D. • *Copiii sunt* **aidoma părinţilor.** • *Gabriel este* **asemenea tatălui** său.
Ac. • *Cadoul este* **de la mama.** • *Nepoţii noştri sunt* **ca fraţii.**

3) **atribut substantival** în:

N. • *Profesorul* **Popescu** *este foarte exigent.*
• Colegul tău, **avocatul,** *este foarte cunoscut.*
G. • *Caietele* **elevului** *sunt curate.*
• *Banca* **din faţa Mariei** *este defectă.*
D. • El este martor ***lui Popescu.***
• *Transmiterea de salutări* **profesorilor** *e ceva extraordinar.*

Ac. • *Cadoul* **de la mama** *e foarte scump.*
• *Oameni* **ca frații** *nu prea se mai găsesc.*

4) **complement direct** în:
Ac. • *Noi îi respectăm* ***pe profesori.*** • *Cosmin o ajută* **pe Corina.**
G. • *Tu îi ajuți* **pe ai vecinului.** • *Noi îi respectăm* **pe ai Mariei.**
(excepție de la Ac.)

5) **complement indirect** în:
G. • *Câinele s-a năpustit* **asupra copilului.**
• *Nadia este posesoare* ***a medaliilor.***
D. • *Noi le telefonăm* **părinților** *săptămânal.* • *Pixul e util* **omului.**
• *Bravo* **părinților** *voştri !* • *Onoare* **educatorilor** *voştri !*
Ac. • *Elevii discută* **despre examen.** • *Noi ne bazăm* **pe teorie.**
• *Eu contez* **pe copiii** *mei.* • *El şi-a adus aminte* **de copilărie.**
• *Fiica mea a plecat foarte departe* **de casă.**
• *Coşul e plin* **de mere.**

6) **complement de agent** (*cu valoare de subiect logic*) în:
Ac. • *Temele sunt scrise* **de elevi.**
• *Tata a fost operat* **de un** *bun* **specialist.**
G. • *Casa a fost ridicată* **de ai Mariei.** (excepție de la **Ac.**)

7) **complement circumstanțial de loc** în:
Ac. • *Elevii merg* **la şcoală.** • *Ei au fost* **la Paris.**
• *Noi locuim* **aproape de parc.**
G. • **În spatele blocului** *a crescut un brad.*
• *Nepoții s-au adunat* **în jurul bunicii.**
• **Împrejurul parcului** *sunt plopi.*
D. • *Stai* **locului !** • *Duceți-l* **naibii !**

8) **complement circumstanțial de timp** în:
G. • **Pe vremea bunicilor** *nu erau taxiuri.*
• **Înaintea examenelor** *nu pierdem timpul la televizor.*
Ac. • **La masă** *au vorbit numai despre examen.*
• *Nadia şi soțul ei s-au cunoscut* **la olimpiadă.**
• *Nu ieşiți din casă* **pe timp de ploaie !**

9) **complement circumstanțial de mod** în:

G. • *Sportivul înoată* **contra curentului.**

D. • *Ionel și Ileana sunt frumoși* **aidoma mamei.**

• *Copiii se comportă* **asemenea părinților.**

• *Ei au realizat proiectul* **conform indicațiilor** *date.*

Ac. • *Andrei este mai mare* **decât Horia.**

• *Proiectul a fost realizat* **în conformitate cu indicațiile** *date.*

• *Elevii învață teoria* **cu plăcere.**

• *Dunărea a crescut* **cu** *trei* **metri.**

10) **complement circumstanțial de cauză** în:

G. • **Din cauza lui Radu** *am pierdut timpul.*

• *N-am venit* ***din pricina gerului.*** (cauza unui efect negativ)

D. • **Datorită mamei** *avem atâtea valori materiale.*

• *Copiii vor lua examenele* **datorită învățăturii.** (cauza unui efect pozitiv)

Ac. • *A fost pedepsit* **pentru neatenție.**

• *Au fost sancționați* ***pentru neplata*** *amenzii.*

11) **complement circumstanțial de scop** în:

G. • *Recapitularea se face* **în favoarea elevilor.**

• *Ei se pregătesc zilnic* **în vederea examenelor.**

Ac. • *Nadia s-a pregătit serios* **pentru concurs.**

• *Oamenii legii au plecat* **în anchetă.**

12) **complement circumstanțial condițional** în:

Ac. • **În ipoteza** *plecării, luați bilete !* • **În caz de nevoie,** *trageți semnalul !*

• *Mergeți cu mine* **în eventualitatea** *respectării programului.*

G. • **În locul lui Radu,** *eu nu te pedepseam.*

• **În locul colegului** *tău, eu te-aș fi ajutat.*

13) **complement circumstanțial concesiv** în:

G. • **În ciuda febrei,** *el tot a venit la ore.*

• **Împotriva așteptărilor,** *tot a venit !*

• **În pofida rugăminților,** *el nu ne-a spus adevărul.*

Ac. • **Cu toate eforturile,** *tatăl meu n-a mai putut fi salvat.*

• **Cu toți banii** *avuți, ei tot se plâng.*

D. • **Contrar așteptărilor,** *ei tot au plecat.*

14) **complement circumstanțial consecutiv** în:
Ac. • *Corina învăța până* **la epuizare.** • *A reușit* **spre bucuria** *tuturor.*

15) **element predicativ suplimentar** în:
N. • *Ea se numește* **Roxana.** • *Pe el îl cheamă* **Liviu.**
• *L-au botezat* **Tiberiu.** • *Îi ziceau* **Maria.**
• *Au pus pe liberal* **premier.** • *Au făcut galbenul* **maro.**
G. • *Acel curent numit* **al analogiștilor** *mi-a picat la examen.*
• *Oamenii îl știau* **împotriva corupției.**
D. • *Noi îl credeam* **aidoma părinților.**
Ac. • *S-a dat* **drept deputat** *de Dolj.* • *A venit* **ca primar** *în sat.*
• *Îl știam* **cât bradul.** • *„Dă-mi pe Vidra ta* **de vamă !...”**

16 a) **apoziție neacordată** (atribut apozițional):
N. • *Temele elevului* **Popescu** *sunt corectate.*
• *Eu îi telefonez elevului* **Popescu.**
• *Noi îl ajutăm pe elevul* **Popescu.** • *Eu discut cu elevul* **Popescu.**

16 b) **apoziție acordată** (atribut apozițional):
G. • *Teza premiantului*, **a lui Popescu** *dintr-a XI-a A, e perfectă.*
adică a lui Popescu
D. • *I-am dat premiantului*, **adică lui Popescu,** *nota zece.*
lui Popescu *dintr-a XI-a.*
Ac. • *L-am felicitat pe premiant*, **pe Popescu** *dintr-a XI-a.*
adică pe Popescu
V. • *Bade* **Ioane !** • *Nene* **Iancule !** • *Iscusite* **vânătorule !**

B. Clasificarea substantivelor

Substantivele pot fi:

1) **simple:** *elev, om, pix, casă, câine, Maria, Liviu, Bubu, Paul, Adi, Arin* ș.a.

2) **compuse:** *untdelemn, floarea-soarelui, punct și virgulă, zgârie-brânză, Câmpulung, Cluj-Napoca, Drobeta-Turnu-Severin* ș.a.

3) **comune:** *casă, masă, elevă, fericire, fotbal, generozitate, altruism, dor* ș.a.

4) **proprii:** *Corina*, *Cosmin*, *Timişoara*, *Craiova*, *Ana-Maria*, *Vârful cu Dor*, *ONU*, *Facultatea de Drept*, *PNL*, *NATO*, *UE* ş.a.

5) **concrete:** *copil*, *urs*, *ceas*, *dulap*, *pom*, *banană*, *mamă*, *şcoală*, *caiet*, *pix, televizor, computer, grădină, liliac, biserică* ş.a.

6) **abstracte:** *democraţie*, *însingurare*, *bucurie*, *apatie*, *solidaritate*, *fobie*, *bucluc*, *fraternitate*, *idee*, *infatuare*, *vibraţie*, *voinţă* ş.a.

7) **regulate:** (rădăcina cuvântului rămâne aceeaşi în declinare) *soldat*, *poartă*, *copil*, *dulap*, *elev*, *profesoară*, *paşaport*, *femeie* ş.a.

8) **neregulate:** (rădăcina cuvântului e variabilă în cursul declinării)

1. *soră*	3. *ou*	5. *cap*
2. *noră*	4. *om*	(cu pluralul **–ete**)

9) **variabile:** (au forme de singular şi de plural distincte)

sg.	*elev*,	*fată*,	*lecţie*,	*caiet*,	*cafea*,	*pix*
(pl.)	(elevi)	(fete)	(lecţii)	(caiete)	(cafele)	(pixuri)

10) **invariabile:**
(au aceeaşi formă la singular şi la plural)

- **masculin:** *ochi*, *genunchi*, *rinichi*, *vraci*, *tei*, *ardei*, *unchi*, *pui*, *puşti;*
- **feminin** (derivatele în sufixul **-toare**; animate): *dansatoare*, *autoare, desenatoare*, *luptătoare*, *fumătoare*, *organizatoare*, *conductoare;*
- **neutru:** *prenume*, *nume*, *pronume* ş.a.

11) **defective de singular:**

- *zori*, *ghilimele*, *funeralii*, *icre*, *lapţi*, *ochelari* ş.a.
- *Iaşi*, *Ploieşti*, *Piteşti*, *Alpi*, *Carpaţi*, *Balcani*, *Bucureşti* ş.a.

12) **defective de plural:**

- *fotbal, handbal, baschet, şah* ş.a.
- *feudalism, sclavagism, capitalism* ş.a.
- *lene, ruşine, teamă, frică* ş.a.
- *foame, sete* ş.a.

13) **epicene** (au aceeaşi formă la masculin şi la feminin):

- *râs, elefant, crocodil, dihor, uliu, fluture, greier* ş.a.
- *zebră, girafă, panteră, cămilă, viperă, lebădă* ş.a.

14) **mobile** sunt substantivele care formează, cu ajutorul **sufixelor moționale:**

a) **femininul de la masculin:**

-ă:	*naşă, fină, elevă, copilă, marchiză;*
-că:	*româncă, olteancă, bănățeancă, ardeleancă;*
-oaică:	*bulgăroaică, unguroaică, turcoaică;*
-esă:	*prințesă, contesă, ducesă, stewardesă;*
-iță:	*doctoriță, chelneriță, barmaniță, şcolăriță;*
-easă:	*croitoreasă, blănăreasă, lăptăreasă;*
-toare:	*lucrătoare, dansatoare, luptătoare;*

b) **masculinul de la feminin:**

-oi:	*vulpoi, rățoi, cintezoi;*
-an:	*curcan, gâscan.*

C. Genul substantivelor

Substantivele aparțin unuia dintre următoarele genuri:

1) **masculin**	• sg.	**un:**	*un elev*	*un frate*	*un brad*
	• pl.	**doi:**	*doi elevi*	*doi frați*	*doi brazi*
2) **feminin**	• sg.	**o:**	*o elevă*	*o soră*	*o floare*
	• pl.	**două:**	*două eleve*	*două surori*	*două flori*
3) **neutru**	• sg.	**un:**	*un pix*	*un caiet*	*un tablou*
	• pl.	**două:**	*două pixuri*	*două caiete*	*două tablouri*

D. Numărul substantivelor

Substantivele au, de regulă, formă de singular şi formă de plural:

1) **singular:** *elev, elevă, munte, perdea, telefon, cutie, dulap* ş.a.
2) **plural:** *elevi, eleve, munţi, perdele, telefoane, cutii, dulapuri* ş.a.

➢ Există **substantive colective:**

a) cu formă de singular şi cu înţeles de plural:
- *cârd, stol, roi, turmă, cireadă, oaste, hoardă;*
- *grup, grupă, echipă, detaşament, regiment;*
- *lume, omenire, popor, populaţie* ş.a.

b) derivate cu sufixe substantivale colective:

-iş: *frunziş, stufăriş, zmeuriş;*
-et: *brădet, frunzet, puiet;*
-işte: *cânepişte, inişte, porumbişte;*
-ar: *frunzar, zmeurar;*
-ăraie: *fumăraie, apăraie, lăcăraie;*
-ime: *studenţime, muncitorime, tinerime;*
-ărie: *curelărie, orezărie;*
-ărime: *opincărime, muscărime;*
-ăret: *copilăret, slugăret;*
-ăriş: *stufăriş, spinăriş;*
-ătură / -ură: *adunătură;*
-eaţă: *fâneaţă, grâneaţă.*

➢ Există substantive cu forme multiple şi înţelesuri diferite la plural:

corn – • cornuri • coarne • corni

pas – • paşi • pasuri

ochi – • ochi • ochiuri

bob – • boabe • bobi • boburi

bandă – • benzi • bande

puişor – • puişori • puişoare

element – • elemente • elemenţi

cap – • capete • capuri • capi

blană – • blăni • blănuri

E. **Cazurile substantivelor** (Sintaxa cazurilor / funcțiile cazurilor)

Cazul nominativ – N. (cine?)

Substantivul în cazul nominativ poate fi:

1) **subiect:**
   - **Liviu** *a plecat în străinătate.* • **Elevii** *serioşi învață şi teoria.*

2) **nume predicativ:**
   - *Eminescu este* **Eminescu.** • *Acesta este* **Gabriel** *al nostru.*

3) **apoziție neacordată:**
   - *Caietele elevului* **Popescu** *sunt aici.*
   - *Noi o apreciem pe sportiva* **Nadia Comăneci.**

4) **element predicativ suplimentar:**
   - *El se numeşte* **Andrei.** • *Îl cheamă* **Horia.** • *L-am botezat* **Gabriel.**
   - *Îi zicem* **Ana-Maria.** • *Au pus pe bancher* **premier.**

Cazul genitiv – G. (al, a, ai, ale cui?)

Substantivul în cazul genitiv poate fi:

1) **subiect:**
   - **Ai Mariei** *au plecat la mare.* (excepție de la **N.**)

2) **nume predicativ:**
   - *Pixul este* **al elevului.** • *Noi suntem* **contra corupției.**

3) **atribut substantival genitival:**
   - *Caietele* **lui Andrei** *sunt ordonate.*
   - *Banca* **din fața lui Popescu** *e defectă.*

4) **atribut substantival apozițional** (apoziție acordată):
   - *Caietele elevului*, **ale lui Ionescu,** *sunt aici.*

5) **complement direct** (excepție de la **Ac.**):
   - *Eu l-am ajutat* **pe al vecinului.**

6) **complement indirect:**
   - *Ei s-au năpustit asupra* **lui Dan.** • *Nadia e deținătoare* **a medaliilor.**

7) **complement de agent** (excepție de la **Ac.**):
   - *Casa e făcută de* **ai Mariei.**

8) **complement circumstanțial de loc:**
   - **Înaintea intrării,** *a crescut un plop.*
   - **În fața blocului,** *avem o grădină.*

9) **complement circumstanțial de timp:**
- **Înaintea examenului,** *ne odihnim.*
- **În timpul Revoluției,** *au murit și tineri.*

10) **complement circumstanțial de mod:**
- *Sportivul înota* **contra curentului.**

11) **complement circumstanțial de cauză:**
- **Din cauza furtunii,** *au căzut cireșele.*
- **Din pricina lui Dan,** *am întârziat.*

12) **complement circumstanțial de scop:**
- **În favoarea elevului** *se face recapitularea.*
- *Elevii învață* **în vederea admiterii.**

13) **complementul circumstanțial condițional:**
- **În locul lui Dan,** *eu nu te pedepseam.*
- **În locul colegului** *tău, eu te ajutam.*

14) **complement circumstanțial concesiv:**
- **În ciuda ploii,** *ei tot au venit.* • **Împotriva așteptărilor,** *el tot a plecat.*
- **În pofida rugăminților,** *ei n-au mai vrut să stea.*

15) **element predicativ suplimentar:**
- *Îl credeam* **împotriva lui Dan.** • *Vă știam* **împotriva corupției.**

Precizăm că substantivul în cazul genitiv nu poate fi **complement circumstanțial consecutiv.**

Cazul dativ - D. (cui?)

Substantivul în cazul dativ poate fi:

1) **nume predicativ:**
- *Copiii sunt* **aidoma părinților.** • *Blocurile sunt* **conform proiectului.**

2) **atribut datival:**
- *El este naș* **lui Ionescu.** • *Ea este cumnată* **președintelui.**
- *Trimiterea de ajutoare* **bătrânilor** *e ceva extraordinar.* (nu este **c.i.)**

3) **atribut apozițional** (apoziție acordată):
- *I-am dat lui Radu,* **elevului** *premiant, nota zece.*
- *Eu am telefonat lui Popescu,* **adică elevului** *meu.*

4) **complement indirect:**
- *Eu le telefonez* **părinților.** • *Noi le-am oferit* **copiilor** *totul.*
- **Lui Popescu** *i-am cerut cartea.* • **Caietelor** *le-am pus coperți.*

5) **complement circumstanțial de loc (D.** locativ):
- *Stați* **locului !** • *„Iar noi* **locului** *ne ținem..."*
- *Au rămas țintuiți* **scaunului.** • *Duceți-l* **naibii** *de-aici !*

6) **complement circumstanțial de mod:**
- *Copiii au procedat* **conform înțelegerii.**
- *Gabriel este blond* **asemenea mamei** *sale.*

7) **complement circumstanțial de mod** (excepție de la **Ac.**):
- *El le telefona mai mult* **ca** *altor* **fete.**

8) **complement circumstanțial de cauză** (cauza unui efect pozitiv):
- **Datorită eroismului,** *tata a fost decorat.*
- *Veți reuși,* **datorită învățăturii.**

9) **complement circumstanțial concesiv:**
- **Contrar așteptărilor,** *el tot a plecat.*

10) **element predicativ suplimentar:**
- *Îl știam* **aidoma părinților.**
- *O credeam* **asemenea mamei** *sale.*

11) **subiect**
complement circumstanțial de scop
complement circumstanțial condițional
complement circumstanțial consecutiv
} Substantivul în cazul dativ nu poate avea astfel de funcții.

Cazul acuzativ - Ac. (pe cine? ce? cu cine? cu ce? în cine? în ce? ș.a.)

Substantivul în cazul acuzativ poate fi:

1) **subiect** (excepție de la **N.**):
- *Au mai plecat* **dintre meseni.** • *A venit acolo* **la lume...**

2) **nume predicativ:**
- *Cadoul este* **de la părinți.** • *Andrei, Gabriel și Horia sunt* **ca frații.**

3) **atribut prepozițional:**
- *Cadoul* **de la părinți** *e scump.* • *Oameni* **ca frații** *nu se mai găsesc.*

4) **atribut apozițional** (apoziție acordată):
- *L-am ajutat pe Popescu,* **adică pe elevul** *bolnav.*
- *Noi îl respectăm pe secretar,* **adică pe Ionescu.**
- *Îl așteptăm pe Dobrescu,* **pe șeful** *grupei.*

5) **complement direct:**
- *I-am văzut* **pe nepoții** *mei ieri.* • *Citea* **la revista** *aceea de trei ore.*
- *Nu l-am văzut* **pe Liviu** *de șapte ani.*
- **Pe Gabriel** *îl visez noaptea.* • **Dunărea, Marea,** *pe toate le-ndrăgim.*

6) **complement indirect:**
- *Ne bazăm* **pe Cosmin.** • *Copiii contează* **pe părinți.**
- *Eu mă gândesc* **la tata.** • *Elevii discută* **despre examen.**

- *Nu vrem să intrăm* **în bucluc.** • *El e bun* **la geometrie.**
- *I se trage* **de la apatia** *pe care a avut-o.* • *E bine* **de el** *!*
- *A plecat* **cu copiii** *în străinătate.* • *El scrie* **cu un stilou** *chinezesc.*
- *Se duce* **cu avionul** *la Roma.* • *Este foarte bun* **la gramatică.**
- *A făcut avere* **prin furt.** • *Ei au pariat* **pe un cal** *alb.*
- *Simțea* **în el** *un gol imens.* • *Au fost de față toți,* **fără Maria.**
- *Ei au răbdat* **de foame.** • *El persistă* **în greşeală.**

7) **complement circumstanțial de loc:**
- *Elevii se duc* **la şcoală.** • *Copiii vin* **de la grădiniță.**
- *Medicul vedea* **în abdomen, la ecograf,** *organul afectat.*
- *Băga* **în gură** *totul.* • **La orizont** *se vedea curcubeul.*
- *Gabriel şi Horia s-au ascuns* **în dulap,** *iar Andrei a intrat* **în cămară.**
- *Noi locuim* **peste drum de parc.** • *A venit cu vitele* **de la păscut.**

8) **complement circumstanțial de timp:**
- **În copilărie,** *dormim cu adevărat.*
- *Nadia şi soțul ei s-au întâlnit* **la olimpiadă.**
- *Au plecat* **pe frig.** • *Ei s-au cunoscut* **la admitere.**
- **Sub Ştefan cel Mare** *s-au construit multe mănăstiri.*
- **La masă,** *au vorbit despre bacalaureat.*
- **Odată cu mama** *a venit şi tata.* • **Timp de** *şase* **ani** *va sta Ali aici.*

9) **complement circumstanțial de mod:**
- *Mama traversează* **cu grijă.** • *Ei s-au înțeles* **fără ceartă.**
- *Tata e la fel de bun* **ca mama.** • *Horia e mai puțin înalt* **decât Andrei.**
- *Dunărea a crescut* **cu** *trei* **metri.** • *Au plătit 3* **milioane** *de lei.* (cât?)
- *Ei au procedat* **în conformitate cu legea.** • *Vă iubim* **din suflet !**
- **Referitor la climă,** *nu sunt probleme.* • *Învățați teoria* **cu plăcere !**

10) **complement circumstanțial de cauză:**
- *A venit pedepsit* **pentru nerespectarea** *programului.*
- *N-au venit* **din cauză de timp.** • *Sunt indignată* **de indolența** *ta.*
- *El n-a văzut pădurea,* **de uscăciuni.**

11) **complement circumstanțial de scop:**
- *Maria a plecat* **după cumpărături.**
- *Elevii se pregătesc* **pentru concurs.**
- **În scop de reuşită** *se face recapitularea.*

12) **complementul circumstanțial condițional:**
- **În ipoteza** *plecării, luați bilete.*
- **În ideea** *unei diete severe, ți-am luat fructe şi legume.*

• *Nu te supăra*, **în eventualitatea** *întârzierii mele.*
• **După nevoie,** *trageți semnalul de alarmă !*
• **În caz de ploaie,** *luați două umbrele !*

13) **complement circumstanțial concesiv:**
• **Cu tot efortul** *depus, tata n-a putut fi salvat.*
• **Cu toate rugămințile,** *eu tot nu-ți spun secretul.*
• **Cu toți banii** *câștigați, el tot se plânge.*

14) **complement circumstanțial consecutiv:**
• *Copiii mei învățau* **până la epuizare.**
• *Au reușit*, **spre încântarea** *tuturor.*

15) **element predicativ suplimentar:**
• *S-a dat* **drept senator.** • *A venit* **ca primar** *în sat.*
• *Îl știau* **cât bradul.** • *A participat* **în calitate de consilier.**
• *A venit* **în chip de binefăcător.** • *„Dă-mi pe Vidra ta* **de vamă !"**

Cazul vocativ - V.

Despre substantivul în cazul acuzativ se pot spune următoarele:
1) nu are funcție sintactică;
2) este element regent pentru:
a) **atribut adjectival în V.:**
• **„Dulce** *Românie, asta ți-o doresc !"*
• **Dragă** *mamă, Dumnezeu să te binecuvânteze !*
b) **atribut substantival genitival:**
• *Tineri* **ai mileniului** *trei, luptați pentru o democrație reală !*
• *Fata* **mamei !** • *Puiul* **mamei !**
• *Oameni* **ai epocii** *de mâine, încercați să fiți mai buni !*
c) **atribut adverbial:**
• *Tineri* **de mâine,** *nu vă pierdeți speranța !*
3) are o punctuație specifică și obligatorie:
• **Maria,** *vino la masă !*
• *Vino*, **Maria,** *la masă !*
• *Vino la masă*, **Maria !**

➢ **Virgula** vocativului **poate separa grafic** două PP în raport de juxtapunere prin conjuncția coordonatoare copulativă **și:**
• *Vino*, **Maria,** *[1]/* [*și*] *termină-ți supa !*[2]/

➢ Se ştie că **şi** copulativ nu acceptă virgula înaintea sa, aşa că, dacă „dispare" vocativul, „dispare cu virgule cu tot", rămânând structura:

- ***Vino*** ¹/ [*şi*] ***termină-ţi*** *supa !* ²/

 Despre situaţiile în care conjuncţiile coordonatoare acceptă virgula în faţa lor s-ar putea scrie o lucrare foarte interesantă şi utilă tuturora.

4) se însoţeşte cu un verb la modul imperativ:

- ***Radu,*** *şterge tabla !*
- ***Copii,*** *mâncaţi-vă prăjiturile !*

5) are articol hotărât la masculin singular şi masculin, feminin plural:

- ***Băiatule,*** *de ce mă superi !*
- ***Fetelor,*** *vă dau o veste bună !*
- ***Studenţilor,*** *pregătiţi-vă pentru examene !*

6) are la masculin singular **-e** şi la feminin singular **-o,** care nu sunt articole, ci **desinenţe:**

- ***Băiete,*** *fii cuminte !*
- ***Ileano,*** *ce dor îmi e de tine !*

7) când este urmat de semnul exclamării, are valoare de propoziţie neanalizabilă:

- *Ana-Maria !* ¹/ **vino** *la masă.* ²/

[F.] Articulat sau nearticulat

Substantivul este totdeauna **articulat** sau **nearticulat.** Se specifică în analiză şi **dacă e nearticulat.**

- ***Elevul*** *învaţă.* • ***Un elev*** *învaţă bine.*
- *Am vorbit* **cu** *acel* **elev** *care a luat olimpiada.*

➢ Substantivul în **G.** poate fi însoţit şi de articol posesiv genitival. Pentru a avea o ordine în analiză, mai ales dacă substantivul mai are şi o prepoziţie, analiza arată în felul următor:

- *Noi i-am ajutat* **pe ai vecinului.**

pe ai vecinului = complement direct simplu;
= substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul **G.** (excepţie de la **Ac.**);
= precedat de prepoziţia simplă **pe**;
= însoţit de articolul posesiv genitival **ai**;
= articulat cu articolul hotărât enclitic **-lui.**

III. ORTOGRAFIA UNOR SUBSTANTIVE

1) Substantivele proprii se scriu cu inițială majusculă (literă mare); în anumite situații, pe coperta unor cărți sau pe genericul unor filme, pentru a se obține un efect grafic, se pot scrie şi cu minuscule (literă mică): ***Maria, Liviu, Roxana, Tibi, Cosmin, Andrei, Gabriel, Horia, Popescu, Ionescu, Carpați, Cluj-Napca, Facultatea de Drept*** ş.a.

2) Substantivele compuse proprii, cu ambii termeni în **N. Ac.**, se scriu cu cratimă: ***Drobeta-Turnu-Severin, Cluj-Napoca, Târgu-Jiu, Piatra-Olt, Ana-Maria*** ş.a.

3) Substantivele compuse proprii cu al doilea termen la **G.** se scriu fără cratimă: ***Valea Oltului, Valea Jiului, Valea Prahovei, Câmpia Bărăganului, Câmpia Dunării*** *ş.a.*

4) Substantivele masculine se scriu cu trei **i** când sunt articulate cu articolul hotărât enclitic, când au terminația rădăcinii **-i** şi desinența de plural **-i:**

- ***copiii, fiii, uliii;***
- ***bidiviii, vizitiii, zapciii;***
- ***geamgiii, bragagiii, zarzavagiii.***

5) După **ş, j** se scrie **ă,** nu **e:**

- ***ușă, mănuşă, păpuşă, căpuşă.***

6) După **ş, j** se scrie **e** numai dacă acesta aparține unui sufix **(-ean** sau **-eală):**

- ***clujean, doljean, maramureşean*** ş.a.
- ***greşeală, oblojeală, prăjeală*** ş.a.

7) **G. D.** feminin singular articulat, la substantivele feminine terminate în două vocale diferite în hiat, se formează de la singular nearticulat + articolul hotărât enclitic **-i:**

- ***cutie-cutiei*** • ***cofetărie-cofetăriei*** • ***Maria-Mariei; Siria-Siriei.***

8) **G. D.** feminin singular, la substantivele feminine care exprimă senzații, stări fiziologice, sentimente, se formează de la singular nearticulat + articolul hotărât enclitic **-i:**

- ***lene-lenei*** • ***foame-foamei*** • ***sete-setei*** ş.a.

9) **G. D.** feminin singular articulat, la substantivele celelalte, se formează de la feminin singular nearticulat (formă identică cu pluralul nearticulat) + articolul hotărât **-i:**

- ***fată -*** ***fete - fetei***
- ***țară -*** ***țări - țării***
- ***facultate -*** ***facultăți - facultății***
- ***vulpe -*** ***vulpi - vulpii***
- ***minge -*** ***mingi - mingii***
- ***potârniche -*** ***potârnichi – potârnichii***
- ***idee -*** ***idei – ideii***

10) **G. D.** feminin singular, la substantivele feminine terminate în secvența ***-ca/-ga,*** se formează cu secvența ***-căi/-găi: Ancăi, Biancăi, Olgăi.***

11) Substantivele compuse cu cratimă, de tipul **nou-născut,** au flexiune la al doilea termen:

- ***nou-născutul, nou-născutului;***
- ***nou-născuții, nou-născuților.***

12) Substantivele compuse cu cratimă, de tipul ***bună-cuviință,*** au flexiune la ambii termeni: ***bunei-cuviințe.***

IV. CONVERSIUNEA SUBSTANTIVELOR

Se mai poate numi:
- schimbarea clasei morfologice;
- schimbarea categoriei gramaticale;
- transpoziția lexico-gramaticală.

➢ Din substantive, prin conversiune, se pot obține:

1) **adjective:**
- *femeie* **bărbată** • „*câini* **mai bărbați**"
- *pantofi* ***balerini***

2) **adverbe:**

a) • *a ieși* **glonț** • *a dormi* **buștean** • *a se face* **covrig**
• *a fi frumos* **foc**

b) • **Vara** *a fost caniculară.* • **Vara** *ne ducem la Dunărea noastră.*
(ce? sb.-subst) (când? c.c.t.-adv.)

c) • **Toamna** *este un paradox pentru noi ! (sb. - ce?, subst.)*

- **La toamnă** *culegem via. (subst.)*
- *În această* **toamnă** *culegem via. (subst.)*
- **Toamna** *culegem via. (adv.)*

} c.c.t. - când?

3) **prepoziție cu D.:**
- *Fetița avea* **grație.**
- **Grație mamei,** *am învățat bunele maniere.*

4) **interjecție:**
- *e* **jale !** • *pe* **naiba !** • *ce* **dracu !**

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați substantivele / cuvintele subliniate din propoziția ce urmează:

❖ **Adolescența** *este* **o etapă** *arsă* **de neliniști** *existențiale.*

adolescența = subiect simplu
= substantiv comun simplu
= genul feminin, numărul singular (defectiv de plural), cazul **N.**
= articulat cu articolul hotărât enclitic **-a**

o etapă = nume predicativ simplu
= substantiv comun, simplu
= genul feminin, numărul singular, cazul **N.**
= articulat cu articolul nehotărât proclitic **o**

de neliniști = complement de agent simplu (cu nuanță cauzală)
= substantiv comun, simplu
= genul feminin, numărul plural, cazul **Ac.** precedat de prepoziția simplă **de**
= nearticulat

VI. OBSERVAȚII

➢ Cu excepția articolului, care este o parte de vorbire **sinsemantică** (adică nu are valoare de sine stătătoare), toate părțile de vorbire au ***locuțiuni.***

➢ **Locuțiunile substantivale** provin, în general, din infinitivele lungi ale locuțiunilor verbale:

- ***aducere-aminte*** • ***băgare de seamă*** • ***nebăgare de seamă***
- ***părere de rău*** • ***luare de cuvânt*** • ***ținere de minte***
- ***încetare din viață***

Aceste locuțiuni se analizează în felul următor:

❖ **Nebăgarea de seamă** *la volan îl costă pe șofer.*

nebăgarea de seamă = subiect dezvoltat (parte de propoziție dezvoltată neanalizabilă)
= locuțiune substantivală
= genul feminin, numărul singular, cazul **N.**
= articulat cu articolul hotărât enclitic **-a**

➢ În continuare, vom da exemple care ilustrează toate funcțiile sintactice ale acestei locuțiuni substantivale pentru a înțelege că și o locuțiune ***se declină și poate avea diferite funcții:***

1) **subiect:** vezi exemplul de mai sus;

2) **nume predicativ:**
- *Asta înseamnă* **nebăgare de seamă.**
- *Neatenția la volan înseamnă* **și nebăgare de seamă.**

3) **atribut substantival genitival:**
- *Cauzele* **nebăgării de seamă** *la volan sunt diverse.*

4) **complement direct:**
- *Eu nu înțeleg* **nebăgarea de seamă** *a șoferilor.*

5) **complement indirect:**
- *La radio, discutau* **despre nebăgarea de seamă** *la volan.*

6) **complement de agent:**
- *Orice incident e generat* **de nebăgarea de seamă** *a oamenilor.*

7) **complement circumstanțial de mod:**
- *El circula* **cu nebăgare de seamă.**
- **Referitor la nebăgarea de seamă** *la volan, sunt multe de spus.*

8) **complement circumstanțial de cauză:**
- **Din cauza nebăgării de seamă** *la volan, apar multe necazuri.*

9) **complement circumstanțial concesiv:**

- *Era beat și,* **în ciuda nebăgării de seamă,** *a ajuns acasă.*

➢ Substantivul nu este prea „generos"; în schimb, prin conversiune și prin ideea de valoare, alte părți de vorbire îi îmbogățesc extraordinar de mult clasa. Același lucru se poate spune și despre adjectiv sau despre adverb.

Substantive se obțin din:

1) adjective:

- ***leneșul, bogatul, nebunul, un leneș, niște nebuni, acest păgubit*** ș.a.

2) adjective și locuțiuni adjectivale:

- ***cel sărac, cel harnic, cea bună, cele rele*** ș.a.
- ***cel cu noroc, cel cu judecată, cea de milioane, cel de treabă*** ș.a.

➢ Aici trebuie specificat faptul că sunt doar **substantivizate,** nu sunt substantive „absolute", deoarece pot avea, totuși, grad de comparație specific adjectivului:

- **Cei mai buni** *vor răzbi în viață.*

3) pronume diferite:

- ***eul, un oarecare, un te miri cine, un altul, sinele*** ș.a.

4) numerale:

- ***zecele, un zece, doiul, un doi, unsprezecele, acest zece*** ș.a.

5) verbe la participiu:

- ***invitatul, înecatul, mulțumitul, un rănit, un păgubit, acel rănit*** ș.a.

6) verbe la supin:

- ***cititul, fumatul, semănatul, aratul, scrisul, mersul, un scris*** ș.a.

7) verbe la gerunziu:

- ***suferindul, intrândul, un intrând, acest suferind*** ș.a.

8) din adverbe:

- ***aproapele, un bine, binele, acest bine, la bine*** ș.a.

9) interjecții:

- ***oful, vaiul, un of, acel of*** ș.a.

10) orice altă parte de vorbire încadrată de ghilimele (în metalimbaj):

- ***„ma-", „b", „sub"*** (vezi și cap. **SUBIECTUL**).

➢ În alte contexte, substantivul îi împrumută numeralului **ideea de valoare substantivală** și, în acest fel, câteva numerale, fără cele **multiplicative** și **adverbiale,** când apar singure, fără substantiv, ***au valoare substantivală,*** ca în exemplele ce urmează:

• **Două** *vor pleca* • **Amândoi** *au reuşit.* • **Primul** *este pixul meu.*
• **Cei doi** *ne-au mulţumit pentru ajutor.* • **Câte doi** *se pregătesc deja.*

Se analizează: **două** = subiect simplu
= numeral cardinal propriu-zis cu valoare substantivală
= genul feminin, numărul plural, cazul **N.**

➤ În cele din urmă, substantivul reuşeşte să includă **numeralul cardinal propriu-zis,** cu totul, în clasa morfologică a sa, în următoarele situaţii:

1) când numeralul are funcţie de **atribut apoziţional:**

• *Copiii au luat nota **zece.***
atr. apoz.
(expr. prin subst.)

• *Bunica s-a născut în anul **1940.*** [= în anul **Eminescu, Brâncuşi** ş.a.]
atr. apoz.
(expr. prin subst.)

2) când numeralul are funcţie de **subiect:**

• *Ce înseamnă **2005** pentru voi?*
subiect
(expr. prin subst.)

• **33** *a plecat deja în cursă.* [sportivul, maratonistul cu numărul de concurs 33]
subiect
(exprimat prin subst.)

Disociaţi, fiind atenţi la acord:

• ***33 au plecat** în cursă.*
subiect
(expr. prin num. card. propriu-zis cu val. subst.)

• ***33 a plecat** deja în cursă.* [sportivul, maratonistul]
subiect
(exprimat prin subst.)

➤ Acelaşi lucru se întâmplă şi cu adjectivul, şi cu adverbul, cum se poate constata din exemplele ce urmează:

Disociați, fiind atenți la acord:

- *Ei îi stă bine cu această culoare* **portocalie.** (care? - portocalie)
  atr. adj.
  (adj. propriu-zis)
- *Ei îi stă bine* **cu roșu.** (cu ce? - cu ceva)
  c.ind.
  (subst.)
- **Bine** *faci*, **bine** *găsești.* (aici, după unii cercetători, ar fi numai substantivizare)
  subst. (c.d.) subst. (c.d.)

- *Costumul* **albastru** *e nou.*
  adj.
- **Albastru** *de Voroneț nu găsești nicăieri în altă parte.*
  subst.
  (sb.)

 Situații precum cele din ultimele propoziții citate au fost posibile datorită unui **tip special de conversiune**, și anume **sintactic**, așezând numeralul, adjectivele și adverbele, din exemplele de mai sus, în contexte adecvate clasei substantivului, adică în postura de subiect, de complement direct sau de complement indirect.

ARTICOLUL

I. DEFINIŢIE

Articolul (art.) este partea de vorbire flexibilă care însoţeşte un substantiv, arătând, de obicei, măsura în care obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.

Are următoarele trăsături:

1) este doar un instrument gramatical;
2) ajută substantivul pentru a-l individualiza;
3) ajută la marcarea cazurilor;
4) este element de legătură între substantiv şi un determinant:
   • **Elevul** *acesta este bun.* • **Elevii** *noştri învaţă.*
5) este marcă a substantivizării altor părţi de vorbire:
   • ***eul, leneşul, un oarecare, invitatul, culesul, cel bogat, cel cu noroc.***

II. CLASIFICAREA ARTICOLELOR

1) Articolul hotărât enclitic

• Se numeşte ***hotărât*** pentru că obiectul este considerat drept cunoscut: ***elevul, profesorul, cartea, pixul.***

• Se numeşte ***enclitic*** pentru că se alipeşte, se ataşează la sfârşitul substantivelor.

	Sg.		**Pl.**	
	m.n.	**f.**	**m.**	**f.n.**
N. Ac.	*- (u)l, - le* *- a, - (ă)l*	*- a* *- (u)a*	*- i*	*- le*
G. D.	*- (u)lui* *- lui* *-(e)i*	*- (e)i* *- (ă)i* *- (i)i* *- (ie)i*	**- lor**	
V.	**- le**	-	*- lor*	

➢ Substantivele proprii masculine şi cele feminine terminate în *- i*, *- o*, *- e* sau în ***consoană*** se articulează în poziţie proclitică, deci au ***articol hotărât proclitic:***

- ***lui Dan, lui Ali, lui Grivei, lui Popescu;***
- ***lui Vichi, lui Cati, lui Jeni, lui Adi;*** • ***lui Dodo, lui Jojo;***
- ***lui Euridice, lui Euterpe;***
- ***lui Carmen, lui Catrinel, lui Ferial, lui Milagros.***

➢ Articol hotărât proclitic există şi în următoarele situaţii:

- ***lui tata-mare, lui nenea, lui tanti, lui papa,*** dar ***mamei-mari;***
- ***lui martie, lui august, lui mai, lui septembrie;***
- ***lui zece, lui o mie, lui ungurean, lui 1948, lui Marte;***
- ***lui frate-meu, lui socru-meu,*** dar ***soră-mii.***

➢ Substantivele comune feminine de tipul ***cafea, perdea, pijama, sarma, musaca, baclava, stea, şosea*** ş.a. nu sunt articulate prin simpla prezenţă a vocalei **-a** în finalul lor, ci o altă vocală **-a,** care se ataşează, este articolul hotărât: ***cafeaua, perdeaua, pijamaua, sarmaua, musacaua, baclavaua, steaua, şoseaua*** ş.a.

Aceeaşi situaţie apare şi la plural: abia al doilea - **le** este articolul: ***cafelele, perdelele, pijamalele, şoselele*** ş.a.

La substantivele **invariabile** articulabile se manifestă cel mai clar rolul articolului de a crea distincţii morfologice: ***unchi*** (sg. şi pl.), dar în ***unchiul*** şi ***unchii*** distincţia e clară. Alte exemple:

- ***ochi - ochiul - ochi - ochii*** • ***tei-teiul - tei - teii***
- ***pui - puiul - pui - puii*** • ***pisoi - pisoiul - pisoi - pisoii***
- ***vraci - vraciul - vraci - vracii*** • ***rinichi - rinichiul - rinichi - rinichii***

O altă problemă care trebuie amintită este aceea a substantivelor masculine terminate în desinenţa **-ă: *tată, popă, paşă, vlădică, agă.***

Aceste substantive vor fi însoţite de articol hotărât **-a: *popa, tata, papa, vlădica, aga*** ş.a.

Substantivul comun **tată** are două forme articulate, dar diferenţiate lexical şi sintactic, adică:

- ***tata,*** „tatăl meu" - fără atribut:

• ***Tata*** *e foarte bun.* • ***Tata*** *există în mine ca o oglindă parentală.*

- ***tatăl,*** cu sensul „Dumnezeu" este substantiv propriu + atribut:

• *„**Tatăl** nostru care eşti în ceruri..."* • ***Tatăl*** *nostru munceşte foarte mult.*

La **G.D.** articulat, substantivul *tată* are formele *tatei/lui tata* (fără atribut) sau *tatălui* (cu atribut); substantivul *popă* primește articolul hotărât **–i**, iar *vlădică* are, conform noilor reglementări, trei forme în variație liberă: *vlădicăi/vlădicii/vlădichii*. Substantivul propriu *Tată*, are numai forma *Tatălui*:

- ***Tatei / lui tata** îi plac alunele.*
- ***Tatălui** meu îi plac alunele.*
- *Sutana **popii** e neagră.*
- *În numele **Tatălui**...*

Uneori, în vorbire, suntem tentați să nu pronunțăm articolul hotărât, dar în scriere el trebuie neapărat semnalat:

- *Nu mai face pe **nebunul** !*
- *Face și el pe **deșteptul** !*

Pentru substantivele împrumutate recent, neadaptate, articolul hotărât enclitic (singular și plural) se leagă cu cratimă:

- în împrumuturile a căror finală prezintă deosebiri între scriere și pronunțare: ***acquis-ul*** [achiul], ***show-ul*** [șoul];
- în împrumuturile care au finale grafice neobișnuite la cuvintele vechi din limba română: ***dandy-ul, party-ul, story-ul***;

Se recomandă atașarea fără cratimă a articolului la împrumuturile – chiar neadaptate sub alte aspecte – care se termină în litere din alfabetul limbii române pronunțate ca în limba română: ***boardul, trendul, weekendul.***

2) Articolul nehotărât proclitic

- Se numește ***nehotărât*** pentru că obiectul este considerat necunoscut: ***un elev, un profesor, o carte, un pix, un apartament, o doamnă, un brad.***
- Se numește ***proclitic*** pentru că se așază în fața substantivului:

	Sg.		Pl.	
	m.n.	f.	m.	f.n.
N. Ac.	un	o	niște	
G. D.	unui	unei	unor	

Singura problemă pe care o ridică articolul nehotărât proclitic este confuzia lui ***un / o / niște*** cu alte părți de vorbire (vezi, mai jos, **Valorile morfologice...**).

3) Articolul posesiv-genitival

- Se numeşte ***posesiv*** deoarece participă la formarea pronumelor (adjectivelor) posesive:
    - *Copilul este* **al tău.** *Copilul acesta* **al tău** *este isteț foc.*
- Se numeşte ***genitival*** pentru că marchează cazul **G.**, însoțind un substantiv (sau un substitut) în acest caz:
    - *Caietele sunt* **ale elevei.** *Aceste caiete* **ale elevei** *sunt aici.*
    - *Pixurile sunt* **ale lor.** *Aceste pixuri* **ale unora** *sunt aici.*

	Sg.		Pl.	
	m.n.	f.	m.	f.n.
N. Ac.	al	a	ai	ale
G. D.	-	-	alor	

➢ Greşelile nepermise pe care le fac unii elevi sunt cauzate de faptul că:

a) nu ştiu că **G. D.** la pronumele posesive se formează numai cu **alor:**

- *Cartea este* **a mea.** (pr. pos. G.) - analiză greşită (d.p.d.v. cazual, nu e **G**, ci **N.**)
- *Cartea este* **a alor mei.** (pr. pos. G.) - analiză corectă (d.p.d.v. cazual, este **G**)

b) nu ştiu că adjectivul posesiv, fiind adjectiv, se acordă în gen, nr. şi în **caz** cu substantivul pe care îl determină:

- *Copilul prietenei **mele** e bun.* (adj. pos. G.) **G.** (corect d.p.d.v. al acordului; este **G.**)
- *Prietenele **mele** au copii buni.* (adj. pos. G.) **G.** (incorect d.p.d.v. al acordului; nu e **G**, ci **N.**)

➢ Tot o problemă de acord, pe care a rezolvat-o noua ediție a DOOM, apare în situațiile:

- *Un coleg **de-al meu.***
- *Un coleg **al meu.***
- *Un coleg **de-ai mei.***

În construcția cu prepoziția *de* (care şi-a pierdut sensul partitiv, dobândind sensul „de felul") + pronume posesiv, norma actuală admite atât pluralul, cât şi singularul.

4) Articolul demonstrativ-adjectival

- Se numeşte ***demonstrativ*** pentru că se formează de la pronumele demonstrativ de depărtare: (a)**cel**, (a)**cea**, (a)**cei**, (a)**cele**.
- Se numeşte ***adjectival*** pentru că:

a) însoţeşte adjective propriu-zise, pe care le articulează:

- **Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare**
- **elevul cel bun, eleva cea harnică;**

b) însoţeşte adjective sau locuţiuni adjectivale pe care doar le substantivizează şi le articulează, nu le transformă în substantive „absolute", pentru că mai pot avea un grad de comparaţie, „cochetând" astfel cu două clase morfologice:

- **cel bun, cel bogat, cea harnică**
- **cel cu noroc, cel cu judecată, cel de cuvânt;**

c) însoţeşte participii şi supine pe care doar le substantivizează şi le articulează:

- **cel invitat, cel mulţumit, cel înecat**
- **cel cules, cel semănat, cel citit;**

d) însoţeşte gerunzii pe care doar le substantivizează şi le articulează:

- **cel suferind, cea aburindă, cele fumegânde.**

- Articolul demonstrativ-adjectival se poate confunda cu pronumele demonstrativ şi cu adjectivul demonstrativ (vezi **Valorile morfologice...**, în continuare,):

	Sg.		Pl.	
	m.n.	f.	m.	f.n.
N. Ac.	cel	cea	cei	cele
G. D.	celui	celei	celor	

- Articolul demonstrativ-adjectival **cel** participă la alcătuirea gradelor de comparaţie ale adjectivului şi ale adverbului, formând gradul superlativ relativ:

- *Andrei este* **cel** ***mai serios*** *din grupă.*
- *Elevul* **cel** ***mai bun*** *este apropiat de toţi.*
- *El desenează* **cel** ***mai frumos*** *dintre toţi.*
- *Ea desenează* **cel** ***mai frumos*** *dintre toţi.*

III. VALORILE MORFOLOGICE ALE UNOR CUVINTE CARE SUNT ŞI ARTICOLE

UN poate fi:

1) articol nehotărât proclitic:
   - *Am admirat* **un** **tablou** *la Muzeul de Artă.*

2) numeral cardinal cu valoare adjectivală:
   - *Eu am* **un** *băiat, tu ai doi.* • *Am cerut* **un** *caiet, nu două.*
   - *Daţi-mi şi mie* **un** *pix !*

numai un *pix !*	**încă un** *pix !*
doar un *pix !*	**cel puţin un** *pix !*
măcar un *pix !*	**un singur** *pix !*

   - *Nu-mi daţi* **decât un** *pix !*

3) adjectiv nehotărât:
   - **Un** *copil desenează,* **altul** *citeşte.*

4) substantiv (prin conversiune):
   - **„Un”** *este un cuvânt monosilabic.*

NIŞTE poate fi:

1) articol nehotărât proclitic, **N. Ac.** plural:
   - *Mi-au telefonat* ***nişte studenţi*** *albanezi.*

2) adjectiv nehotărât (când stă lângă substantiv la numărul singular):
   - *Am cumpărat* ***nişte*** *brânză şi* ***nişte*** *ciocolată.*

3) substantiv (prin conversiune):
   - **„Nişte”** *este un cuvânt bisilabic.*

I poate fi:

1) substantiv:
   - **I** *este o vocală în alfabetul latin.*

2) articol hotărât enclitic (face corp comun cu substantivul):
   - *Ceasul gării e defect.*
   - *Tema elevei e corectă.*
   - *Vitrina cofetăriei e aranjată frumos.*
   - *Corinei i-am telefonat.*
   - *Tatei îi plăcea ordinea.*
   - *Olgăi i s-au adus mulţumiri.*

3) pronume personal în **D.**, forma neaccentuată:

- **I** *se spune să învețe.*
- **I** *le ofer cu plăcere.*

4) pronume personal în **Ac.**, forma neaccentuată:

- **I**-*am ajutat pe elevii mei.*

5) verb predicativ personal (= a exista):

- *Unde-***i** *telecomanda?*

6) verb predicativ impersonal (= a se întâmpla, a trebui):

- *Dacă-***i** [1]/ *să câştige* [2]/, *câştigă.*[3]/

7) verb copulativ personal:

- *Mama-***i** *blândă şi frumoasă.*

8) verb copulativ impersonal:

- *Nu-***i** *bine*[1]/ *să lipseşti de la şcoală.*[2]/

9) verb auxiliar personal:

- *Copilu-***i** *ajutat de părinții săi.* • *Le-***i** *duce*[1]/ *cum vei putea.*[2]/

10) verb auxiliar impersonal:

- *Nu-***i** *indicat*[1]/ *să stai picior peste picior.*[2]/
- *Nu* **i**-*a fost dat*[1]/ *să fie campion.*[2]/

11) interjecție:

- **I** ! *ce grea este ecuația asta !*

12) substantiv (prin conversiune):

- „**I**" *este şi verb auxiliar.*

A poate fi:

1) substantiv :

- *Litera* **a** *este prima din alfabet.*

2) articol posesiv-genitival :

- *O carte* **a** *fetei este nouă.*

3) articol hotărât enclitic (face corp comun cu substantivul sau cu adjectivul antepus) :

- *Elev***a** *scrie. Mari***a** *învață. Olteni***a** *e o regiune.*
- *Tat***a** *lucrează.*
- *Tânăr***a** *fată va reuşi.*

4) articol demonstrativ :

- **A** *bătrână e cam bolnavă. Fata* **a** *frumoasă e acolo.*

5) pronume demonstrativ de depărtare :

- **A** *de acolo este sora mea.*

6) adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare:

- *Casa* **a** *de la dreapta e a ta?*

7) verb auxiliar:

- *De-***a** *fi*[1] / *să mor*[2] /, *să nu plângeți*[3]. / (pentru viitor)
- *El* **a** ***înțeles*** *totul.* (pentru perfectul compus)

8) prepoziție:

a) cu cazul **Ac.**:

- *Miroase* **a** *levănțică. Miroşi* **a** *fân proaspăt cosit !*
- *Aveau pixuri* **a** *10.000 de lei bucata.*
- *Temele* **a** *trei dintre ei sunt corecte.*
  a *mulți*
- *El n-a venit*[1] /, *din cauza* **a** *ceea ce s-a întâmplat*[2]. /
  a *ce s-a întâmplat*[2]. /
  a *câte s-au întâmplat*[2]. /
- *El n-a venit din cauza* **a** *tot*[1] / *ce s-a întâmplat*[2]. /
- *Ei au venit*[1] /*grație* **a** *ceea ce li s-a promis.*[2] /
  a *ce li s-a promis.*[2] /
  a *câte li s-au promis*[2]. /
- *El trage* **a** *sărăcie.* • *Parcă urlă* **a** *pustiu.*

b) marcă a infinitivului: **a** *pleca*, **a** *învăța*, **a** *citi*, **a** *veghea* ş.a.

9) interjecție:

- *Mă uit în gât şi tu trebuie să spui:* **A !**
- **A !** *mi-am adus aminte.*

10) substantiv (prin conversiune):

- **„A"** *este şi prepoziție.*

 poate fi:

1) substantiv:

- **O** *este o literă în alfabetul latin.*

2) articol nehotărât proclitic:

- *Am vizitat* **o** *moschee din centrul Ierusalimului.*

3) adjectiv nehotărât:

- **O** *elevă scrie, alta învață.*

4) pronume personal în **Ac.**, forma neaccentuată, cu rol de complement direct:

- **O** *ajutăm pe mama cu plăcere.*
- *Pe mama* **o** *ajutăm cu plăcere.*

5) pronume personal în **Ac.**, valoare neutră, fără funcție:

- *A luat-**o** la fugă. Na-ți-**o** frântă că ți-am dres-**o**.*
- *Au ținut-**o** una și bună.* • *Au luat-**o** la sănătoasa.*

6) pronume personal în **Ac.**, valoare neutră, cu rol de complement direct, deoarece reia o **CD:**

- *Că e un ignorant[1] /, **o** știe toată lumea[2]. /*
- *Dacă te-am certat[1] /, am făcut-**o**[2] /, pentru că te iubesc[3]. /*

7) numeral cardinal cu valoare adjectivală:

- *Dă-mi **o** furculiță și un cuțit.*
- *Profesoara are **o** fată și doi băieți.*
- *Dați-ne și nouă **o** idee !*

măcar **o** *idee !*
doar **o**
numai **o**
barem **o**
încă **o**
musai **o**
cel puțin **o**

- *Dați-ne **o** **singură** idee !*
- *Nu-mi trebuie **decât** **o** idee.*

8) verb auxiliar (pentru viitor, perfect compus și prezumtiv):

- *El **o** **să plece** cu avionul.*
- ***Hai**[1] / că n-**o** **fi foc** ![2] /*
- *El **o** fost la Timișoara.*
- ***O fi plecând** până acum.*
- ***O fi venit** oare?*

9) interjecție: • **O** *! ce brad frumos !* • **O** *! ce bine arăți !*

10) substantiv (prin conversiune):

- **„O"** *este și articol.*

CEL poate fi:

1) articol demonstrativ adjectival:

a) când însoțește adjectivul și îl articulează:

- *Mircea* **cel** *Bătrân, Ștefan* **cel** *Mare, elevul* **cel** *bun;*

b) când substantivizează adjective și locuțiuni adjectivale:

- **cel** *bogat,* **cel** *harnic,* **cel** *mic,* **cel** *neastâmpărat*
- **cel** *cu noroc,* **cel** *cu judecată,* **cel** *cu scaun la cap;*

c) când ajută la formarea gradelor de comparație ale adjectivului și adverbului:

- *Gabriel este* **cel** *mai blond dintre ei.*
- *El scrie* **cel** *mai corect pentru vârsta lui.*

d) când substantivizează participii, supine și gerunzii:

- **cel** ***invitat*****,** **cel** ***mulțumit*****,** **cel** ***prădat***
- **cel** ***cules*****,** **cel** ***citit*****,** **cel** ***explicat***
- **cel** ***suferind*****,** **cel** ***aburind*****.**

2) adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, forma scurtă:

- **Cel** *moșneag uită mereu.*
- *Au urcat pe* **cel** *deal, pe* **cel** *colnic...*
- *Sertarul* **cel** *din dreapta e al tău?*

3) pronume demonstrativ de depărtare forma scurtă:

a) • **Cel** *de la Iași este mai vechi.* • *Pe* **cel** *din copilărie nu-l voi uita !*
• *Au urcat pe* **cel** *de piatră.*

b) • **Cel** *de la stânga e al meu.* • **Cel** *din față e al lui.*

c) • **Cel** *al colegului n-a fost corectat.*
• **Cel** *al Claudiei este colonel.*

d) • ***Am*** *văzut pe* **cel**[1] / *care a spart geamul*[2]. /

e) • **Cel** *de ieri a fost mai greu.* • **Cel** *de mâine va fi mai ușor.*
• **Cel** *de acolo e fiul meu.* • **Cel** *de aici n-are frișcă.*
• *Îl vreau pe* **cel** *de sus, nu pe* **cel** *de jos.*

4) substantiv (prin conversiune):

- **„Cel"** *este un cuvânt monosilabic.*

IV. OBSERVAȚII

➤ ***Articolul*** este o parte de vorbire sinsemantică (adică nu funcționează singur, ci este doar **instrument gramatical,** alături de prepoziție și de conjuncție).

➤ Articolul **cei, cele** nu ajută la conversiunea numeralului cardinal, ci doar îl articulează:

- ***Cei trei*** *au reușit.*
- ***Cele trei*** *sunt caietele mele.*

subiect N.
(num. card. cu val. subst. art. cu art. dem. adj.)

➢ Articolul posesiv-genitival intră în componența numeralului ordinal:

- ***Al doilea** a plecat ieri.*

➢ Articolele **cel, cea, cei, cele** intră în componența pronumelui relativ compus:

	Sg.		Pl.	
	m.	**f.**	**m.**	**f. n.**
N. Ac.	**cel ce**	**cea ce** (înv.)	**cei ce**	**cele ce**
G. D.	**celui ce**	**celei ce**	**celor ce**	

Normele actuale, stabilite prin cea de-a doua ediție a DOOM, acceptă existența pronumelui relativ compus, feminin singular *cea ce*. De asemenea, se precizează că pronumele relativ compus *ceea ce* (considerat până de curând a fi singurul pronume relativ compus!) este de genul neutru :

- *I-am rugat să rămână,* **ceea ce** *au și făcut.* (faptul care, lucru care)
- **Ceea ce** *s-a întâmplat ne-a bulversat pe toți.*

Pentru a-i da valoare de **G.D.**, se folosește construcția analitică cu prepoziția **a** :

- *El <u>n-a venit</u>[1],* / **din cauza a ceea ce** *<u>a auzit</u>[2].* /

  c.d. în **Ac.** cu sens de **G.**

- *El a venit[1]* /, ***grație a ceea ce*** *a auzit[2].* /

  c.d. în **Ac.** cu sens de **D.**

Deci, datorită prepoziției simple **a,** cu **Ac.**, precedată de prepoziție sau de locuțiune prepozițională cu G. sau cu D., se poate da nuanță, sens de **G.** ori de **D.** unor părți de propoziție. (vezi și **Pronumele relativ)**

Disociați formele analitice de **G.**, obținute cu ajutorul prepoziției **a:**

a = prepoziție • *Tezele* ***a trei*** *sunt corecte.*
a mulți

a = articol • *Tezele* ***a multora*** *dintre ei sunt corecte.*
(Tezele ***multora...****)*

➢ Există situații când articolul hotărât enclitic nu trebuie comentat în analiza gramaticală: ***dânsul***, ***dânsele***, ***unele***, ***altele*** sau ***în sinea*** ș.a.

➢ Nu se comentează nici articolul demonstrativ din componența gradelor de comparație, nici articolul posesiv-genitival din componența numeralului ordinal.

➢ Din punctul de vedere al flexiunii, substantivele au:

I. declinare nearticulată (lipsită de articol):

N.	**subiect**	• *Aceste* ***persoane*** *sunt competente.*
G.	**atribut**	• *Reputația* ***acestor persoane*** *e bună.*
D.	**c. ind.**	• *O să le telefonăm* ***acestor persoane.***
Ac.	**c. dir.**	• *Noi le apreciem* ***pe aceste persoane.***

II. declinare articulată (cu articol hotărât sau cu articol nehotărât):

a)	**N.**	**subiect**	• ***Elevul*** *scrie.*
	G.	**atribut**	• *Tema* ***elevului*** *e corectă.*
	D.	**c. ind.**	• *I-am dat* ***elevului*** *nota zece.*
	Ac.	**c. dir.**	• *Eu îl ajut* ***pe elevul*** *bolnav.*
b)	**N.**	**subiect**	• **Un elev** *scrie.*
	G.	**atribut**	• *Tema* **unui elev** *e greșită.*
	D.	**c. ind.**	• *I-am dat* **unui elev** *nota zece.*
	Ac.	**c. dir.**	• *Eu îl ajut* **pe un elev** *bolnav.*

➢ Substantivele compuse prezintă unele particularități morfologice care justifică tratarea lor aparte, pentru că flexiunea lor depinde de gradul de sudură dintre termenii constitutivi şi de natura acestora:

• ***nou-născutul, nou-născutului*** *ş.a.*

➢ Atenție şi la scrierea omofonelor:

• ***al / a-l; cel / ce-l; ai / a-i***

ADJECTIVUL

I. DEFINIŢIE

Adjectivul (adj.) este partea de vorbire flexibilă, cu înțeles lexical deplin, care exprimă o însuşire calitativă sau cantitativă a unui obiect, acordându-se cu substantivul sau cu un substitut al său (pronume sau numerale cu valoare substantivală).

II. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV?

A. **Funcțiile sintactice**

1. **Funcțiile** sintactice ale adjectivelor fără prepoziție:

a) atribut adjectival, în diferite cazuri:

N. • *Copiii* **buni** *sunt ajutați de destin.*
G. • *Temele elevei* **serioase** *sunt corecte.*
D. • *I-am dat unei eleve* **harnice** *nota zece.*
Ac. • *Toată lumea îi respectă pe elevii* **silitori.**
V. • **Dragă** *mamă !* **Dulce** *Românie !*

b) nume predicativ (numai în **N.**)

• *Copilul* **este drăgălaş.**
• *Rezultatele* **sunt excelente.**
• *Trandafirii* **sunt roşii.**

• *Pepenele* **e copt.** • *Caisul* **e înflorit.**
• *El* **părea dominat** *de fobii.*
} *adjectiv participial*

• **„Nu-i frumos** [1]/ *ce e* **frumos**[2]/, *ci-i* **frumos**[3]/*ce-mi place mie.*[4]/"

c) element predicativ suplimentar:

• *Elevele privesc* **atente** *la profesoara lor.*
• *„De la gârlă-n pâlcuri dese /* **Zgomotoşi** *copiii vin."*
• *O ştiam* **blândă şi generoasă.** • *Îi credeam* **serioşi.**

2) Funcțiile sintactice ale adjectivelor cu prepoziție:

a) **complement indirect:**

- **Din galben** *s-a făcut roșu.*
- **Din leneș și impertinent** *a devenit harnic și respectuos.*

b) **complement indirect** (de relație):

- **„De frumoasă** *e* **frumoasă**[1]/, *dar nu știe-a ține-o casă.*[2]/"

c) **complement circumstanțial de timp:**

- *Îl cunosc* **de tânăr.**
- **De mică** *mințea.*

d) **complement circumstanțial de mod:**

- *Era mai mult moartă* **decât vie.**

e) **complement circumstanțial de cauză:**

- **De rea**[1]/ *ce e*[2]/, *n-are un amic.* [1]/
- **De infatuat**[1]/ *ce e*[2]/, *nu-și mai încape în piele.*[1]/

B. Clasificarea adjectivelor

Adjectivele se clasifică:

I. în funcție de terminație;
II. în funcție de formele flexionare;
III. în funcție de structura morfematică.

I. ***În funcție de terminație,*** adjectivele sunt **variabile** și **invariabile.**

Adjectivele variabile au, de regulă, două terminații, dar pot avea și o terminație și tot variabile sunt:

1) **Adjectivele** ***cu două terminații:***

a) exprimă **calități:**
bun, generos, frumos, calm, serios, altruist, silitor, onest ș.a.;

b) exprimă **defecte:**
rău, calic, urât, nervos, neserios, infatuat, egoist, leneș ș.a.;

c) denumesc **culori:**
roșu, galben, albastru, verde, negru, alb ș.a.;

d) provin din **substantive** prin derivare cu sufixe adjectivale:
medical, *dentar*, *atomic*, *românesc*, *auriu*, *microbian* ş.a.;
e) provin din **verbe la participiu** prin conversiune:
invitat, *înecat*, *sufocat*, *prăbuşit*, *mulţumit* ş.a.
f) provin din **verbe la supin** prin conversiune:
arat, *semănat*, *săpat*, *udat*, *citit*, *fumat* ş.a.
g) provin din **gerunziu acordat** prin conversiune:
aburindă, *sângerândă*, *tremurândă*, *fumegândă* ş.a.

➢ Aceste adjective se numesc şi **calificative**, dar mai există şi şapte grupe de adjective **determinative**, provenite din pronume, tot prin conversiune. Acestea sunt:

a) adjective posesive:
- *Elevii* **mei** *sunt serioşi.*

b) adjective de întărire:
- *Ea* **însăşi** *a scris poezia.*

c) adjective demonstrative:
- *Elevul* **acesta** *e olimpic.*

d) adjective negative:
- **Niciun** *elev nu e absent.*

e) adjective interogative:
- **Ce** *temă avem?*

f) adjective relative:
- *Eu nu ştiu /* **ce** *temă avem./*

g) adjective nehotărâte:
- **Fiecare** *elev trebuie să ştie gramatică.*

➢ Tot **adjective determinative** sunt şi cele care provin din numeral, numai că procedeul folosit pentru formarea lor nu este nici derivarea, nici conversiunea, cum se crede de obicei; în aceste cazuri intervine a treia cale prin care adjectivul îşi îmbogăţeşte clasa, şi anume prin **valoarea adjectivală** pe care o capătă cinci grupe de numerale diferite, care se acordă în gen, număr şi în caz cu substantivul determinat:

a) numeral cardinal propriu-zis:
- **Trei** *elevi au luat premii la olimpiadă.*

b) numeral cardinal colectiv:
- **Ambii** *copii sunt medici.*

c) numeral cardinal multiplicativ:
- *Copiii mei au depus un efort* **înzecit.**

d) numeral cardinal distributiv:
- **Câte trei** *elevii au primit diplome.*

e) numeral ordinal propriu-zis:
- **Primul** *copil se numeşte Andrei.*

2) **Adjectivele *cu o terminaţie*** sunt terminate în desinenţa -e; de exemplu:
- *mare, tare, subţire, moale, veche, rece, tulbure;*
- *cuminte, fierbinte, iute;*
- *limpede, verde;*
- *rapace, sagace, tenace, vorace.*

Adjectivele invariabile au mai multe surse de provenienţă:

a) provin din adverbe prin conversiune:
- *aşa, asemenea, astfel (de), altfel (de), anume, atare, aparte, aievea;*
- *bine, gata, mai presus, mai prejos;*

b) sunt adjective cu iz arhaic:
- *ditai, dihai, ditamai, cogeamite, coşcogeamite, leoarcă, sadea, ad-hoc, otova, doldora;*

c) provin din locuţiune adverbială:
- *cumsecade;*

d) sunt adjective neologice, terminate în **-ce:**
- *atroce, ferice, precoce, locvace, vivace, feroce* (fără *rapace, sagace, tenace, vorace,* menţionate mai sus, la punctul 2, care sunt adjective variabile cu două forme flexionare);

e) sunt adjective care denumesc culori neologice:
- *gri, bej, maro, kaki, mov, lila, bordo, corai;*

f) sunt neologisme adaptate sau neadaptate:
- *rococo, cloş, forte, ecosez, pane.*

II. ***În funcție de formele flexionare,*** adjectivele pot avea:
1) patru forme flexionare (unde **Ø, -ă, -i, -e** sunt desinențe, adică o secvență care se schimbă cu alta)

Sg.		Pl.	
m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**
Ø	**-ă**	**-i**	**-e**

- *bun, bună, buni, bune;*
- *modern, modernă, moderni, moderne;*
- *luminos, luminoasă, luminoşi, luminoase;*
- *înalt, înaltă, înalți, înalte;*
- *gras, grasă, graşi, grase;*
- *crud, crudă, cruzi, crude;*
- *negru, neagră, negri, negre* ş.a.

2) trei forme flexionare:

A)

Sg.		Pl.
m. n.	**f.**	**m. f. n.**
Ø	**-ă**	**-i**

- *mic, mică, mici;*
- *lung, lungă, lungi;*
- *larg, largă, largi;*
- *drag, dragă, dragi;*
- *adâncă, adâncă, adânci;*
- *românesc, românească, româneşti* ş.a.

B)

Sg.		Pl.
m. n.	**f.**	**m. f. n.**
-iu	**-ie**	**-ii**

- *auriu, aurie, aurii;*
- *argintiu, argintie, argintii;*
- *pământiu, pământie, pământii;*
- *fistichiu, fistichie, fistichii* ş.a.

C)

Sg.	Sg. și pl. f. / Pl. n.	Pl.
m.n.		m.
-tor Ø	-toare	-tori

- *încântător, încântătoare, încântători;*
- *atrăgător, atrăgătoare, atrăgători;*
- *folositori, folositoare, folositori;*
- *răbdător, răbdătoare, răbdători* ş.a.

3) două forme flexionare:

Sg.	Pl.
m. n. f.	m. f. n.
-e	-i

- *mare, mari;*
- *tare, tari;*
- *subțire, subțiri;*
- *moale, moi;*
- *tulbure, tulburi;*
- *fierbinte, fierbinți;*
- *cuminte, cuminți;*
- *iute, iuți;*
- *limpede, limpezi;*
- *verde, verzi;*
- *rece, reci;*
- *dulce, dulci;*
- *veche, vechi;*
- *rapace, rapaci;*
- *sagace, sagaci;*
- *tenace, tenaci;*
- *vorace, voraci* ş.a.

4) o formă flexionară (de fapt, au desinența zero, adică nu se mai schimbă cu altceva):

Sg. pl.
m. f. n.
Ø

- *maro, gri, bej, kaki, lila, bordo, oranj, mov* ş.a.

III. ***Din punctul de vedere al structurii morfematice***, adjectivele sunt:

1) **adjective simple:**
- *bun, rău, albastru, luminos, atrăgător, auriu* ş.a.;

2) **adjective compuse:**
- *atotştiutor, binefăcător, cuminte, cumsecade* ş.a.;
- *galben-auriu, latino-american, propriu-zis* ş.a.;

3) **locuțiuni adjectivale:**

- *cu noroc, cu stare, cu judecată, cu scaun la cap;*
- *de seamă, de treabă, de prisos, de caracter;*
- *la locul lui, tot unul și unul, ruptă din soare;*

C. Acordul adjectivului cu regentul nominal

Adjectivul **se acordă în gen, număr** și **în caz** cu substantivul determinat sau cu un substitut al substantivului (pronume sau numeral cu valoare substantivală):

- *Copilul* **neastâmpărat** *trebuie educat.*
- *Oamenii* **generoși** *au noroc în viață.*
- *Spune-mi ceva* **valabil** *despre el.*
- *Unei prietene* **a noastre** *îi plac parfumurile fine.*
- *Colegei* **înseși** *i-au plăcut inelele tale.*
- **Amândouă** *fetele sunt profesoare.*
- *Pixurile verzi, albastre și negre* **ale tale** *sunt aici.*
- *Ne-am adresat unei colege* **considerate** *punctuală.*
- *Am făcut o călătorie pur* **livrescă.**
- *Aceasta e o situație* **analoagă** *celei știute.*
- *Avea o comportare* **funambulescă.**
- *Colegii,* **ofuscați,** *n-au mai venit la petrecere.*
- *Bărbatul* **rănit** *e la etajul I.*
- *Câmpia* **semănată** *va da roade.*
- *Avea o rană* **sângerândă.**

➢ În funcție de acordul în gen, număr și caz, unele pronume pot deveni sau nu adjective.

Disociați:

- *Cartea* **aceasta** *e nouă.* (atr. adj.)
  adj. pron. dem. în **N.**
- *Cartea* **acesteia** *e nouă.* (atr. pron. în **G.**)
  pron. dem. în **G.**

- *Mama* **sa** *e medic.* (atr. adj.)
  adj.pron. pos. în **N.**
- *Mama* **lui** *e medic.* (atr. pron. în **G.**)
  pron. pers. în **G.**

➢ În funcție de acord, unele forme gramaticale sunt sau nu corecte.

Disociați:

- *Mama i-a dat vecinului* **acesta** *un cățeluș.* – Greşit (pentru că nu apare acord şi în caz)
- *Mama i-a dat vecinului* **acestuia** *un cățeluș.* – Corect (aici apare acord total, în gen, nr. şi caz)

- *Sora unei colege* **a mea** *a venit.* – Greşit
- *Sora unei colege* **a mele** *a venit.* – Corect

D. Articolul la adjective

Unele adjective poartă ***articolul hotărât enclitic*** atunci când au funcție de atribut şi sunt aşezate în fața unui substantiv care ar trebui să fie articulat:

- ***Harnicul*** *elev o să reuşească în viață.*

De fapt, în exemplul de mai sus, articolul este tot al substantivului (*elevul harnic*), dar prin antepunere apare acea situație, deoarece este preluat de adjectiv de la substantiv.

- **Harnicul** *elev* = *elevul* **harnic.**

Singurele adjective care, prin poziția antepusă substantivului, nu primesc articol hotărât sunt *tot* şi *întreg.*

- **Tot** *timpul citeşte.*
- **Toți** *elevii învață cu plăcere la gramatică.*
- **Întreg** *poporul trebuie să muncească.*

➢ Când un adjectiv este precedat **de articolul nehotărât proclitic,** în analiză, de drept şi de fapt, el aparține tot substantivului:

- *El a fost martorul* **unui** *nou* **început.**
- *Au admirat* **o** *minunată* **statuetă.**

E. Gradele de comparație

Din punctul de vedere al gradelor de comparație, adjectivele sunt de două feluri: **comparabile** şi **necomparabile.**

I. Adjectivele comparabile au trei grade de comparație: gradul pozitiv, gradul comparativ şi gradul superlativ.

1. Gradul pozitiv este reperul față de care se stabilește comparația propriu-zisă, având o încărcătură semantică deosebită, deoarece **arată o însușire a unui obiect, în mod absolut:**

- *elev* **silitor,** *coleg* **premiant,** *om* **nebun,** *câine* **rău.**
- *El este* **gras.** • *Ea este* **gospodină.** • *El este* **delăsător.**

2. Gradul comparativ este:

a) de egalitate:

• *Tata e* **la fel de** *truditor ca mama.* • **Tare ca piatra** *este pâinea aceasta.*
tot așa de √ **E la fel de tare ca piatra.**
tot atât de

b) de inegalitate (de superioritate):

- *Tata e **mai înalt decât mama.***

c) de inegalitate (de inferioritate):

- *Mama e **mai puțin înaltă** decât tata.*

3. Gradul superlativ este de două feluri:

a) relativ (de superioritate):

- *Acest articol este* **cel mai vandabil** ***dintre toate.***
din magazin.

b) relativ (de inferioritate):

- *Acest articol este* **cel mai puțin vandabil** ***dintre toate.*** (*dintre*+pl.)
din magazin.(*din*+sg.)

c) absolut (de superioritate):

- *Acest articol e **foarte vandabil.***

d) absolut (de inferioritate):

- *Acest articol e **foarte puțin vandabil.***

➢ **Alte modalități de realizare a superlativului absolut:**

– prin lungirea și repetarea unor sunete:

- **buun** *exemplu !* • **rrău !** • **mmizerabil !**

– prin repetarea adjectivului:

- **bună, bună** *era* • *drum* **lung, lung;**

– prin repetarea substantivului provenit din adjectiv, dar la **G.** plural:

- *era* **frumoasa frumoaselor** • *este* **prostul proștilor;**

– prin înlocuirea adjectivului cu un substantiv cu aceeaşi rădăcină:

• **scumpete** *de fată* • **bunătate** *de om;*

– prin adverbe, substantive şi adjective devenite mijloace de exprimare a intensităţii:

• **frumoasă foc, beat criță, foc de ger, putred de bogat;**

– prin adverbe care conţin ideea de superlativ + prepoziţia de legătură **de:**

• **extraordinar de, teribil de, fantastic de, impecabil de;**

– prin construcţii cu unele locuţiuni adverbiale:

• **bun din cale-afară, cu totul şi cu totul de aur;**

– prin prefixe:

• **ultraelegant, superelegant, extraplat, străveche;**

– prin sufixul **-isim:**

• **rarisim, simplisim.**

II. Adjective necomparabile sau fără grade de comparaţie sunt cele care:

1) conţin ideea de comparativ (din limba latină):

- or • *major, minor, superior, inferior, anterior, ulterior*;

2) conţin ideea de superlativ (din limba latină):

-im, -em • *optim, minim, ultim, suprem, extrem*;

3) exprimă caracteristici ce nu pot fi comparate:

• *mort* • *viu* • *întreg* • *complet* • *perfect* • *desăvârşit*;

• *unic* • *etern* • *colosal* • *teribil* • *superb*;

• *studenţesc, românesc, grecesc, rusesc, muncitoresc*;

• *pulmonar, endemic, microbian, hormonal*;

• *pătrat, triunghiular, sferic, rotund* ş.a.

III. ORTOGRAFIA UNOR ADJECTIVE

Scrierea corectă a adjectivelor presupune respectarea următoarelor reguli:

1) după ***ş, j*** se scrie ***ă***, nu ***e***:

• *golaşă, pătimaşă, jucăuşă*;

2) adjectivele terminate în ***- (i)u*** şi cu desinenţa de plural ***-i***, când primesc articolul ***-i***, prin antepunere, vor fi scrise cu trei ***-i:***

• **timpur*iii*** *struguri*, **aur*iii*** *nasturi*, **argint*iii*** *pantofi;*

3) adjectivele terminate în ***vocale în hiat*** se scriu şi se pronunţă cu doi ***u:***

• *continu**u**, ambigu**u**, perpetu**u**, superflu**u**;*

4) adjectivele derivate de la substantive precum *respect*, *merit* ş.a. se scriu cu vocale în hiat **-u-o:**

- *respectuos, merituos, tumultuos;*

5) adjectivele derivate sau compuse păstrează vocala finală a prefixului sau a prefixoidului, chiar dacă radicalul începe cu aceeaşi vocală:

- *supraaglomerat, antiinfecţios, multiinfecţios, semiintensiv;*

6) adjectivele compuse prin contopire, ale căror elemente componente şi-au pierdut independenţa formală şi semantică, se scriu într-un cuvânt:

- *cuminte, cumsecade, atotştiutor, răufăcător, binefăcător;*

7) adjectivele compuse, ale căror elemente componente mai păstrează independenţa formală şi semantică, se scriu cu cratimă:

- *aşa-zis, sus-numit, propriu-zis, nou-ales;*
- *bine-cunoscut (celebru), bine-venit (oportun), bine-crescut (cuviincios);*
- *nord-american, sud-dunărean, galben-auriu;*

8) adjectivele compuse cu ajutorul vocalei-element de compunere **-o-** se scriu cu cratimă:

- *româno-francez, latino-american, fizico-chimic;*

➤ Excepţii: • *dacoromân, macedoromân, istroromân, meglenoromân.*

9) adjectivele compuse cu elemente de compunere savante se scriu prin contopire:

- *heliomarin, balneoclimateric, electromagnetic* ş.a.
- *semicircular, legumicol, agroalimentar* ş.a.

IV. CONVERSIUNEA ADJECTIVULUI

Prin schimbarea valorii gramaticale (sau prin transpoziţie lexico-gramaticală) adjectivul poate deveni:

1) substantiv:

- *un leneş, leneşul, acel nebun, pe un sărac* ş.a.

2) adjectiv substantivizat sau locuţiune adjectivală substantivizată:

- *mulţi, puţine, toate, cel tânăr, cel cu noroc, cel cu judecată* ş.a.

3) adverb:

- *El cântă* **frumos.** • *E* **frumos**[1] / <u>*să oferim*</u> *flori*[2]. /
- *Textul* <u>*este*</u> **dificil** <u>*de memorat.*</u>
- *Mi-*<u>*e*</u> **penibil** *a împrumuta bani.*
- *Mesajul* <u>*este*</u> **greu** <u>*de decodat.*</u>

• *Mi se pare* **corect**[1] / *să-ți dau împrumutul*[2]. /

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați adjectivele / cuvintele subliniate din frazele ce urmează:

❖ *„Omul este o stea* **căzătoare.** *Omenirea este însă* **eternă,** *este cerul mereu* **populat** *de miliarde de stele, una* **mai strălucitoare** *decât altele..."*

căzătoare = atribut adjectival simplu
= adjectiv variabil cu două terminații și trei forme flexionare
= se acordă în gen, număr și caz cu substantivul **stea** (feminin, sg., **N.**)
= fără grad de comparație

eternă = nume predicativ simplu
= adjectiv variabil cu două terminații și cu patru forme flexionare
= se acordă în gen, număr și caz cu substantivul **cerul** (neutru, sg., **N.**)
= fără grad de comparație

populat = atribut adjectival simplu
= adjectiv variabil provenit din participiu, cu formă de adjectiv variabil cu două terminații și cu patru forme flexionare
= se acordă în gen, număr și caz cu substantivul **cerul** (neutru, sg., **N.**)
= gradul pozitiv

mai strălucitoare = atribut adjectival simplu
= adjectiv cu două terminații și cu trei forme flexionare
= se acordă în gen, număr și caz cu substantivul **stele** (feminin, plural, **Ac.**)
= gradul comparativ de superioritate

VI. OBSERVAŢII

➢ **Locuţiunile adjectivale** nu au categoriile morfologice de gen, număr şi caz. În analiza unei locuţiuni se spune numai:

a) ***felul*** – locuţiune adjectivală;

b) ***gradul de comparaţie*** – pozitiv, comparativ sau superlativ.

➢ Adjectivele **rapace, sagace, tenace, vorace** nu sunt invariabile, ci sunt variabile, cu două forme flexionare:

• ***femei*** **tenace**, ***bărbaţi*** **tenaci...**

➢ ***Tot, mult, puţin, anumit, diferit*** au cinci forme flexionare:

Singular		**Plural**		
m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**	**G. D.**
tot	toată	toţi	toate	tuturor(a)
mult	multă	mulţi	multe	multora
puţin	puţină	puţini	puţine	puţinora
anumit	anumită	anumiţi	anumite	anumitor
diferit	diferită	diferiţi	diferite	diferitor
Ø	**-ă**	**-i**	**-e**	**-or**

➢ O problemă controversată, pentru care, de-a lungul timpului, s-au oferit diverse interpretări, este reprezentată de statutul cuvintelor *mult, puţin* şi *tot.*

Ediţia din 1966 a *Gramaticii Academiei* le considera ***adjective calificative***, la fel ca ***bun, rău*** ori ***galben***, argumentând în acest sens cu:

• existenţa celor cinci forme flexionare (identice cu cele ale lui *diferit*) (v. tabelul de mai sus);

• posibilitatea formării gradelor de comparaţie :

Cei mai mulţi *vor pleca mâine.* **Foarte puţini** *vor da examen*;

• posibilitatea substantivizării prin articolul demonstrativ *cel*:

Cei mulţi *vor merge la munte.* **Cei puţini** *trec neobservaţi.*

Recent apăruta *Gramatică a Academiei* (2005) reconsideră însă statutul celor trei cuvinte, punct de vedere pe care îl veţi găsi expus la pagina 155 a lucrării noastre.

Valorile morfologice ale cuvântului TOT:

1) substantiv:

• *Organismul uman este* **un tot** *unitar.* • **Totul** *e posibil.*

2) adjectiv substantivizat:

• **Nu tot**[1] / *ce zboară*[2] / *se mănâncă*[1]. /

3) adjectiv calificativ:

• **Tot** *efortul nu va fi în zadar.*

• *Tatăl meu* **tot** *timpul ne mai repară câte ceva.*

4) adverb de mod (= mereu):

• *El mă* **tot** *întreba de voi.*

5) adverb concesiv:

• *El s-a tratat şi* **tot** *nu s-a simţit bine.*

• *Deşi a fost bolnav*[1] /, **tot** *a venit la şcoală*[2]. /

6) semiadverb de mod (fără funcţie sintactică):

• **Tot** *el şterge tabla?*

➢ Există şi adjective neregulate, care au două, trei sau patru forme flexionare:

• *greu, grea, grei, grele*
• *rău, rea, răi, rele*

• *nou, nouă, noi*
• *roşu, roşie, roşii*

• *moale, moi*
• *veche, vechi*

➢ La gradul superlativ absolut de superioritate se mai folosesc şi alte adverbe (fără funcţie sintactică)

• *El e* — ***foarte obosit.*** / **tare** / **prea**

➢ În general, gradele de comparaţie se formează cu ajutorul unor adverbe sau locuţiuni adverbiale care nu au funcţie sintactică: ***mai, puţin, tare, foarte, prea, tot aşa de, la fel de, tot atât de.***

➢ Gradul superlativ absolut de superioritate este format, în unele texte beletristice, şi cu ajutorul adverbului ***mult***:

„**Mult** *sărac ai fost odată,*
Mult *bogat eşti tu acum !*"

 Pentru siguranța celor care dau examen de admitere la Universitatea din Bucureşti, e bine să ştie că profesorii ce-i vor examina consideră că ***tot***, ***mult***, ***puțin*** sunt **pronume (adjective) nehotărâte.**

VII. ADJECTIVUL - ELEMENT REGENT

Adjectivul este al patrulea element regent important în gramatica limbii române, după **verb, locuțiune verbală** şi **substantiv.** De aceea, vă sugerez să vă automatizați aceste **modele de limbă** ca să puteți recunoaşte uşor soluția corectă a unui test-grilă de această factură.

Precizăm că adjectivul poate să fie sau nu (situație indicată prin semnul Ø) element regent pentru diferitele părți de propoziție sau pentru diferitele propoziții subordonate, după cum urmează:

a) **sb - Ø**

b) **SB** - (în cadrul expresiei verbale impersonale urmată de o **SB** introdusă prin pronume relative):

- *E simplu* [1]/ ce *face.* [2]/ [blatul sau crema]
- *E frumos* [1]/ ce *lucrează.* [2]/ [laseta sau goblenul]

c) **p.v. - Ø**
p.n. - Ø

d) **PR - Ø**

e) **atr. - Ø**

f) **AT - Ø**

g) **c.d.** • *Mi-e dator bani.*

h) **CD:** • *Mi-e dator* [1]/ ce *i-am împrumutat.* [2]/

i) **c.i. în D.:**
• *Casa e potrivită bătrânilor.* • *Pixul e util elevului.*

• *Apa e necesară omului.*

j) **c.i.** în **Ac.:**
• *El e convins de adevăr.*

• *El e sigur de succes.*

• *El e menit la succese.*

• *Ei sunt demni de părinții lor.*

k) **c.i.** în **G.:**
• *Nadia e deținătoare a trofeului.*

• *E câștigătoare a campionatului.*

l) **CI:**

• *El e sigur*] [| *că* | *are dreptate.*]

• *Ea e bucuroasă*][| *că* | *a reușit.*]

• *Penelul e util*][| *cui* | *știe*][| *să* | *picteze.*]

m) **c.a.:**
• *Bolile tratabile de specialiști...*

• *Bolnavul operat de medic bun...* (participiu adjectival pasiv)

n) **CA:**
• *Bolile tratabile*][| *de cine* | *se pricepe*][...

• *Bolnavul operat*][| *de cine* | *e chirurg*][... (participiu adjectival pasiv)

o) **c.c.l.:**
• *Echipa a fost victorioasă la Sabae.*

p) **CL:**

- *Echipa a fost victorioasă*][unde *a avut loc olimpiada.*]

r) **c.c.t:**

- *Nadia a fost victorioasă la olimpiadă.*

s) **CT:**

- *Nadia a fost victorioasă*][când *a avut loc olimpiada.*]

ş) **c.c.m.** în **D.:**

- *Copilul e frumos aidoma tatălui.*
- *Andrei e înalt asemenea bradului.*
- *Macheta e frumoasă conform desenului de pe birou.*

t) **c.c.m.** în **Ac.:**

- *El este mai bun decât ea.*
- *Ana e mai scundă ca Sabina.*
- *Andrei e cel mai scump din grupă.* (*din* + sg.)
  dintre copii. (*dintre* + pl.)
- *E la fel de scund ca mama lui.*
- *Tare ca piatra.* √ *E la fel de* **tare** = gradul compar. de egalitate

ţ) **CM:**

- [*Casa e mai scumpă*] [*decât* *mi-ai spus tu.*]
- [*Cosmin e mai înalt*] [*decât* *este Bibi.*]
- [*De rea*] [*ce* *este*], [n-are amici.]

• [*Era tare*] [*cum* *e piatra.*]

u) **c.c.cdț.:**
• *Acest obiect este utilizabil în caz de nevoie.*

v) **CDȚ:**
• *Acest obiect este utilizabil*],[*dacă* *este nevoie.*]

x) **c.c.s.:**
• [*Trebuie*] [*să* *fie victorioasă pentru a se remarca.*]

y) **C.S.:**
• [*Trebuie*] [*să* *fie victorioasă*][*ca să* *se remarce.*]

z) **c.c.cv.:**
• *Gabi a fost victorioasă în ciuda caniculei.*

a) **CV:**
• [*Gabi a fost victorioasă*],[*chiar dacă* *a fost caniculă.*]

b) **c.c.cns.:**
• *El e prea bătrân pentru a urca muntele.*

c) **CNS:**
• [*El e prea bătrân*][*ca să* *urce muntele.*]

d) **e.p.s.** **Ø**

e) **PS** **Ø**

f) **ap.:**
• *Andrei este cuminte, adică înțelegător.*

g) **AP:**
• [*Nadia a fost victorioasă*], [*adică a luat medalia de aur.*]

PRONUMELE

I. DEFINIŢIE

Pronumele (pron.) este partea de vorbire flexibilă care ţine locul unui substantiv, dând şi diverse indicaţii gramaticale cu privire la acesta.

II. CLASIFICAREA GENERALĂ A PRONUMELOR

Există zece feluri de pronume:

1. Pronume personal: • ***eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele.***
2. Pronume reflexiv: • ***se, îşi, pe sine, sieşi.***
3. Pronume de politeţe: • ***dumnealui, dumneaei, dumneavoastră,*** • ***Domnia Sa*** ş.a.
4. Pronume de întărire: • ***însămi, însumi, însele*** ş.a.
5. Pronume posesiv: • ***al meu, al vostru, ale tale*** ş.a.
6. Pronume demonstrativ: • ***acela, acelaşi, cel*** ş.a.
7. Pronume interogativ: • ***ce?, cine?, care?, câţi?*** ş.a.
8. Pronume relativ: • ***ce, cine, care, câţi*** ş.a.
9. Pronume nehotărât: • ***unul, altul, fiecare, oricine*** ş.a.
10. Pronume negativ: • ***nimic, nimeni, niciunul.***

III. CLASIFICAREA SPECIALĂ A PRONUMELOR

În funcţie de categoria persoanei şi de alţi indici, se cuvine să facem câteva precizări:

1. Nu toate pronumele au categoria persoanei (deci, în analiză, nu se specifică persoana), ci numai **cinci** dintre acestea:

– Pronumele personal: • ***eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele.***
– Pronumele reflexiv: • ***se, îşi*** ş.a.
– Pronumele de politeţe: • ***d-ta, d-lui, dvs.*** ş.a.
– Pronumele de întărire: • ***însumi, însele*** ş.a.
– Pronumele posesiv: • ***al meu, al nostru*** ş.a.

2. Nu toate pronumele pot determina un substantiv, acordându-se cu acesta în gen, număr şi caz, devenind **adjective pronominale,** ci numai şapte dintre acestea:

– Pronumele de întărire: • ***eu* însămi, *tu* însuţi;**
– Pronumele posesiv: • ***copilul* meu, *elevii* noştri;**
– Pronumele demonstrativ: • **acest *elev*, *cursul* acela;**
– Pronumele interogativ: • **ce *temă?*, care *elev?***
– Pronumele relativ: • *Ştiu*[1] / **care** ***elev*** a luat *premiu*[2]. /
– Pronumele nehotărât: • **alt *om*, fiecare *elev;***
– Pronumele negativ: • **niciun *elev*, nicio *fată.***

3. Din punctul de vedere al ***structurii morfematice,*** se disting:
– **pronume simple:** *eu, tu, nostru, acesta, ce, care, altul, nimic;*
– **pronume compuse:**
- *dânsul, dânsa, dânşii, dânsele;*
- *sineşi, sieşi;*
- *dumneata, dumnealui, dumneaei;*
- *însumi, însuţi, însuşi, însene, însevă, însele;*
- *niciunul, niciuna, niciunii, niciunele;*
- *ceea ce, cel ce, cei ce, cele ce;*
- *cineva, orice, oarecare, fiecare, oricâte, vreunul;*
- *altcineva, careva, fitecine, fiştecare;*

– **locuţiuni pronominale nehotărâte:**
- *cine ştie cine, cine ştie ce, cine ştie câţi;*
- *nu ştiu cine, nu ştiu ce, nu ştiu care;*
- *te miri cine, te miri ce, te miri câţi;*
- *te pomeneşti cine, te pomeneşti câţi* ş.a.

4. Din punctul de vedere ***al flexiunii,*** pronumele sunt:
– **variabile** – aproape toate;
– **invariabile** – în general, compuse cu **ce:**
a) • *ceva, orice, orişice, oareşice, fiece, fitece, fieşice, altceva*;
b) • *careva, nimic, ceea ce, oarecare.*

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME?

A **Formele.** Acest aspect apare în analiză numai la pronumele ***personale*** şi ***reflexive,*** care au forme neaccentuate, numai la **D.** şi la **Ac.**:

– **forme accentuate:** ***pe mine***, ***pe noi***, ***mie***, ***pe sine*** etc.

– **forme neaccentuate (atone):** ***mă***, ***ne***, ***îmi***, ***se*** etc.

B **Persoana.** În cazul pronumelor care au categoria persoanei, aceasta se specifică neapărat în analiză.

C **Numărul.** Pronumele au, în majoritate, numerele ***singular*** şi ***plural.***

D **Genul.** Apare frecvent, la majoritatea formelor:

• ***el***, ***ea***, ***acesta***, ***aceasta***, ***niciunul***, ***niciuna***, ***altul***, ***alta*** etc.

➢ Pronumele personal are categoria genului numai la persoana a III-a: ***el***, ***ea***, ***ei***, ***ele.***

➢ Pronumelui relativ i se recunoaşte genul observând genul substantivului din propoziţia regentă (în situaţia în care se cere acest lucru la examen):

• *Am văzut elevul*[1] / ***care*** *a reuşit*[2]. /
masculin

• *O ajut pe vecina*[1] / ***care*** *are copil mic*[2]. /
feminin

E **Cazul**

➢ Toate pronumele au categoria morfologică a cazului, cu excepţia ***pronumelor personale care nu au cazul G.*** la persoanele I şi a II-a, singular şi plural şi cazul **V.** la persoanele I şi a III-a, singular şi plural.

➢ Foarte frecvent, pronumele în **G.**, în **D.** sau în **Ac.** sunt precedate de prepoziţii sau de locuţiuni prepoziţionale:

• ***graţie lui***, ***în faţa lor***, ***odată cu tine***, ***ca mine***, ***datorită ţie*** ş.a.

Pronumele personal

I. DEFINIȚIE

Pronumele personal (pron. pers.) este pronumele care desemnează diferite persoane gramaticale fără a da şi alte informații. Acesta are o flexiune foarte bogată:

a) îşi schimbă forma după persoană, număr şi caz;
b) la persoana a III-a îşi schimbă forma şi după gen;
c) la cazurile **D.** şi **Ac.** are câte două serii de forme:

- **accentuate:** ***pe mine*****,** ***mie*** etc.
- **neaccentuate:** ***mă*****,** ***îmi*** etc.

 Nu este recomandabilă denumirea *forme lungi* / *forme scurte*, pentru că la **D.**, de exemplu, unele forme sunt la fel de scurte / lungi – ***mie* / *îmi; ție* / *îți; ei* / *îi*** –, o situație asemănătoare înregistrându-se şi la **Ac.:** ***el* / *îl*.**

II. FUNCȚIILE SINTACTICE ALE PRONUMELUI PERSONAL

Pronumele personal îndeplineşte următoarele funcții sintactice:

1. subiect:

- **El** *învață.* • **Noi** *vom pleca la munte.*
- **Ai lor** *au plecat la Cluj.* (*excepție aparentă de la* **N.**)

2. nume predicativ:

- *El e* **el** *şi gata.* • *Cadoul este* **de la noi.**
- *Şi noi suntem contra* **lui.** • *Pixul este* **al lui.**
- *Copiii sunt* **aidoma lor.**

3. atribut pronominal:

- *Popescu*, **el,** *m-a ajutat.*
- *Banca* **din fața ei** *are o scândură ruptă.* • *Caietele* **lui** *sunt aici.*
- *Plecarea* **din cauza lui** *ne-a deranjat.*
- *Trimiterea de ilustrate* **lor** *i-a bucurat.* • *Dan este martor* **lui.**
- *Cadoul* **de la ea** *este superb.* • *Pachetul* **pentru voi** *e aici.*

➢ Atributul pronominal în D. posesiv este mai dificil de analizat:

- *„Pe umerii-***i** *atletici, ea duce Universul..."*
- *Albaştri-***ţi** *ochi mă fascinează.* • *Propriii-***i** *fii o supără...*
- **Ţi-***am făcut ceaiul cu zaharină.* • **Ţi-***a luat tensiunea?*
- *Vezi-***ţi** *de treabă !* • *„Nu-***ţi** *sunt mumă eu !"*
- **Li** *s-a oprit ceasul !* • *Lupta împotrivă-***ţi** *e de durată.*

4) complement direct:

- *Tu* **îl** *ajuţi* **pe el.** • **O** *vezi?* • **Îi** *ajut* **pe ai lui.**

(**G.** excepţie de la **Ac.**)

- **I-***ai rugat* **pe ei?** • *Ajutându-***l pe el,** *ai făcut bine.*

5) complement indirect:

- *Eu mă bazez* ***pe ei.*** • *Noi vorbim* **cu ea** *la telefon.*
- *Ei contează* **pe mine.** • *Aţi discutat* **despre ele?**
- *Hoţul s-a năpustit* **asupra lui.** • **I-***ai telefonat* **ei** *sau* **lui?**

6) complement de agent:

- *Tata a fost operat* **de el.** • *Casa e construită* **de noi.**
- *Uşa a fost deschisă* **de ei.** • *Scrisoarea va fi trimisă* **de mine.**

7) complement circumstanţial de loc:

- *Mă duc* **până la ei.** • *Am venit* **de la ea.**
- *Am un pantof nou şi piciorul nu intră* **în el.**
- *Toţi au plecat* **la el**[1] / *ca să-l vadă*[2]. / • *S-a aşezat* **în faţă-mi.**
- *Noi locuim* **aproape de voi.**
- **Dincolo de voi** *locuieşte familia Stan.* • **În faţa lui** *stă Radu.*

8) complement circumstanţial de timp:

- **Odată cu el** *a plecat şi ea.* • *Şi noi am plecat* **după voi.**
- **Pe vremea lor,** *nu erau taxiuri.* • **Pe vremea-i,** *nu se purta aşa.*

9) complement circumstanţial de mod:

- *Dan e mai înalt* **decât tine.** • *E la fel de bun* **ca ea.**
- *Copilul e frumos* **aidoma ei.** • *Am procedat* **conform lor.**
- *Era cel mai bun* **dintre ei.** • *Te ajută* **în felu-i** *caracteristic.*

10) complement circumstanţial de cauză:

- *Moare* **de tine;** *abia aşteaptă să te vadă !*
- **Din cauza lui,** *am pierdut timpul.* • **Din pricina ei,** *m-am întristat şi eu.*

• **Datorită-i** *am rezolvat problema.* • **Din cauza-ți** *am plecat.*

11) **complement circumstanțial de scop:**
• **În favoarea lor** *se face recapitularea.*
• **În folosul ei,** *a ținut dieta de slăbire.* • **În folosu-ți** *se strâng caietele.*

12) **complement circumstanțial condițional:**
• **În locul ei,** *eu nu te-aş fi trădat.* • **În locul lui,** *noi nu-l pedepseam.*
• **În locu-ți,** *eu nu l-aş fi denunțat.*

13) **complement circumstanțial concesiv:**
• **În ciuda lui,** *noi tot vom pleca.* • **În pofida lor,** *ei tot au venit.*
• **În ciuda-ți,** *ei tot vor reuşi.*

14) **complement circumstanțial consecutiv:** pronumele personal nu poate îndeplini această funcție!

15) **element predicativ suplimentar:**
• *Îl credeam* ***aidoma-ți.*** • *Îl ştiam* ***împotrivă-ți.***

III. FORMELE PRONUMELUI PERSONAL

Pers. / Caz	Singular				Plural			
	I	II	III		I	II	III	
N.	eu	tu	el	ea	noi	voi	ei	ele
G.	–	–	al, a, ai, ale lui	al, a, ai, ale ei	–	–	al, a, ai, ale lor	
D.	mie îmi mi- -mi -mi- mi	ție îți ți- -ți -ți- ți	lui îi i- -i -i- i	ei îi i- -i -i- i	nouă ne ne- -ne -ni- ni	vouă vă v- -vă -vi- vi	lor le le- -le -li- li	
Ac.	pe mine mă m- -mă -m-	pe tine te te- -te -te-	pe el îl l- -l -l-	pe ea o -o -o-	pe noi ne ne- -ne -ne-	pe voi vă v- -vă -v-	pe ei îi i- -i -i-	pe ele le le- -le -le-
V.	–	tu !	–	–	–	voi !	–	–

În aparență, tabelul cu formele pronumelui personal e dificil de reținut și de redat în scris de către elevi, dar dificultatea apare numai în zona cazurilor **D.** și **Ac.**, pentru că numai aici există forme **accentuate** și **neaccentuate** sau **atone. Cratima** joacă un rol hotărâtor. Dacă elevii români, care stăpânesc empiric limba (adică au vorbit folosind aceste forme încă din primii ani de viață, așa cum le-au auzit), ar ști ce problemă dificilă este pentru un străin să înțeleagă când vorbim noi românii cu atât de multe forme, sunt sigură că nu li s-ar mai părea greu să le rețină. Străinii reușesc să și le automatizeze, adică să le rețină logic și să le folosească acolo unde trebuie.

De multe ori, mă gândesc și cred că ar fi extraordinar dacă **predarea limbii române ca limbă maternă** ar împrumuta ceva din setea de sistematizare, din rafinarea descrierii faptelor de limbă și din **secretele predării limbii române ca limbă străină. (!)**

La acest capitol, ar înțelege și elevii noștri că formele pronominale apar pe lângă anumite verbe și la anumite moduri și timpuri, în mod **obligatoriu** sau **facultativ,** așa cum li se explică străinilor. Unui străin i se „descrie” limba, i se explică, pas cu pas, ce se întâmplă cu aceste forme și, mai ales, când apare **cratima** și de ce este folosită.

Din dorința de a vă ajuta, prezentăm un tabel cu aceste forme pronominale privite dintr-un alt unghi; dacă nu s-ar insista asupra lor, studenții străini s-ar exprima în felul următor:

- * *Eu spus o secretara să dea la mine adeverință.*
- * *Eu ajutat pe el mult.*

Cazul DATIV	Folosirea formelor accentuate și neaccentuate ale pronumelui personal – Persoana I					
	mie	**îmi**	**mi-**	**-mi**	**-mi-**	**mi**
	facultativ / +	• la prezent • la imperfect • la viitor literar • verb **a putea**	• la perfect compus • la condițional prezent • la condițional perfect • **D. + Ac.** (pron. atone) • la prezumtiv	• la negativ prezent • conjunctiv • la viitor popular • imperativ • gerunziu	• la imperativ +**D.+Ac.** • gerunziu+**D.+Ac.** (pron. atone)	*(lângă):* **se** **le** **l-a** **i-a** **le-a**

îmi	**mi-**	**-mi**
• ***Îmi*** *telefonează.*	• ***Mi-a*** *telefonat.*	• *Nu-**mi** telefonează.*
• ***Îmi*** *telefonau.*	• ***Mi-****ar telefona.*	• *Vrea să-**mi** telefoneze.*
• ***Îmi*** *vor telefona.*	• ***Mi-****ar fi telefonat.*	• *O să-**mi** telefoneze.*
• ***Îmi*** *putea telefona.*	• ***Mi-****l dați la telefon?*	• *Telefonează-**mi** !*
	• ***Mi-****o fi telefonând?*	• *Telefonați-**mi** !*
		• *Telefonându-**mi**...*

-mi-	**mi**
• *Trimite-**mi**-l !*	• ***Mi se*** *spune mereu.*
• *Trimiteți-**mi**-l !*	• ***Mi le*** *oferă.*
• *Trimițându-**mi**-o...*	• ***Mi l****-a dat.*
	• ***Mi i****-a dat.*
	• ***Mi le****-a dat.*

➢ La persoanele a II-a şi a III-a se procedează la fel pentru **D.**, iar la cazul **Ac.** se procedează într-un mod asemănător.

 De ce am prezentat acel tabel al pronumelor personale, precum şi una dintre tehnicile de predare a românei ca limbă străină? Pentru că nu este normal ca nişte străini, cu care se lucrează câteodată numai cinci luni pe an, intensiv, să ştie să scrie corect ortografic formele pronominale care însoțesc verbul, să aibă grijă să „plaseze" corect **cratima** acolo unde trebuie, ***să ştie de ce au folosit-o*** ş.a.m.d., iar elevii noştri să nu ştie să scrie cu alineat, să nu aibă grijă de modul cum se redactează o lucrare şi să facă greşeli de ortografie inadmisibile, după 12 ani de şcoală !

De aceea, vă sugerez să rețineți sistematizarea făcută pentru vorbitorii străini care învață româneşte şi să scrieți ortografic în limba română aceste forme pronominale.

IV. CONVERSIUNEA PRONUMELUI PERSONAL

Prin conversiune, din pronumele personal de persoana I se obțin substantive:

• ***Eul*** *său lăuntric e de nedescifrat.*

• *Fiecare dintre noi are **un eu** ideal.*

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați pronumele personale / cuvintele subliniate din fraza următoare:

❖ *„Mereu* **i**-*am spus* **ei** *să plece odată cu noi, deoarece* **ai ei** *erau, ca şi ai mei, deosebit de îngrijorați."*

i- = complement indirect anticipat
= pronume personal, forma neaccentuată, persoana a III-a
= numărul singular, genul feminin, cazul **D.**

ei = complement indirect simplu
= pronume personal, forma accentuată, persoana a III-a, singular
= genul feminin, cazul **D.**

ai ei = subiect simplu
= pronume personal, persoana a III-a, singular
= genul feminin, cazul **G.** (excepție de la **N.**)

 Dacă se cere să analizați toate pronumele dintr-un text, e bine să le scoateți împreună cu cuvintele pe care le însoțesc, deoarece e mai uşor să indicați elementele ce vi se cer:

i-(a dat) = ... (nu) - **mi** (cere) = ... (ochii) -**i** = ...
(să)-**l** (văd) = ... (ajutând)-**o** = ... (în spatele)-**i** = ...

VI. OBSERVAŢII

➢ ***Valoarea neutră*** la pronumele personal:

1) *Dă-***i***-nainte fără grijă !*
2) **Le** *are cu muzica !* } (exprimare argotică)
Le *vede la matematică !*
3) *A luat*-**o** *la fugă. Na-ți-***o** *frântă !*

Aceste pronume intră în componența predicatului, fără a se analiza morfologic şi, mai ales, fără a spune ce funcție au.

➢ După unii cercetători, pronumele personal **o**, cu valoare neutră, spre deosebire de celelalte forme care **nu au funcție**, are totuşi funcție de **complement direct**, dar **numai când reia o CD:**

• *Că e un ignorant*[1] /, **o** *ştie toată lumea*[2]. /

• *Dacă te-am certat*[1] /, *dacă te-am bătut*[2] /, *am făcut-o*[3] / *pentru că te iubesc.*[4] /

➢ ***Dativul etic*** se exprimă numai prin pronume personale – **mi, ți** – când se includ:

1) numai povestitorul sau eroul liric:

• *Când* **mi**-*l lua*[1] / *și* **mi**-*l lovea.*[2] /

• *„Cine* **mi**-*au văzut*[1] /
Și **mi**-*au cunoscut...”*[2] /

2) atât povestitorul, cât și cititorul:

• *„Când* **mi ți**-*l lua*[1] / *și* **mi ți**-*l omora.”*[2] /

El este folosit în literatură, mai ales în literatura populară, în scop stilistic, deoarece autorul vrea să-l facă pe cititor participant la acțiune.

În analiză nu i se dă funcție sintactică, dar, dacă se cere analizat, i se face numai analiza morfologică.

➢ **Pronumele personal se poate confunda cu pronumele reflexiv,** deoarece pronumele reflexiv are forme proprii numai pentru persoana a III-a – **se** și **își.** Celelalte forme le împrumută de la pronumele personal:

• ***mă trezesc*** • ***mă trezești***

Cum le diferențiem? Observăm dacă pronumele are persoană diferită de persoana verbului sau asemănătoare:

– ***aceeași persoană*** = pronume reflexiv

• **mă** *trezesc (eu mă trezesc pe mine)*

– ***persoană diferită*** = pronume personal

• **mă** *trezești (tu mă trezești)*

➢ Când un pronume personal apare ***anticipat*** sau ***reluat***, e bine să-l semnalați în analiză, pentru că numai trei părți de propoziție au aceste trăsături:

c. d. {
• **Îl** *ajut pe elevul serios.*
• *Pe elevul serios* **îl** *ajut.*
}

c.i. {
• **Îi** *ofer mamei flori.*
• *Mamei* **îi** *ofer flori.*
}

sb. {
• *Vine* **ea** *toamna... Știe* **el** *bunicul ce știe...*
• *„Virtutea pentru dânșii,* **ea** *nu există...”*
• *„Numai păsările cerului,* **ele** *știau durerea mea.”*
}

➢ Atenție foarte mare la formele **ne, vă,** care apar atât la **D.**, cât și la **Ac.**, la pronumele personal și reflexiv:

- *Voi* **ne explicați** *lecția.*
- *Noi* **ne uităm** *la televizor.*
- *Noi* **vă mulțumim** *pentru ajutor.*
- *Voi* **vă amintiți** *de noi.*
- *Noi* **ne amintim** *de voi.*
- *Voi* **vă bucurați** *de succes.*

Aceeași situație apare pentru formele **îi, le,** care, de data aceasta, sunt numai pronume personale, dar în cazuri diferite:

D. • *Eu* **îi** *cumpăr mamei flori.* **D.** • *Eu* **le** *cumpăr colegelor mărțișor.*

Ac. • *Eu* **îi** *ajut pe copiii mei.* **Ac.**• *Eu* **le** *respect pe colegele mele.*

➢ Am insistat pe aceste forme neaccentuate pentru că, uneori, calificativul obținut de un elev poate depinde de analiza corectă sau incorectă a acestora, și anume: în ce caz sunt, ce fel de pronume sunt, la ce diateză este verbul, dacă au funcție ș.a.m.d.

➢ **Dativul posesiv** se realizează prin formele atone ale tuturor pronumelor în **D.** și vizează două aspecte:

1) denumirea de **dativ posesiv** aparține **morfologiei;**

2) **dativul posesiv** poate avea mai multe funcții; acestea aparțin **sintaxei.**

El se exprimă și prin pronume reflexiv, dar mai frecvent prin pronume personal și apare ca formă postpusă (a, b, c, d) ori antepusă (d):

a) **substantivului:**

- *Fața*-**i** *era galbenă.*
- *Mă gândesc la viața*-**mi.**

b) **adjectivului:**

- *Albaștrii*-**ți** *ochi mă binedispun.*
- *Lungu*-**i** *păr pe spate-i cade.*

c) **pronumelui:**

- „*Mie*-**mi** *curge Dunărea...*"
- *Ție*-**ți** *păcăne urechile?*

d) **verbului,** la diferite moduri și timpuri:

- **Mi**-*ai cumpărat medicamentele?*
- **Ți** *le iei cu apă sau cu suc?* [medicamentele]
- *O să*-**i** *fac rețeta cât pot de repede.* [rețeta sa]
- *Rezolvându*-**i** *problema, am ajutat-o enorm.*

➢ În toate aceste exemple există **D. posesiv** cu funcție de **atribut pronominal,** dar când pronumele personale sunt **forme postpuse la prepoziții** ori la **locuțiuni prepoziționale,** atunci ele au funcții **circumstanțiale:**

- *În juru-***i** *s-au adunat nepoții.* (c.c.l.)
- *Pe vremea-***i** *nu erau taxiuri.* (c.c.t.)
- *M-a ajutat în felu-***i** *caracteristic.* (c.c.m.)
- *Din cauza-***ți** *am pierdut trenul.* (c.c.cz.)
- *În folosu-***i** *se face recapitularea.* (c.c.s.)
- *În ciuda-***ți,** *el tot a plecat.* (c.c.cv.)

Aceste complemente sunt în **D.** posesiv (excepție de la **G.**)

Tot în **D.** posesiv (excepție de la **G.**) sunt și:

- *Îl știam împotrivă-***ți.** – e.p.s.
- *Lupta împotrivă-***ți** *e de durată.* – atr. pron. prep.

➢ O „capcană" în stabilirea funcției sintactice o reprezintă construcțiile de tipul următor :
  - **Mi** *s-a oprit ceasul.*
  - **Ți**-*a ars casa.*
  - **Li** *s-a stricat mașina.*

În acest tip de construcție, pronumele personal are dublă subordonare :

- la substantiv, față de care este **atribut pronominal în D. (D. posesiv),** funcție care poate fi probată prin „dublarea" lui cu adjectivul posesiv :

- *ceasul* **meu**
- *casa* **ta**
- *mașina* **lor**

- la verb, față de care îndeplinește funcția sintactică de **complement indirect,** funcție care poate fi probată prin includerea în enunț a formei accentuate a pronumelui personal :

- **Mie** *mi s-a oprit ceasul.*
- **Ție** *ți-a ars casa.*
- **Lor** *li s-a stricat mașina.*

➢ Privitor la **D. posesiv,** mai putem aminti şi două situaţii interesante şi greu de înţeles de către elevi, considerate excepţii:

1) Avem **D. posesiv** în exemplele următoare, în care substantivele **treabă** şi **mumă** n-au articol hotărât:

- *Vezi-***ţi** *de treabă !* (treaba ta)
- *Nu-***ţi** *sunt mumă eu !* (muma ta)

2) Nu avem **D. posesiv** în exemplele următoare, în care substantivele **modelul** şi **caloriile** au articol hotărât:

- **Ţi**-*am luat* **modelul** *din revista „Femeia".*
- **V**-*am luat* **caloriile** *permise din reţeta dată la televizor.*

Cum explicăm asemenea situaţii în exemplele de mai sus?

1) În primele exemple avem **D. posesiv,** chiar dacă substantivul e nearticulat, dar sensul propoziţiei, valoarea lexico-gramaticală a ei susţine clar **ideea de posesie.**

2) În celelalte exemple n-avem **D. posesiv,** deşi substantivul are articol, iar ideea de posesie apare, numai că „modelul" din revista „Femeia" nu este posesia unei anumite persoane feminine, ci a tuturor femeilor care au cumpărat revista. La fel se explică şi problema cu „reţeta", ale cărei „calorii" sunt oferite tuturor telespectatorilor, deci „modelul" şi „caloriile" **nu sunt posesia unei persoane anume.** Deci **ţi-** şi **v-** sunt **complemente indirecte, nu atribute.**

Există elevi care, din dorinţa de a depista dativul posesiv în exerciţiul lor, consideră că şi complementele indirecte care apar ca forme postpuse la **verbele de atribuire** (de adresare) ar fi **atribute pronominale în D. posesiv,** ceea ce este cu totul eronat:

- *Explicându-***ţi** *lecţia nu mai ai emoţii.*

  c.i. D.

- *Cere-***i** *dicţionarul !*

  c.i. **D.**

➢ În locuţiuni verbale alcătuite din **verb + subst. cu art. hot. enclitic,** însoţite de pronume reflexive în **D.,** nu există atr. pron. în **D. posesiv:**

- *a-şi da arama pe faţă* • *a-şi arunca privirea*
- *a-şi lua nasul la purtare* ş.a.

Pronumele reflexiv

I. DEFINIȚIE

Pronumele reflexiv (pron. refl.) ține locul obiectului asupra căruia se exercită direct sau indirect acțiunea verbului, iar **acest obiect este identic cu subiectul acestuia.**

II. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME REFLEXIV?

A **Funcțiile sintactice**

1) La verbele de la **diateza activă pronominală,** pronumele reflexiv are următoarele funcții sintactive:

a) la **D.**:

➢ atribut pronominal în **D.** posesiv:

- **Își** *face cafeau***a** *cu zaharină.* (sa) (cu articol hotărât)
- **Îmi** *rezolv teme***le** *și apoi vin la tine.* (mele)
- **Mi-***am reparat ceasu***l.** (meu)
- *O să-***și** *ia doctoratu***l.** (său)
- **Ne-***am revăzut prieteni***i** *din copilărie.* (noștri)

➢ complement indirect:

- **Își** *face* **o** *cafea cu zaharină.* (cui?) (cu art. nehotărât)
- **Își** *face cafea cu zaharină.* (cui? fără articol)

b) la **Ac.** are numai funcție de **complement direct:**

- **Mă** *spăl cu apă rece.* (pe cine? pe mine)
- **Te** *ștergi cu prosopul verde.*
- **Ne** *încălțăm cu pantofi comozi.*
- **Se** *așază și ei la casa lor.*
- **Te-***ai bărbierit singur?*
- *Maria o să* **se** *fardeze repede.*
- *Vai !* **te-***ai tuns.*
- **Se** *îmbracă elegant.*
- **Vă** *descălțați repede.*
- **Mă** *rujez cu un ruj grena.*
- **S-***a parfumat prea mult.*
- *Corina* **se** *rimelează totdeauna.*
- *Voi* **vă** *pieptănați prea mult.*

2) La verbele de la **diateza reflexivă,** pronumele reflexiv **nu are funcție sintactică.** El este doar **marcă** a verbelor la această diateză, cu pronume reflexiv:

a) în cazul **D.**:

- **Îmi** *imaginez totul.*
- **Își** *aduce aminte de copilărie.*
- **Vă** *luați rămas bun?*
- *O să* **ne** *luăm la revedere și de la ei.*
- **Îți** *închipui sau nu?*
- **Ne** *dăm seama de greșeli.*
- **Își** *bat joc de viața lor.*
- *Amintiți-***vă** *de noi !*

b) în cazul **Ac.**:

- **Se** *cuvine totul.* • *Așa* **se** *întâmplă uneori.* • **Se** *înnoptează.*
- **Mă** *odihnesc și eu o oră.*
- **Se** *gândește mereu la tatăl său.*
- **Te** *bucuri așa de mult?*
- **S-***a luminat de ziuă.*

B **Formele pronumelui reflexiv**

		Forme accentuate	Forme neaccentuate				
Pers. a III-a	D.	sie, sieși	își	și-	-și	-și-	și
	Ac.	(pe, cu, la) sine sineși	se	s-	-se-	-s-	/

C **Persoana**

Pronumele reflexiv, care are categoria persoanei, are **forme specifice numai la persoana a III-a** (vezi **tabelul** de mai sus).

➢ Pentru persoanele I și a II-a, singular și plural, împrumută formele neaccentuate (atone) ale pronumelor personale corespunzătoare, **a căror valoare reflexivă se recunoaște după identitatea de persoană cu verbul însoțit:**

- ***îmi*** **amintesc**, ***mi-*****am amintit** (față de ***îmi*** **amintește**, ***mi-*****ați amintit**);
- ***mă*** **trezesc**, ***m-*****am trezit** (față de ***mă trezești, m-ați trezit***).

Pronumele reflexive au marcate opozițiile de persoană, de număr, de caz (numai la **D.** și **Ac.**) și de formă (accentuată și neaccentuată) **numai la persoana a III-a** (vezi **tabelul** de mai sus).

D **Numărul**

Pronumele reflexive **specifice,** împreună cu cele **împrumutate** de la pronumele personal, au marcată opoziția de număr:

D.		Ac.	
sg.	pl.	sg.	pl.
îmi	**ne**	**mă**	**ne**
îți	**vă**	**te**	**vă**
își	**își**	**se**	**se**

E **Cazul**

Pronumele reflexive au numai cazurile **D.** și **Ac.**, iar această opoziție este clar marcată (vezi **tabelul**).

F **Marcă a diatezei reflexive**

Indicele gramatical care diferențiază pronumele reflexiv de cel personal **este identitatea de persoană a pronumelui cu subiectul verbului însoțit:**

Disociați:

mă ***trezești*** = ***a-l trezi*** = ***pronume personal*** (● *Tu mă trezești pe mine.*)

mă ***trezesc*** = ***a*** **se** ***trezi*** = ***pronume reflexiv*** (● *Eu mă trezesc.*)

➢ Fiind siguri deci că ***pronumele este reflexiv*** și, mai ales, că **diateza e reflexivă,** e necesar ca, în analiza gramaticală, să se specifice faptul că pronumele reflexiv este și ***marcă a diatezei reflexive,*** așa cum se spune despre **să** că este **marcă a modului conjunctiv;** dar, dacă verbul este la diateza activă pronominală, cu pronume reflexiv în **D.** / **Ac.**, atunci nu se specifică acest lucru.

III. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME REFLEXIVE

➢ Atenție mare la scrierea pronumelor reflexive, la diferite moduri și timpuri ale verbului, unde **cratima** joacă un rol primordial (vezi **Tabelul** de la pronumele personal, precum și modurile și timpurile care impun o formă sau alta).

➢ Spre deosebire de pronumele personal, la care apar frecvent formele **ne/ni** sau **vă/vi,** la pronumele reflexiv formele **ni** şi **vi** nu apar.

➢ Neglijarea (în rostire şi în scriere) a lui **i** din formele de **D.** – **îşi, şi-, -şi, -şi-, şi** (nu **îş,** ş-a luat casă etc.) – este considerată greşeală de ortografie şi de ortoepie.

IV. CONVERSIUNEA PRONUMELUI REFLEXIV

Ca urmare a fenomenului de conversiune, pronumele reflexiv **sine,** forma accentuată de la **Ac.,** devine substantivul ***sinea,*** prin articulare cu articol hotărât enclitic.

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi pronumele reflexive / cuvintele subliniate din enunţurile ce urmează:

❖ *„Apogeul este un punct incert, de unde* **te** *poţi* prăbuşi *oricând."*

te... (prăbuşi) = complement direct simplu
= pronume reflexiv în cazul **Ac.,** marca diatezei reflexive cu Ac.
= formă neaccentuată, persoana a II-a, singular
= ajută la formarea diatezei reflexive a verbului ***a se prăbuşi.***

❖ *„Ştiind*[1] */ că urcuşul este mai greu*[2] */, nu-***ţi** *împiedica semenul*[1] */ să urce*[3] */; pune-i obstacole la coborâş !*[4] */"*

(nu)-**ţi** (împiedica) = atribut pronominal simplu
= pronume reflexiv în cazul **D.** posesiv
= ajută la formarea diatezei active pronominale a verbului ***a-şi împiedica.***

❖ *„Leul* **îşi** *face parte nu pentru că e mai puternic, ci pentru că e lipsit de sentimente."*

îşi (face parte) = complement indirect simplu
= pronume reflexiv în **D.**
= ajută la formarea diatezei active pronominale a locuţiunii verbale intranzitive ***a-şi face parte.***

❖ *„Copilul este ca o floare:* ***se*** *ofileşte dacă e rupt de la locul lui."*

se (ofileşte) = fără funcţie sintactică de parte de propoziţie
= pronume reflexiv în **Ac.**
= marca diatezei reflexive cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea diatezei reflexive a verbului intranzitiv ***a se ofili.***

❖ „**Se** *spune că setea de absolut ar fi aceea care dă verticalitate cântecului ciocârliei."*

se (spune) = fără funcţie sintactică de parte de propoziţie
= pronume reflexiv în **Ac.**
= marca diatezei reflexive cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea diatezei reflexive a verbului impersonal ***a se spune.***

VI. OBSERVAŢII

➢ Pentru a verifica dacă formele pronominale de persoana I şi a II-a singular şi plural aparţin pronumelui personal sau celui reflexiv, se foloseşte **comutarea:**

- **îmi** *imaginez*..., **îţi...**, **îşi ...** = pronume reflexiv
- **îmi** *convine*..., **îţi...**, **îi ...** = pronume personal

- **mă** *odihnesc*..., **te...**, **se ...** = pronume reflexiv
- **mă** *trezeşte*..., **te...**, **îl ...** = pronume personal

➢ În cazul vorbitorilor străini care învaţă româneşte, nu se apelează, în predare, în primul rând, la ***comutare***, ci la clasificarea verbelor care se folosesc ***obligatoriu*** cu **îşi/se** ori ***facultativ:***

- **obligatoriu:**
  D. = ***a-şi imagina, a-şi lua rămas bun*** etc.
  Ac. = ***a se uita, a se teme, a se bucura, a se lumina*** etc.
- **facultativ:**
  D. = ***a(şi) spăla, a(şi) cumpăra, a(şi) repara*** etc.
  Ac. = ***a (se) şterge, a (se) îmbrăca, a (se) farda*** etc.

➢ Cunoscând liste de verbe cu această clasificare, străinilor le vine extrem de uşor, după ce le automatizează, să recunoască dacă **ne/vă** este ***pronume personal*** ori ***pronume reflexiv*** când apar şi alături de: *a*-**l** *ajuta*, *a*-**i** *oferi* ş.a.

➢ La fel ca pronumele personal, şi pronumele reflexiv este:

a) anticipat:

- **Îşi** ***doreşte*** **sie** *ceva.*
- **Se** ***parfumează*** **pe sine.**

b) reluat (foarte rar):

- **Sie îşi** ***doreşte*** *ceva.*
- **Pe sine se** ***parfumează.***

➢ De cele mai multe ori, formele de **D.** neaccentuate se folosesc cu valoare posesivă, dar se ştie că **D. posesiv** este mult mai frecvent folosit cu pronume personal, deoarece apare nu numai în preajma verbului, ci şi ca ***forme postpuse la substantive, adjective, prepoziţii, locuţiuni prepoziţionale şi la pronume:***

- ***Faţa*-i** *era galbenă ca ceara.* (sa)
- ***Propriii*-i** *fii o supără.* (săi)
- ***Pe umerii*-i** *duce tot greul.* (săi)
- ***Albaştrii*-ţi** *ochi ne fascinează.* (tăi)
- ***Lungu*-i** *păr în vale-i cade.* (său)

- ***Înainte*-mi** *s-a aşezat Ana.* (mea)
- ***Din cauza*-ţi** *au pierdut trenul.* (ta)

➢ Când pronumele însoţeşte verbul, trebuie să fiţi foarte atenţi să nu confundaţi pronumele personal cu cel reflexiv, când au funcţie de atribut pronominal:

- **Îmi** *fac ceaiu***l** *cu miere.* – pronume reflexiv (**D.** posesiv)
- **Îţi** *fac ceaiu***l** *cu miere.* – pronume personal (**D.** posesiv)
- **Îşi** *ia paltonu***l** *de la curăţătorie.* (său) – pron. reflexiv
- **Îmi** *iau paltonul* (meu) (• *Eu iau paltonul* **meu.**) – pron. reflexiv
- **Îţi** *iau* (tău) (• *Eu iau paltonul* **tău.**) – pron. personal
- **Îţi** *iei* (tău) (• *Tu iei paltonul* **tău.**) – pron. reflexiv

➢ În funcţie de identitatea de persoană a pronumelui cu subiectul verbului, se rezolvă două probleme:

1) Se subliniază corect predicatele:

- *Ne* **putem** *bucura.* (a putea) (ne... bucura = a se bucura = c.d.)
- **Îţi iei** *paltonul.* (a-şi lua) (p.v. - diateza activă pronominală)
- *Îţi* **iau** *paltonul.* (a lua) (p.v. - diateza activă)

2) Se ştie ce fel de pronume este cel care se cere analizat:
- *Te* **trezesc** - pronume personal (a trezi)
- **Te trezeşti** - pronume reflexiv (a se trezi)

Nu uitaţi că, în dicţionare, verbele la diateza reflexivă apar însoţite de pronumele reflexiv: **a-şi aminti, a se baza** etc.

➢ **Funcţiile sintactice ale pronumelui SINE:**

1) nume predicativ în **Ac.:**
- *Cadoul este* **pentru sine.**

2) atribut pronominal în **Ac.:**
- *Lauda* **de sine** *nu miroase-a bine.*

3) complement indirect în **Ac.:**
- *El se bazează* **pe sine** *însuşi.*
- *Ea se gândeşte* **la sine,** *uneori.*
- *Există oameni care discută* **cu sine** *însuşi.*
- *El stă de vorbă* **cu sine** *însuşi.*
- *Sinele încearcă* **din sine** *să iasă.*

4) complement de agent:
- *Poezia e compusă* **de sine.**

5) complement circumstanţial de mod (locuţiune adverbială de mod):
- *Totul s-a rezolvat* **ca de la sine.**

➢ ***Dativul posesiv*** este una dintre „problemele" morfologiei, deoarece se confundă cu dativul propriu-zis.

➢ De la început trebuie să ştiţi că **denumirea** sa aparţine **morfologiei,** pentru că la **morfologie** se studiază **categoria gramaticală a cazului.** Că între **morfologie** şi **sintaxă** există o relaţie de dependenţă indestructibilă ştie toată lumea, în aşa măsură încât, în ultima vreme, se vorbeşte **separat** despre cele două compartimente doar **pentru a se păstra coerenţa descrierii,** ceea ce am încercat şi în lucrarea de faţă.

De ce se spune frecvent **morfosintaxa?** Pentru că **morfologia** studiază şi **sintaxa cazurilor,** iar cartea aceasta vine în întâmpinarea acestui fapt prin multiplele exemple date în subcapitolele consacrate **funcţiilor sintactice** ale părţilor de vorbire. De asemenea, la sintaxă nu se poate vorbi despre **subiect, atribut** ş.a. fără a se aminti **cazul,** care se ştie că este **categorie morfologică.**

De aceea, repetăm: **D. posesiv** aparține – ca denumire – morfologiei, dar **dativul posesiv** are în **sintaxa propoziției** multiple funcții inconfundabile, neinterpretabile şi clare.

Aceste funcții sunt:

1) atribut pronominal, exprimat frecvent prin pronume personal în **D.** şi, mai rar, prin pronume reflexiv în **D.**, când însoţeşte un verb (vezi şi capitolul **Pronumele personal**):

Pronume personal	• **Ți-**_am făcut ceaiu_**l** _cu zaharină._ (tău)
Pronume reflexiv	• **Mi-**_am făcut ceaiu_**l** _cu zaharină._ (meu)
Pronume personal	• _O să_ **vă** _corectez lucrări_**le** _imediat._ (voastre)
Pronume reflexiv	• _O să_ **vă** _corectați lucrări_**le** _singuri._ (voastre)
Pronume personal	• _Făcându-_**ți** _ceaiu_**l**, _te-am ajutat._ (tău)
Pronume reflexiv	• _Făcându-_**ți** _ceaiu_**l**, _te-ai ajutat._ (tău)
Pronume personal	• _„Pe umerii-_**i** _atletici[1] / Ea duce Universul[2] /”_ • _Lungu-_**i** _păr în vale-i cade._ • _Albaştrii-_**ți** _ochi ne încântă._ • _„Mie-_**mi** _curge Dunărea...”_

2) **nume predicativ:**

- _Copiii sunt_ **aidoma-ți.**
- _Destinul ei a fost_ **asemenea-ți.**

3) **complement circumstanțial de cauză** (cauza unui efect pozitiv):

- **Datorită-ți,** _am învățat[1] / să conduc maşina.[2] /_

4) **complement circumstanțial de mod comparativ:**

- _Şi noi am procedat_ **asemenea-ți.** (element regent – verb)
- _Andrei o să fie înalt_ **asemenea-ți.** (element regent – adjectiv)

5) **element predicativ suplimentar:**

• _Îl credeam **aidoma**-_**ți.** • _O ştiam **aidoma**-_**ți.**

Toate exemplele subliniate sunt părți de propoziție în cazul **D.** posesiv, exprimate prin pronume personale în **D.** pos. sau prin pronume reflexive în **D.** pos.

➢ În primul grupaj de exemple, când **D.** posesiv are funcție de **atribut pronominal,** observăm că toate substantivele au ***articol hotărât enclitic,*** iar din context se deduce clar ***ideea de posesie:***

- **Ți**-*am făcut ceaiu***l** *fără zahăr.* (tău)
- **Şi**-*a făcut ceaiu***l** *cu zaharină.* (său)

➢ Există însă contexte în care substantivul nu are ***articol hotărât enclitic,*** dar ideea de posesie e atât de pregnantă, încât e corect să le dăm funcție pronumelor tot de ***atribut pronominal în D. posesiv:***

- *Vezi*-**ți** *de treabă.* (ta) • *„Nu*-**ți** *sunt mumă eu."* **(ta)**
- **Își** *vede de sănătate.* (sa)

➢ Dimpotrivă, în alte contexte, substantivul are ***articol hotărât enclitic,*** dar ideea de posesie este înşelătoare, pentru că nu e posesia unei persoane, ci a tuturora:

- **Ți**-*am luat modelul din revista „Femeia".*

Aici, **ți** este clar ***complement indirect,*** deoarece din revistă pot lua modelul şi alte femei.

Aceste exemple au fost date şi mai sus. Le-am repetat şi le vom repeta de câte ori vom avea ocazia, din dorința de a vi le automatiza.

➢ Tot un caz dificil este şi cel al lui **li**, care – cum am văzut în capitolul anterior – în anumite construcții, are dublă subordonare, fiind, simultan, **complement indirect** şi **atribut pronominal în D. posesiv**. Făcând parte, din punct de vedere semantic şi din punctul de vedere al formelor, din suita pronumelor personale în **D.**, poate îndeplini şi funcția de **atribut**, chiar dacă sensul nu este de **posesie**, ci numai de **apartenență**. Şi acest lucru l-am mai explicat; deci, rețineți statutul lui **li** în contextul de mai jos :

- (Mie) **mi** *s-a oprit ceasul* (meu).
- (Ție) **ți** *s-a oprit ceasul* (tău).
- (Lui) **i** *s-a oprit ceasul* (său).
- (Nouă) **ni** *s-a oprit ceasul* (nostru).
- (Vouă) **vi** *s-a oprit ceasul* (vostru).
- (Lor) **li** *s-a oprit ceasul* (lor).

Numai în acest context **li** este atribut pronominal în **D.** posesiv.

➢ **D.** posesiv mai are şi funcţii care nu sunt reale, ci aparente:

- **Din cauza-ţi,** *am uitat.*
  c.c.cz. în **D.** pos.
  (excepţie de la **G.**)
- **În ciuda-ţi,** *tot vom reuşi.*
  c. c.cv. în **D.** pos.
  (excepţie de la **G.**)
- **În spatele-i** *este cuierul.*
  c.c.l. în **D.** pos.
  (excepţie de la **G.**)

➢ Aşa cum s-a menţionat şi în paragraful IV, singurul pronume reflexiv care „trece" prin conversiune, prin articulare, este ***sine.*** El primeşte articol hotărât enclitic şi devine substantiv:

- **În sinea** sa, *gândea lucruri interesante.*
- **„Sinele** *încerca din sine să iasă !"*

Pronumele de politețe

I. DEFINIȚIE

Pronumele de politețe (pron. de polit.) reprezintă o subclasă a pronumelor personale, folosite pentru persoanele față de care se exprimă o atitudine reverențioasă ori se marchează o distanță. El se mai numește și ***pronume de reverență.***

II. CE SE ANALIZEAZĂ LA PRONUMELE DE POLITEȚE?

[A] Funcțiile sintactice

Pronumele de politețe îndeplinește următoarele funcții sintactice:

a) **subiect în N. sau în G.:**

N. • **Dumneata** *nu înțelegi?* • **Dumneavoastră** *aveți copii?*
• **Dumnealui** *e o persoană serioasă.* • **Dumneaei** *nu are buletin.*
• **Dumnealor** *au rezolvat problemele.*

G. • **Ai dumnealor** *au plecat deja.* (excepție aparentă de la **N.**)

b) **atribut** în **G.** sau în alte cazuri: N.
• *Telefonul* **dumnealui** *e defect.* • *Ele*, **dumnealor,** *ne-au ajutat.*

c) **complement direct** în **Ac.:**
• *Noi te înțelegem* **pe dumneata.**
• *Am discutat* **cu dumneaei.**

d) **complement indirect** în **D.** sau în **G.:**
• *Le-am telefonat* **dumnealor.**
• *Câinele s-a năpustit* **asupra dumnealor.**

➢ Pentru că la substantiv și la pronumele personal am tratat funcțiile acestora exhaustiv, consider că nu e necesar să le mai înșiruim și vă sugerez **să automatizați funcțiile sintactice** ale celor două părți de

vorbire, deoarece, dacă le ştiţi pe acelea, vă descurcaţi cu uşurinţă la toate cazurile şi funcţiile pronumelor şi numeralelor cu valoare substantivală sau ale altor cuvinte cu valoare substantivală.

B Formele pronumelui de politeţe

În funcţie de persoană, gen, număr şi caz, se diferenţiază formele menţionate în tabele:

		Singular	Plural
Pers. a II-a	**N. Ac.**	**m. f.**	**m. f.**
		dumneata (d-ta)	**dumneavoastră (dv./dvs/ d-voastră)**
		dumneavoastră (dv./dvs/d-voastră)	

		Singular	Plural
Pers. a II-a	**G. D.**	**m. f.**	**m. f.**
		dumitale (d-tale)	**dumneavoastră (dv./dvs/ d-voastră)**

		Singular		Plural
Pers. a III-a	**N. Ac. G. D.**	**m.**	**f.**	**m. f.**
		dumnealui (d-lui)	**dumneaei (d-ei)**	**dumnealor (d-lor)**

➢ Şi pronumele **dumneasa** are **G. D.: dumisale (d-sa; d-sale)**

➢ Alte forme, folosite la toate cazurile:

a) nederivate:

- **mata** • **matale**
- **Matale** *eşti om bun.* • *Dorinţa* **matale** *poate fi satisfăcută.*

b) derivate:

- **mătălică** • **mătăluţă**

Formele menționate sunt folosite în limbajul colocvial (familiar) şi sunt aceleaşi la toate cazurile.

➢ **Dumneata** şi **dumneavoastră** reprezintă grade diferite de politețe.

➢ Pronumele de politețe menționate în cele trei tabele sunt ***pronume compuse***, dar există şi unele **locuțiuni pronominale de politețe** alcătuite din: **substantiv feminin (abstract al calității)** + **adjectiv posesiv** sau **pronume personal în G.:**

- **Domnia Ta** (Lui, Ei, Sa, Voastră) • **Domniile Lor** (Voastre)

➢ Există şi unele forme protocolare vechi, pentru persoane cu anumite poziții sociale şi profesionale, dintre care unele se folosesc şi astăzi:

- **Eminența Sa, Excelența Sa, Maiestatea/Majestatea Sa (M.S.), Măria Sa**
- **Preasfinția Sa, Înalt Preasfinția Sa (Î.P.P.S.)**

➢ Alte locuțiuni sunt create ad-hoc şi au sens peiorativ, apărând în basme:

- **Întunecimea Voastră, Mârşăvia Voastră** ş.a.

➢ Uneori, în mod excepțional, locuțiunile pronominale de politețe, de persoana a III-a, se folosesc nu numai ca substitute ale unor substantive, ci şi ca însoțitoare ale unor substantive proprii sau comune care, folosite şi ca apoziție, indică numele sau titlurile unor persoane:

- **Excelența Sa X Y,** *regele Marocului...*
- **Domniei Sale,** *domnului X Y...*

C Persoana

Cum reiese şi din tabelele din pagina anterioară, pronumele de politețe au două persoane: a II-a şi a III-a:

- **dumneata /dumnealui** etc.

D Numărul

La fel ca alte pronume, au categoria morfologică a numărului, singular şi plural:

- **dumnealui / dumnealor.**

E Genul

Pronumele de politețe are forme distincte de gen numai la persoana a III-a singular:

- **dumneaei / dumnealui**

F **Cazul**

Categoria gramaticală a cazului este marcată la ambele persoane, cu excepţia pronumelui **dumneavoastră, dumnealui** şi **dumneaei,** care au aceeaşi formă la **N. Ac. G. D.**, la singular şi la plural:

- *Caietele* **dumneavoastră** *sunt impecabil de curate.*
- **Dvs.** *aveţi bilet?*
- *Răspunsul* **dumnealor** *e corect.* • **Dumneaei** *a întârziat.*

III. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME DE POLITEŢE

➢ Pronumele şi locuţiunile pronominale de politeţe pun multiple probleme de ortografie, deoarece se abreviază, scriindu-se cu cratimă, iar majoritatea fără punct final:

- ***dumneata*: d-ta;** ***dumitale:*** **d-tale**
- ***dumnealui:*** **d-lui**
- ***dumneaei:*** **d-ei**
- ***dumneasa:*** **d-sa;** ***dumisale:*** **d-sale**
- ***dumneavoastră:*** **dv., dvs., d-voastră**
- ***dumnealor:*** **d-lor**

➢ Seria locuţiunilor pronominale alcătuite cu **Domnia** are următoarele abrevieri:

- **D-ta (D-tale); D-lui, D-ei, D-sa, D-sale**

➢ Conform normelor ortografice actuale, pronumele de politeţe se scriu cu iniţială **minusculă**, iar pronumele de reverenţă se scriu cu iniţială **majusculă** la toate componentele **: Excelenţa Sa, Domniile Lor, Înalt Preasfinţia Sa.**

Între cuvintele din componenţa pronumelor de reverenţă nu se pune cratimă.

➢ **Cratima** nu apare nici la pronume, nici la locuţiuni, ci numai la **abrevieri: d-ta, d-lui, d-sale** ş.a.

➢ Pronumele ***dumneavoastră*** ocupă diferite posturi, în funcţie de persoană şi număr:

- **dumneavoastră** pentru persoana a II-a singular (tu)
- **Dumneavoastră** pentru persoana a II-a singular (tu - reverenţa)
- **dumneavoastră** pentru persoana a II-a plural (voi)

IV. CONVERSIUNEA

Pronumele şi locuţiunile pronominale de politeţe nu cunosc acest procedeu lexico-gramatical decât dacă se pun ghilimele sau dacă li se ataşează determinanţi pentru a le substantiviza:

• *Am uitat să-l subliniez* **pe dumnealui** *în propoziţia aceea şi am pierdut 0,10 puncte.*

• **„Mârşăvia Voastră"** *se foloseşte cu sens peiorativ, mai ales în basme.*

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi pronumele de politeţe / cuvintele subliniate din enunţurile ce urmează:

❖ *„Dacă ar fi mai obiectivi, lingviştii ar elimina din rândul gradelor de comparaţie superlativul absolut. În felul acesta,* **Domniile Lor** *s-ar apropia mai mult de adevărurile vieţii."*

Domniile Lor = subiect simplu
= locuţiune pronominală de politeţe
= genul masculin, numărul plural, cazul **N.**

❖ *„Sunt răni în faţa cărora* **Măria Sa**, *Timpul, este la fel de neputincios ca şi medicul."*

Măria Sa = subiect dezvoltat
= locuţiune pronominală de politeţe
= masculin, singular, **N.**

❖ *„Apropiaţi-vă de cei care sunt legaţi în vreun fel de arte! Numai sufletele nobile ca ale* **d-lor** *înţeleg adevărata frumuseţe."*

d-lor = complement circumstanţial de mod comparativ
= pronume de politeţe, persoana a III-a
= genul masculin, numărul plural, cazul **G.** precedat de adverb de mod cu valoare de prepoziţie cu **Ac.**, însoţit de articolul posesiv genitival ***ale*** (excepţie de la **Ac.**)

❖ *„Răspunzând nebunului pe seama nebuniei* **d-lui** *rişti să devii asemeni lui."*

d-lui = atribut pronominal genitival
= pronume de politeţe, persoana a III-a
= genul masculin, numărul singular, cazul **G.**

VI. OBSERVAŢII

➢ Acordul verbului se face în ***persoană*** şi ***număr*** cu pronumele de politeţe:

- **Dumneata** *eşti din Banat?*
- **Dumnealui** *este profesor?*

➢ Acordul verbului se face după înţeles, în funcţie de situaţia reală a locutorului:

- **Măria Ta** ***hotărăşti*** *ce faci.*
- **Maiestatea Voastră** ***sunteţi rugat*** *să luaţi loc.*

➢ Există, uneori, şi un acord de convenienţă, de tip formal, cu substantivul din cadrul locuţiunii („formal" însemnând aici „de formă"):

- **Eminenţa Sa** ***decide*** *să viziteze şi acele locuri.*
- **Maiestatea Voastră** ***este poftită*** *să ia loc la masă.*

➢ Totdeauna, ***dânsul***, ***dânsa***, ***dânşii***, ***dânsele*** sunt **pronume personale compuse, nu de politeţe,** dar sunt folosite cu ideea de reverenţă în alte zone ale ţării decât în Moldova, unde sunt frecvent folosite în locul lui ***el***, ***ea***, ***ei***, ***ele:***

- *Închide uşa, măi, că intră* **dânsa.** [pisica]

➢ Nu uitaţi că singurele abrevieri cu cratimă sunt ale pronumelor de politeţe. Pentru următoarele cuvinte sunt corecte abrevierile:

- *domnul* = **d./dl**; *domnului* = **dlui**
- *doamna* = **dna**; *doamnei* = **dnei**
- *domnişoara* = **dra**; *domnişoarei* = **drei**

➢ Aceste forme nu sunt pronume de politeţe, ci substantive care apar şi în mass-media, şi pe plicuri în formele greşite de tipul:

- ***** dl.***, ***** d-na/d-nei***, ***** d-ra/d-rei.***

Pronumele de întărire

I. DEFINIȚIE

Pronumele de întărire (pron. înt.) este pronumele care insistă asupra obiectului al cărui nume îl substituie.

Se folosește foarte rar ca pronume, în limba literară contemporană fiind considerat învechit:

• *Am precizat* **însumi** *care sunt greșelile.* • **Însumi** *am cusut goblenul.*

II. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME DE ÎNTĂRIRE?

A Funcțiile sintactice

Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că, de fapt, **pronume de întărire nu există.** Personal, sunt de acord cu o asemenea opinie, specificând că această parte de vorbire trebuie semnalată ca ***pronume*** numai pentru a păstra coerența descrierii, adică pentru a-i releva formele în funcție de persoană, gen și număr și pentru a explica fenomenul de acord și deci de conversiune; în fond, este vorba numai de **adjectiv pronominal de întărire,** cu funcție de atribut adjectival:

• **Însuși** *a compus melodia.* (√El)
• *El* **însuși** *a compus melodia.*
• *Radu* **însuși** *a compus melodia.*

B Persoana

Spre deosebire de pronumele de politețe, pronumele (adjectivele) de întărire au categoria persoanei distinctă, fără a se face vreo confuzie între ele, deci persoana este clar marcată.

• **Tu *însuți.***
• **Noi *înșine.***
• **Ele *înseși.***

C Numărul

Marcarea numărului se face prin formele neaccentuate ale pronumelui personal sau reflexiv: **-mi, -ţi, -şi, -ne, -vă, -şi/-le,** la singular şi la plural.

D Genul

Marcarea genului se face în funcţie de formele vechiului pronume personal ***însØ***, ***însă***, ***înşi***, ***înse***, păstrate în limba română contemporană numai în construcţiile cu prepoziţiile:

întru - ***într-însul***; **dintru** - ***dintr-însul;*** **printru** - ***printr-însul.***

Acestea apar numai la **Ac.**, cu forma articulată.

E Cazul

Pronumele (adjectivul pronominal) de întărire variază în funcţie de persoană, gen şi număr, iar **cazul e marcat numai la G. şi la D., la genul feminin, numărul singular:**

- *Mie* **însumi** *nu-mi place să fiu* **jignit. (masculin)**
- *Mie* **însemi** *nu-mi place să fiu* **jignită. (feminin)**
- *Temele Mariei* **înseşi** *sunt corectate.*

➤ Structura de **cuvânt compus** explică particularităţile funcţionale ale acestui pronume (adjectiv pronominal), precum şi acordul adecvat:

		Masculin	Feminin
Sg.	I	(eu) *îns*u*MI*	(eu) *îns*ă*MI*
	II	(tu) *îns*u*ŢI*	(tu) *îns*ă*ŢI*
	III	(el) *îns*u*ŞI*	(ea) *îns*ă*ŞI*
Pl.	I	(noi) *înş*i*NE*	(noi) *îns*e*NE*
	II	(voi) *înş*i*VĂ*	(voi) *îns*e*VĂ*
	III	(ei) *înş*i*ŞI*	(ele) *îns*e*ŞI / LE*

III. CUM SE ANALIZEAZĂ ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE?

Când pronumele stă lângă un substantiv sau lângă un alt pronume şi se acordă cu el în gen, număr şi în caz, devine, prin conversiune, **adjectiv pronominal de întărire.**

El se analizează la fel ca orice adjectiv pronominal, care are categoria persoanei:

1) funcție - **numai atribut adjectival;**

2) persoana - I, a II-a sau a III-a;

3) acordul în gen, număr şi caz cu determinatul substantival sau pronominal.

Exemple:

- *eu, mie, pe mine* **însumi**
- *tu, ție, pe tine, dumneata* **însuți**
- *el, lui, pe el, elevului, sie, pe sine* **însuşi**
- *ea, ei, pe ea, elevei, sie, pe sine* — **G. D. - înseşi**; **N. Ac. - însăşi**
- *noi, nouă, pe noi* **înşine**
- *voi, vouă, pe voi, dumneavoastră* **înşivă**
- *ei, lor* **înşişi;** *pe ele, elevelor* **înseşi;** *pe ele* **însele.**

Adjectivul de întărire se poate acorda şi cu un nume propriu de persoană:

- *„**Mircea*** **însuşi** *mână-n luptă...”*
- ***Elena*** **însăşi** *a compus melodia.*

IV. ORTOGRAFIA PRONUMELOR DE ÎNTĂRIRE

➢ Atenție la scrierea şi pronunțarea lui **i** final din formele de persoana a III-a:

însuşi, înşişi, înseşi.

➢ Evitați folosirea formei ***însuşi*** ori ***însăşi*** în locul tuturor celorlalte forme (voi **însăşi,** tu **însuşi,** eu **însuşi** etc.), deoarece nu este corectă.

➢ Nu sunt literare formele:

lor **înşile,** lor **înselor.**

➢ Persoanele care nu sunt familiarizate cu aceste forme ar fi bine să renunțe la ele şi să apeleze la un sinonim: *eu* **personal, chiar** *eu,* dar nu *eu* **însumi personal,** pentru că e pleonasm.

➢ Alte persoane folosesc în scris cratima, care nu e recomandabilă: **înse-ți, însu-mi** ş.a.

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați pronumele de întărire / cuvintele subliniate din enunțul ce urmează:

❖ *Colegul* **însuşi** *mi-a spus: „În viață nu te poți baza decât pe tine* **însuți.**"

însuşi = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal de întărire compus
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul **colegul** (masculin, singular, **N.**)

însuți = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal de întărire compus
= se acordă în gen, număr şi caz cu pronumele personal **pe tine** (singular, **Ac.**)

VI. OBSERVAȚII

➢ Este posibilă antepunerea adjectivului pronominal de întărire care precede un **G.**, dar, în niciun caz, nu se aşază între articolul posesiv şi substantivul determinat; de aceea, exprimarea de mai jos nu e acceptată în româna contemporană:

• *Decizia* **însăşi** ***a decanului...***

➢ Adjectivul pronominal de întărire nu determină în acelaşi timp şi un substantiv, şi un pronume, pentru că nu are dublă subordonare, deci nu e corect să spuneți:

• ***Colegul*** **el însuşi** *a telefonat.*

➢ Totdeauna, **G. D. feminin singular** este o problemă în limba română, cu atât mai mult în cazul adjectivului de întărire.

Se spune corect:

G. • *Temele Mariei* **înseşi** *sunt corecte.*
D. • *Îi dăm colegei* **înseşi** *cartea aceea.*

➢ Nu este corect:

G. • *Temele Mariei* **însăşi...**
D. • *Îi dăm colegei* **însăşi...**

➢ Se pronunță şi se scrie corect:

G. • *Temele Mariei* **înseşi...**
D. • *Îi dăm colegei* **înseşi...**

Pronumele posesiv

I. DEFINIȚIE

Pronumele posesiv (pron. pos.) înlocuieşte numele obiectului posedat şi indică persoana posesorului.

• *Cartea* mea *e aici;* **a ta** *e acolo.*

El este însoțit de articolul posesiv **al, a, ai, ale,** care se schimbă după genul şi numărul numelui înlocuit.

• ***cartea / cărțile / pixul / pixurile –***
a mea / ale mele / al meu / ale mele

Pronumele posesiv se modifică în funcție de indicațiile privitoare la persoana şi la numărul posesorilor:

• *Cartea este* { **a mea.** / **a ta.** / **a noastră.** / **a voastră.** }

II. FORMELE PRONUMELOR POSESIVE

Pronumele (adjectivele) posesive **nu au forme compuse.** Tabelul următor vă prezintă formele **pronumelor posesive** în funcție de persoană, gen şi număr. În paginile următoare, veți înțelege de ce aceste forme apar foarte frecvent şi ca **adjective posesive,** cu toate că au pe **al, a, ai, ale:**

Pron.	Singular		Plural	
pers.	m. n.	f.	m.	f. n.
Eu	al meu	a mea	ai mei	ale mele
Tu	al tău	a ta	ai tăi	ale tale
El/Ea	al său	a sa	ai săi	ale sale
Noi	al nostru	a noastră	ai noştri	ale noastre
Voi	al vostru	a voastră	ai voştri	ale voastre
Ei / Ele	–	–	–	–

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA PRONUMELE POSESIV?

A **Funcțiile sintactice**

Pronumele posesiv îndeplinește următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:** • **Ai mei** *au plecat la munte.*

b) **nume predicativ:**

N. • *Copiii sunt* **ai mei.**

G. • *Casa este* **a alor mei.** • *Ei nu sunt* **contra alor mei.**

D. • *Copiii tăi sunt* **aidoma alor mei.**

Ac. • *Cadoul este* **de la ai mei.**

c) **atribut pronominal:**

G. • *Copiii* **alor mei** *sunt drăgălași.*

• *Responsabilitățile* **din fața alor mei** *sunt mari.*

• *Plecarea* **din cauza alor tăi** *i-a deranjat.*

D. • *Ei sunt nași* **alor tăi?**

• *Transmiterea de salutări* **alor mei** *ne-a bucurat.*

Ac. • *Cadoul* **de la ai mei** *a fost superb.*

• *Părinți* **ca ai mei** *nu au existat.*

d) **complement direct:**

Ac. • *Eu îi ajut* **pe ai mei** *cât pot.*

e) **complement indirect:**

Ac. • *Eu mă bazez* **pe ai mei.** • *Noi contăm* **pe ai tăi.**

• *Ei discută* **despre ai tăi.**

G. • *Câinele nu s-a năpustit* **împotriva alor tăi?**

D. • *Le-ai telefonat* **alor tăi?**

f) **complement circumstanțial de loc:**

Ac. • *Am fost* **pe la ai mei** *în vizită.* • *Ne ducem azi* **pe la ai noștri.**

G. • **În fața alor voștri** *stă familia Popescu.*

g) **complement circumstanțial de timp:**

G. • **Pe vremea alor noștri** *nu erau taxiuri.*

Ac. • **Odată cu ai mei** *au plecat și ai tăi.*

h) **complement circumstanțial de mod:**

Ac. • *Ai tăi sunt mai departe* **decât ai mei.**

• *Ai tăi sunt mai tineri* **decât ai mei.**

D. • *Ați procedat* **aidoma alor mei.**
• *Copilul e înalt* **asemeni alor săi.**

i) **complement circumstanțial de cauză:**
G. • **Din cauza alor tăi** *se întâmplă toate astea?*
(cauza unui efect negativ)
D. • **Datorită alor mei,** *avem atâtea valori materiale.*
(cauza unui efect pozitiv)

j) **complement circumstanțial de scop:**
G. • **În folosul alor tăi** *se fac toate astea.*

k) **complement circumstanțial condițional.**
G. • **În locul alor tăi,** *eu n-aş fi procedat aşa.*

l) **complement circumstanțial concesiv:**
G. • *Ea s-a dus la Bucureşti,* **în ciuda alor săi.**

m) **element predicativ suplimentar:**
G. • *Nu-l credeam* **împotriva alor tăi.**
D. • *Îi socoteam* **aidoma alor tăi.**
Ac. • *Îi ştiam* **ca pe ai mei.** • *Ca să intre s-au dat* **drept ai mei.**

[B] Persoana

Pronumele posesiv are forme pentru persoanele I, a II-a, a III-a singular şi pentru persoanele I şi a II-a plural.

La persoana a III-a plural, ***pronumele posesiv n-are formă,*** dar ***este folosit pronumele personal în G.*** **lor:**

• *Copilul este* **al său.** • *Copilul este* **al lor.**

Pronumele personal **lor** este forma de plural pentru pronumele personal în **G.**, masculin şi feminin**: lui, ei,** dar şi pentru **său, sa:**

• **El** *are un copil.* • *Copilul este* **al lui.** • *Copilul este* **al său.** (sg.)
al lor **al lor** (pl.)

➢ Deci, la persoana a III-a singular se pot folosi şi pronumele posesive, şi pronumele personale, iar forma **lor** rezolvă pluralul ambelor pronume. Fiți atenți să nu le confundați, pentru că atunci veți greşi funcția sintactică.

C Numărul

Pronumele posesiv are forme şi de singular, şi de plural. (Vezi tabelul de mai jos.)

D Genul

Pronumele posesiv are forme pentru **m. n., f.** la **sg.** şi **m., f. n.** la **pl.** (vezi tabelul).

E Cazul

➤ Pronumele posesiv are genul, numărul şi cazul substantivului substituit:

- *Pe catedră sunt* **ai mei.** [ochelarii]
  sb. N.
- *Pe-***al meu** *l-am ajutat.* [copilul]
  c.d. Ac.
- *Le-ai telefonat* **alor tăi?** [părinţilor]
  c.i. D.
- *Pe culoar i-am văzut* **pe ai tăi.** [colegii, amicii]
  c.d. Ac.

➤ Pronumele posesiv are formă pentru **G. D.** numai la plural.

Pers. I	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	al meu	a mea	ai mei	ale mele
G. D.	–	–	alor mei	alor mele

➤ Acelaşi tip de tabel se poate alcătui şi folosi şi pentru celelalte pronume posesive sau adjective posesive.

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA ADJECTIVUL POSESIV?

Când un pronume posesiv stă lângă un substantiv şi se acordă în gen, număr şi caz cu acesta, prin conversiune, el devine **adjectiv pronominal posesiv.**

Diferenţa între **pronumele posesiv** şi **adjectivul posesiv** se face având în vedere precizările care urmează:

a) adjectivul posesiv nu are, de regulă, articol posesiv **al, a, ai, ale,** ci apare numai sub formele**: meu, ta, săi, vostru, noastre** etc.**:**

• *Fetița* **ta** *are 2 ani.* • *Copiii* **noştri** *sunt oneşti.*

b) când totuşi sunt precedate de articolul posesiv **al, a, ai, ale** este posibil să existe şi ***pronume posesiv, şi adjectiv posesiv,*** *în funcție de context.*

Disociați:

• *Colegul* **meu** *e bun.* • **Al meu** *coleg e olimpic.* • *Acest coleg* **al meu** *e olimpic.*	adj. pos.
• *Colegul este* **al meu.** • **Al meu** *e olimpic.*	pron. pos.

Un adjectiv posesiv se acordă cu substantivul determinat în gen, număr şi caz:

• *Prietenii* **tăi** *şi prietenele* **tale** *vin în vizită.*

➢ Când se analizează un adjectiv pronominal posesiv, se spune mai întâi ***funcția,*** care totdeauna este de **atribut adjectival,** şi după aceea:

– persoana;

– acordul în gen, număr şi în caz;

– câte obiecte posedate şi câți posesori.

V. ORTOGRAFIA PRONUMELOR POSESIVE

➢ Se pronunță şi se scrie **meu, mei** (nu **mieu, miei**), **mea** (nu **mia**), **tale** (nu **tele, tăie**).

➢ Pronumele posesiv **sa** poate fi confundat cu **s-a,** deoarece sunt **omofone.**

➢ Substantivele care desemnează grade de rudenie, formate cu adjectiv posesiv, se scriu cu cratimă – **soră-mea, frate-meu** – pentru că substantivul nu are articol hotărât enclitic.

➢ Sunt corecte formele: **soră-mii, maică-sii** (nu **soră-mei** sau **maică-sei**).

➢ Evitați forma **ale tele !**

VI. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați pronumele posesive / cuvintele subliniate din versurile ce urmează:

❖ *„Țara - sunt oamenii aceştia,*
Frații **mei**, *surorile* **mele...**"

mei = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal posesiv, persoana I, numărul singular (eu)
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „frații" (masculin, plural, **N.**)
= mai multe obiecte posedate şi un posesor.

mele = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal posesiv, persoana I, numărul singular (eu)
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „surorile" (feminin, plural, **N.**)
= mai multe obiecte posedate şi un posesor.

❖ **A noastră** *e cea mai bună de pe pământ !*

a noastră = subiect simplu
= pronume posesiv, persoana I, numărul plural (noi)
= genul feminin, numărul singular, cazul **N.**
= un obiect posedat şi mai mulți posesori.

VII. OBSERVAȚII

➢ Să nu uitați că pronumele (adjectivele) posesive nu au formă pentru persoana a III-a plural; că în locul posesivelor **său, sa, săi, sale** se pot folosi pronumele personale în **G.** – **lui, ei** – şi că, la plural, ambele grupaje apelează la pronumele personal în **G.** – **lor.**

Disociați:

- Mama **lui** = pronume personal în **G.** singular
  ei
- Mama **sa** = adjectiv posesiv în **N.** singular sau în **Ac.** singular
- Mama **lor** = pronume personal în **G.** plural.

➢ Pronumele şi adjectivele pronominale posesive *noştri, voştri* se scriu totdeauna cu un singur *–i*, pentru că nu primesc articol :

- *Ai* **noştri** *tineri*
- *Tinerii* **noştri**
- *Colegii* **voştri**
- *Ai* **voştri** *colegi*

➢ Având în vedere şi explicaţiile date la pagina 34, reţineţi:

- *O colegă* **a mea** – corect
- *O colegă* **de-ale mele** – corect
- *O colegă* **de-a mea** – corect

- *Unei colege* **de-ale mele** – corect
- *Unei colege* **a mea** – greşit
- *Unei colege* **a mele** – corect

- *O colegă* **a mea**
  atr. adj.
  (adj. posesiv)
- *O colegă* **de-ale mele**
  atr. pron. prepoz.
  (pron. posesiv)

- *Unei colege* **de-ale mele**
  atr. pron. prepoz.
  (pron. posesiv)
- *Unei colege* **a mele**
  atr. adj.
  (adj. posesiv)

➢ Atenţie la formele care au sau nu articol posesiv, deoarece:
1) când nu au articol, sunt **numai adjective posesive;**
2) când au articol, sunt sau pronume, sau adjective posesive.

➢ Sistematizarea următoare vă oferă posibilitatea să înţelegeţi şi voi, aşa cum înţeleg străinii care învaţă limba română, că **elementul regent** este determinant şi că **un adjectiv posesiv apare foarte frecvent atunci când substantivul – element regent – are un determinant sau o topică specială:**

1. ***Acest** pix* **al tău** *este nou.*
2. ***Pixul acesta*** **al tău** *este nou.*
3. ***Fiecare** pix* **al tău** *e nou?*

4. ***Alt** pix* **al tău** *e nou.*
5. ***Pixul** **roşu*** **al tău** *e nou.*
6. ***Pixul din Italia*** **al tău** *e nou?*
7. ***Pixul de pe carte*** **al tău** *e nou?*
8. **Al tău** ***pix*** *e nou?*
9. ***Trei pixuri*** **ale tale** *sunt aici.*
10. ***Nistor*** **al tău** *ne place mult.*

➢ Cine nu ştie ceea ce am subliniat mai sus consideră că **al tău** sau **ale tale** sunt pronume posesive, nu **adjective posesive,** iar în exemplul următor, când posesivul e la mare distanță de elementul regent, se crede că e **pronume posesiv,** fără discuție, dar este tot **adjectiv posesiv:**

• ***Pixurile verzi, albastre şi negre din Italia*** **ale tale** *sunt în geantă.*
adj. pos.

➢ Rețineți exemplele de pe pagina aceasta, deoarece prin ele veți înțelege că şi **adjectivul posesiv** poate să fie precedat de **al, a, ai, ale.** (vezi exemplele de mai sus !)

➢ Există elevi care, uitând de acordul în caz al posesivului, consideră că este cam tot timpul în **G.,** deoarece pun întrebările **al, a, ai, ale cui?**

Acest lucru este eronat, deoarece, dacă e **adjectiv posesiv,** înseamnă că acordul este total**: în gen, în număr şi în caz:**

Greşit • *Colegul* **meu** *e serios.* (G.) (al cui?) • *Discut cu colegul* **meu.** (G.) (al cui?)

Corect • *Colegul* **meu** *e serios.* (N.) (care?) • *Discut cu colegul* **meu.** (Ac.) (care?)

➢ Adjectivul posesiv este în **G.** sau în **D.** atunci când substantivul determinat este în aceste cazuri:

G. G.
• *Temele colegului* **meu** *au fost corecte.*
(care?)

D. D.
• *I-am dat colegului* **meu** *un pix.*
(care?)

Pronumele demonstrativ

I. DEFINIȚIE

Pronumele demonstrativ (pron. dem.) înlocuieşte numele unui obiect, indicând apropierea, depărtarea, identitatea sau diferenţierea lui faţă de alte obiecte.

II. CLASIFICAREA PRONUMELOR DEMONSTRATIVE

Se disting următoarele tipuri de pronume demonstrativ:

- **de apropiere;**
- **de depărtare;**
- **de identitate;**
- **de diferenţiere;**
- **de depărtare, forma scurtă.**

În continuare, vă prezentăm tabelul cu formele pronumelui (adjectivului) demonstrativ în funcţie de gen, de număr şi de caz, în care n-am inclus şi formele familiare: **ăsta, ăla, ăia** ş.a. Aceste forme apar foarte frecvent în limba vorbită, însă limba literară contemporană nu le-a asimilat în vorbirea elevată.

Recunoaştem cu toţii că ele apar frecvent şi în literatura beletristică, dar nu vi le recomandăm atâta timp cât ele au şi forme peiorative.

Pronume demonstrative		Singular		Plural	
		m. n.	f.	m.	f. n.
de apropiere	N. Ac.	acest(a)	aceast(a)	aceşti(a)	aceste(a)
	G. D.	acestui(a)	acestei(a)	acestor(a)	
de depărtare	N. Ac.	acel(a)	aceea/acea	acei(a)	acele(a)
	G. D.	acelui(a)	acelei(a)	acelor(a)	
de identitate	N. Ac.	acelaşi	aceeaşi	aceiaşi	aceleaşi
	G. D.	aceluiaşi	aceleiaşi	acelorași	
de diferenţiere	N. Ac.	celălalt	cealaltă	ceilalţi	celelalte
	G. D.	celuilalt	celeilalte	celorlalţi	celorlalte
de depărtare, forma scurtă	N. Ac.	cel	cea	cei	cele
	G. D.	celui	celei	celor	

Pronumele demonstrative, în funcție de formă, se mai împart în:
– pronume demonstrative **simple:** ***acesta, acela, cel, cei;***
– pronume demonstrative **compuse:** ***celălalt, celelalte, același, aceeași.***

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME DEMONSTRATIV?

A **Funcțiile sintactice**

Nu voi prezenta exhaustiv funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ, dar vă sugerez să automatizați funcțiile substantivului și ale pronumelor personale ca să vă fie ușor să dați exemple ori să recunoașteți corect o formă sau alta, deoarece **automatismele** vă ajută să rețineți structurile de mai jos:

a) **subiect:**
N. • **Aceștia** *au reușit.*
Ac.• *Au mai plecat* **dintre aceștia.** (excepție de la **N.**)

b) **nume predicativ:**
G. • *Geanta este* **a aceluia.** • *Ei sunt* **contra acelora.**
Ac.• *Pixul meu era* **ca acela.** • *Ei nu sunt* **ca aceia.**

c) **atribut:**
N. • *El,* **acela,** *m-a ajutat.*
G. • *Caietele* **acestora** *sunt aici.*

d) **complement direct:**
Ac.• *Noi îl ajutăm* **pe acela.**

e) **complement indirect:**
Ac.• *Ei se bazează* **pe celălalt.**
G. • *Câinele s-a năpustit* **asupra celuilalt.**
D. • *I-am telefonat* **aceluiași.**

f) **complement de agent:**
Ac.• *Vila a fost ridicată* **de acela.**

g) **complement circumstanțial de cauză:**
Ac.• *N-o să moară el* **din aceasta.**
G. • **Din cauza celuilalt,** *n-a plecat.*

h) **complement circumstanțial de scop:**
G. • **În favoarea acelora** *se face recapitularea.*

i) **complement circumstanțial condițional:**

G. • În locul acelora, *eu te ajutam.*

j) **complement circumstanțial concesiv:**

G. • În ciuda acelorași, *ei vor pleca acum.*

k) **element predicativ suplimentar:**

G. • *Te credeam* **împotriva acestora.**

Ac.• *S-a dat* **drept celălalt.**

➢ Cel mai greu de recunoscut este pronumele demonstrativ de depărtare forma scurtă.

Intenționat am lăsat la sfârșit prezentarea funcțiilor lui pentru a-l înțelege mai bine și pentru a nu-l confunda cu articolul demonstrativ:

PP AT

a) *Este auzit* **cel** [1]/ *care* ***vorbește.*** [2] /
sb.

b) *El este* **cel**[1] / *care* ***a reușit.*** [2] /
n.p.

c) *Colegul* **cel** *de la stânga* ***e premiant.***
a. adj.

d) *L-am ajutat* **pe cel**[1]/ *care* ***a lipsit.*** [2]/
c.d.

e) *Mă bazez* **pe cel**[1]/ *care* ***e punctual.*** [2]/
c.ind.

f) *Casa e făcută* **de cel**[1]/ *care* ***are bani.*** [2] /
c.ag.

g) *Mă duc* **la cel**[1] / *care* ***mă respectă.*** [2] /
c.c.l.

h) **Pe vremea celor**[1] / *care* ***au*** *peste 80 de ani*[2] / *nu erau taxiuri.*[1] /
c.c.t.

i) *El e mai generos* **decât cel**[1] / pe *care* *mi l-**ai prezentat.*** [2] /
c.c.m.

j) **Din cauza celor**[1] / *care* ***nu învață***[2] /, ***suntem** și noi **certați.*** [1] /
c.c. cz.

k) **În locul celor**[1]/ care *te-**au păcălit***[2] /, *noi **nu te păcăleam.***[1] /
c.c.cdț.

l) **În ciuda celor**[1] / care ***nu** ne **sprijină***[2] /, *noi tot **vom izbuti.***[1] /
c.c.cv.

m) *Te credeam* **împotriva celui**[1] / care *te **sfidează.***[2] /
e.p.s

B Felurile

Felurile pronumelor demonstrative au fost prezentate în tabelul anterior, fără a include – aşa cum am precizat – formele familiare:

- **ăsta, asta, ăstora, ăla, ăia, ălora** ş.a.

C Genul pronumelor demonstrative

Genul este marcat şi, din cauza lui, se pot crea **confuzii între pronumele demonstrativ şi adjectivul demonstrativ,** dacă nu sunteţi atenţi şi la acordul în caz:

a) *Cartea* **aceasta** *este aici.* (fals acord în gen, număr şi în caz) (atr. adj.)
f. sg. f. sg.

b) *Cartea* **acesteia** *e aici.* (acord în gen şi în număr) (atr. pron. genit.)
f. sg. f. sg.

Analizând cele două enunţuri veţi constata că **aceasta** (a) **e adjectiv demonstrativ,** iar **acesteia** (b), deşi dintr-o coincidenţă are acelaşi gen, e **pronume demonstrativ** şi nu se acordă **şi în caz** cu substantivul **cartea.**

D Numărul pronumelor demonstrative

Este marcat şi prin **alternanţe,** şi prin **desinenţe pronominale,** la unele forme:

Singular	Plural
acesta	- aceştia
aceasta	- acestea
acestuia	- acestora

E **Cazul** este marcat clar la **G. D.** cu ajutorul desinenţelor pronominale: **-ui, -ei, -or: acestuia, acesteia, acestora, aceluia, aceleia, acelora.**

Particula deictică **-a** dispare numai când există adjectiv demonstrativ antepus unui substantiv:

- **Acesta** *învaţă.* • *Elevul* **acesta** *învaţă.*
- **Acest** *elev învaţă.*

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV DEMONSTRATIV?

➢ **Funcția sintactică** – pronumele demonstrativ care determină un substantiv și se acordă în gen, număr și caz cu acesta devine, prin conversiune, **adjectiv pronominal demonstrativ,** cu funcție numai de **atribut adjectival.**

➢ Imediat după funcție se spune **felul adjectivului demonstrativ** (vezi tabelul de mai înainte), iar după aceea, pentru că e adjectiv, se spune **acordul în gen, număr și caz** cu substantivul determinat.

V. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME DEMONSTRATIVE

➢ Atenție la pronunțarea și scrierea pronumelui (adjectivului) de diferențiere: **celălalt** (nu **celălant**), **ceilalți** (nu **ceilanți**) etc.

➢ Atenție la pronunțarea și scrierea pronumelui (adjectivului) de identitate: **acelorași** (nu **acelorlași**) etc. și la pronunțarea și scrierea lui **i** final nesilabic: **acelorași**, **aceiași** etc.

➢ Se spune și se scrie **elevului aceluia** (nu **elevului acela**)
elevilor acestora (nu **elevilor aceștia**)

deoarece în aceste cazuri avem de a face cu ***adjective pronominale demonstrative*** care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.

VI. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați pronumele demonstrative / cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ *„Dezacord între generații înseamnă a gândi diferit, dar* **aceasta** *nu înseamnă a fi incompatibil* **cu ceilalți...**"

aceasta = subiect simplu
= pronume demonstrativ de apropiere, simplu
= genul feminin, numărul singular, cazul **N.**

cu ceilalți = complement indirect simplu
= pronume demonstrativ de diferențiere, compus
= genul masculin, numărul plural, cazul **Ac.**, precedat de prepoziția simplă ***cu***

❖ *„Țara mea – sunt oamenii* **aceştia...***”*
aceştia = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, simplu
= se acordă în gen, număr şi în caz cu ***oamenii*** (m., pl., **N.**)

VII. OBSERVAȚII

➢ Când aveți de analizat un pronume (adjectiv) demonstrativ, este obligatoriu să precizați dacă este **de depărtare, de diferențiere** etc.

➢ Pronumele demonstrativ feminin singular poate avea şi **valoare neutră,** însemnând „acest lucru, faptul acesta”, dar numai la **N.** şi **Ac.:**

N. • **Asta** *e nemaipomenit de frumos din partea lui !*
• **Asta-***i bună !*

Ac.• *Una* **ca asta** *ți-a făcut?*

Formele familiare de mai sus n-au funcție sintactică, iar dacă se cere totuşi o analiză, faceți numai analiză morfologică.

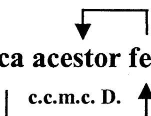
➢ Pentru elevi, este uşor de recunoscut un **atribut adjectival** exprimat prin **adjectiv pronominal demonstrativ** când este postpus substantivului şi când se află la **G. D.: elevului aceluia,** de exemplu.

Dar când **adjectivul demonstrativ** este antepus substantivului şi, mai ales, când un exercițiu sau un test-grilă cere **să se selecteze complemente indirecte în D.** sau **atribute genitivale,** elevii, văzând desinențele **-ui, -ei, -or** în forma demonstrativului, sunt tentați să le considere pe acestea **complemente indirecte** sau **atribute genitivale** şi nu substantivele nearticulate:

• *Temele* **acestui** ***elev*** *sunt corecte.* (aici ***elev*** = atr. genitival)
• *Le-am telefonat* **celorlalți** ***colegi.*** (aici ***colegi*** = compl. ind.)

➢ În propoziția următoare se recunoaşte şi mai mult dificultatea de mai sus, pe care un elev neatent nu o remarcă:

• *Lor le telefona mai mult* **ca acestor fete.**

Acest exemplu de complement circumstanțial de mod comparativ are un grad de dificultate sporit deoarece:

1) este o excepție de la cazul **Ac.;**

2) se observă ideea spusă mai sus – **acestor;**

3) este **c.c.m.c. în D.** (excepție de la **Ac.**).

➢ Dacă vi se cere să scrieți formele unuia dintre pronumele demonstrative, nu le „înșirați" pe două pagini, ci încadrați-le în tabelul de mai jos, care este ideal pentru toate formele substantivale, pronominale și adjectivale care au patru forme flexionare:

	Singular		**Plural**	
	m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**
N. Ac.				
G. D.				

➢ Nu uitați acest tabel, pe care vorbitorii străini ce învață limba română îl au „încrustat" în memorie și apelează la el ori de câte ori „sunt în impas" !

➢ Pentru că formele familiare sunt atât de folosite în limba vorbită în prezent, le vom include și pe ele în tabelul următor:

Pronume (adjectiv) demonstrativ familiar	**Singular**		**Plural**	
	m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**
N. Ac.	**ăsta**	**asta**	**ăștia**	**astea**
G. D.	**ăstuia**	**ăsteia**	**ăstora**	
N. Ac.	**ăla**	**aia**	**ăia**	**alea**
G. D.	**ăluia**	**ăleia**	**ălora**	

➢ Rar, se folosește și pronumele demonstrativ de diferențiere de apropiere :

cestălalt, ceștilalți, ceastălaltă, cestelalte.

➢ Intrate în componența unor locuțiuni, unele forme își pierd calitatea de pronume demonstrativ:

de aceea, de-aia, după aceea, după aia, pentru aceea – locuțiuni adverbiale.

Pronumele interogativ

I. DEFINIȚIE

Pronumele interogativ (pron. interog.) substituie cuvântul sau grupul de cuvinte aşteptat ca răspuns la un enunţ interogativ; se caracterizează printr-o intonaţie specifică şi este folosit, de regulă, în propoziţii interogative:

1) directe (fiind deci pronume interogativ):

• **Cine** ***a spart vaza?***

2) indirecte (fiind pronume interogativ-relativ):

SB • *Nu se ştie*[1] / **cine** ***a spart*** *vaza.*[2] /

PR • *Întrebarea este*[1] / **cine** ***a spart*** *vaza.*[2] /

AT • *La întrebarea*[1] /**cine** ***a spart*** *vaza*[2] / *n-aţi răspuns.*[1] /

CD • *Eu nu ştiu*[1] / **cine** ***a spart*** *vaza.*[2] /

CI • *Nu mi-am dat seama*[1] / **cine** ***a spart*** *vaza.*[2] /

➢ De la pronumele **cât,** se formează, după modelul numeralelor cardinale, un alt pronume interogativ:

• **al câtelea?** • **a câta?**

Răspunsul la cele două întrebări este un numeral ordinal sau un adjectiv, singur sau determinând un substantiv:

• **Al câtelea** *a ajuns pe Himalaya?*

• **Primul / al doilea / al treilea / ultimul sportiv.**

II. FORMELE PRONUMELOR INTEROGATIVE

	CINE	CARE
N.	**cine**	**care**
G.	al, a, ai, ale **cui**	**cărui,** al, a, ai, ale **cărei, căror**
D.	**cui**	**cărui, cărei, căror**
Ac.	cu, de, la, în, pe **cine**	cu, de, la, în, pe **care**

➢ Formele lui **cine** reprezintă şi întrebările cazurilor **N., G., D.** şi **Ac.**: **cine?**; *al, a, ai, ale* **cui?**; **cui?**; *cu, de, la, în, pe* **cine?**

	CÂT			
	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	cât	câtă	câți	câte
G. D.	–	–	câtor	

	CE
N.	ce
G.	–
D.	–
Ac.	cu, de, la, în **ce**

➢ Menționăm că **ceea ce** este numai pronume relativ, cu valoare neutră, invariabil şi că totdeauna, în orice context, are funcție sintactică.

➢ Precizăm că atunci când sunt pronume interogativ-relative, **cine, care, cât** şi **ce** au forme identice cu cele menționate în tabele.

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME INTEROGATIV?

A Funcțiile sintactice

CINE are următoarele funcții sintactice:

a) subiect:

N. • **Cine** *a spart vaza?* • **Cine** *e absent?*
• **Cine** *e în curte?* • **Cine** *a fost la Cluj?*
G. • **Ai cui** *au plecat la munte?* (excepție de la **N.**)

b) nume predicativ:

N. • **Cine** *e profesoara ta?* • **Cine** *este vinovatul?*
G. • **Al cui** *este pixul?* • **Împotriva cui** *este Radu?*
D. • **Aidoma cui** *sunt elevii?* • **Conform cui** *este proiectul?*
Ac. • **De ce** *este tortul?* • **Pentru cine** *este tortul?*
• **De la cine** *este brățara?*

c) atribut pronominal:

G. • **Al cui** *copil a reuşit?* • *Pe* **al cui** *copil o să-l ajuţi?*
D. • *Martor* **cui** *o să fii?*
Ac.• *Cadoul* **de la cine** *te-a impresionat?*

d) complement direct:

Ac.• **Pe cine** *ai ajutat?* • **Pe cine** *cauţi?*

e) complement indirect:

G. • **Asupra cui** *te-ai năpustit?* • **Împotriva cui** *aţi luptat?*
D. • **Cui** *i-ai telefonat?* • **Cui** *i se cuvin toate astea?*
Ac.• **Pe cine** *te bazezi?* • **Pe cine** *mizezi?* • **La cine** *te referi?*

f) complement de agent:

• **De cine** *a fost operat tatăl tău?* • **De cine** *au fost ajutaţi copiii tăi?*

g) complement circumstanţial de loc:

G. • **Înaintea cui** *ai alergat la maraton?*
• **În spatele cui** *aţi construit vila?*
Ac.• **La cine** *mergi?* • **De la cine** *te-ai întors aşa târziu?*
• **Spre cine** *alergi la aeroport?*

h) complement circumstanţial de timp:

G. • **Pe vremea cui** *nu erau taxiuri?*
Ac.• **Odată cu cine** *a plecat Paul?*

i) complement circumstanţial de mod:

D. • **Aidoma cui** *aţi procedat?*
Ac.• **Decât cine** *erai mai înalt?*

j) complement circumstanţial de cauză:

G. • **Din cauza cui** *ai pierdut trenul?*
• **Din pricina cui** *n-aţi plecat?*
D. • **Datorită cui** *ştii atâta gramatică?*

k) complement circumstanţial de scop:

G. • **În favoarea cui** *se face recapitularea?*

l) complement circumstanţial condiţional:

G. • **În locul cui** *n-ai fi procedat aşa?*

m) complement circumstanțial concesiv:

G. • **În ciuda cui** *vrei să pleci?*

B Genul pronumelor interogative

➢ Categoria gramaticală a genului nu există la pronumele **ce** şi **cât** (la numărul singular). Forma **câtor** de la **G. D.** este aceeaşi pentru masculin, feminin şi pentru neutru plural.

Cine se referă la nume animate. Şi un vorbitor străin care învață limba română ştie că la întrebarea **cine?** se răspunde cu nume propriu de nume animate (**Popescu, Ionescu**) sau cu nume comune de nume animate (**frate, soră, prieten, pisică, găină, câine** etc.).

De asemenea, **al câtelea** şi **a câta** au categoria gramaticală a genului: masculin, neutru şi feminin.

C Numărul pronumelor interogative

Categoria gramaticală a numărului există la toate pronumele, cu excepția pronumelui invariabil **ce** şi a pronumelor **al câtelea** şi **a câta,** care nu au plural. (Formele **ai câtelea** ori **ale câtelea** sunt aberante.)

D Cazul pronumelor interogative

Toate pronumele au categoria cazului, cu excepția pronumelui invariabil **ce,** care nu are **G. D.;** de asemenea, **al câtelea** şi **a câta** nu au **G. D.** (Forma **alor câtelea** este aberantă.)

Pronumele interogative **variabile** au categoria cazului, fiind foarte frecvent folosite la **G. D. Ac.** cu prepoziție sau cu locuțiuni prepoziționale: **cui, al cui, căror, al cărui, pe cine, înaintea cui, din cauza cui** etc.

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV INTEROGATIV?

Când pronumele interogative determină un substantiv şi se acordă cu el în gen, număr şi în caz, prin conversiune, devin **adjective pronominale interogative,** cu funcție sintactică de **atribut adjectival:**

• **Ce** *avem de scris?* • **Ce** *temă avem de scris?*

• **Care** *este absent?* • **Care** *elev este absent?*

• **Câți** *erau în clasă?* • **Câți** *copii erau în clasă?*

• **Câte** *au venit?* • **Câte** *fete au venit?*

• **Cât** *a consumat?* • **Cât** *oxigen a consumat?*

• **Câtă** *a mâncat?* • **Câtă** *ciocolată a mâncat?*

➢ **Cine** este singurul pronume interogativ care **nu poate fi adjectiv pronominal interogativ.**

V. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME INTEROGATIVE

➢ Pronumele şi adjectivele interogative nu pun probleme deosebite de ortografie. Singura problemă este de punctuaţie, dacă cineva uită să pună semnul întrebării după enunţul interogativ direct sau pune acest semn după o interogativă indirectă.

• **Care** *este părerea ta?* – Corect (apare semnul **?**)

• *Nu se ştie*[1] / *care e părerea ta?*[2] / – Greşit (nu trebuie să apară semnul **?**)

VI. OBSERVAŢII

Din dorinţa de a vă oferi modele de corectitudine vom prezenta şi ***Funcţiile sintactice*** ale celorlalte pronume interogative, pe care vă sugerez să le **automatizaţi** şi să le folosiţi ca pe nişte „colaci de salvare" când va fi nevoie. Atenţie la **care** – **nume predicativ, atribut adjectival şi atribut pronominal genitival.** Sunt foarte dificile, dacă vreţi să ştiţi câte cazuri pot avea şi, mai ales, ce statut au prepoziţiile din preajma lor. (Vezi şi **atr. pron.** şi **atr. adj.**)

CARE are următoarele funcţii sintactice:

1) **subiect:**

N. • **Care** *a spart vaza?* • **Care** *e absent?* • **Care** *e vinovat?*
• **Care** *este în curte?* • **Care** *a fost la Bucureşti?*

2) **nume predicativ:**

N. • **Care** *este sora ta?* • **Care** *este vinovatul?*

G. • **Al căruia** *a fost pixul?* • **Împotriva căruia** *era Dan?*

D. • **Aidoma cărora** *sunt copiii noştri?* • **Conform căruia** *este proiectul?*

Ac. • **De la care** *este greşeala?*

3) **atribut pronominal genitival:** atr.pron. G.

• **Al cărui** *copil a reuşit?* • *Pe* **al cărui** *copil îl ajuţi?*

c.d.

4) **complement direct:**
Ac. • **Pe care** *l-ai salvat?* • **Pe care** *ai ajutat-o?*

5) **complement indirect:**
G. • **Asupra căruia** *v-aţi năpustit?*
D. • **Căruia** *i-aţi telefonat?*
Ac. • **Pe care** *te bazezi?* • **Pe care** *mizezi?*• **La care** *te referi?*

6) **complement de agent:**
Ac. • **De care** *ai fost ajutat?* • **De care** *dintre ei ai fost aşteptat la gară?*

7) **complement circumstanţial de loc:**
G. • **Înaintea căruia** *te-ai aşezat?* • **În faţa căruia** *ai stat la circ?*
Ac. • **La care** *te-ai dus?* • **Spre care** *aţi alergat?*

8) **complement circumstanţial de timp:**
G. • **Pe vremea căruia** *nu erau taxiuri?*
Ac. • **Odată cu care** *aţi plecat?* [odată cu microbuzul 3]

9) **complement circumstanţial de mod:**
D. • **Aidoma cărora** *aţi procedat?*
Ac. • **Decât care** *e mai mare colegul tău?*

10) **complement circumstanţial de cauză:**
G. • **Din cauza căruia** *ai plecat?*
• **Din pricina căruia** *n-ai mai ajuns la curs?*
D. • **Datorită căruia** *ai rezolvat ecuaţia?*

11) **complement circumstanţial de scop:**
G. • **În favoarea căruia** *se face pregătirea?*

12) **complement circumstanțial condițional:**
G. • **În ciuda căruia** *veți pleca la munte?*

13) **element predicativ suplimentar:**
D. • **Aidoma căruia** *îl socoteai?*
Ac. • **Drept care** *te dai?*

14) **atribut adjectival** (este cel mai interesant și de aceea îl explicăm la sfârșit, pentru că este necesar să vă prezentăm dificultățile în funcție de cazuri):
N. • **Care** *elev este absent?* • **Care** *elev a reușit?*
• **Care** *gest te deranjează?* • **Care** *culoare îți place?*
• **Care** *sumă se preconizează?* • **Care** *destin i-a fost dat?*
• **Care** *idee nu ți-a trecut prin minte?* • **Care** *preț nu-i de el?*

G. • *Ale* **cărui** *elev sunt pixurile?* • *Asupra* **cărui** *coleg te-ai năpustit?*
• *Din cauza* **cărui** *picior nu poți merge?*
• *Împotriva* **cărui** *regim ați luptat?*

D. • **Cărui** *coleg i-ai telefonat?* • *Datorită* **cărui** *domn ai fost salvat?*

Ac. • *Pe* **care** *fată o aștepți?* • *Cu* **care** *colegă ați plecat?*
• *De* **care** *rasă e Grivei?* • *Prin* **care** *procedeu ai rezolvat?*

➢ În aceste exemple, unii ar putea crede că am uitat să subliniem prepozițiile odată cu pronumele **care**, dar nu este așa. Un elev care știe gramatică va proceda în felul următor:

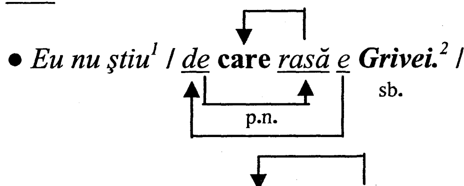
a) va căuta subiectul și predicatul;

b) va vedea de ce cuvânt ține **care** din punct de vedere gramatical, semantic și logic; de exemplu:

• *De care rasă e Grivei?*

1. subiectul	= **Grivei**
2. predicatul	= **e de rasă** (e... de rasă)
3. atribut adjectival	= **care** (*ce fel de rasă? De rasă* **care**)

➢ În frază, „dantelăria" e superbă, pentru că elementul de relație este <u>care</u>:

• ***Grivei*** *<u>e de rasă</u>* **care.** [dalmațiană]

sb. p.n. atr. adj.

➢ Acest procedeu se poate aplica la toate situațiile în care **ce** și **care** sunt **atribute adjectivale.**

CE are următoarele funcții sintactice:

1. **subiect:**

N. • **Ce** *se întâmplă?* • **Ce** *se zvonește?*
• **Ce**-*ți place?* • **Ce**-*ți convine?*
• **Ce** *i-a fost dat?* • **Ce** *s-a stabilit?*
• **Ce** *te doare?* • **Ce** *te paște?*

2) **nume predicativ:**

• <u>**Ce** *este*</u> *fericirea?* • <u>**Ce** *este*</u> *tatăl tău?*
• <u>**Ce** *înseamnă*</u> *anul 2007 pentru voi?* • <u>**Ce**</u> *pare <u>a fi</u> acel om?*

3) **atribut adjectival:**

N. • **Ce** *culoare îți place?* • **Ce** *poziție a casei îți convine?*

• Ce *destin i-a fost dat?* • Ce *decret s-a stabilit?*
• Ce *organ te doare?* • Ce *destin te paşte?*

Ac.• *Pe* **ce** *idee te bazezi?* • *De* **ce** *rasă este Lola?*
• *Prin* **ce** *procedeu ai rezolvat?* • *La* **ce** *dată va fi examenul?*

• *De* **ce** *rasă e Lola?*

➢ Vezi, mai înainte, comentariul de la **atributul adjectival** exprimat prin **care.**

4) **complement direct:**

Ac.• **Ce** *scrii?* • **Ce** *faci?* • **Ce** *mănânci?*
• *El n-a venit, /* **din cauza a ce** *a auzit. /*

5) **complement indirect:**

Ac.• **Pe ce** *te bazezi?* • **Pe ce** *te bizui?* • **Pe ce** *mizezi?*
• **Cu ce** *te ocupi?* • **Cu ce** *călătoriţi?*
• **De ce** *se sprijină oglinda?*• **La ce** *te referi?*

6) **complement de agent:**

Ac.• **De ce** *e arată câmpia?* [*de tractoare cu pluguri*]
• **De ce** *e astupată chiuveta?* [de un burete]

7) **complement circumstanţial de loc:**

Ac.• **Pe ce** *staţi?* • **Spre ce** *ai alergat la stadion?*

8) **complement circumstanţial de timp:**

Ac.• **Odată cu ce** *se duce tinereţea?*

9) **complement circumstanţial de mod:**

Ac.• **În conformitate cu ce** *trebuie să iasă proiectul?*
• **Cu privire la ce** *aţi discutat?*
• **În funcţie de ce** *au loc reacţiile în organism?*

10) **complement circumstanţial de cauză:**

• **De ce** *nu merge motorul?* • **Pentru ce** *n-ai scris tema?*
• **Ce** *n-ai învăţat, măi copilule !*

11) **complement circumstanțial de scop:**

- **De ce** *înveți zece ore pe zi?* • **Pentru ce** *te străduiești atâta?*
- **Ce** *te-ai fardat așa? (√De)*

12) **element predicativ suplimentar:**

- **Drept ce** *te crezi?* • **În chip de ce** *te-ai prezentat?*

CÂȚI / CÂTE are următoarele funcții sintactice:

1) **subiect:**

- **Câți** *vor pleca?* • **Câte** *sunt așteptate la gară?* [10; 33]
- **Câte** *au reușit?* • **Câți** *n-au bilet?* [7; 2]

2) **nume predicativ:**

- **Câți** *dintre ei sunt frații tăi?* • **Câte** *dintre ele sunt surorile tale?*[3]

3) **atribut adjectival:**

N. • **Câți** *copii sunt premianți?* • **Câte** *fete au luat zece?*
G. • *Asupra* **câtor** *copii* s-au năpustit câinii? [asupra a doi copii]
D. • **Câtor** *domnișoare le-ați dat flori?* [la trei domnișoare]

4) **complement direct:**

- **Pe câți** *îi aștepți?* • **Pe câte** *le-ați onorat?* [pe trei dintre ei /ele]

5) **complement indirect:**

- **La câți** *ați telefonat?* • **La câte** *le-ați oferit flori?*[la 3]

6) **complement de agent:**

- **De câți** *dintre ei sunt recunoscute greșelile?* [de 3]
- **De câte** *dintre ele au fost rezolvate chestionarele?* [de 3]

➢ Precizez că, între parantezele pătrate, am motivat valoarea pronominală a acestor forme.

➢ Forma de masculin și neutru singular a pronumelui interogativ (relativ) **cât** este deosebit de neclară și de controversată.

Toate manualele și majoritatea cărților școlare apărute în ultimii 30 de ani n-au clarificat problema lui **cât** cu valoare morfologică de **pronume.** Când se predă ***pronumele interogativ-relativ***, toată lumea dă

exemple cu **câți, câte, câtă** ***ca pronume*** sau cu **cât** numai ***ca adverb***, iar **cât** ***ca pronume*** este evitat, dar aproape că nu există examen la care să nu se ceară să se indice valorile lui **CÂT.** După părerea noastră, această formă de ***masculin***, ***neutru singular*** nu apare ***ca pronume*** decât în 1% din situații (dacă ar fi să se ceară procente aproximative !). ***Ca adjectiv***, ***vreo 4%***, stă lejer lângă *timp*, *suflet*, *parfum* etc. sau lângă *cereale*, *plante*, *flori* etc.: *orez*, *orz*, *ovăz*, *grâu*, *fân*, *ceai etc.* În rest, după opinia noastră, în proporție de 95% **e folosit numai ca adverb.**

Ne-am permis să dăm aceste procente numai din dorința de a vă feri să greșiți. Nu se poate ca „destinul vostru" de viitori absolvenți să stea într-un cuvânt monosilabic ! Atenție deci la acest **cât** ! De aceea, vom încerca să vă împărtășim și vouă statutul acestui cuvânt, și anume:

1) când, punând întrebarea **cât,** ***așteptăm un răspuns în cifre sau în numere***, înseamnă că acest **cât** este ***pronume interogativ-relativ***:

- **Cât** *se preconizează la hectar?* [2000 kg]
- *Am auzit* [1]/ *cât se preconizează.* [2]/
- **Cât** *e ceasul?* [14^{00}]
- *Nu știm* [1]/ *cât e ceasul.* [2]/
- **Cât** *costă?* [10 lei grei]
- *Mi-a spus* [1]/ *cât costă.* [2]/

2) când, punând întrebarea **cât,** „simțim" (pentru că gramatica cere să avem „simțuri") sau așteptăm ca răspuns adverbul **mult,** intuind că acest **cât** face referire la procese, înseamnă că acest **cât** este ***adverb de mod:***

- **Cât** *te-ai mai bucurat !* • **Cât** am râs la spectacol !
- **Cât** *a trudit sărmanul om !* • **Cât** *n-aș da să fii fericit !*

} [mult]

CÂT are următoarele funcții ca pronume și ca adjectiv interogativ:

1) **subiect:**

- **Cât** *se preconizează la hectar?* [2500 kg]

2) **nume predicativ:**

- **Cât** *e ceasul?* • **Cât** *este kilogramul de roșii?*[10^{30}; 30000 lei/3 lei grei]

3) **atribut adjectival:**

- **Cât** *efort a depus Corina?* • **Cât** *timp învață ea pe zi?*
- **Cât** *orez se pune la sarmale?* • **Cât** *grâu ai semănat?*
- **Cât** *fân ai cosit?* • **Cât** *ovăz mănâncă acest cal?*

4) **complement indirect:**

- **Cu cât** *o dați?*[cu 2 milioane/200 de lei grei]
- **Cu cât** *o vindeți?* [cu 10 lei grei]
- **La cât** *ați lăsat-o până la urmă?*[la 15 lei grei/kg]
- **La cât** *a fost estimată statueta aceea?* [la 3000 de $]

➢ În exemplele de mai sus, cu funcțiile respective, **cât** ***este pronume*** sau ***adjectiv pronominal interogativ.***

În alte contexte, când răspunsul este **mult,** atunci **cât** este numai ***adverb*** de mod cantitativ.

➢ Când apare sub forma **cât de** sau **cât... de** este clar: ***adverb de mod cu prepoziția de legătură*** **de (c.c.mod),** iar când apare sub forma **cât,** apelați la regent și la raționamentul logico-semantic. Și nu uitați: gramatica trebuie să fie „intuită" și senzorial !

➢ Dar și ca adverb interogativ, **cât** trebuie privit în funcție de regent și de intonație, deoarece se știe că ***elementul regent*** este „turnul de control" al sintaxei, el dirijează totul și în sintaxa propoziției, și în sintaxa frazei. Căutarea regentului este ca și cum ți-ai căuta „rădăcinile", ca și cum te-ai întoarce la izvoare ! Abundența de exemple din această carte se datorează și multiplelor elemente regente pe care le poate avea o parte de propoziție.

Ca adverb, **CÂT** poate fi:

a) adverb de loc (complement de loc), atunci când are ca elemente regente verbe:

- **Cât** *a alergat?* • **Cât** *a străbătut?* • **Cât** *ai parcurs?*
- **Cât** *a parcurs?* • **Cât are** *a umbla?* • **Cât are** *de umblat!* } [km]

b) adverb de timp (complement de timp), atunci când are ca elemente regente verbe:

- **Cât** *a durat spectacolul?* • **Cât** *a stat la Timișoara?*
- **Cât** *ai de dormit?* • **Cât** *ați așteptat autobuzul?* } [ore, ani]

c) adverb de mod (complement de mod), atunci când are și nuanță exclamativă, iar regentul poate fi:

– un adjectiv: • **Cât** *de frumoasă e !*
– un adverb: • **Cât** *de repede fuge !*
– un verb: • **Cât** *s-au mai bucurat !*
• **Cât** *au râs la circ !* } [mult]

➢ Se observă că apare şi cu prepoziţia de legătură **de**, care stă imediat lângă **cât** ori este dislocată, numai când adverbul **cât** este relativ:

- *Îl ajungem*[1] / **cât** *ar merge* **de** *repede.*[2] /
- *O cumpărăm*[1]/ **cât** *ar fi* **de** *scumpă.*[2] /

➢ Aceeaşi situaţie se întâmplă cu ***adverbul de mod interogativ-exclamativ*** **CE,** şi anume este adverb (complement circumstanţial de mod) când stă:

– lângă adjective: • **Ce** *frumoasă e !* • **Ce** *frumoasă fată e !*
• **Ce** *isteţ este !* • **Ce** *vesel e !*

– lângă adverbe: • **Ce** *repede merge !* • **Ce** *mult v-am aşteptat !*

– lângă verbe: • **Ce** *n-aş da să reuşiţi !*
• **Ce-***a mai plâns la despărţire !*
• **Ce** *s-a mai bucurat !* • *Ce-a mai râs!*

➢ Deşi pe **cât** şi pe **ce,** ca ***adverbe de mod interogativ*** cu nuanţă exclamativă, urmează să le prezentăm în capitolul **Adverbul,** am considerat că e bine să vi le amintim şi aici pentru a le automatiza şi pentru a disocia adjectivul de adverb şi pronumele de adverb interogativ-relativ:

1) • **Ce** *avem de scris?* • **Ce** *temă avem de scris?* • **Cât** *suflet a pus !*

2) • **Ce** *frumos desenează !* • **Ce** *frumos desen a făcut !*
• **Cât** *te-ai bucurat !* • **Cât** *ne-am simţit de bine!*
• **Cât** *au râs la circ !* • **Cât de** *repede fuge !* • **Cât de** *bun e !*

➢ La punctul 1) avem ***pronume şi adjective interogativ-relative.***
La punctul 2) avem ***adverbe de mod interogativ-exclamative.***

Nu uitaţi recomandarea de mai sus: ***apelaţi la elementul regent atunci când sunteţi în impas***, iar exemplele pe care le-am reluat ori de câte ori am avut ocazia v-aş sugera să le reţineţi cu scopul de a le automatiza, de a le imprima în memorie aşa de bine, încât să vă ajute în practica analizei gramaticale şi, mai mult, în acele trei-patru ore cât va dura examenul pe care acum îl consideraţi ca fiind al vieţii voastre !

VII. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi pronumele interogative / cuvintele subliniate din enunţurile ce urmează:

❖ „**Care** *este eul tău adevărat: cel de acasă sau cel de la şcoală*?"

care = nume predicativ simplu
= pronume interogativ
= cazul **N.**

❖ „**Care** *om de calitate are acces la decizie !*"

care (om) = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal interogativ
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul ***om*** (masculin, singular, **N.**)

❖ „**Ce** *cale murdară şi laşă ai ales ca să ţâşneşti către viaţă !*"

ce = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal interogativ-exclamativ
= invariabil (deci nu există acord); determină un substantiv comun, simplu, genul feminin, nr. singular,
= cazul **Ac.**

❖ „**Cine** *decât copilul poate crea din nou lumea cu un zâmbet?*"

cine = subiect simplu
= pronume interogativ simplu
= cazul **N.**

❖ „**Ce** *păcat !* **Câte** *regrete ! Biblioteca i-a luat foc şi ambele cărţi au fost distruse... Păcat ! Pe una nici nu apucase s-o coloreze !*"

ce = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal interogativ-exclamativ
= invariabil (determină un substantiv neutru, sg., **N.**)
= cazul **N.**

câte = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal interogativ-exclamativ
= se acordă în gen, număr şi caz cu ***regrete*** (neutru, plural, **N.**)

Pronumele relativ

I. DEFINIȚIE

Pronumele relativ (pron. rel.) substituie un nume, fiind în același timp și element de relație între o propoziție subordonată și elementul său regent:

• *Noi știm*[1] / *care* *sunt elevii buni ai clasei.*[2] /

II. FORMELE PRONUMELUI RELATIV

Pronumele relative au două tipuri de forme:

1) **simple: care, cine, ce, cât;**

2) **compuse: cel ce, cei ce, cele ce** și **ceea ce.**

Pronumele relative sunt identice, formal, cu pronumele interogative.

Cel ce este un pronume compus datorită componentului demonstrativ **cel (acel)** și distinge opoziții de gen, număr și caz, fiind numai pronume relativ, invariabil.

	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	cel ce	–	cei ce	cele ce
G. D.	celui ce	celei ce	celor ce	

➢ În afara formelor incluse în tabel, recenta ediție a DOOM înregistrează și pronumele relativ compus feminin *cea ce*, precizând că este formă învechită, precum și pronumele relativ compus neutru *ceea ce* („faptul care").

Pronumele relative compuse **cel ce, cei ce, cele ce** sunt formate din ***pronumele demonstrativ de depărtare*** + **ce**, în acea structură care este forma populară a lui **care**. Aceste pronume compuse fiind în curs de sudare, [există lucrări de limba română care cuprind subiectele date în

anii trecuți la examenele de admitere, rezolvate, și în care autorii oferă două soluții:

AT

- *Am văzut* **pe cel** [1]/ **ce** *a spart vaza.*[2] /
- *Am văzut* **pe cel**[1] / **care** *a spart vaza.*[2] /

CD

- *Am văzut*[1] / **pe cel ce** *a spart vaza.*[2] /

➢ Pronumele relativ compus *ceea ce* cu ***valoare neutră*** este prezentat în tabelul de mai jos, în care se observă cazurile **N.** și **Ac.** propriu-zis, alături de **Ac.** cu sens de **G.** sau **D.**, iar pentru **G. D.** nu există forme propriu-zise, tocmai pentru că **ceea ce** este invariabil:

CEEA CE		
N.		***ceea ce***
G.		–
D.		–
Ac. propriu-zis		***pe ceea ce, la ceea ce, cu ceea ce, de ceea ce, despre ceea ce*** etc.
Ac.	**cu sens de G.**	***din cauza a ceea ce*** ***în folosul a ceea ce*** ***în vederea a ceea ce*** ***în ciuda a ceea ce***
	cu sens de D.	***grație a ceea ce*** ***mulțumită a ceea ce*** ***conform a ceea ce*** etc.

Exemple:

- *El n-a ajuns*[1] / **din cauza a ceea ce** *s-a întâmplat.*[2] / (sb. în **Ac.** cu sens de **G.**)
- *El a ajuns*[1] / **grație a ceea ce** *a auzit.*[2] / (c.d. în **Ac.** cu sens de **D.**)

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME RELATIV?

A Funcțiile sintactice

CINE are următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:**

- *Eu știu*[1] / **cine** *a spart vaza.*[2] /
- **cine** *e absent.*
- **cine** *e în curte.*
- *Fata*[1] / **cui** *a meritat*[2] / *e angajată.*[1] /
- *Dau note mari*[1] / **cui** *merită.*[2] /
- *Ajutăm*[1] / **pe cine** *ne ajută.*[2]
- *Mi-a spus*[1] / **cine** *vrea*[2] / *și* *trebuie*[3] / **să** *plece.*[4] /

b) **nume predicativ:**

- *Eu știu*[1] / **cine** *este sora ta.*[2] /
- *O să aflu* **cine** *este vinovatul.*[2] /
- *Nu știu*[1] / **cine** *trebuie*[2] / *să fie cumpărătorul.*[3] /
- *Știm*[1] / **al cui** *e pixul.*[2] / • *Știm*[1] / **contra cui** *este Radu.*[2] /

c) **atribut adjectival**

Această funcție nu este posibilă, pentru că **cine** nu este adjectiv pronominal niciodată.

d) **complement direct:**

- *Eu știu*[1] / **pe cine** *ai ajutat.*[2] /
- *Mi-a spus*[1] / **pe cine** *o să promovați.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **pe cine** *vrei*[2] / *și* *trebuie*[3] / **să** *-l ajuți.*[4] /

e) **complement indirect:**

- *Eu știu*[1] / **pe cine** *te bazezi.*[2] /
- **pe cine** *contezi.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **cu cine** *ai discutat.*[2] /
- **despre cine** *ați vorbit.*[2] /
- *Mi-a spus*[1] / **pe cine** *vrei*[2] / *și* *trebuie*[3] / *să te bazezi.*[4] /
- *Am văzut*[1] / **asupra cui** *te-ai năpustit.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **cui** *i-ai telefonat.*[2] /

f) **complement de agent:**

- *Eu știu*[1] / **de cine** *este ridicat monumentul.*[2] /
- **de către cine** *este înființată acea facultate.*[2] /

• *Am auzit*[1] / **de către cine** *trebuie*[2] / *și* *e bine*[3] / **să** *fie corectată lucrarea.*[4] /

g) **complement circumstanțial de loc:**

• *Am văzut*[1] / **spre cine** *ai alergat la aeroport.*[2] /

• **în fața cui** *te-ai așezat.*[2] /

h) **complement circumstanțial de timp:**

• *Am văzut*[1] / **odată cu cine** *ai plecat.*[2] /

• *Știm*[1] / **pe vremea cui** *nu erau taxiuri.*[2] /

i) **complement circumstanțial de mod:**

• *Eu știu*[1] / **decât cine** *e mai înalt Cosmin.*[2] /

• *Am înțeles*[1] / **aidoma cui** *ați procedat.*[2] /

j) **complement circumstanțial de cauză:**

• *Mi-a spus*[1] / **din cauza cui** *ați pierdut terenul.*[2] /

• *Am auzit*[1] / **din pricina cui** *a fost pedepsit.*[2] /

k) **complement circumstanțial de scop:**

• *Știm cu toții*[1] / **în favoarea cui** *se face recapitularea.*[2] /

• *Am auzit*[1] / **în folosul cui** *se fac aceste pregătiri.*[2] /

l) **complement circumstanțial condițional:**

• *I-am spus*[1] / **în locul cui** *tu n-ai fi procedat așa.*[2] /

m) **complement circumstanțial concesiv:**

• *Eu știu*[1] / **în ciuda cui** *nu spui secretul.*[2] /

n) **element predicativ suplimentar:**

• *Spune-mi*[1] / **drept cine** *te crezi.*[2] /

• **cât cine** *te socotești.*[2] /

• **cât cine** *îl știai.*[2] /

CE are următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:**

• *El știe*[1] / **ce** *e frumos pe lume.*[2] /

• **ce** *-ți place.*[2] /

• **ce** *te doare.*[2] /

• **ce** *i-a fost scris.*[2] /

• **ce** *nu-ți convine.*[2] /

- *El știe*[1] / **ce** *se zvonește.*[2] /
- **ce** *i-a trecut prin minte.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **ce** *nu trebuia*[2] / *să se audă.*[3] /
- **ce** *speri*[2]/ *și* *e normal*[3] / *să-ți treacă prin cap.*[4] /
- *El se temea*[1] / **de ce** *i se arătase în vis.*[2] /

b) **nume predicativ:**

- *Eu știu*[1] / **ce** *este sora ta.*[2] /
- **ce** *pare a fi gestul tău.*[2] /
- **ce** *înseamnă cuvântul acesta.*[2] /
- **ce** *a devenit colegul meu.*[2] /

c) **atribut adjectival:**

N.
- *Eu știu* / **ce** *culoare îți place.*[2] /
- **ce** *gest îl deranjează.*[2] /
- **ce** *zvon se aude.*[2] /
- **ce** *destin i-a fost dat.*[2] /
- **ce** *idee i-a trecut prin minte.*[2] /

Ac.
- *Eu știu*[1] / *de* **ce** *rasă este Grivei.*[2] /
- *prin* **ce** *procedeu ai rezolvat.*[2] /
- *despre* **ce** *problemă ați discutat.*[2] /
- *de* **ce** *culoare trebuie*[1] / *și* *vrei*[2] /*să fie rochia.*[3] /

d) **complement direct:**

- *Mi-a spus*[1] / **ce** *ai făcut.*[2] /
- *Mi-a spus*[1] / **ce** *ai scris.*[2] /

e) **complement indirect:**

- *Noi știm*[1] / **pe ce** *te bazezi.*[2] /
- **pe ce** *mizezi.*[2] /
- **la ce** *te gândești.*[2] /
- **despre ce** *ați vorbit.*[2] /

f) **complement de agent:**

- *Noi știm*[1] / **de ce** *e ridată bunica.*[2] / [de griji]
- **de ce** *e alterată mâncarea.*[2] / [de căldură]

g) **complement circumstanțial de loc:**

- *Am văzut*[1] / **pe ce** *ai stat.*[2] /
- *Mi-a spus*[1] / **spre ce** *ai alergat.*[2] /

h) **complement circumstanțial de mod:**

- *Eu știu*[1] / **decât ce** *e mai bună portocala.*[2] /[decât mandarina]

i) **complement circumstanțial de cauză:**

- *El știe*[1] / **de ce** *n-ai venit*[2] / **să** *-ți iei bagajul.*[3] /

j) **complement circumstanțial de scop:**

- *A auzit*[1] / **de ce** *ai venit*[2] / **să** *xeroxezi această carte.*[3] /

k) **element predicativ suplimentar:**

- *Știm*[1] / **drept ce** *s-a dat acel domn*[2] / *când a venit în sat.*[3] /

[drept băștinaș]

CARE are următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:**

- *Eu știu*[1] / **care** *a spart vaza.*[2] /
- **care** *e vinovat.*[2] /
- **care** *trebuie*[2] / *și* *vrea*[3] / **să** *plece.*[4] /

b) **nume predicativ:**

- *Am auzit*[2] / **al căruia** *dintre ei este pixul.*[2] /
- **împotriva căruia** *este Radu.*[2] /

c) **atribut adjectival:**

N. • *Eu știu*[1] / **care** *gest îl deranjează.*[2] /
• **care** *elev a reușit.*[2] /
• **care** *culoare îți place.*[2] /
• **care** *destin i-a fost scris.*[2] /

G. • *Am văzut*[1] / *al* **cărui** *elev este pixul.*[2] /

D. • *Am întrebat*[1] / **cărui** *coleg i-ai telefonat.*[2] /

Ac. • *Noi știm*[1] / *pe* **care** *idee te bazezi.*[2] /
• *despre* **care** *coleg ați vorbit.*[2] /
• *Noi știm*[1] / *prin* **care** *procedeu ați rezolvat problema.*[2] /

d) **atribut pronominal genitival:**

- *Oraşul*[1] /, **ale cărui** *străzi sunt largi*[2] /, *e frumos.*[1] /
- *Casa*[1] / *pe burlanul* **căreia** *s-a ridicat iedera*[2] / *e veche.*[1] /
- *Eu ştiu*[1] / **al cărui** *copil a reuşit la facultate.*[2] /
- *Mi-a spus*[1] / *pe* **al cărui** *copil o să-l ajute.*[2] /
- *Am auzit*[1] /*despre* **al cărui** *copil aţi discutat.*[2] /

e) **complement direct:**

- *Am întrebat*[1] / **pe care** *l-ai ajutat.*[2] /
- **pe care** *o să-l întâlneşti.*[2] /
- **pe care** *vrei*[2] / *şi* *trebuie*[3] / **să** *-l ajuţi.*[4] /

f) **complement indirect:**

- *Eu ştiu*[1] / **pe care** *te bazezi.*[2] /
- **pe care** *ai mizat.*[2] /
- **despre care** *aţi discutat.*[2] /
- **cu care** *ai călătorit.*[2] /
- **pe care** *vrei*[2] / *şi* *e normal*[3] / **să** *contezi.*[4] /

g) **complement circumstanţial de loc:**

Ac. • *Am văzut*[1] / **spre care** *ai alergat.*[2] /
- **în care** *aţi pus cărţile.*[2] / [în raftul de sus]
- **pe care** *aţi aranjat paharele.*[2] / [pe etajeră]

G. • *Am observat*[1] / **în faţa căruia** *te-ai aşezat.*[2] /

h) **complement circumstanţial de timp:**

G. • *Noi ştim*[1] / **pe vremea căruia** *nu erau taxiuri.*[2] /

i) **complement circumstanţial de scop:**

- *Se ştie*[1] / **în favoarea cărora** *se face recapitularea.*[2] /

j) **complement circumstanţial concesiv:**

- *Se ştie persoana*[1] / **în ciuda căreia** *n-ai pierde timpul.*[2] /

CEEA CE are următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:**

SB PP PR

- **Ceea ce** *se știe*[1] / *este*[2] / **că** *vă respectăm.*[1] /
- *Noi știm*[1] / **ceea ce** *se zvonește.*[2] /
- **ceea ce** *îți place.*[2] /
- **ceea ce** *i-a fost sortit.*[2] /
- **ceea ce** *este stabilit.*[2] /
- **ceea ce** *i-a trecut prin minte.*[2] /
- *El n-a venit*[1] / **din cauza a ceea ce** *s-a zvonit.*[2] /
- *El a venit*[1] / **grație a ceea ce** *s-a întâmplat.*[2] /
- *Nimic*[1] / **din ceea ce** *s-a auzit*[2] / *nu ne-a spus.*[1] /
- *Noi simțim*[1] / **ceea ce** *trebuie*[2] / *și* *dorim*[3] / **să** *se întâmple.*[4] /

b) **nume predicativ:**

- *Noi știm*[1] / **ceea ce** *pare el*[2] / *să fie.*[3] /
- *El va deveni*[1] / **ceea ce** *vrea*[2] / **și** *trebuie*[3] / **să** *devină.*[4] / [3]√ceea ce

c) **atribut adjectival**

➢ Această funcție nu este posibilă, pentru că ***ceea ce*** nu este adjectiv pronominal relativ.

d) **complement direct:**

- **Ceea ce** *ai scris*[1] / *este adevărat.*[2] /
- *Este corect*[1] / **ceea ce** *ai spus.*[2] /
- *Nimic*[1] / **din ceea ce** *a văzut*[2] / *n-a relatat.*[1] /
- *Eu știu*[1] / **ceea ce** *vrea*[2] / *și* *trebuie*[3] / **să** *facă.*[4] /

e) **complement indirect:**

- **Pe ceea ce** *te bazezi tu*[1] / *este efemer.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **despre ceea ce** *ați discutat.*[2] /
- *Eu știu*[1] / **pe ceea ce** *mizezi.*[2] /

f) **complement circumstanțial de loc:**

- *Totdeauna observăm*[1] / **pe ceea ce** *te așezi cu plăcere.*[2] /
- *El a stat*[1] / **dincolo de ceea ce** *ai stat și tu.*[2] /

g) **complement circumstanțial de timp:**

- *El știa*[1] / **înainte de ceea ce** *ai sosit tu.*[2] /

h) **complement circumstanțial de cauză:**

- **Din cauza a ceea ce** *nu înțelegi tu*[1] /, *nu înțeleg nici eu.*[2] /

i) **complement circumstanțial de scop:**

- **În vederea a ceea ce** *te pregătești tu*[1] /, *mă pregătesc și eu.*[2] /

j) **complement circumstanțial concesiv:**

- **În ciuda a ceea ce** *crezi tu*[1] /, *nu plec nici eu.*[2] /

k) **element predicativ suplimentar:**

- *Am simțit*[1] / **drept ceea ce** *ne consideri.*[2] / [drept necredincioși]

Pentru pronumele (adjectivul) relativ **câtă** și mai ales **câți** și **câte,** prezentate la pronumele interogativ, nu vom mai relua funcțiile sintactice. Utilizați-le pe cele de la pronumele interogative, punând în față o propoziție regentă, cu unul dintre verbele ***a ști, a auzi, a vedea*** etc., pentru a le transforma în pronume ***relative.*** De aceea, pronumele acestea au un statut complicat, fiind uneori pronume (adjective) ***interogativ-relative:***

- *Eu știu*[1] / **câte** *au reușit.*[2] / • *Văd*[1] / **câte** *inele ai.*[2] /

CÂT are următoarele funcții sintactice:

a) **subiect** (foarte rar și numai când se răspunde cu un număr sau cu o cifră):

- *Am auzit* / **cât** *se preconizează la hectar.* / [2500 kg la ha]
- *Știm* / **cât** *valorează statueta.* / [3000 €]

b) **nume predicativ:**

- *Ele știu*[1] / **cât** *e ceasul.*[2] /[10^{30}]

c) **atribut adjectival:**

- *Nu știi*[1] / **cât** *orez se pune în sarmale.*[2] /
- *Am văzut*[1] / **cât** *porumb ați cules.*[2] /
- **cât** *grâu*
- **cât** *ovăz*
- **cât** *fân*
- *Am observat*[1] / **cât** *efort ai depus.*[2] /

d) **complement indirect:**

- *V-am întrebat*[1] / **cu cât** *o dați.*[2] / [cu 10.000/1 leu greu]
- **cu cât** *o vindeți.*[2] /[cu 300.000/30 lei grei]
- *V*-am întrebat[1] / **la cât** *se estimează vila dvs.*[2] / [la 1 miliard/ 100.000 lei grei]

➢ Din dorința de a vedea și voi diferența, vă prezentăm și la acest capitol, încă o dată, pe **cât** ca adverb, cu funcțiile de:

e) **complement circumstanțial de loc** (vezi verbul regent):

- *Am văzut*[1] / **cât** *ai alergat.*[2] /
- *Noi știm*[1] / **cât** *ați umblat.*[2] /
- *Am auzit*[1] / **cât** *ai parcurs pe jos.*[2] /

} [kilometri]

f) **complement circumstanțial de timp** (vezi verbul regent):

- *Am auzit*[1] / **cât** *a durat spectacolul.*[2] /
- **cât** *au stat la munte.*[2] /
- *Merse*[1] / **cât** *merse*[2] / *și* *obosi.*[3] /

} [ore, zile, săptămâni]

g) **complement circumstanțial de mod** (vezi verbul regent):

- *Am văzut*[1] / **cât** *te-ai bucurat.*[2] /
- *Eu știu* [1]/ **cât** *a trudit.*[2] /

} [mult, enorm de mult]

➢ În exemplele de mai jos, **cât,** la punctul **1,** ca **adverb,** are valoare exclamativă și funcție de **c.c.m.,** iar la punctul **2** are și prepoziție de legătură **de,** care poate fi și dislocată, fiind tot **c.c.m.:**

1)
- *Eu am auzit*[1] / **cât** *te-ai bucurat.*[2] /
- *Noi am văzut*[1] / **cât** *ați mai râs la circ.*[2]/
- *El suferi*[1] / **cât** *suferi*[2] /, *iar apoi se destănui.*[3] /

2)
- *Noi am observat* [1]/ **cât de** *onestă este.* [2]/
- *Tu știi*[1] / **cât de** *încet merg.*[2]/
- *O cumpărăm*[1] / **cât** *ar fi* **de** *scumpă.*[2]/
- *Îl ajungem*[1] / **cât** *ar merge* **de** *repede.*[2]/

h) **complement circumstanțial de mod în CV** (aici, **cât** = oricât):

CV

- *Copilul*[1] /, **cât** *e de copil*[2] /, *și tot înțelege.*[1] /
- *Olteanul*[1] /, **cât** *e de șmecher*[2] /, *și tot se păcălește.*[1] /
- **Cât** *l-ai ruga*[1] /, *tot nu te ajută.*[2] /

B **Valoarea de element de relație subordonator**

Se știe că pronumele relative au două roluri importante:

a) ***la nivelul frazei***, introduc subordonate;

b) ***la nivelul propoziției***, au diferite funcții sintactice (vezi funcțiile pronumelor relative).

➢ Există însă o serie de alte contexte în care pronumele interogativ-relative ***n-au valoare de element de relație subordonator.***

Aceste contexte sunt:

1) Când fac parte dintr-o **PP**:

PP / AT

• **„Cine** *a avut pe lume o soartă*[1] / *cum* *a avut poporul român?"* [2] /

PP / CD

• **Care** *a putut*[1] / *să* *îndure atâtea furtuni?*[2] /

PP / CZ

• **De ce** *să nu reușești*[1] /, *când* *ai învățat atâta carte?* [2]/

PP / CZ

• **Cine** *să înțeleagă*[1] /, *dacă* *tu nu scoți o vorbă.*[2] /

2) Când fac parte din ***complementul*** și din ***subiectul dezvoltat*** care, prin dezvoltare, devin **CD** și **SB:**

SB

• *N-are* **cine** *conduce.* • *N-are*[1] / **cine** *să conducă.*[2] /

SB

• *Nu-i* **cine** *conduce.* • *Nu-i*[1] / **cine** *să conducă.*[2] /

CD

• *N-are* **cu ce** *pleca.* • *N-are*[1] / **cu ce** *să plece.*[2] /

CD

• *N-are* **de ce** *pleca.* • *N-are*[1] / **de ce** *să plece.*[2] /

Acestea sunt **construcții infinitivale relative,** cu verbul la infinitiv, fără prepoziția **a.**

3) Când fac parte din **CD, CI** sau din **SB** intercalată, ele sunt doar parte de propoziție, cu element regent în P_1 și sunt pronume interogative, nu relative:

PP SB
• **Cine**[1] / *trebuie*[2] / *să plece?*[1] /

PP CD
• **Cine**[1] / *doreşti*[2] / *să plece?*[1] /

PP SB
• **Ce**[1] / *urmează*[2] / *să facă?*[1] /

PP CD
• **Ce**[1] / *vrea*[2] / *să facă?*[1] /

CI
• **Ce**[1] / *e nevoie*[2] / *să facă?*[1] /

CI
• **Cine**[1] / *era vorba*[2] / *să plece?*[1] /

CI
• **Care**[1] / *era vorba*[2] / *să vină?* /

CI
• **Câte**[1] / *e nevoie*[2] / *să cumperi?*[1] /

Remarcaţi verbele ***intranzitive impersonale*** şi ***tranzitive personale*** din P_2 fără de care nu se poate petrece acest fenomen, precum şi construcţiile formate din ***verb predicativ*** + ***subiect:*** **e nevoie, e vorba, e cazul** etc.

4) Când fac parte din locuţiuni pronominale nehotărâte:

• **te miri cine** • **te miri ce** • **te miri care**
• **nu ştiu cine** • **nu ştiu ce** • **nu ştiu care**

5) Când sunt pronume nehotărâte sau adjective nehotărâte:

• **care** *pe* **care** • **care** *încotro* • *un* **ce** *profit* ş.a.

C **Genul** e marcat numai la formele pronumelui relativ **care,** la **G. D.,** şi la pronumele **cât, câtă, câţi, câte,** la **N. Ac.**

➢ Pronumele **cel ce** are opoziţii de gen la **G. D.,** dar şi la **N. Ac.** feminin singular (vezi tabelul de mai înainte).

D **Numărul**

Cu excepţia lui **ce** invariabil şi a lui **cine,** pronumele relativ **care** cunoaşte categoria morfologică a numărului. (Vezi tabelele de la pronumele interogativ.)

E **Cazul**

Toate pronumele relative au opoziţii de caz (vezi tabelele), cu excepţia lui **ce,** care nu are **G. D.,** iar **cât** are numai formă de **G. D. pl.**

➢ Chiar dacă **ceea ce,** ca pronume relativ compus, nu are **G.** şi **D.,** **el poate primi sens de G. sau de D.** în construcţii echivalente cu acestea: **a + Ac.**

Repetăm exemplele ca să le automatizați, să le recunoașteți și să vă exprimați corect:

• *El n-a venit*[1], / **din cauza** <u>**a**</u> **ceea ce** *s-a întâmplat.*[2] /

sb. în **Ac.** cu sens de **G.**

• *El a rezolvat*[1], / **grație** <u>**a**</u> **ceea ce** *a întreprins.*[2] /

c.d. în **Ac.** cu sens de **D.**

F **Dacă introduce o subordonată**

Se știe că, la nivelul frazei, pronumele relative au valoarea unei conjuncții, dar, pentru că ele *au și funcție sintactică*, comparativ cu conjuncțiile care *n-au funcție sintactică de parte de propoziție*, ele sunt numite **elemente de relație** care introduc subordonate. (Vezi toate exemplele date la pronumele **cine, ce, care, ceea ce** și **cât.**) Pentru pronumele relative **cât, câtă, câți, câte,** revedeți pronumele (adjectivele) interogative și transformați-le în relative, punând în propoziția regentă unul dintre verbele: **a ști, a spune, a zice, a auzi, a vedea** ș.a. De aceea, în aceste contexte, pronumele sunt interogativ-relative:

• *Noi știm*[1] / **cât** *am parcurs.*[2] / • *Se vede*[1] / **câte** *știi.*[2] /

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV PRONOMINAL RELATIV-INTEROGATIV?

A **Funcțiile sintactice**

➢ Când pronumele relativ-interogative determină un substantiv și se acordă cu el în gen, număr și caz, prin conversiune, devin ***adjective pronominale relativ-interogative***, având funcția de ***atribut adjectival:***

• *Am întrebat*[1] / **ce** *temă avem.*[2] / • *Nu știe*[1] / **care** *coleg e absent.*[2] /

• *Văd*[1] / **câte** *pixuri ai.*[2] / • *Observ*[1] / **câtă** *ciocolată mâncați.*[2] /

➢ **Pronumele relativ** <u>**cine**</u> **nu poate fi adjectiv relativ.**

➢ Pronumele **cel ce, cei ce, cele ce** și **ceea ce** sunt numai pronume relative.

➢ Pronumele **ce** este invariabil, adică nu are categoriile gramaticale de ***gen***, ***număr*** și de ***caz***, dar realizează ***un acord formal***, adică „de formă”, putând fi adjectiv pronominal relativ (atribut adjectival):

• *Mi-a spus*[1] / **ce** *părere are.*[2] /

• *Mi-a arătat*[1] / **ce** *carte a cumpărat.*[2] /

• **Ce** *sfaturi i-ai dat tu*[1] /, *nu i-a dat nimeni.*[2] /

B **Valoarea de element de relație**

La fel ca pronumele relativ-interogative, adjectivele relativ-interogative pot avea sau nu valoare de element de relație subordonator.

a) Cu valoare de element de relație subordonator:

- *Copilul știe*[1] / **care** *jucărie este a lui.*[2] /
- *Mama a văzut*[1] / **câte** *pahare ați spart.*[2] /

b) Fără valoare de element de relație subordonator, pentru că aici este **adjectiv pronominal interogativ:**

PP AT

- **Care** *popor a avut o soartă*[1] / **cum** *a avut poporul român?*[2] /

PP CT

- **Câte** *furtuni a avut de îndurat*[1] / **până când** *s-a eliberat?*[2] /

PP CT

- **Ce** *note ai luat*[1] / **de când** *a început școala?*[2] /

C **Acordul în gen, număr și caz**

➢ Pronumele relative care cunosc noțiunea de acord sunt:

care, cât (pronume relativ ⟶ adjectiv relativ), **câtă, câți, câte.**

➢ Pronumele relative care nu se acordă sunt:

a) **ce** – pentru că e invariabil, dar are un acord formal, adică „de formă";

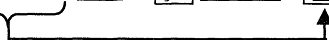
b) **cine** – pentru că nu poate fi adjectiv pronominal;

c) **cel ce, cei ce, cele ce, ceea ce** – pentru că nu pot fi adjective pronominale.

D **Dacă introduce o subordonată**

➢ Adjectivele relativ-interogative, la fel ca și pronumele relativ-interogative, au valoare de element de relație subordonator:

- *L-am întrebat*[1] / **care** *elev a luat concursul.*[2] /
- *Cunoaștem*[1] / **ce** *om e profesorul tău.*[2] /
- *Știm*[1] / **care** *elev vrei*[2] / *și* *e bine*[3] / *să* *plece la olimpiadă.*[4] /

În ultimul exemplu, **care** este ***element de relație*** în P_2 și ***atribut adjectival*** în P_4. Acesta este un alt exemplu de ***subordonată împletită cu regenta***, dar mai complicat, deoarece, gândind o topică adecvată, vom spune:

- **... vrei** și **e bine să plece acest elev...,**

unde **acest** este **care,** deci din P_4 fac parte și **care,** și **elev,** care este elementul regent cu care se acordă pentru a fi atribut adjectival și pe care îl însoțește oriunde s-ar afla.

➢ N-au valoare de element de relație subordonator atunci când, de fapt, sunt pronume interogative:

PP CD
- **Care** *părinți au mai făcut*[1] / **ce** *ați făcut voi pentru noi?*[2] /

PP CZ
- **Ce** *cadou să-ți fac*[1] / **pentru că** *m-ai ajutat?*[2] /

PP CS
- **Câte** *proiecte ați făcut*[1] / **ca să** *faceți casa de vis?*[2] /

În concluzie, cine nu cunoaște ***„capcanele"*** acestor elemente care au sau nu ***valoare de relație*** nu reușește să împartă corect o frază în propoziții și nici să analizeze corect un pronume relativ-interogativ.

De exemplu, în prima frază din ultimul grup de exemple, unii elevi nu vor ști care este elementul de relație: **ce** din P_2 sau **care** din P_1? **!**

De aceea **e bine să știți teorie** și să rezolvați corect asemenea dificultăți.

V. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME RELATIVE

La fel ca pronumele (adjectivele) interogative, pronumele (adjectivele) relative nu pun probleme de ortografie.

➢ Singura problemă ar fi scrierea corectă a pronumelui relativ **ceea ce** care are doi e, spre deosebire de forma învechită de feminin singular: **cea ce.**

VI. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi pronumele relative / cuvintele subliniate din enunţurile ce urmează:

PP AT

❖ *„Există şi patroni*[1] / **care** *angajează absolvenţi merituoşi, deci numai persoane eficiente."*[2] /

care = subiect simplu
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relaţie subordonator
= reia substantivul ***patroni*** din propoziţia regentă
= genul masculin, numărul plural, cazul **N.**
= introduce o **AT**

PP CD CD

❖ *„În viaţă nu poţi*[1] / *să pierzi*[2] / **ce** *n-ai avut niciodată."*[3] /

ce = complement direct simplu
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relaţie subordonator
= invariabil, cazul **Ac.**
= introduce o **CD**

PP CD

❖ *„Dumnezeu ştie*[1]/ **care** *suflete rămân singura biografie curată."*[2]/

care = atribut adjectival
= adjectiv relativ-interogativ simplu
= cu valoare de element de relaţie subordonator
= se acordă în gen, număr şi caz cu ***suflete*** (neutru, plural, **N.**)
= introduce o **CD**

SB PP

❖ **„Cine** *nu-şi venerează bătrânii şi morţii*[1] / *nu-şi iubeşte viitorul."*[2] /

cine = subiect simplu
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relaţie subordonator
= cazul **N.**
= introduce o **SB**

PP CNS

❖ „**Ce** *drept ai*[1] / *să-ți impui voința?*”[2] /

ce = atribut adjectival simplu
= adjectiv interogativ simplu
= fără valoare de element de relație subordonator
= determină substantivul ***drept*** (nu se spune *se acordă* cu...)
= invariabil, cazul **Ac.**

PP SB

❖ „*Se știe*[1] / **care** *este barometrul sănătății copiilor.*”[2] /

care = nume predicativ
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relație subordonator
= cazul **N.**
= introduce o **SB**

PP AT CD

❖ „*Am avut un vis*[1] / **care** *ai fi zis*[2] / că *e real.*”[3] /

care = complement indirect simplu în P_2 și subiect simplu în P_3
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relație subordonator în P_2
= cazul **N.**
= introduce o **AT**

PP CI CD

❖ „*Nu glumi*[1] / **cu cine** *nu știe*[2] / *să glumească.*”[3] /

cu cine = subiect simplu în P_3
= pronume relativ simplu
= cu valoare de element de relație subordonator în P_2
= cazul **Ac.** precedat de prepoziția simplă **cu**
= introduce o **CI**

SB PP CNS

❖ „**Ceea ce** *faci*[1] / *sună atât de tare*[2] /, *încât nu aud ce spui.*”[3] /

ceea ce = complement direct simplu
= pronume relativ compus

= cu valoare de element de relație subordonator
= invariabil, cu valoare neutră
= cazul **Ac.**
= introduce o **SB**

VII. OBSERVAȚII

➢ O problemă de acord este și aceea a pronumelui relativ **care** atunci când este în **G.** și introduce o **AT** izolată:

AT PP

• *Orașul*[1] /, **ale cărui** *străzi sunt largi*[2] /, *e frumos.*[1] /

De ce **ale cărui** și nu **a cărei** sau **ai căror?** Pentru că trebuie să existe acord între elementele acestei structuri gramaticale.

Cum se face acordul? Se consideră patru secvențe ale acestei structuri, cu două substantive la secvențele 1 și 4:

1	**2**	**3**	**4**
	al	*cărui*	
• ***Orașul***	*a*	*cărei*	***străzi***
	ai	*căror*	
	ale		

Având cele două substantive care vor dirija acordul în gen și în număr, punem pe poziția a **2**-a articolul posesiv dirijat de substantivul din poziția a **4**-a, iar pe poziția a **3**-a punem pronumele relativ, dirijat de substantivul din poziția **1:**

1	**2**	**3**	**4**
• **Orașul**	*ale*	*cărui*	***străzi***

rezolvă 3
rezolvă 2

1	**2**	**3**	**4**
• **mama**	*al*	*cărei*	***copil***

1 **4**

• **mama** .... ***copil*** { **mama...** *cărei* / ***copil...*** *al* }

În concluzie: – poziția **1** rezolvă **3**
– poziția **4** rezolvă **2**

1 2 3 4

- **Blocurile**[1] /, *ai* *căror* ***locuitori** sunt civilizați*[2] /, *sunt curate.*[1] /

➢ O altă problemă este aceea a **„capcanelor”** care apar în subordonatele introduse prin **cine** și **care**, în diferite cazuri, care, în funcție de verbul-predicat și de persoana acestuia, uneori, construiesc numai subiecte în **G. D. Ac.**, dacă verbul este la persoana a III-a:

- *Eu știu*[1] / **care** *a venit.*[2] / [*Cine* a venit? **Care** a venit.]

  sb. **N.** sb. în **N.**

- *Am discutat*[1] / **cu cine** *este lăudat.*[2] / [*Cine* e lăudat? **Cu cine** e lăudat.]

  sb. în **Ac.**

  sb. în **G.**

- *I-am scris*[1] / **cui** *mi-a scris.*[2] / [*Cine* a scris? **Cui** a scris.]

  sb. în **D.**

- *Am angajat pe fata*[1] / **cui** *a meritat.*[2] / [*Cine* a meritat? **Cui** a meritat.]

  A cui

  sb. în **G.**

- *M-am așezat*[1] / **în fața căruia** *a venit primul.*[2] /

  [*Cine* a venit? **În fața căruia** a venit.]

  sb. în **G.**

- *M-am așezat* [1] / **în fața cui** *a venit primul.* [2]/

  [*Cine* a venit? **În fața cui** a venit.]

  sb. în **G.**

- *„Hai fiecare pe la casa* **cui** *ne are.”*

  [*Cine* are? **Cui** are.]

  sb. în **D.**

Observați predicatele din P_2. Toate sunt exprimate prin verbe la persoana a III-a singular. Dacă revedeți **funcțiile pronumelor relative,** o să remarcați că **numai la subiect am pus persoana a III-a;** în rest, am evitat-o, punând **persoana I sau a II-a singular sau plural pentru a construi complemente diferite.**

Disociați:

- *M-am întâlnit* [1]/ **cu cine** *am vrut.* [2]/ [*cu cine* am vrut?]

  c.i. în **Ac.**

- *M-am întâlnit* [1]/ **cu cine** *a venit primul.* [2]/ [*cine* a venit?]
  sb. în **Ac.**

- *M-am aşezat* [1]/ **în faţa cui** *mi-ai spus.* [2]/
  c.c.l. în **G.**
- *M-am aşezat* [1]/ **în faţa cui** *m-a invitat.* [2]/ [*cine* m-a invitat?]
  sb. în **G.** cu loc. prep.

➢ O altă dificultate ce va fi comentată şi la adverbele relative şi la capitolul SINTAXA este „împletirea" subordonatei cu regenta, adică acel context în care un pronume relativ este element de relaţie în propoziţia pe care o introduce, dar are funcţie în altă propoziţie, şi anume în propoziţia în care se află **elementul regent.**

Pentru a înţelege şi a-l recunoaşte e nevoie să ştiţi că:

a) acest fenomen se petrece numai dacă elementele de relaţie sunt pronume relative, adjective relative sau adverbe relative;

b) verbul-element regent este hotărâtor: el trebuie să fie neapărat:

1. verb sau locuţiune verbală impersonală:

- *Ştim*[1] / **cine** *trebuie*[2] /, *e bine*[3] / *şi* *e normal*[4] / **să plece** *la Paris.*[5] /

cine < este ***element de relaţie*** în P_2, P_3 şi P_4
este ***subiect simplu*** în P_5

2. verb sau locuţiune verbală tranzitivă:

- *Ştim*[1] / **cine** *doreşti*[2] / *şi speri*[3] / **să plece** *la Paris.*[4] /

cine < este ***element de relaţie*** în P_2 şi P_3
este ***subiect simplu*** în P_4

3. construcţii de tipul ***e nevoie, e vorba***, în care ***nevoie, vorba*** sunt subiecte, iar ***e*** = predicat verbal:

- *S-a auzit*[1] / **care** *e vorba*[2] / *şi e nevoie*[3] / **să plece** *la Paris.*[4] /

care < este ***element de relaţie*** în P_2 şi P_3 / este ***subiect simplu*** în P_4

➢ Părţile de propoziţie pot fi şi **sb.**, şi **n.p.**, şi **c.d.** ş.a.:

- *Nu-mi închipui*[1] / **împotriva cui** *ai putea*[2] / **să fii.**[3] /
  n.p. în **G.**
- *Dau orice*[1] / **cui** *doreşti*[2] / **să vină.**[3] /
  sb. **D.**
- *Spune-mi*[1] / **aidoma cui** *ai vrea*[2] / **să fii.**[3] /
  n.p. **D.**
- *Se ştie*[1] / **de câţi** *puteai*[2] / **să fii ajutat.**[3] /
  c. ag. **Ac.**
- *Problema e*[1] / **împotriva cui** *trebuie*[2] / **să luptăm.**[3] /
  c. ind. **G.**
- *Mi s-a spus*[1] / **lângă cine** *ai vrut*[2] / **să te aşezi.**[3] /
  c.c.l. **Ac.**
- *Spune-mi*[1] / **din cauza cui** *nu e bine*[2] / **să plângi.**[3] /
  c.c.cz. **G.**
- *Nu-mi dau seama*[1] / **al cui** *te crezi*[2] / **că eşti.**[3] /
  n.p. **G.**
- *Bănuiesc*[1] / **cine** *e bine*[2] / *şi vrei*[3] / **să te ajute.**[4] /
  sb. în **N.**

• *Mi-a spus*[1] / *de* **ce** *rasă trebuie*[2] / **să fie** Lola.[3] /
atr. adj. **Ac.**

➢ Cu un caz şi mai dificil ne întâlnim atunci când pronumele relativ **care** sau altul este ***element de relaţie*** în propoziţia pe care o introduce şi ***are două funcţii sintactice în raport cu cele două elemente regente:***

a) una în propoziţia pe care o introduce;

b) alta în propoziţia regentă.

➢ Se observă, deci, că pronumele relativ este inclus atât în subordonată cu o funcţie, cât şi în regentă cu altă funcţie:

atr. pron. **G.**

• *Plăcerea*[1] / **oricui** *are calculator*[2] / *este*[1] / *să se joace.*[3] /
sb. în **G.**

- a cui plăcere?
- cine are calculator?

c. ind. **Ac.**

• *Pariez*[1] / **pe cine** *a alergat.*[2] /
sb. **Ac.**

- *pe cine pariez?*
- *cine a alergat?*

c. ind. **Ac.**

• *Mă gândesc*[1] / **la ce** *va veni.*[2] /
sb. **Ac.**

- *la ce mă gândesc?*
- *cine va veni?*

➢ În mass-media şi în mediul în care trăim, auzim frecvent fraze greşite de genul:

PP

• *Am văzut copilul*[1] / **care** *l-ai salvat.*[2] /

Nu se ştie un lucru elementar: că, dacă în propoziţia **AT**, verbul este însoţit de pronume personal forma neaccentuată (atonă) – **îl, -l, l-; o, -o; îi, i-, -i; le, le-** – atunci, obligatoriu, trebuie să apară prepoziţia **pe**, în orice context: **Ac.** persoanei sau **Ac.** obiectului.

Şi vorbitorul străin care învață limba română înțelege că ***nu există, la acuzativul persoanei, formă atonă*** fără **pe** şi nici **pe** fără ***formă atonă.*** El își face un automatism:

Avem **pe,** avem **îl;** n-avem **pe,** n-avem **îl:**

Greşit } • *Elevul*[1] / **care** *îl ajut*[2] / *e Dan.*[1] /
Corect } • *Elevul*[1] / **pe care** *îl ajut*[2] / *e Dan.*[1] /

Greşit } • *Pixul*[1] / ***care l****-ai luat*[2] / *e roşu*[1]. /
Corect } • *Pixul*[1] / ***pe care l****-ai luat*[2] / *e roşu*[1]. /

Greşit } • *Colegii*[1] / **care i**-*ai aşteptat*[2] / *sunt din clasa ta.*[1] /
Corect • *Colegii*[1] / **pe care i**-*ai aşteptat*[2] / *sunt din clasa ta.*[1] /

➢ De asemenea, cel ce învață limba română știe, pentru că i se explică acest lucru elementar, că, la ***acuzativul obiectului***, prepoziția **pe** nu apare, dacă enunțul este o propoziție:

Corect } • *Eu* **o** *văd* **pe** *Ana.* • *Eu* **o** *iubesc* **pe** *mama.*
Greşit } • *Eu* **o** *citesc* **pe** *cartea.* • *Noi* **o** *vedem* **pe** *maşina.*

Dar, după ce se predă participiul şi se trece la FRAZĂ, la elementul de relație **care**, prin ***exerciții de transformare***, vorbitorul străin care învață limba română înțelege atât mecanismul, cât și structura care determină folosirea prepoziției **pe** atunci când este vorba de obiecte:

{ • *Cartea* **citită** *a fost interesantă.*
{ • *Cartea*[1] / **pe care** *am citit-***o**[2] / *a fost interesantă.*[1] /

{ • *Maşina* **admirată** *este nouă.*
{ • *Maşina*[1] / **pe care** *am admirat-***o**[2] / *este nouă.*[1] /

{ • *Exercițiile* **scrise** *au fost dificile.*
{ • *Exercițiile*[1] / **pe care le**-*am scris*[2] / *au fost dificile.*[1] /

{ • *Cartofii* **cumpărați** *sunt noi.*
{ • *Cartofii*[1] / **pe care i**-*am cumpărat*[2] / *sunt noi.*[1] /

Greşit { • Cartea[1] / **care** *ai citit-***o**[2] / *este interesantă.*[1] /
Corect { • Cartea[1]/ **pe care** *ai citit-***o**[2]/ *este interesantă.*[1]

Pronumele nehotărât

I. DEFINIȚIE

Pronumele nehotărât (pron. nehot.) ține locul unui nume, dar nu dă indicații precise despre obiect.

II. CLASIFICAREA PRONUMELOR NEHOTĂRÂTE

Din punctul de vedere al structurii morfematice ele sunt:

1) **simple:**

• ***unul, altul, atâția, cutare***

2) **compuse** din pronume relative și elemente de compunere:

ori- • ***oricine, orice, oricâți, oricâte, oricare***
fie- • ***fiecare, fiece, fiecine, fiecâți, fiecâte***
oare- • ***oarecare, oarece, oarecâți, oarecine***
alt- • ***altcineva, altceva, altcuiva***
vre- • ***vreunul, vreuna, vreunii, vreunele***
-va • ***cineva, careva, ceva, câteva, câțiva***

➢ Formele populare și învechite se formează și cu particula **-și-:**

• ***orișice, orișicare, orișicine, oareșicare***
• ***cevași, cinevași***

➢ Alte forme populare:

fite- • ***fitecine, fitece***
fiște- • ***fiștecine, fiștecare, fiștece***

3) **locuțiuni pronominale nehotărâte:**

• ***te miri cine, te miri ce, te miri care*** etc.
• ***nu știu cine, nu știu ce, nu știu câte*** etc.
• ***cine știe cine, cine știe ce, cine știe câți*** etc.

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME NEHOTĂRÂT?

A Funcțiile sintactice

Vom prezenta numai funcțiile de bază ale cazurilor, deoarece pe celelalte le găsiți la pronumele personale sau la substantiv:

a) **subiect:**

N. • **Fiecare** *are grijă de el.* • **Unul** *nu are buletin.*
• **Cineva** *a sunat la ușă.* • **Altul** *a dat răspunsul bun.*

b) **atribut pronominal genitival:**

G. • *Părinții* **altuia** *au venit.* • *Inima* **fiecăruia** *bate și pentru țară !*

c) **complement indirect:**

Ac. • *Eu mă bazez* **pe fiecare** *dintre voi.* • *Tu ai mizat* **pe alții.**
G. • *Câinele s-a năpustit* **asupra altuia.**
D. • *I-am telefonat* **fiecăruia** *în parte.*

d) **complement direct:**

Ac. • *Îmi place*[1] / *să-l ajut* **pe fiecare.**[2] /

B Felul pronumelor nehotărâte

Într-o analiză, trebuie să spuneți neapărat dacă un pronume nehotărât este **simplu, compus** ori **locuțiune,** cum – de fapt – se spune la toate părțile de vorbire.

De asemenea, trebuie să amintiți dacă pronumele sunt:

a) **variabile** – aproape toate;
b) **invariabile** – de tipul:

• ***ceva, orice, orișice, oareșice, fiece, fitece, fiștece, altceva***
• ***careva, oarecare, oarece.***

C Genul

Pronumele nehotărâte realizează distincții de gen:

• ***unul / una*** • ***altul / alta.***

D Numărul

Pronumele nehotărâte realizează și distincții de număr:

• ***unul / unii*** • ***altul / alții***

E **Cazul**

La pronumele nehotărâte apar şi distincţii de caz:

• ***unul / unuia*** • ***altul / altuia***

➢ Toate aceste distincţii se pot observa mai bine într-un tabel în genul celor pe care vi le-am recomandat şi cu altă ocazie:

	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	unul, altul	una, alta	unii, alţii	unele, altele
G. D.	unuia, altuia	uneia, alteia	unora, altora	

➢ Pronumele nehotărâte compuse flexionează după modelul pronumelui relativ:

ORICINE	
N.	oricine
G.	al oricui
D.	oricui
Ac.	pe oricine

ORICARE	
N.	oricare
G.	al oricărui
D.	oricărei oricăror oricărui oricărei oricăror
Ac.	pe oricare

➢ La fel se declină:

• ***cineva, fiecare*** etc.

➢ Cu excepţia cazului N., toate celelalte cazuri pot fi marcate şi prin prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:

• *Radu e* **contra altuia.**
• **Din cauza unora,** *n-am plecat.*
• **În favoarea fiecăruia** *se face recapitularea.*
• *Mă duc* **până la cineva.**
• **Datorită altuia** *am rezolvat problema aceea.*

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV PRONOMINAL NEHOTĂRÂT?

A **Funcția sintactică**

Îndeplinește numai funcția de **atribut adjectival:**

- **Fiecare** *om* [1]/ *trebuie* [2]/ *să muncească.* [1]/
- **Un** *elev scrie*[1] /, **alt** *elev citește.*[2] / • **Orice** *om a avut o mamă.*
- **Alde** *Popeștii nu-s acasă.* • *Am luat* **niște** *brânză.*
- **Unui** *coleg îi place șahul, altuia îi place tenisul.*
- **Fiece** *durere ai, o vindecă.*
- *Dă-i și lui* **niscaiva** *parale !* • *Ai* **niscai** *parale prin buzunar?*

B **Felurile adjectivelor pronominale nehotărâte.** Fiind formate de la pronumele nehotărâte care determină un substantiv, prin conversiune, sunt: simple, compuse, locuțiuni adjectivale nehotărâte.

C **Acordul cu substantivul determinat.** Adjectivele pronominale nehotărâte se acordă în gen, număr și caz cu acesta.

➢ De reținut faptul că există forme care sunt **numai adjective nehotărâte,** cu funcția de **atribute adjectivale:**

- ***alde*** • ***niscai*** • ***niscaiva***
- ***fiece*** • ***oarecare*** • ***oarece***
- ***niște*** (+ substantiv la singular)

➢ Pronumele nehotărâte care însoțesc substantive și se acordă cu ele în gen, număr și caz, prin conversiune, devin ***adjective pronominale nehotărâte***, cu funcția de ***atribut adjectival:***

{ • **Unul** *a luat olimpiada,* **altul** *nu.*
{ • **Un** *coleg a luat olimpiada,* **alt** *coleg nu.*

{ • *Îmi place* **fiecare.**
{ • *Îmi place* **fiecare** *copil întâlnit în cale.*

V. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME NEHOTĂRÂTE

➢ Atenție la scrierea și pronunțarea formelor compuse cu **ori-:**

{ • ***orice, oricine, oricare, orișice*** – Corect (+ *i* scurt)
{ • ***orce, orcine, orcare, orșice*** – Greșit (lipsește *i* scurt)

➢ Formele compuse cu **ori-** se scriu uneori greşit pentru că vorbitorii nu sesizează prezenţa lui **i** scurt nesilabic, şoptit: [oriče], [oričine], [orişiče].

➢ Atenţie şi la scrierea şi pronunţarea compuselor cu **vre-**, care se scriu fără cratimă: • ***vreunul*, *vreunii*, *vreunuia*, *vreunora*.**

➢ Pronumele nehotărât **unul** se scrie cu **-l,** spre deosebire de numeralul cardinal **unu.** Dacă spunem: • *S-au bătut* **până la unu,** se dau indicaţii de moment al zilei şi ora exactă. Dacă nu ne interesează ora, ci intensitatea luptei, corect este: *S-au bătut* **până la unul.**

➢ Toate pronumele (adjectivele) nehotărâte au topică fixă, ele stând înaintea substantivului:

• **Orice** *problemă ai*[1] / *se poate rezolva.*[2] /

• *Am aranjat cu* **alt** *ghid.*

➢ În continuare, trebuie explicată o altă dificultate legată de pronumele nehotărât **altceva,** compus, care, intrând în relaţie cu **ce,** nu poate să fie atribut adjectival:

• *Ce* **altceva** *mi-ai cumpărat...*
c.d. Ac.

De ce **altceva** nu e ***atribut adjectival?*** Pentru că **ce** este ***invariabil*** ca şi el.
De ce **altceva** stă după **ce?** Pentru că este ***apoziţie*** (atribut apoziţional în **N.).**

În fine, o exprimare de genul • **Altceva ce** *mi-ai cumpărat...* este neliterară şi nejustificată.

➢ Forma pronumelui **cutare** are flexiunea lui **care:**

	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	cutare		–	
G. D.	cutărui	cutărei	cutăror	

➢ În limbajul colocvial (familiar), **cutare** are şi diminutive: ***cutărică*, *cutăriţă*,** iar ***Cutărescu*** înlocuieşte chiar un nume propriu de familie, cu corespondent în limbajul cult colocvial: **Cutare = X,** iar **X-ulescu = Cutărescu.**

Flexiunea acestor forme este substantivală, numai că, la **G. D.,** primesc articolul nehotărât proclitic ***lui:***

G. • *Părerile* **lui cutărică** *sau* **ale lui Cutărescu** *nu mă interesează.*

➢ Pronumele nehotărât **fiecare** pune probleme de acord, deoarece el are forme de singular:

• **Fiecare** *merge cu ce poate.* • **Fiecare** *va plăti un loc.*

Uneori se acceptă şi forma de plural:

• **<u>La fiecare</u> zece ani** *avem întâlnire cu colegii şi cu profesorii.*

• **<u>La fiecare</u> cinci km** *este un anunţ publicitar.*

Normele actuale nu acceptă acordul după înţeles:

• **Fiecare** *dintre noi* **ne-<u>am</u> făcut datoria** *de elev.* (greşit)

• **Fiecare** *dintre noi* **şi-<u>a</u> făcut datoria** *de elev.* (corect)

➢ Dacă vi se cer valorile morfologice ale lui **care** sau **ce,** daţi şi aceste exemple:

1) ***care = unul..., altul***

• **Care** *pe cal,* **care** *pe măgar au venit la bâlci.*

2) ***care = fiecare***

• *A plecat* **care** *încotro a văzut cu ochii.*

3) ***ce = oarecare***

• *Are el un* **ce** *profit din asta !*

VI. CONVERSIUNEA UNOR PRONUME NEHOTĂRÂTE

Unele pronume nehotărâte, prin articulare cu articol nehotărât proclitic, devin, prin conversiune, **substantive:**

• *Vecinul meu era* **un oarecare.** • *El nu a fost* **un fitecine.**

• **Un altul** *mi-a adus plicul.* • **Un fiştecine** *să-şi bată joc de noi?*

De asemenea, o locuţiune pronominală nehotărâtă devine substantiv:

• **Un te miri cine** *m-a ajutat enorm.*

Iar când li se alătură un determinant substantival, articolul nehotărât este al substantivului:

• *Are el un* **ce** *profit din asta !*
atr. adj.

VII. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi pronumele nehotărâte / cuvintele subliniate din textul ce urmează:

❖ **„Asupra oricăruia** *dintre noi poate plana acel inefabil al copilăriei* **fiecăruia !...** *Să-mi spună* **cineva, oricare** *dintre voi, că nu i-ar plăcea să*

*fie – măcar pentru **câteva** clipe – copil !* **Oricine** *m-ar întreba, i-aş vorbi cu nostalgie despre Dunărea la Cetate,* **alt** *colț de rai al plaiului românesc !"*

asupra oricăruia = complement indirect simplu
= pronume nehotărât compus
= genul masculin, numărul singular
= cazul **G.**, precedat de prepoziția compusă **asupra**

fiecăruia = atribut pronominal genitival simplu
= pronume nehotărât compus
= genul masculin, numărul singular, cazul **G.**

cineva = subiect simplu
= pronume nehotărât compus
= cazul **N.**

oricare = atribut pronominal apozițional
= pronume nehotărât compus
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul ***clipe*** (feminin, plural, **Ac.**)
= cazul **N.**

câteva = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal nehotărât compus

oricine = subiect simplu
= pronume nehotărât compus
= cazul **N.**

alt = atribut adjectival simplu
= adjectiv pronominal nehotărât simplu
= se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul ***colț*** (neutru, singular, **N.**)

➢ În analiză, apare un paradox pentru cei neavizați. De ce? Pentru că, din punctul de vedere al morfologiei, partea de vorbire e **compusă,** iar din punctul de vedere al **sintaxei,** partea de propoziție este **simplă.**

Cum explicăm acest lucru? Foarte simplu: ştiind teorie:

♦ Clasificarea părților de vorbire:
- – simple;
- – compuse;
- – locuțiuni.

♦ Clasificarea părților de propoziție:
- simple;
- multiple;
- dezvoltate;
- complete;
- incomplete;
- reluate (3).

Subiectul este singura parte de propoziție care se clasifică şi după alte considerente.

De aceea, e posibil ca atunci când ceva este **compus** în morfologie, în sintaxă să fie **simplu:**

- **Cluj-Napoca** *e un oraş frumos.*
- **Floarea-de-colț** *e monument al naturii.*

subiecte simple în **N.**

(substantive compuse în **N.**)

- **Orişicine** *mă întreabă, îi răspund cu plăcere.*

subiect simplu **N.**

(pron. nehot. compus **N.**)

VIII. OBSERVAȚII

➢ Rețineți statutul unor pronume (adjective) nehotărâte:

1. Pronume nehotărâte (adjective) care nu îşi schimbă forma, fiind **invariabile:**

- ***ceva, orice, oarece, orişice, fiece, oareşice, fitece, fiştece, altceva;***
- ***niscai, niscaiva, nişte, careva, alde.***

2. Pronume nehotărâte care **nu devin,** prin conversiune, **adjective nehotărâte:**

- ***cineva, oricine, fiecine, fitecine, fiştecine, orişicine, oarecine.***

➢ După cum observați, pronumele (adjectivul) nehotărât este cel mai bogat în variante dintre toate pronumele studiate.

➢ Alte pronume, precum şi compusul cu **ori-** de la **cât,** au cinci clase flexionare, la fel ca **mult, tot, puțin** pe care le vom comenta mai târziu.

N. Ac.				G. D.
singular		plural		pl.
m. n.	f.	m.	f. n.	
atât	**atâta**	**atâția**	**atâtea**	**atâtor(a)**
oricât	**oricâtă**	**oricâți**	**oricâte**	**oricâtor**

- *El are* **atâtea probleme !**
- *El* **atâtea** *are*[1] */, că nu știe*[2] */ ce să mai facă.*[3] */*
- **Atâtor** *oameni le e frică de întuneric !*

➢ Formele de m.n. sg. **atât,** la fel ca și **cât** sau **oricât, tot, mult** și **puțin** sunt derutante, fiind considerate **pronume,** dar ele, când sunt singure, neînsoțite de substantiv, sunt adverbe de mod (complemente de mod): • **Cât** *a știut,* **atât** *a scris.*
• **Oricât** *s-ar scuza*[1] */, nu-l iert.*[2] */* • *Învață* **mult.**

Mult, puțin și *tot* au un statut neclar și controversat.

Gramatica Academiei din 1966 și majoritatea cercetătorilor consideră că acestea sunt **adjective variabile**, cu două terminații și cu cinci forme flexionare, la fel ca ***diferit, anumit :***

N. Ac.				G. D.
singular		plural		pl.
m. n.	f.	m.	f. n.	
totø **multø** **puținø**	**toată** **multă** **puțină**	**toți** **mulți** **puțini**	**toate** **multe** **puține**	**tuturor(a)** **multor(a)** **puținør(a)**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
ø	**-ă**	**-i**	**-e**	**-or**

În recent apăruta *Gramatică a Academiei* (2005), referitor la statutul celor trei cuvinte se fac următoarele precizări:

Mult, puțin se încadrează, din punct de vedere semantic, în clasa pronumelor / adjectivelor pronominale nehotărâte, iar din punct de vedere morfosintactic, prezintă unele trăsături comune cu adjectivele pronominale, altele cu adjectivele propriu-zise. Astfel :

- la G.D. au desinențe pronominale (*multor, puținor*), dar, în același timp, au și desinențe comune cu adjectivele variabile cu patru terminații (*mult / multă / mulți*);
- au grade de comparaţie (*mai mult / mai puţin; cel mai mult / cel mai puţin*);
- pot apărea şi antepus şi postpus în raport cu substantivul (*mulți copii, copii mulți*);
- antepuse substantivului articulat hotărât îi preiau articolul (*multele cărți citite*);
- în postpoziție au flexiune comună cu adjectivul (*oamenilor multora*);
- se coordonează cu adjective propriu-zise (*multe şi frumoase amintiri*).

Cu toate acestea, se dă prioritate conținutului semantic, *mult* şi *puțin* fiind încadrați în categoria pronumelor nehotărâte; în antepoziție sunt echivalente funcționale ale adjectivelor pronominale nehotărâte, iar în postpoziție ale adjectivelor propriu-zise cu patru forme.

Tot are, conform aceleiaşi lucrări, un statut aparte, punând probleme de încadrare morfologică şi sintactică: pronume nehotărât, respectiv adjectiv pronominal nehotărât.

Atunci când se combină cu un nominal, prezintă particularități morfologice comune cu adjectivul pronominal (acordul în gen, număr şi caz cu regentul său), dar particularități sintactice diferite de cele ale adjectivelor pronominale nehotărâte:
- în timp ce toate adjectivele pronominale nehotărâte apar antepuse, *tot* poate apărea şi postpus;
- adjectivele pronominale nehotărâte precedă substantivul nearticulat, în vreme ce *tot* precedă substantivul articulat (*unii oameni* / dar: *toți oamenii*). Observând comportamentul semantico-sintactic al lui *tot* (asemănător cu apozițiile acordate: *Copiii, [toți], au spus acelaşi lucru.*), recenta *Gramatică a Academiei* susține ideea că acesta ar avea statut pronominal, nu adjectival.

➢ Formele pronumelui (adjectivului) nehotărât compuse cu **ori-** au valoare de element de relație subordonator:

- **Orice** *problemă ai avea*[1] **/**, *spune-o cuiva.*[2] /
- *Să mănânce*[1] / **orice** *dorește.*[2] / • *Nu se satură*[1] / **oricâte** *i-ai da.*[2] /
- **Oricâți** *bani ar avea*[1] **/**, *tot nu-i ajung.*[2] /
- **Oricine** *dorește*[1] / *să plece acum.*[2] /

➢ Forma care se doreşte a fi ambiguă este **oricât,** deoarece poate fi:
1) pronume:

- **Oricât** *ar plăti*[1] *I*, *are de unde.*[2] *I* (= număr, cifră)
- **Oricât** *ar costa*[1] *I*, *are de unde.*[2] *I*
- **Oricât** *s-ar preconiza la hectar*[1] *I*, *scot ei ceva.*[2] *I*

2) adverb:

- **Oricât** *s-ar bucura*[1] *I*, *tot nu e sincer.*[2] *I* (mult)
- **Oricât** *ar fi râs*[1] *I*, *tot supărat părea.*[2] *I*

➢ Cea mai clară situaţie în care **oricât** este ***adverb*** este atunci când e urmat de prepoziţia de legătură **de,** cu care formează ***adverb de mod*** cu rol de **complement circumstanţial de mod,** alături de încă şase situaţii la care ne vom referi ulterior (vezi **Adverbul**): • **Oricât de, cât de, aşa de** (+ element regent adjectiv sau adverb) etc.

Oricât de poate apărea şi dislocat: **oricât de** şi **oricât... de**

- Oricât ***de*** *frumoasă ar fi*[1] *I*, *n-o cumpăr.*[2] *I*
- Oricât *ar fi* ***de*** *frumoasă*[1] *I*, *nu o cumpăr.*[2] *I*

➢ Dacă vi se cere să spuneţi care e adverbul de mod **(c.c.m.)** în cadrul propoziţiei, spuneţi că este **oricât(de),** dar dacă vi se cere să spuneţi prin ce este introdusă subordonata aceea, spuneţi că este introdusă doar prin **oricât,** fără prepoziţia **de:**

- *O să-l ajung* [1]*I* **oricât de** *repede ar merge.* [2]*I*
- *O să-l ajung* [1]*I* **oricât** *ar merge* **de** *repede.* [2]*I*

➢ Adjectivele nehotărâte **unul** şi **vreunul** se deosebesc formal de pronumele nehotărâte:

- **Un** *elev e premiantul clasei*, **alt** *elev este olimpic.*
- **O** *colegă este Ana*, **altă** *colegă este Corina.*
- *Ştie* **vreun** *elev sau* **vreo** *elevă unde am pus cartea?*

➢ Dacă **vreo** stă lângă o cifră, lângă un număr sau lângă pronumele nehotărâte **câţiva / câteva,** este **semiadverb,** sinonim cu **aproximativ, circa, la, cam,** şi nu i se dă funcţie, separat, ci alcătuieşte o parte de propoziţie dezvoltată.

- *Au venit* **vreo** *zece.*
- **vreo** *câţiva.*
- **vreo** *câteva.*

Pronumele negativ

I. DEFINIŢIE

Pronumele negativ (pron. neg.) este pronumele care neagă numele, neagă totul categoric.

El se însoţeşte cu un verb negativ.

- **Nimic** *ştiţi !* – Greşit
- **Nimic** *nu ştiţi !* – Corect

II. CLASIFICAREA PRONUMELOR NEGATIVE

După structura morfematică, se împart în:

1. pronume negativ simple: • **nimeni** • **nimic**

2. pronume negativ compuse

• **niciunul** • **niciuna** • **niciunii** • **niciunele**

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN PRONUME NEGATIV?

[A] **Funcţiile sintactice**

Pronumele negativ îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:

a) **subiect:**

• **Nimeni** *nu e absent.* • **Niciunii** *n-au luat bilete.*

b) **atribut genitival:**

• *Răspunsul* **nimănuia** *n-a fost anulat.*

• *Teza* **niciunuia** *n-a fost de nota patru.*

c) **complement indirect:**

• *N-a telefonat* **nimănuia.** • *Nu mă bazez* **pe nimeni.**

• *N-am discutat* **cu niciunul.**

d) **complement direct:**

• *Tu n-ai ajutat* **pe nimeni.** • *N-o respecţi* **pe niciuna.**

Celelalte funcţii sunt aceleaşi ca la pronumele personal.

B **Felul pronumelui negativ**

La fel ca la toate pronumele, trebuie semnalat în analiză şi felul său, adică **simplu / compus.**

De asemenea, **nimeni** (cu variantele populare **nimenea** şi **nime**) se referă numai la persoane, iar **nimic** (cu varianta **nimica**) se referă la lucruri.

NIMENI	
N. Ac.	nimeni (nimenea)
G. D.	nimănui (nimănuia)

◆ Formele **niciun, nicio** etc. sunt ale adjectivului negativ.

	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	niciunul niciun	niciuna nicio	niciunii niciunii	niciunele niciunele
G. D.	niciunuia niciunui	niciuneia niciunei	niciunora niciunor	

C **Genul, numărul şi cazul**

Cele trei categorii morfologice sunt marcate, în totalitate, numai la pronumele negativ compus **niciunul.**

◆ Pronumele **nimic** e invariabil.

◆ Pronumele **nimeni** are **G. D.** singular folosit pentru ambele genuri, la numărul singular.

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADJECTIV PRONOMINAL NEGATIV?

Dacă un pronume determină un substantiv şi se acordă cu el în gen, nr. şi caz, atunci, prin conversiune, el devine **adjectiv pronominal negativ,** iar analiza lui se face din această perspectivă.

- **Niciunul** *nu e absent.*
- **Niciun** **elev** *nu e absent.*

- *Temele* **niciunuia** *nu sunt corectate.*
- *Temele* **<u>niciunui</u> elev** *nu sunt corectate.*

V. ORTOGRAFIA UNOR PRONUME NEGATIVE

Noua ediție a DOOM indică revenirea la scrierea într-un cuvânt a tuturor formelor pronumelui *niciunul* şi ale adjectivului pronominal corespunzător *niciun* (*niciuna, nicio* etc.), prin aplicarea principiului conform căruia compusele trebuie distinse şi grafic de îmbinările libere asemănătoare:

- *nici un* adverb + articol (*Nu e prost şi nu e nici un incult.*)
- *nici un* conjuncție + numeral (*Mă confundați, eu nu am nici un frate, nici mai mulți.*)
- *nici unul* conjuncție + pronume nehotărât (*Nu-mi place nici unul, nici celălalt.*)

VI. CONVERSIUNEA PRONUMELUI NEGATIV

Prin articulare cu articol nehotărât sau hotărât, pronumele negativ poate deveni substantiv:

- *Tatăl meu n-a fost* **un nimeni.**
- **Nimicul** *se observa destul de uşor.*
- *Pe el îl obsedau* **nimicurile** vieții.

VII. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați pronumele negative / cuvintele subliniate din enunțul ce urmează:

❖ *„În viața mea, n-am cerut* **nimic de la nimeni** *şi, cu toate acestea,* **niciunul** *dintre cei din jurul meu nu mi-a răspuns cu aceeaşi monedă !”*

nimic = complement direct simplu
= pronume negativ simplu
= invariabil
= cazul **Ac.**

de la nimeni = complement indirect simplu
= pronume negativ simplu
= cazul **Ac.** precedat de prepoziția compusă **de la**

niciunul = subiect simplu
= pronume negativ compus
= genul masculin, numărul singular, cazul **N.**

VIII. OBSERVAŢII

➢ În cazul pronumelui negativ compus **niciunul**, acordul variază, având forme şi de singular, şi de plural, dar forma de singular a verbului este cea acceptată.

- **Niciunul** *dintre ei* **n-a spus** *secretul.* – Corect (se face acordul pron. negativ N.)
- **Niciunul** *dintre ei* **n-au spus** *secretul.* – Greşit (se face acordul cu pron. pers. Ac.)

NUMERALUL

I. DEFINIŢIE

Numeralul (num.) este partea de vorbire flexibilă care exprimă numărul obiectelor şi ordinea lor, prin numărare.

II. CLASIFICAREA NUMERALELOR

După structura morfematică, numeralele sunt:

a) **simple:**

• ***trei, şapte, primul, al treilea*** *etc.*

b) **compuse:**

• ***treisprezece, douăzeci, treizeci şi trei, al treizecilea*** *etc.*

După sensul lor, numeralele sunt:

a) **cardinale;**

b) **ordinale.**

Numeralele **cardinale** sunt:

1) **numeral cardinal propriu-zis:**

• ***trei, şapte, zece, treisprezece, douăzeci şi unu*** *etc.*

2) **numeral cardinal colectiv:**

• ***amândoi, tustrei, tuspatru, câteşitrei, câteşitrele*** *etc.*

3) **numeral cardinal fracţionar:**

• ***doime, treime, pătrime, zecime*** *etc.*

4) **numeral cardinal multiplicativ:**

• ***îndoit, întreit, înzecit*** *etc.*

5) **numeral cardinal distributiv:**

• ***câte doi, câte două, câte trei, câte zece*** *etc.*

6) **numeral cardinal adverbial:**

• ***o dată, de două ori, de zece ori*** *etc.*

Numeralele ordinale sunt:

1) **numeral ordinal propriu-zis:**

• ***primul / întâiul / cel dintâi, al doilea, cel de-al treilea*** *etc.*

2) **numeral ordinal adverbial** (de repetare):

• ***prima oară / prima dată, a treia oară, a zecea oară***

Numeralul cardinal propriu-zis

1. DEFINIȚIE ȘI CARACTERISTICI

➢ Exprimă o noțiune numerică strictă.

➢ este de două feluri:

– ***simplu:*** **doi, trei, zece** etc.;

– ***compus*** prin:

◆ contopire: **unsprezece, treisprezece, douăzeci** etc.

◆ joncțiune cu **și: treizeci și unu, patruzeci și unu** etc.

◆ juxtapunere: **două sute, cinci sute patruzeci și șapte** etc.

➢ Numeralele de la **1 la 19** nu sunt însoțite de prepoziția **de:**

• Grupa are **optsprezece** elevi. • **Doi** s-au dus la meci.

Aceste numerale au două valori:

1) **valoare substantivală** – când nu însoțesc substantivul, iar în acest context pot avea **toate funcțiile substantivului;**

2) **valoare adjectivală** – când însoțesc substantivul, iar în acest context au numai funcție de **atribut adjectival.**

➢ În cazul numeralelor de la **20 la „infinit"**, prepoziția **de** apare în toate situațiile, numeralele având numai **valoare substantivală,** iar în acest context pot avea **toate funcțiile substantivului.**

➢ Excepție fac numeralele la care cifrele zecilor și unităților sunt cuprinse între 1–19 (de ex. 83215 persoane), unde prepoziția **de** nu apare.

2. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN NUMERAL CARDINAL PROPRIU-ZIS?

A Funcțiile sintactice

Numeralul cardinal propiu-zis îndeplineşte următoarele funcții sintactice:

1) **subiect:**

- **Trei** *au luat nota zece.* • **Cei trei** *au plecat la olimpiadă.*

2) **nume predicativ:**

- *Zece e* **zece** *şi gata.* • *Acela nu părea a fi* **opt,** *ci* **şase.**
- *Ei au devenit* **trei,** *după ce au hotărât să fie frați de cruce.*
- *Cifra aceea pare* **opt,** *nu* **trei.**

3) **atribut substantival genitival:**

- *Umbrelele* **a trei** *s-au pierdut.*

  (Ac. sens G.)
- *Rezultatele* **celor trei** *sunt lăudabile.*
- *Blocul* **din fața celor trei** *e nou.*
- *Banca* **dinaintea celor trei** *e defectă.*
- *Plecarea* ***din cauza celor doi*** *ne-a deranjat.*

4) **atribut substantival prepozițional:**

- *Un lot* **de unsprezece** *va pleca în Italia.*
- *Cadoul* **de la cei trei** *e superb.*
- *Plecarea* **odată cu cei trei** *i-a avantajat.*

5) **atribut apozițional:**

N. • *Amicii mei*, **adică trei** *dintre colegi, țin la mine.*
• *Eu*, **unul,** *nu ştiu nimic.*
G. • *Rezultatele premianților*, **adică ale celor trei,** *sunt bune.*
D. • *Le-am telefonat amicilor mei*, **adică celor trei.**
Ac. • *Eu îi ajut pe amici*, **adică pe cei trei** *de acolo.*

6) **atribut adjectival** (se acordă cu substantivul determinat):

- **Trei** *elevi au luat zece.* • **Cei trei** *elevi au luat zece.*

  (num. cu val. adj.)

7) **complement direct:**

- *Eu îi ajut* **pe trei** *dintre ei.* • *Tu îi aştepți* **pe cei trei?**

8) **complement indirect:**

D. • *Tu ai dat* **la trei** *nota zece.*

(**Ac.** sens de **D.**)

• *Colegii le oferă* **celor trei** *buchete de flori.*

G. • *S-au năpustit* **asupra a trei** *dintre ei.*

(**Ac.** cu sens de **G.**)

• *S-au năpustit* **asupra celor trei.**

Ac. • *Am discutat* **cu trei** *dintre ei.* • *Ne vom baza* **numai pe cei trei.**

9) **complement de agent:**

Ac. • *Ordinea a fost făcută* **de trei** *dintre ei.*

• *Tema e corectată* **numai de cei trei.**

10) **complement circumstanțial de loc:**

Ac. • *Am fost* **pe la trei** *dintre ei.* • *Ne ducem* **la cei trei** *după-masă.*

• **În spatele a trei** *dintre ei se află o hartă.*

(**Ac.** cu sens de **G.**)

G. • **La dreapta celor trei** *a stat profesorul.*

11) **complement circumstanțial de timp:**

Ac. • **Odată cu trei** *pot pleca și patru.*

• **Odată cu cei trei** *a plecat și Nistor.*

G. • **Pe vremea celor trei,** *nu erau taxiuri.*

12) **complement circumstanțial de mod:**

Ac. • *Zece e mai bun* **decât opt.** • *Primul e mai serios* **decât cei trei.**

D. • *Noi vom proceda* **conform celor trei.**

• *Și acest tablou e frumos* **aidoma celor trei** *de acolo.*

13) **complement circumstanțial de cauză:**

Ac. • *Ai fost certat* **pentru trei** *dintre ei.*

• *Ai fost sancționat* **pentru cei trei.**

G. • **Din cauza celor trei,** *n-a plecat nimeni.*

• **Din cauza celor trei,** *n-am plecat nici noi.* (cauza unui efect negativ)

• **Din cauza a trei,** *n-am plecat.*

(**Ac.** cu sens de **G.**)

D. • **Datorită celor trei,** *am prins trenul.* (cauza unui efect pozitiv)

14) **complement circumstanțial de scop:**

Ac. • **În vederea a trei** *dintre ele, ne-am pregătit și noi.*

(**Ac.** cu sens de **G.**)

G. • **În favoarea celor trei** *se face recapitularea.*

15) **complement circumstanțial condițional:**

G. • **În locul celor trei,** *eu ți-aș fi luat apărarea.*

• **În locul a trei dintre ei,** *eu te-aș fi ajutat.*

(**Ac.** cu sens de **G.**)

16) **complement circumstanțial concesiv:**

• **În ciuda a trei** *dintre ei, noi tot vom reuși.*

(**Ac.** cu sens de G.)

• **În pofida celor trei,** *ei tot au plecat.*

17) **element predicativ suplimentar:**

Ac. • *I-am ales* **pe trei** *dintre ei consilieri.*

• *I-am numit* **pe cei trei** *și le-am dat sarcini concrete.*

G. • *Nu vă știam* **împotriva celor trei.**

D. • *Vă credeam* **aidoma celor trei.**

B **Felul numeralului**

Neapărat, când analizați un numeral, scrieți: numeral cardinal **propriu-zis, simplu / compus.**

„Bunele maniere" cer ca, atunci când ne prezentăm, să spunem neapărat **și numele de familie.** Același lucru se petrece și cu numeralul: în cazul unui test-grilă, nu poate fi luat în considerație un răspuns care nu conține și precizarea **cu valoare substantivală / adjectivală / adverbială,** pentru că e ca și cum ai spune că te cheamă ***Gigel !*** Neapărat să urmăriți soluția care semnalează și **valoarea gramaticală** a numeralului.

C **Valoarea gramaticală a numeralelor**

➢ Este greșit să se creadă că numeralele cardinale propriu-zise **cei trei, cei șapte, cei cincisprezece** sunt **substantive** provenite din numeral prin conversiune.

➢ **Cel, cele** realizează substantivizarea prin conversiune, dar nu la numerale (vezi valorile morfologice ale lui **cel** în capitolul **Articolul).** Ele sunt doar **articole demonstrativ-adjectivale;** deci, aceste numerale sunt doar articulate.

➢ Dacă rezolvați un test-grilă ori un exercițiu, nu renunțați **la ideea de valoare** pe care trebuie să o recunoaşteți ori să o scrieți.

Numeralul, oricare ar fi el, dacă nu este învestit în analiză cu **ideea de valoare** pe care o are (**substantivală, adjectivală** ori **adverbială**) înseamnă că aceasta nu este completă şi deci nu e corectă.

1) • **Zece** *este nota cea mai bună în România.*

sb.
(num. card. propriu-zis
cu **val. substantivală**)

2) • **Zece** *elevi au luat nota* **zece.**

atr. adj. (num. card. propriu-zis cu **val. adjectivală**) — atr. apoz. (subst. **N.**)

3) • *Olimpicii au învățat* **înzecit.**

c.c.m
(num. card. multiplicativ
cu **val. adverbială**)

D Genul

Categoria morfologică a genului apare la numeralele cardinale propriu-zise pentru:

	masculin	feminin
• 1	**unu**	**una**

– *Câte veioze ai pe noptieră?*
– **Una.** • *Am **numai (doar)*** **o** *veioză.*
• *N-am **decât*** **o** *veioză.*

– *Câte becuri sunt la veioză?*
– **Unu.** • *Este **numai (doar)*** **un** *bec.*
• *Nu este **decât*** **un** *bec.*

	masculin	feminin
• 2	**doi**	**două**

– *Câți colegi au luat premiul I?*
– **Doi.**

– *Câte colege au luat olimpiada?*
– **Două.**

• 12 **doisprezece** **douăsprezece**

– *Câți nepoți și strănepoți avea domnul acela?*
– **Doisprezece.**

– *Câte luni are anul?*
– **Douăsprezece.**

➢ Toate numeralele cardinale propriu-zise, compuse prin joncțiune cu **și,** au categoria morfologică a genului numai pentru **unu** și **doi:**

• **trei sute douăzeci și una, trei sute douăzeci și două** etc.

➢ Pentru indicarea orei, numeralul *unu* și compusele cu *unu* se folosesc la masculin (*ora **unu** / douăzeci și **unu***), dar numeralele *doi* și compusele cu *doi*, la feminin (*ora **două** / **douăsprezece***).

Utilizarea formei de masculin (*ora doisprezece*) contravine normei.

➢ Pentru exprimarea datei, numeralul *doi* și compusele cu *doi* se folosesc la feminin (***două** iunie, **douăzeci și două** mai*), dar se acceptă și formele de masculin (***doi, douăzeci și doi***).

➢ Pentru indicarea primei zile a fiecărei luni, trebuie folosit numeralul ordinal și nu cel cardinal: ***întâi** octombrie, **întâi** aprilie* (nu *unu octombrie, unu aprilie*).

➢ Deci, categoria genului se exprimă prin referire la substantivele pe care le însoțesc sau pe care le subînțeleg: • doi / colegi; • două / colege.

➢ La celelalte numerale, genul e marcat prin articolul demonstrativ: **cei trei / cele trei; cei cincizeci / cele cincizeci.**

E Numărul

Sensul de singular și de plural este inclus în semnificația lexicală a numeralului.

Numeralul cardinal propriu-zis cunoaște opoziții de număr numai pentru **1,** care este singular, în vreme ce compusele lui **1** și celelalte numerale sunt numai la plural:

• **unu**
• **unsprezece, douăzeci și unu, o sută unu**
• **treisprezece, trei sute treizeci și trei** etc.

F Cazul

Categoria morfologică a cazului este marcată prin forme specifice numai la numeralul **1**, care, după unii cerecetători, ar avea valoare pronominală:

N. **Numai unu** *era în sală.*

G. **Măcar** *temele* **unuia** *dintre cei zece să fi fost corectate.*

D. **Cel puțin** **unuia** *să-i fi corectat temele, dacă nu s-a putut la cei zece.*

Ac. *N-a discutat* **decât cu unu,** *pentru că zece erau prea mulți.*

➢ La alte forme, cazul e marcat prin articolul demonstrativ: **cei / cele /celor** (vezi ***Funcțiile sintactice*** ale numeralului cardinal propriu-zis).

➢ Dacă ați fost atenți la ***Funcțiile*** numeralului cardinal propriu-zis, ați văzut că **sens** ori **valoare de G./D.** se poate imprima și **analitic** prin prepozițiile cu **Ac. a** și **la:**

- *Temele* **a trei** *sunt corecte.* (**Ac.** cu sens de **G.**)
  (atr. subst.)
- *Dau* **la trei** *nota zece.* (**Ac.** cu sens de **D.**)
  (c. ind.)

➢ Această exprimare este literară comparativ cu forma colocvială:

• *Te spun* **la mama.** • *Dați* **la copii** *fructe !*

• *Dăm* **la primul** *nota 10.* • *Cerem* **la cei trei** *adresa.*

➢ Foarte frecvent, numeralele sunt precedate de prepoziții ori de locuțiuni prepoziționale (vezi ***Funcțiile***):

D. • *Ei erau* ***aidoma primului.***

G. • *Odată cu Dan, au plecat* ***din cauza celor trei*** *și fetele.*

F Articulat sau nearticulat

➢ Când aceste numerale se folosesc (în matematică) cu **valoare abstractă,** nu se articulează:

• **unu + unu = doi**

➢ Numeralul *unu* se deosebește de pronumele omonim prin aceea că nu are plural și prin scrierea, de obicei, fără *–l*. Tradiția menține însă scrierea cu *–l* în îmbinări ca *unul și unul, de unul singur, toți până la unul.*

➢ Celelalte numerale sunt articulate cu articolul demonstrativ **cel, cea, cei, cele:**

N. • **Cei trei** *vor pleca la Cluj.*

G. • *Rezultatele* **celor trei** *sunt bune.*

D. • *Le-am dat* **celor trei** *nota zece.*
Ac. • *Noi îi iubim* **pe cei trei.**

➢ Alt model de declinare, dar fără articol hotărât/nehotărât:
N. • **Trei** *elevi au luat examenul cu zece.*
G. • *Caietele* **a trei** *elevi sunt corectate.*
D. • *Telefonăm* **la trei** *elevi.*
Ac. • *Am ajutat* **pe trei** *elevi serioşi.*

Numeralul cardinal colectiv

1. DEFINIŢIE ŞI CARACTERISTICI

➢ Numărul indicat de acest numeral e considerat ca un grup.
➢ Este de două feluri:
– ***simplu:*** • **amândoi, ambii;**
– ***compus:*** • **tustrei, tusşapte, câteşitrei, câteşişapte** etc.
➢ Noţiunea de „grupare" poate fi redată şi prin adjectivul pronominal: adjectivul propriu-zis **toţi, toate + numeral cardinal:**
• **toţi trei, toate şapte, toţi zece** etc.
➢ Substantivele **duzină, pereche** sau adjectivul **geamăn** iau în consideraţie, de asemenea, numărul ca grup.
➢ Numeralul cardinal colectiv simplu cunoaşte opoziţia de **gen** şi de **caz.**

	Plural	
	m.	**f. n.**
N. Ac.	**amândoi**	**amândouă**
	ambii	**ambele**
G. D.	**amânduror(a)**	
	ambilor	**ambelor**

➢ Opoziţia de gen o cunosc şi formele:
• **tustrei / tustrele** • **câteşitrei /câteşitrele**

2. FUNCȚIILE SINTACTICE ALE NUMERALULUI CARDINAL COLECTIV

Numeralul cardinal colectiv îndeplineşte următoarele funcții:

a) **subiect:**

- **Amândoi** *au reuşit la facultate pe prima listă.*
- **Tustrei** *sunt nepoții mei.* • **Câteşitrei** *sunt băieți.*

b) **atribut substantival genitival:**

- *Caracterul* **amândurora** *este demn de admirat.*
- *Ochii* **a câteşitrei** *sunt superbi.*

c) **complement indirect în D.:**

- *Le-am oferit* **amândurora** *toată iubirea noastră.*
- *Oferim* **la câteşitrei** *daruri de ziua lor.*

d) **complement direct:**

- *Îi iubim* **pe amândoi.** • *Îi divinizăm* **pe câteşitrei.**

➤ Celelalte funcții, inclusiv funcțiile de mai sus, dar în alte cazuri şi excepțiile reale sau aparente de la anumite cazuri, nu mai e necesar să le notăm, pentru că **cine ştie funcțiile substantivului şi modalitățile de marcare analitică a cazurilor G.** şi **D. ştie toate funcțiile substitutelor sale, adică ale pronumelor şi ale numeralelor cu valoare substantivală.**

Numeralul cardinal fracționar

DEFINIȚIE ŞI CARACTERISTICI

➤ Exprimă o parte dintr-un întreg.

➤ Se formează prin derivare cu sufixul **-ime** de la numeralele cardinale propriu-zise:

- **doime, treime, pătrime, cincime, zecime** etc.;
- **trei pătrimi, cinci zecimi, două treimi, zece pătrimi** etc.

➤ Sunt nume ale fracțiilor, având valoare de substantiv, şi de aceea:

– au gen propriu, fiind numai feminine;

– pot fi articulate: **o doime, o zecime** etc.;

– se declină: **o doime / unei doimi.**

➢ În matematică apar şi formaţii de tipul:

- **trei pe şase, şapte la sută, a şaptea parte, două a treia** etc.

➢ Formele **jumătate** şi **sfert** au valoare parţială, comparativ cu celelalte numerale fracţionare care au valoare de grup de cuvinte: **două treimi, cinci zecimi** etc.

➢ **Funcţiile** numeralelor cardinale fracţionare sunt, în general, aceleaşi ca la numeralul cardinal propriu-zis.

Numeralul cardinal distributiv

1. DEFINIŢIE ŞI CARACTERISTICI

➢ Exprimă repartizarea exactă a obiectelor în timp şi în spaţiu.

➢ Se formează de la numeralele cardinale propriu-zise cu ajutorul adverbului **câte:**

- **câte unu(l), câte două, câte trei, câte zece** etc.

➢ Alte forme:

- *trei saci* **a** *(câte) 50 de kg*
- *fiecare e* **de** *(câte) 50 de kg*
- **câte doi, câte doi**
- **câte doi, doi**
- **doi câte doi**

2. FUNCŢIILE SINTACTICE ALE NUMERALULUI CARDINAL DISTRIBUTIV

Numeralul cardinal distributiv îndeplineşte următoarele funcţii:

1) **subiect:**

- **Câte trei** *se joacă împreună.*
  (val. subst.)

2) **atribut substantival:**

• *Hăinuțele* **a câte trei** sunt frumoase.
(val. subst.)

3) **atribut adjectival:**

• **Câte trei** *nepoții au niște ochi superbi.*
(val. adj.)

4) **complement indirect:**

• *Am oferit* **la câte trei** *daruri de ziua lor.*
(val. subst.)

5) **complement direct:**

• *Noi toți îi iubim* **pe câte trei.**
(val. subst.)

Numeralul cardinal multiplicativ

1. DEFINIȚIE ȘI CARACTERISTICI

➤ Exprimă proporția în care crește o cantitate sau o calitate.

➤ Este un derivat **parasintetic,** adică se formează și cu un prefix, și cu un sufix, având formă asemănătoare cu participiul unor verbe: **a îndoi, a înzeci** etc.

➤ Se formează, deci, de la numeralul cardinal propriu-zis, astfel:

***prefixul* în- + *numeral* + *sufixul* -(i)t**

• **îndoit, întreit, înzecit, însutit, înmiit** ș.a.

➤ Aceste numerale cunosc opoziții de gen, număr și de caz, având flexiune adjectivală:

Sg.		Pl.	
m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**
înzecitØ	înzecită	înzeciți	înzecite

➢ Cu valoare de numeral cardinal multiplicativ se mai folosesc şi:

• **dublu**, -ă, -i, -e • **triplu**, -ă, -i, -e

• **cvadruplu**, -ă, -i, -e • **chintuplu**, -ă, -i, -e

➢ Sunt deci sinonime:

• **îndoit / dublu / de două ori**

• **întreit / triplu /de trei ori**

(num. card. multipl.) / (num. card. adv.)

➢ Pot primi şi articol hotărât: • **îndoitul, întreitul** etc.

2. FUNCŢIILE SINTACTICE ALE NUMERALULUI CARDINAL MULTIPLICATIV CU VALOARE ADJECTIVALĂ

Aceste funcţii sintactice sunt:

1) nume predicativ:

• *Recolta a fost* **întreită.**

2) atribut adjectival:

• *Anul acesta am obţinut o recoltă* **întreită.**

3) elementul predicativ suplimentar:

• *Le-am crezut* **înzecite,** *dar n-a fost aşa.*

Numeralul cardinal adverbial

1. DEFINIŢIE ŞI CARACTERISTICI

➢ Exprimă o repetiţie.

➢ Arată de câte ori se repetă ori se îndeplineşte o acţiune, o calitate sau o cantitate, comparativ cu altele.

➢ Este totdeauna un grup de cuvinte cu valoare de locuţiune.

➢ Se formează:

***din prepoziţia* de + *numeralul cardinal propriu-zis* + *substantivul* ori**

• **de trei ori, de şapte ori, de zece ori** etc.

❒ În mod special se cuvine să fie menţionat numeralul cardinal adverbial **o dată,** pentru că el se poate confunda cu alte părţi de vorbire flexibile.

Precizăm că se poate confunda cu:

1) **substantivul:**
   - *Ieri a fost 1 Decembrie*, **o dată** *importantă în inima oricărui român.*

2) **adverbul de timp şi de mod:**
   - *„A fost* **odată** *ca-n poveşti..."*
     c.c.t.
   - *Cum îl vedea*, **odată** *se întrista.*
     c.c.t.
   - *Hai* **odată,** *că mi-e frig.*
     c.c.m.

3) **locuţiunea prepoziţională cu cazul Ac. (c.c.t.** în **Ac.):**
   - **Odată cu** *mama, a venit şi tata.*

4) **locuţiunea conjuncţională cauzală specializată:**
   - **Odată ce** *ştii teoria, de ce să nu-ţi iasă testele-grilă?*

5) **adverbul** (+ verb la modul participiu):
   - **Odată plecat,** n-am ce mai căuta pe aici !
   - ➢ **O dată,** ca numeral adverbial, are numai valoare adverbială.

2. FUNCŢIILE SINTACTICE ALE NUMERALULUI CARDINAL ADVERBIAL

Numeralul cardinal adverbial îndeplineşte următoarele funcţii:

1) **complement circumstanţial de mod:**
   - *Trebuie să repetaţi* **de trei ori** *teoria.*

2) **atribut adverbial:**
   - *Repetarea* **de trei ori** *a teoriei este benefică.*

➢ Alte forme mixte:
- **o dată în plus** • **încă o dată** • **o dată pentru totdeauna**
- **de două, trei ori** • **de vreo cinci ori** • **de peste zece ori**
- **de câte două ori, de ambele dăţi**

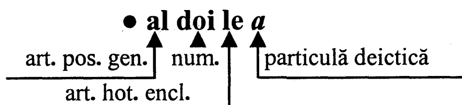
➢ Neologismele **bis, ter** nu sunt sinonime cu **de două ori, de trei ori.** De exemplu:
- *Unul locuia la 12 bis, iar altul la 12 ter.*

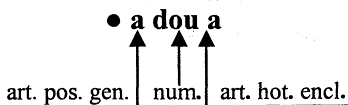
Numeralul ordinal propriu-zis

1. DEFINIȚIE ŞI CARACTERISTICI

➢ Exprimă ordinea numerică a obiectelor.

➢ De la 2 mai departe ***se formează de la numeralele cardinale propriu-zise*** + ***articolul hotărât precedate de articolul posesiv genitival*** **al /a.**

➢ Aceste numerale cunosc opoziția de gen, număr şi caz.

➢ Rețineți formele cu ajutorul aceluiaşi tabel emblematic pentru cele patru forme flexionare ale părților de vorbire care au această trăsătură:

Cazul	Singular		Plural	
	m. n.	f.	m.	f. n.
N. Ac.	primul	prima	primii	primele
	întâiul	întâia	întâii	întâile
	cel dintâi	cea dintâi	cei dintâi	cele dintâi
	al doilea	a doua	–	–
G. D.	primului	primei	primilor	primelor
	celui dintâi	celei dintâi	celor dintâi	

➢ Începutul şirului – **primul** – este ***numeral ordinal propriu-zis***, iar sfârşitul şirului – **ultimul** – este ***adjectiv propriu-zis***, nu e numeral ordinal.

Antepus substantivului, capătă statut de adjectiv.

➢ Capul de serie este constituit din **întâiul /primul / cel dintâi.**

➢ **Întâi** devine adverb când elementul său regent este un verb:

• *„A* **trecut** **întâi** *o boare..."*

➢ Sinonim pentru **al doilea = secund;**

al treilea = terț.

➢ Capul de serie **cel dintâi** are ca antonim o locuțiune adjectivală, **cel / cea din urmă,** substantivizată:

• *El nu era* **cel din urmă.**

(locuț. adj. substantivizată)

2. FUNCȚIILE SINTACTICE ALE NUMERALULUI ORDINAL PROPRIU-ZIS

Numeralul ordinal propriu-zis îndeplinește următoarele funcții:

1) **subiect:**

• **Primul** *este un elev silitor.*

• **Cel de-al treilea** *are ochi negri.*

2) **nume predicativ:**

N. • *Andrei este* **primul**[1] */ care s-a născut.*[2] */*

G. • *Ei erau* **contra celui dintâi.**

D. • *Ochii lui Gabriel sunt* **aidoma primului.**

3) **atribut substantival:**

G. • *Ochii* **primului** *sunt albaștri.*

• *Părul* **celui de-al doilea** *e ca spicul de grâu.*

• *Obrajii* **celui de-al treilea** *sunt roșii ca mărul.*

D. • *Îi sunt naș* **celui de-al doilea.**

Ac. • *Cadoul* **de la cel dintâi** *e scump.*

N. • *El,* **adică cel de-al doilea** *de acolo, a spart vaza.*

4) **atribut adjectival:**

• *Cartea* **primului** *coleg va fi gata în curând.*

• **Cel dintâi** *cuvânt a fost „mama”.*

• *L-am văzut pe* **cel de-al treilea** *coleg al tău.*

• **Al doilea** *elev e cel mai serios.* • *Elevul* **al doilea** *este premiant.*

• *Andrei va fi la toamnă în clasa* **a patra.**

5) **complement direct:**

Ac. • *Eu l-am auzit numai* **pe cel de-al treilea.**

• *O să-l ajut* **pe primul.**

• **Pe cel dintâi** *l-am respectat foarte mult.*

6) **complement indirect:**

Ac. • *Eu mă bazez* **pe primul.** • *Am stat de vorbă şi* **cu cel de-al treilea.**

G. • *Câinele s-a împotrivit* **celui dintâi.**

D. • *I-am telefonat* **celui dintâi** *şi n-a răspuns.*

7) **complement de agent:**

Ac. • *Tema e scrisă* **de cel dintâi.**

• *Ecuaţia a fost rezolvată* **de cel de-al treilea.**

❒ Funcţiile sintactice circumstanţiale sunt aceleaşi ca la numeralul cardinal propriu-zis sau ca la substantiv / pronume personal.

(Vezi şi capitolele **Substantivul** şi **Pronumele.**)

Numeralul ordinal adverbial

DEFINIŢIE ŞI CARACTERISTICI

➢ Arată a câta oară se realizează o acţiune ori se manifestă o calitate.

➢ Este considerat de *Gramatica Academiei* şi locuţiune adverbială.

➢ Se formează de la:

numeralul ordinal ***propriu-zis*** **+** ***substantivul*** **oară / dată**

• **întâia oară / întâia dată**

• **prima oară / prima dată**

• **a doua oară, a zecea oară** etc.

➢ Poate avea valoare adverbială când are prepoziţia **de:**

• *A câştigat* ***de prima oară.***

➢ Alte forme: • **în primul rând** • **în al doilea rând.**

➢ Neologismele considerate de normele actuale a fi adverbe:

primo (1^0)		**în primul rând**
secundo (2^0)	au sinonimele:	**în al doilea rând**
terţio (3^0)		**în al treilea rând**

• — Cum se prepară clătitele?

• — **Primo** – se pune făină; **secundo** – se pun ouăle şi zahărul şi, abia **terţio** – se pune laptele.

NUMERALUL (continuare)

III. PRONUNȚIA ȘI ORTOGRAFIA UNOR NUMERALE

➢ Se spune **paisprezece, şaisprezece, cincisprezece, optsprezece.**

➢ Se spune ***o sută douăzeci şi două*** *de ouă/de zile.*

➢ Să nu confundați numeralele colective cu substantivele cu sens colectiv: • **trio** DO-RE-MI, **duet** *vocal*, **trio** *RO-mania;*

• **terță, terțet, terțină, treime, tripletă, troică.**

➢ Se spune **o treime din voturi** nu **dintre voturi.**

➢ Se spune **o jumătate dintre voi** nu **din voi.**

➢ Se scrie **trei, patru** zile sau **trei-patru** *zile.*

➢ Se scrie **aproximativ două-trei** zile.

➢ Se scrie **12 până la 15 studenți** sau **între 12 şi 15 studenți.**

➢ Plasat înaintea substantivului, numeralul *întâi* primeşte indici de gen, număr şi caz (***întâiului*** *om,* ***întâia*** *clasă*). Când se află după substantivul feminin regent, *întâi* este în variație liberă cu *întâia*: *clasa* ***întâi / întâia***.

➢ Se scrie şi se pronunță corect:

• ***al patrulea*** • ***al optulea***

• ***a douăzecea*** • ***al douăzecilea***

• ***al cincisprezecelea*** • ***al nouăzecilea***

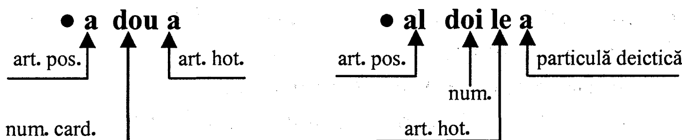
• ***al o mielea*** • ***al două miilea***

• ***al milionulea*** • ***a milioana*** • ***al zece milioanelea***

• ***al cincizeci miilea*** • ***al un miliardulea***

➢ Se scrie: ***clasa*** **a doua** = ***clasa*** **a II-a** = ***clasa*** **2-a.**

➢ Structura morfematică a numeralelor ordinale:

➢ Dacă un test-grilă cere să se recunoască articolele hotărâte **-a** sau **-le**, să nu le uitați şi pe acestea de mai sus.

➢ Se scrie: • **I-a** ***sesiune*** • **I-ul** ***episod;***

• **a 25-a** ***aniversare*** • **al 2-lea** ***moderator;***

• **al 1 000 000-lea** ***nou-născut.***

➢ Se citeşte: • **1 1/2** = ***unu şi o doime;***
• **2 2/3** = ***doi şi două treimi.***

➢ Sunt acceptate unele substitute de numerale:

• ***a repetat de* n *ori*** **(n = en)**
• ***a adus* n *cadouri***
• ***îţi repet pentru a* n-*a oară***
• **al ensprezecelea *telefon dat*** **(= al enşpelea)**

➢ Este greşit dacă de la **20** mai departe nu apare prepoziţia **de:** *20 de saci.*

➢ În tempo lent, e corect şi **cel de al doilea,** fără cratimă (pauza albă).

IV. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizaţi numeralele / cuvintele subliniate din enunţurile ce urmează:

❖ **Şapte** *vor pleca împreună cu* **ambii** *antrenori. Acolo, ele vor trebui să renunţe la* **o doime** *din hrana unui om normoponderal, iar dacă vor mânca* **îndoit,** *vor obosi la antrenamente.*

şapte = subiect simplu
= numeral cardinal propriu-zis cu valoare substantivală
= nr. plural, cazul **N.**

ambii = atribut adjectival simplu
= numeral cardinal colectiv cu valoare adjectivală
= masculin, plural, **Ac.**

o doime = complement indirect simplu
= numeral cardinal fracţionar cu valoare substantivală, articulat cu art. nehot. **o**
= feminin, singular, **Ac.**

îndoit = complement de mod simplu
= numeral cardinal multiplicativ cu valoare adverbială

❖ *După-amiază, ele deja vor lucra* **câte două** *la aparate şi, chiar dacă vor cădea* **de zece ori,** *nu vor abandona.*

câte două = element predicativ suplimentar simplu
= numeral cardinal distributiv cu valoare substantivală
= feminin, nr. plural, cazul **N.**

de zece ori = complement de mod simplu
= numeral cardinal adverbial cu valoare adverbială

❖ *Fetele noastre au fost totdeauna* **primele** *şi* **de zece ori** *s-au urcat pe podium. Să vedem, vor putea să ia şi* **a unsprezecea oară** *medalia de aur? ! Le dorim succes !*

primele = nume predicativ simplu
= numeral ordinal propriu-zis, cu valoare substantivală
= feminin, nr. plural, cazul **N.**

de zece ori = complement de mod simplu
= numeral cardinal adverbial, cu valoare adverbială

a unsprezecea oară = complement de mod simplu
= numeral ordinal adverbial cu valoare adverbială

V. OBSERVAŢII

➢ Clasificarea numeralelor în funcţie de **valoarea gramaticală:**

1) **valoare substantivală** (când sunt singure)**:**
  a) numeralul cardinal propriu-zis;
  b) numeralul cardinal colectiv;
  c) numeralul cardinal fracţionar (numai valoare substantivală);
  d) numeralul cardinal distributiv;
  e) numeralul ordinal propriu-zis.

2) **valoare adjectivală** (când însoţesc un substantiv)**:**
  a) numeralul cardinal propriu-zis;
  b) numeralul cardinal colectiv;
  c) numeralul cardinal distributiv;
  d) numeralul cardinal multiplicativ;
  e) numeralul ordinal propriu-zis.

3) **valoare adverbială** (când determină un verb)**:**
  a) numeralul cardinal multiplicativ;
  b) numeralul cardinal adverbial;
  c) numeralul ordinal adverbial.

Pentru toate cele trei valori, vezi modelul de analiză din paginile anterioare.

➢ Numeralele de la punctul **1** nu au valoare adverbială în niciun context, chiar dacă au element regent verbal, deoarece sunt variabile:

- *Îi credeam* **doi** *și văd că sunt șapte. Le credeam* **două.**
- *Ne-am pomenit* **cu doi** *pe capul nostru.* **(cu două)**
- *Ele veneau* **câte două.** (**câte doi** pentru masc. pl.)
- *L-am considerat* **primul.** / *Am considerat-o* **prima.**
- *Ele veneau* **amândouă.** / *Ei veneau* **amândoi.**

➢ Toate exemplele conțin numerale cu **valoare substantivală**, chiar dacă determină verbe. Ele sunt toate **elemente predicative suplimentare,** pentru că au și element regent nominal, deci au două elemente regente și pentru că pot căpăta și forme de feminin, de plural etc.

➢ Un elev neavizat va considera că e normal să aibă valoare adverbială, deoarece stau lângă verb. Dacă i se explică însă faptul că **e.p.s.** se exprimă mai mult prin substantive, adjective, pronume și numerale cu valoare substantivală decât prin verbe sau alte părți de vorbire neflexibile, atunci și el va înțelege că, în exemplele anterioare, există **e.p.s.**, care are legile sale proprii, legate de cele două elemente regente, și nu e greu de remarcat acest aspect.

➢ La un numeral cu valoare adjectivală se analizează:

1) **Funcția sintactică.** 2) **Felul.** 3) **Valoarea.** 4) **Acordul în gen, număr și caz.**

➢ Funcția sintactică a numeralelor cu valoare adjectivală este numai de **atribut adjectival.**

➢ Când numeralele sunt atribute în **N., G., D., Ac.,** ele nu se pot numi **atribute „numeralare"** și, din acest motiv, **numeralele cu valoare substantivală,** când devin **atribute,** se numesc **atribute substantivale genitivale, dativale** sau **prepoziționale:**

N. a) atribut substantival apozițional:

- *Acela,* **cel de-al doilea,** *a răspuns corect.* • *Eu* **unul** *nu mă supăr.*

G. a) atribut substantival genitival:

- *Caietele* **ambilor** *sunt roșii.* • *Casa* **amândurora** *e superbă.*
- *Temele* **a trei** *sunt corectate deja.* • *Răspunsul* **a câte trei** *e corect.*

D. b) atribut substantival datival (în D.):

• *El era martor* **amândurora.** • *Dan era prieten* **celui dintâi.**

• *Transmiterea de saluturi* **amândurora** *e necesară.*

Ac. c) atribut substantival prepozițional:

• *Un lot* **de treisprezece** *a plecat la Cluj.*

• *Cadoul* **de la câte trei** *m-a bucurat.*

atr. subst. prep.
(num. distrib. cu val. subst.)

➢ Dacă urmăriți funcțiile sintactice ale numeralului cardinal propriu-zis, veți observa că cel mai greu se formează cazurile **G.** și **D.** la numeralele care nu primesc articol, pentru că, dacă au articolul **cei /cele,** nu apar dificultăți.

VI. CAZURILE GENITIV ȘI DATIV LA NUMERALE

Genitivul se construiește:

1) cu ajutorul articolului demonstrativ (cel mai frecvent):

• *Părinții* **celor trei** *sunt medici.*

2) cu ajutorul articolului nehotărât:

• *Culoarea* **jumătății** *de măr e roșie.*

3) cu ajutorul articolului nehotărât:

• *Culoarea* **unei jumătăți** *de măr e verde.*

4) analitic, cu ajutorul prepoziției **a** cu **Ac.** (cu sens de **G.**):

• *Tezele* **a trei** *sunt de zece.* • *Ei au luptat* **împotriva a trei.**

5) cu ajutorul prepozițiilor cu cazul **G.**:

• *Ei au luptat* **împotriva primilor.** • *Alții au luptat* **contra celui dintâi.**

Dativul se construiește:

1) cu ajutorul articolului demonstrativ (cel mai frecvent):

• *Le-am dat* **celor trei** *nota zece.*

2) cu ajutorul articolului hotărât:

• *I-am pus* **jumătății** *de plăcintă răvașe.*

3) cu ajutorul articolului nehotărât:

• *I-a pus* **unei jumătăți** *de plăcintă răvașe.*

4) analitic, cu prepoziția **la** cu **Ac.** (cu sens de **D.**):

• *Dăm* **la șapte** *dintre ei premii.*

5) cu ajutorul prepozițiilor cu cazul **D.**:

- **Grație primului,** *am luat biletele.*
- **Mulțumită amândurora** *avem bilete de avion.*

VII. CONVERSIA UNOR NUMERALE

➢ Fenomenul de conversiune nu este foarte frecvent, dar apare totuşi:

- **Zecele** *e o notă mai bună decât* **optul.** • *Acest* **zece** *este pe merit.*
- *Iar ai luat* **un zece?** • **Întreitul** *recoltei îți va reveni ție.*

➢ În ultima vreme, s-a acceptat ca unele numerale să treacă în clasa substantivelor, dar nu prin conversiune şi nici prin fenomenul de valoare substantivală, ci să fie considerate substantive „absolute" (vezi şi capitolul **Substantivul**):

- **33** *a plecat deja în cursă şi va ajunge primul.*
  sb. (subst.) [**Atletul** cu numărul 33 a plecat.]
- *Ce înseamnă* **2005** *pentru voi, copii? !* [**anul**]
  sb. (subst.)
- *M-am născut în anul* **1948.** [*anul* **Eminescu,** *anul* **Caragiale**]
  atr. apoz. (subst.)
- *Copiii buni iau numai nota* **zece.**
  atr. apoz. (subst.)
- *Am aşteptat* **2001,** *începutul mileniului, ca aerul !*
  c.d.. (subst.)

Disociați, fiind atenți la acordul cu verbul:

1) • **33** *au plecat în cursă.*
(sb.)
(num. card. propriu-zis cu val. subst.)

2) • **33** *a plecat în cursă.*
(sb.) [**Maratonistul** cu numărul 33 *a plecat în cursă*]
(subst. comun colectiv)

➢ Dacă **33** e considerat **substantiv** înseamnă că poate fi substituit cu **maratonistul** care are numărul **33** pe tricou.

Acest „miracol" s-a produs şi a fost posibil pentru că, nefiind, totuşi, fenomenul de **conversiune,** s-a apelat, în cele din urmă, la **mijloacele pur sintactice,** adică **fără nici un semn flexionar,** ci numai prin **topică,** deci **prin aşezarea numeralului în poziţii tipic substantivale,** şi anume: cele de **subiect,** de **n.p.,** de **apoziţie** ş.a.

✍ Aceasta demonstrează ceea ce spuneam şi cu altă ocazie: că, în gramatica limbii române, este posibil – **ca şi în viaţă** – aproape orice, numai că, aici, *totul are o motivaţie; nimic nu e haotic!* De aceea, repet cu obstinaţie că, în gramatică, structurile morfosintactice şi lexicale sunt clare, iar *interpretările* sunt „baia de teribilism" a diletanţilor!

➢ Contextele în care veţi şti exact că e vorba de **numeral cu valoare adjectivală,** nu de **articol nehotărât proclitic,** sunt următoarele:

- *Eu am* **trei** *nepoţi, tu ai* **unu.**
- *El are* **un** *copil, eu am* **doi.**
- *Nu te aştept* ***nici*** **o** ***clipă****, nici* **un** ***minut.***
- ***nici*** **o** ***clipă*** , ***nici*** **un** ***minut***

nici	o	clipă	,	nici	un	minut
semiadv.	a.adj. ↓ num. card. cu val. adj.	c.c.t.		semiadv.	a.adj. ↓ num. card. cu val. adj.	c.c.t.

- *Eu iau de trei ori pe zi* **câte o** ***jumătate*** *de pastilă.*

câte – *semiadv.*; *o* – *atr. adj.*; *jumătate* – *c.d.*

- *Daţi-ne şi nouă* **o** *idee !*
- ***numai*** **o**
- ***doar*** **o**
- ***încă*** **o**
- ***cel puţin*** **o**
- ***măcar*** **o**
- ***musai*** **o**
- ***barem*** **o**

- *Dați-ne* **o** ***singură*** *idee !*
- *Nu ne dați* ***decât*** **o** *singură idee !*

 Situațiile critice de mai sus au fost rezolvate de **semiadverbele de mod fără funcție sintactică** și, în acest fel, le-am oferit elevilor „tipare" de limbă, modele demne de reținut, „colaci de salvare" pentru momentele de nesiguranță! I-am ajutat să înțeleagă că – dacă știi carte –, faptele de limbă nu sunt interpretabile. Totul este atunci clar.

VERBUL

I. DEFINIȚIE

Verbul (vb.) este partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiuni, stări, existența sau devenirea, considerate ca procese: ***a scrie, a munci, a şedea, a dormi, a fi, a trăi, a îmbătrâni*** ş.a.

II. CLASIFICAREA VERBELOR

1) **După structură,** se disting:

a) verbe simple:

- ***a mânca, a dormi, a scrie, a citi ş.a.;***

b) verbe compuse:

- ***a binevoi, a binecuvânta, a batjocori ş.a.;***

c) locuțiuni verbale:

- ***a da telefon, a lua foc, a sta de veghe ş.a.;***

d) expresii verbale unipersonale:

- ***a-i fi foame, a-i fi sete, a-i fi ruşine ş.a.;***

e) expresii verbale impersonale:

- ***e bine, e cu putință, e de dorit, e clar ş.a.***

2) **După criteriul sintactic,** verbele se clasifică în mai multe categorii: predicative şi nepredicative, personale şi impersonale, tranzitive şi intranzitive, regulate şi neregulate.

a) **Verbe predicative** – cele care formează singure predicatul (toate verbele, cu excepția celor de la pct. **b**):

- ***a sta, a merge, a scrie, a bea, a mânca, a învăța*** ş.a.

b) **Verbe nepredicative** – cele care nu formează singure predicatul:

–***copulative:*** **a fi** (când nu are sensul *a exista, a trece* ş.a.),

a deveni, a (se) părea, a însemna, a ieşi,
a rămâne, a ajunge, a se face ş.a.;

– *3 auxiliare:* **a fi, a avea** şi **a vrea.**

Verbele auxiliare (morfologice) se folosesc pentru exprimarea modului şi timpului:

a fi ajută la formarea:

- diatezei pasive: ***a fi operat, a fi examinat, a fi ajutat*** ş.a.
- conjunctivului perfect: ***să fi învățat, să fi mers, să fi ştiut*** ş.a.
- condiționalului-optativ perfect: ***aş fi mers, aş fi reuşit, ar fi înțeles*** ş.a.
- viitorului anterior: ***voi fi citit, vei fi ajuns, vor fi stat*** ş.a.
- infinitivului perfect: ***a fi stat, a fi citit, a fi mers*** ş.a.
- prezumtivului prezent şi perfect: ***voi fi mergând, voi fi mers*** ş.a.

a avea ajută la formarea:

- perfectului compus: ***am stat, ai mers, a citit, au venit*** ş.a.
- condiționalului-optativ prezent: ***aş merge, ai sta, ar citi, ați veni*** ş.a.
- condiționalului-optativ perfect: ***aş fi mers, ai fi stat, ar fi venit*** ş.a.
- viitorului popular: ***am să merg, avem să mulțumim*** ş.a.
- prezumtivului prezent: ***aş fi învățând, ar fi mergând*** ş.a.

a vrea ajută la formarea:

- viitorului literar: ***voi merge, vei sta, va veni*** ş.a.
- viitorului anterior: ***voi fi învățat, vei fi stat, va fi venit*** ş.a.
- prezumtivului prezent: ***voi fi mergând, vei fi stând, va fi venind*** ş.a.
- prezumtivului perfect: ***voi fi mers, vei fi stat, va fi venit*** ş.a.

➢ Să nu confundați *verbele nepredicative* de mai sus cu *modurile nepredicative* ale verbelor: ***infinitiv, gerunziu, participiu*** şi ***supin*** !

c) **Verbe personale** – cele care au şase persoane (forme distincte pentru persoanele I, a II-a şi a III-a, singular şi plural): ***eu, tu, el/ea, noi, voi, ei/ele.***

d) **Verbe impersonale** – cele care au doar formă pentru persoana a III-a singular.

➢ ***Verbe personale*** sunt verbele care admit un subiect nume de persoană – ***învăț, înveți, învață, învățăm, învățați, învață.***

➢ ***Verbele impersonale*** se definesc prin caracteristica sintactică de a nu primi poziția de subiect (***plouă, ninge, se înnoptează***) sau, dacă o primesc, de a realiza subiectul ca propoziție **SB** sau ca echivalent sintactic al acestuia (infinitiv, supin, rar gerunziu) :

- *Trebuie* [1]/ *să plec mâine.* [2]/
- *Se cuvine* [1]/ *să taci.* [2]/
- *Rămâne de văzut.*
- *Îmi vine a plânge.*
- *Se aude lătrând.*

➢ Totdeauna există un **complement indirect cu valoare de subiect logic** la verbele: ***a-i conveni, a-i părea, a-i veni*** ş.a.

*Îmi convine **ideea ta.***
c. ind. (cu val. de sb. log.) — sb. gram.

➢ Totdeauna, verbele şi locuțiunile verbale impersonale sunt şi intranzitive:

- ***a ninge, a ploua, a tuna, a fulgera*** ş.a.
- ***a trebui, a urma, a conta, a reieşi, a apărea, a ajunge*** ş.a.
- ***a-i conveni, a-i părea, a-i veni, a-i rămâne*** ş.a.
- ***a-l durea, a-l deranja, a-l mira, a-l supăra, a-l nelinişti*** ş.a.
- ***a-i trece prin cap, a-i face plăcere, a-i veni bine*** ş.a.
- ***a-i părea bine, a-i părea rău***
- ***a se întâmpla, a se cuveni, a se zvoni, a se cădea*** ş.a.

➢ Unele verbe impersonale pot deveni **personale** şi **tranzitive,** în anumite contexte, pentru că îşi schimbă şi sensul:

– *M*-**a udat** *până la piele.* • *I*-**a trăsnit** *una.*

– *L*-**a fulgerat** *cu o privire...*

➢ Există verbe impersonale:

◆ *absolute*: ***se întâmplă, se cade, se cuvine, se zvoneşte*** ş.a.

◆ *provenite din verbe personale tranzitive:* ***se zice, se spune, se ştie*** ş.a. sau ***e ştiut, e cunoscut, e indicat*** ş.a.

e) **Verbe tranzitive** – cele care pot guverna (primi) un complement direct, dar şi complemente indirecte şi circumstanţiale:

- ***a şti, a auzi, a vedea, a observa, a simţi*** ş.a.
- ***a da, a oferi, a cumpăra, a explica, a spune*** ş.a.

➢ În general, verbele tranzitive pot primi numai un singur complement direct: ***a şti, a observa, a auzi*** etc., dar unele verbe pot primi, concomitent, două complemente directe. Aceste verbe care pot avea două complemente directe se numesc *verbe dublu tranzitive* şi sunt în număr de **10**: [1]***a ruga***, [2]***a întreba***, [3]***a sfătui***, [4]***a învăţa***,[5] ***a povăţui***, [6]***a anunţa***, [7]***a asculta***, [8]***a trece***, [9]***a traversa***, [10]***a examina.***

- **a ruga** pe cineva *ceva*
- **a anunţa** pe cineva *ceva*

c.d. al persoanei ↑ (pe cineva) — ↑ c.d. al nonpersoanei (ceva)

➢ Atenţie la faptul că **numai verbele active tranzitive pot avea diateză pasivă:**

- *a opera – a fi operat, -ă, -i, -e;*
- *a ajuta – a fi ajutat, -ă, -i, -e;*
- *a semăna – a fi semănat, -ă, -i, -e.*

➢ **Verbele de atribuire, de adresare** – elemente regente frecvente ale **c. ind.** şi **CI** – sunt **verbe tranzitive**, deşi au şi complement indirect sau circumstanţial. Excepţie sunt: ***a mulţumi, a telefona*** ş.a.

- **a oferi** *cuiva* ***ceva*** (c.ind. + c.d.)
- **a explica** ***ceva*** *cuiva* (c.d. + c.ind.)

f) **Verbe intranzitive** – cele care nu pot primi un complement direct şi admit numai relaţia verb – complement indirect sau circumstanţial:

- **se bucură** *de ceva*
- **îşi aminteşte** *de ceva*
- **aleargă** *repede*
- **doarme** *acasă*

➢ Niciodată, verbele intranzitive la diateza activă n-au diateza pasivă:

- **a conta** – * *El* **e contat** *de cineva.*
- **a persista** – * *El* **e persistat** *de cineva.*

➢ Alte verbe intranzitive:

◆ verbele reflexive cu pronume reflexiv în **Ac.**: ***a se bucura, a se odihni, a se simți, a se uita, a se bizui*** ş.a.;

◆ verbele reflexive şi locuțiunile verbale cu pronume reflexiv în **D.**: ***a-şi imagina, a-şi închipui, a-şi aminti, a-şi aduce aminte, a-şi lua rămas bun, a-şi da seama*** ş.a.;

◆ verbele de mişcare: ***a fugi, a alerga, a şedea, a intra, a ieşi, a rămâne, a pleca, a fugări*** ş.a.;

◆ verbele care exprimă **starea:** ***a sta, a şedea, a dormi*** ş. a.;

◆ verbele care exprimă **existența:** ***a fi, a exista, a trăi*** ş. a.;

◆ verbele **eventive:** ***a îmbătrâni, a înverzi, a înflori*** ş. a.;

◆ verbele care primesc un complement direct intern, în două situații:

1) când cuvântul subordonat face parte din familia de cuvinte a regentului; • **Şi-a trăit** traiul.

2) când cuvântul subordonat face parte din sfera semantică a regentului: • **A dormit** somn *adânc*. • **Umblaseră** *multe* drumuri.

➢ Toate locuțiunile verbale intranzitive au în structura lor verbe tranzitive:

• ***a-şi*** **da** ***seama, a-şi*** **lua** ***rămas bun, a se*** **da** ***de-a dura*** etc.

➢ Există locuțiuni verbale intranzitive, impersonale care au verbul din structura lor intranzitiv, impersonal:

• ***a-i*** **părea** ***bine, a-i*** **părea** ***rău***.

➢ Prin anumite „subterfugii", verbele tranzitive şi intranzitive pot să treacă dintr-o grupă în alta, dar cele care rămân „fidele" intranzitivității sunt *verbele copulative* care sunt totdeauna intranzitive, numele predicativ arătând *calitatea de a fi ceva, cumva* şi *cineva*.

De asemenea, intranzitive sunt şi *verbele impersonale*.

g) **Verbe regulate** – cele care, în flexiune, păstrează rădăcina verbului neschimbată şi respectă regulile impuse de conjugare: ***a învăța, a studia, a vedea, a merge, a fugi, a urî*** ş.a.

• ***învăț, înveți, învață, învățăm, învățați, învață.***

h) **Verbe neregulate** – cele care, în flexiune, nu păstrează rădăcina verbului, ci se schimbă sau nu respectă regulile impuse de conjugare:

• *a fi* – ***sunt, eşti, este, suntem, sunteți, sunt; eram, erați; fusesem*** ş.a.

• *a da* - ***dau, dai, dă, dăm, dați, dau***
• *a sta* - ***stau, stai, stă, stăm, stați, stau***
➢ Verbele neregulate sunt **10:**
• ***a fi, a avea, a bea, a vrea, a da, a sta, a lua;***
• ***a mânca, a usca, a (se) la*** [= a (se) spăla pe cap].

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN VERB?

A **Funcțiile sintactice**

a) Verbele la **moduri predicative, personale** au numai funcție de ***predicat verbal*** sau de ***predicat nominal.***

• *El* **învață.** • *El* **pare** *serios.*

b) Verbele la **moduri nepredicative, nepersonale** – infinitivul, supinul, gerunziul, participiul – pot avea, în general, ***aceleași funcții sintactice ca ale substantivului.***

INFINITIVUL îndeplinește următoarele funcții sintactice:

1. ***subiect:***
• **A studia** *era datoria fiecărui elev.*
• *Nu-i cine* **veni.** • *N-are cine* **pleca.**
• **A se odihni** *era dorința ei.* • *N-are cine* **conduce.**
• **A-și aduce aminte** *era ceva extraordinar pentru tata.*
• ***A deveni*** *avocat e dorința lui.*

PR

• **A deveni**[1] / *ce și-a dorit*[2] / *e dorința lui.*[1] /
• **A fi operat** *de un medic bun este un lucru normal.*
• *„Salcâmul trebuia* **tăiat.**" • *Trebuie* **ajutat** *elevul.*

(inf. prez. pasiv) (inf. prez. pasiv)

2. ***nume predicativ:***
• *Datoria voastră este* **de a studia.**
• *Dorința lui era* **de a se odihni.**
• **de a-și aduce aminte** *de copilărie.*
• **de a fi tratat** *de un bun specialist.*

- *Dorința lui era* **de a deveni profesor.**

  PR

- **de a deveni**[1] / [*ce*] *și-a propus.*[2] /

  n.p.incompl.

3. ***atribut verbal:***

- *Datoria* **de a studia** *este a tuturor elevilor.*
- *Dorința* **de a se odihni** *era mare.*
- **de a-și aduce aminte**
- **de a fi tratat** *de specialiști*
- **de a deveni profesor**

  PR

- *Dorința* **de a deveni**[1] / [*ce*] *și-a dorit*[2] / *era mare.*[1] /

  atr. vb. incompl.

4. ***complement direct:***

- *El putea* **studia** *și zece ore pe zi.* • *El* **se** *putea* **odihni.**
- *El* **își** *putea* **aduce aminte.** • *El putea* **fi tratat** *de specialiști.*
- *El putea* **deveni medic.**

  PR

- *El putea* **deveni**[1] / [*ce*] *și-a dorit.*[2] /
- *N-are unde* **sta.** • *N-are de ce* **pleca.**

5. ***complement indirect:***

- *Ei s-au săturat* **a privi** *la televizor.*
- **a se gândi** *la teroriști.*
- **a fi tratați** *cu indiferență.*
- **a părea** *inocenți.*

  PR

- **a părea**[1] / [*că*] *sunt inocenți.*[2] /

  c. i. incompl.

6. ***complement circumstanțial de timp:***

- **Până a-și da seama,** *a trecut timpul.*
- **Până a se gândi** *la alții, s-a gândit la el.*

- **Înainte de a-şi lua rămas bun,** *a luat un extraveral.*
- **Înainte de a fi tratat** *de un specialist, l-a tratat un vraci.*
- **Înainte de a deveni avocat,** *a fost învăţător.*

PR

- **Înainte de a deveni**[1] / *ce* *şi-a dorit*[2] /, *a fost învăţător.*[1] /

c.c.t. incompl.

7. ***complement circumstanţial de mod:***
   - *Ei au călătorit* **fără a cumpăra** *bilet de tramvai.*
   - *Ei au plecat în străinătate* **fără a se gândi** *la părinţi.*
   - *Ei au plecat* **fără a-şi lua rămas bun.**
   - *Ei au rezolvat problema cu averea* **fără a fi notari.**

   PR

   - *Ei au rezolvat problema cu averea* **fără a fi**[1] / *ce* *şi-au dorit.*[2] /

   c.c.m. incompl.

   - *A studia e mai uşor* **decât a da cu sapa.**

8. ***complement circumstanţial de cauză:***
   - *Elevul a fost pedepsit, pentru* **a nu-şi fi scris** *temele.*
   - *Sportivul nu a fost convocat din nou,* **pentru a fi** *astfel* **sancţionat.**
   - *El a fost certat, pentru* **a nu-şi fi luat rămas bun.**

9. ***complement circumstanţial condiţional:***
   - **În caz de a nu reacţiona** *cu clorul, repetăm reacţia.*
   - **Fără a recapitula** *teorie, nu poţi rezolva exerciţiile.*

10. ***complement circumstanţial concesiv:***
    - **Chiar fără a repeta,** *el tot şi-a amintit.*
    - **Şi fără a se odihni,** *el tot s-a simţit bine.*
    - **Chiar fără a-şi aduce aminte,** *el tot a găsit cheile.*
    - **Şi fără a deveni avocat,** *el tot a rezolvat problemele cu averea.*

    PR

    - **Şi fără a deveni**[1] / *ce* *şi-a dorit*[2] /, *el tot a rezolvat.*[1] /

    c. c. cv. incompl.

11. ***complement circumstanţial de scop:***
    - *El se pregăteşte* **pentru a studia** *medicina.*

- *El* <u>*se pregătește*</u> **pentru a se odihni** *câteva ore.*
- **pentru a sta de pază**
- **pentru a deveni medic**
- **pentru a deveni**[1] / [*ce*] PR <u>*și-a dorit.*</u>[2] /

c. c. s. incompl.

12. ***complement circumstanțial consecutiv:***
- <u>*Nu e bine*</u>[1] / [<u>*să*</u>] <u>*învățați*</u> **până la a vă epuiza.**[2] /
- <u>*E prea bătrân*</u> **pentru a-și mai aduce aminte** *repede.*
- **pentru a citi** *fără ochelari.*
- **pentru a fi operat.**
- **pentru a deveni** *medic.*
- **pentru a deveni**[1] / [*ce*] PR <u>*și-a dorit.*</u>[2] /

c. c. cns. incompl.

13. ***element predicativ suplimentar:***
- <u>*O știam*</u> **a se dărui** *elevilor săi.*
- <u>*Îl*</u> **a-și aduce aminte** *repede.*
- <u>*O*</u> **a fi ajutată** *de părinți.*
- <u>*Vă*</u> **a fi ca lumea.**
- <u>*Îl*</u> **a fi**[1] / [*cum*] PR <u>*e normal.*</u>[2] /

e.p.s. incompl.

14. ***apoziție:***
- <u>*A învăța*</u>, **adică a studia** *cu atenție*[1] /, <u>*este cel mai ușor.*</u>[2] /

15. ***predicat verbal*** exprimat numai prin infinitiv cu valoare de imperativ:
- **A se agita** *înainte de utilizare !*
- **A nu se fuma** *în sala de așteptare !*

SUPINUL îndeplinește următoarele funcții sintactice:

1. ***subiect:***
- **De învățat** <u>*e mai ușor*</u> *decât de dat cu sapa.*

• **De dat telefon** *nu e greu.* • *Este greu* **de memorat** *textul.*

CD

• *Rămâne* **de văzut**[1] / ce *va face* *la examen.*[2] /

2. ***nume predicativ:***
• *Poezia este* **de memorat.** • *Textul este dificil* **de descifrat.**
• *Cursul este greu* **de învățat**. • *Mesajul pare dificil* **de decodat.**

3. ***atribut verbal:***
• *Maşina* **de spălat** *e românească.* • *Aparatul* **de pirogravat** *e nou.*
• *Traiul* **din cerşit** *nu e omenesc.*
• *Traiul din* **băgat mâna în buzunarul** *altcuiva nu e decent.*

4. ***complement direct:***
• *Corina a terminat* **de citit.**
• *Cosmin avea* **de învățat** *pe de rost fiecare substanță chimică.*
• *Elevii au* **de scris** *trei exerciții.* • *Avem* **de mers** *3 km !*

5. ***complement indirect:***
• *Ei s-au săturat* **de colindat.**
• **de dat telefon** *la amici.*
• **de tăiat frunze la câini !**

6. ***complement circumstanțial de scop:***
• *Nenea Ion a dus vitele* **la păscut.**
• *Cosmin şi Sabin s-au dus* **la pescuit.**
• *Te-am chemat* **pentru scuturat.** • *Pune laptele* **la fiert !**

7. ***complement circumstanțial de mod:***
• *De învățat e mai uşor* **decât de săpat.**
• **decât de dat cu sapa.**

8. ***complement circumstanțial de loc:***
• *Nenea Ion a adus vitele* **de la păscut.**

9. ***complement circumstanțial consecutiv:***

- *S-a îngrășat* **de speriat.**
- **de neimaginat.**
- **de nespus.**

După unii cercetători, aceste verbe la supin sunt considerate *locuțiuni adverbiale consecutive* și, în acest fel, i s-au repartizat și complementului consecutiv aceste locuțiuni adverbiale, pentru a fi la fel ca celelalte.

GERUNZIUL îndeplinește următoarele funcții sintactice:

1. ***subiect:***

- *Se aude* **fâlfâind** *la geam.* • *Se aude* **lătrând** *un câine.*
- *Se simte* **plutind** *o mireasmă de liliac.*

2. ***atribut verbal:***

- *Medici* **tratând** *bolnavii, întâlnim peste tot.*
- *Oameni* **părând fericiți,** *nu mai întâlnești.*

PR

- *Oameni* **părând**[1] / *că* *sunt fericiți*[2] /, *nu se mai găsesc.*[1] /

3. ***complement direct:***

- *Eu am simțit* **mirosind** *a gaze.* • *Am văzut* **zburând** *berze.*

4. ***complement indirect:***

- *Ei s-au săturat* **colindând** *prin țară.*
- *Ei s-au plictisit* **privind** *la televizor.*

5. ***complement circumstanțial de timp:***

- **Deschizând** *cartea, am găsit pixul.*
- **Spălându-se** *de dimineață, s-a oprit apa.*
- **Aducându-mi aminte** *de sora mea, am început*[1] / *să plâng.*[2] /
- **Fiind operat,** *i s-a găsit leacul.*

6. ***complement circumstanțial de mod:***

- *El alerga* **șchiopătând.** • *El mergea* **trăgând un picior** *după el.*

7. ***complement circumstanțial de cauză:***

- **Nerepetând** *zilnic, nu și-a adus aminte tot.*
- **Neodihnindu-se** *bine, a obosit imediat.*
- **Dându-se de-a dura,** *s-a lovit la genunchi.*
- **Fiindu-i sete,** *a băut o sticlă cu apă.* (c.c.cz. dezvoltat)
- **Devenind avocat,** *a rezolvat toate problemele.* (c.c.cz. complet)

  PR
- **Devenind**[1] / ce *și-a dorit / a rezolvat problemele.* (c.c.cz. incomplet)

8. ***complement circumstanțial de mod comparativ:***

- **A învăța** *e mai bine* **decât copiind** *de la alții.*

9. ***complement circumstanțial condițional:***

- **Numai ajungând medic,** *îl poți trata bine.*

  PR
- **Numai ajungând**[1] / *ce ți-ai dorit*[2] */ îl poți trata bine.*[1] /
- **Nerepetând** *zilnic, n-ar mai ști așa de bine.*
- **Numai fiind operat,** *ar mai avea o șansă.*
- **Numai aducându-și aminte,** *l-ar mai putea găsi.*

10. ***complement circumstanțial concesiv:***

- **Și repetând,** *el tot a uitat telefonul tău.*
- **Și fiind operat** *de un medic bun, el tot se simte prost.*
- **Chiar ajungând avocat,** *el n-a rezolvat problemele sale.*
  (c.c.cv. dezv. complet)

  PR
- **Chiar ajungând**[1] / *ce și-a dorit*[2] */el tot n-a rezolvat.*[1] /
  (c.c.cv. dezv. incomplet)

11. ***complement circumstanțial consecutiv:***

- *S-a apucat de învățat,* **ajungând**[1] / *să le știe pe toate.*[2] /
- *A început o dietă de slăbire,* **reușind**[1] / *să slăbească simțitor.*[2] /

12. ***element predicativ suplimentar:***

- *Tot timpul el alerga* **dând din mâini.**
- *Nina venea mereu* **zâmbind.**
- *Mădălin o vedea pe Ana-Maria* **desenând.**

PARTICIPIUL îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:

1. ***subiect*** nu este, dar poate avea un subiect al său*:*

- *Odată* **terminată** *pauza, au început lecţia.*
  sb.

- *Acestea* **zise,** *n-au mai comentat nimic !*
  sb.

2. ***nume predicativ*** (numai participiu adjectivizat prin conversiune):
   - *Pepenele e* **copt.** • *Caisul este* **înflorit.**
   - *Irina este* **plecată** *la piaţă.* • *Tata e* **venit** *de două zile.*
   - *Uşa e prea* **deschisă.** • *Părerile erau* **împărţite.**
   - *El părea* **dominat** *de orgoliu.* • *Laptele e* **bătut.**
   - *Ea părea* **subjugată** *de fobii.* • *Ea părea* **cufundată** *în reverie.*

În aceste exemple, verbul la participiu cu formă adjectivală este participiul obţinut prin conversiune şi nu poate fi confundat cu participiul timpurilor şi al modurilor compuse ori al diatezei pasive, deci nu e predicat verbal.

Disociaţi:

1) • ***Dovleacul*** *e* **copt** *cu grijă.* (se poate coace şi în cuptor de către cineva)
   p. verbal d. pas.

2) • ***Pepenele*** *e* **copt,** *nu e crud.* (nu se poate coace şi în cuptor de către cineva)
   p. nom.

3. ***atribut adjectival:***

a) *Adjectiv participial* (atenţie la denumire şi la diferenţa între **a** şi **b**):
- *Când văd copacii* **înfloriţi**[1] / *mă simt minunat.*[2] /
- *Florile* **îmbobocite** *sunt gingaşe.*
- *I-am văzut pe tinerii* **logodiţi.**

În aceste exemple nu se „simte" un agent, de aceea este adjectiv participial.

b) *Participiu adjectival:*

- *Lecția* **repetată** *în pauză a fost grea.*
- *Mâncarea* **făcută** *de mama e cea mai bună.*
- *Tema* **scrisă** *cu creionul nu e recomandabilă.*

➢ Aici se „simte" agentul și de aceea îi dăm întâietate participiului, fiind participiu adjectival cu formă de adjectiv variabil, cu două terminații și cu patru forme flexionare. Chiar dacă nu apare scris, agentul există.

Disociați atributele de la **a** de cele de la **b** sau pe cele de mai jos:

1) • *Florile* **îmbobocite** *sunt gingașe.* [nu e acceptat un agent]
↑ adj. prov. din participiu (adj. participial)

2) • *Mâncarea* **făcută** *de mama e cea mai bună.* [și cu „mama", și fără „mama", agentul există]
↑ vb. la participiu cu formă adj. (part. adjectival)

4. ***atribut circumstanțial cauzal:***

- **Nerepetată,** *lecția a fost uitată.* • **Învățată,** *teoria i-a salvat pe elevi.*
- **Fardată**[1] / *cum era*[2] /, *n-am recunoscut-o.*[1] /

5. ***atribut circumstanțial concesiv:***

- **Și spălați,** *strugurii tot mai au impurități.*

6. ***atribut circumstanțial condițional:***

- **Fără a fi repetată,** *lecția nu se ține minte.*
- **Numai repetată,** *lecția nu va fi uitată.*
- **Învățată bine,** *teoria îi salvează pe elevi.*

7. ***atribut circumstanțial temporal:***

- **Coafată și fardată,** *o femeie arată altfel.* (c. c. t. de simultaneitate)

8. ***complement circumstanțial de cauză:***

- **De fardată**[1] / *ce era*[2] /, *nu i se mai vedeau ochii.*[1] /

9. ***element predicativ suplimentar:***

- *Strugurii i-am lăsat* **spălați.**
- *Pe Maria o știam* **coafată și fardată** *zilnic.*

B **Felul verbelor** (vezi şi **Clasificarea verbelor**)

O analiză completă cere să se spună tot ce se ştie despre verbul respectiv, şi anume dacă este:

- **predicativ / nepredicativ**
- **regulat / neregulat**
- **personal / unipersonal**
- **copulativ / auxiliar**
- **tranzitiv / intranzitiv**
- **personal / impersonal**

C **Conjugarea**

Se ştie că substantivul şi substitutele sale (pronumele şi numeralele cu valoare substantivală) ***se declină***, iar verbele ***se conjugă.*** Analiza unui verb, din punctul de vedere al morfologiei, nu e completă dacă nu se aminteşte şi conjugarea sa.

➢ ***Există patru conjugări:***

a) **Conjugarea I** are la infinitiv sufixul **-a:**

- ***a învăța, a studia, a cânta, a dansa, a mânca***
- ***a veghea, a se deochea***

b) **Conjugarea a II-a** are la infinitiv sufixul **-ea:**

- ***a avea, a bea, a apărea, a dispărea, a părea***
- ***a vedea, a scădea, a cădea, a încăpea***
- ***a tăcea, a zăcea, a-i plăcea, a-l durea***

c) **Conjugarea a III**-a are la infinitiv sufixul **-e:**

- ***a pune, a ține, a spune, a rămâne, a compune***
- ***a merge, a şterge, a plânge, a înțelege, a trage***
- ***a trimite, a promite, a permite, a admite, a transmite***
- ***a râde, a crede, a deschide, a închide, a pierde***
- ***a aduce, a conduce, a produce, a reduce, a trece***

d) **Conjugarea a IV**-a are două sufixe, **-i** şi **-î:**

- ***a fugi, a adormi, a acoperi, a ieşi, a oferi***
- ***a întâlni, a citi, a vorbi, a înveli, a pregăti, a locui***
- ***a se sfii, a pustii***

• ***a doborî, a coborî, a omorî***
• ***a hotărî, a pârî, a târî, a se posomorî, a urî***

D Diateza verbelor

Diateza este forma pe care o ia un verb pentru a exprima relaţia între subiectul gramatical şi acţiunea ca atare. ***Diateza activă*** şi ***diateza pasivă*** nu sunt controversate. Cea ***reflexivă*** este însă interpretabilă.

Diatezele **activă, reflexivă** şi **pasivă** exprimă relaţia gramaticală între verb, subiect şi obiect. Luând în considerare părerile specialiştilor în domeniu, vom încerca o clasificare a diatezelor pe înţelesul elevilor.

I. Diateza activă („acţiunea e săvârşită de subiectul gramatical")

a) ***Diateza activă*** „propriu-zisă" (verbul e neînsoţit de pronume reflexiv):

• *Profesorul* **explică** *lecţia.* • *Elevul* **scrie** *temele.*
• *Copilul* **aleargă** *prin curte.* • *Afară* **ninge** *cu fulgi mari.*
• *Îmi* **place**[1] / **să fac ordine.**[2] / • *Mă* **deranjează** *fumul de ţigară.*
• **Trebuie**[1] / **să-*i* facă plăcere.**[2] / • *Ne* **bucură** *performanţele tale.*
• *Îi* **ajut** *pe copiii mei.* • *Îi* **telefonez** *Corinei.*
• *El* **este** *foarte serios.* • *Nistor* **părea** *mulţumit.*
• *Alexandru ne-***a ajutat** *foarte mult.*

La diateza activă, ***subiectul logic*** şi cel ***gramatical*** coincid (vezi şi **Subiectul**):

• *Mama* **pregăteşte** *masa.* • *Elevul* **scrie** *temele.*

Aici intră ***verbele active***, ***verbele*** „meteo" **(a ploua, a se lumina** ş.a.), ***verbele de mişcare***, ***verbele impersonale***, ***verbele copulative***, ***verbele tranzitive*** (o parte), ***verbele din structura locuţiunilor verbale***, precum şi ***verbele personale*** şi ***impersonale***, ***tranzitive*** sau ***intranzitive*** şi verbele ***dublu tranzitive.***

b) ***Diateza activă pronominală*** este de două feluri:

1) cu pronume reflexiv în **D.**;
2) cu pronume reflexiv în **Ac.**

1) ***Pronumele reflexiv în D.*** din componenţa verbelor la diateza activă pronominală are două funcţii: atribut pronominal în D. posesiv şi complement indirect.

a) ***Atribut pronominal în D. posesiv:***

- *Eu* **îmi fac** *ceaiul cu zaharină.* (**a-şi face**) (ceaiul **meu**)
- *El* **îşi repară** *ceasul.* (**a-şi repara**) (ceasul **său**)

(Vezi şi ***Funcţiile sintactice*** ale pronumelui reflexiv / ***Cap. Pronumele***)

b) ***Complement indirect:***

- *El* **îşi repară** *un ceas.* (a-şi repara) (cui? **lui**)
- *Eu* **îmi fac** *un ceai cu zaharină.* (a-şi face) (cui? **mie**)

2) ***Pronumele reflexiv în Ac.*** din componenţa verbelor la diateza activă pronominală are numai funcţie de ***complement direct:***

- *Eu* **mă spăl** *şi cu apă rece.* • *Tu* **te ştergi** *cu prosopul verde.*
- *El* **se îmbracă** *repede.* • *Ea* **se încalţă** *cu pantofii grena.*
- *Noi* **ne descălţăm** *când venim la tine.*
- *Voi* **vă bărbieriţi** *repede.* • *Ele* **se rujează** *prea strident.*

Verbele din exemplele de mai sus (***a se spăla, a se şterge, a se bărbieri*** ş.a.) nu sunt la ***diateza reflexivă*** şi deci nu trebuie să nu se confunde cu caracterul reflexiv al unui verb care este reflexiv „absolut" – ***a se întâmpla, a se cădea, a se însera, a se balona, a se bucura, a se odihni, a se baza, a se înnopta*** etc. – deoarece ***a se spăla*** poate apărea şi sub forma ***a spăla***, pe când în cazul lui ***a se întâmpla, a se balona, a se înnopta*** formele fără ***se*** sunt aberante.

Există specialişti care includ în predicat şi formele pronumelor reflexive în **D. / Ac.** ale verbelor la diateza activă pronominală (**a se spăla, a-şi repara** ş.a.), considerându-le chiar la diateza reflexivă. După opinia mea, se pot include pronumele în predicat, dar diateza este *activă pronominală.*

II. Diateza reflexivă („subiectul face acţiunea şi tot el o suportă") cuprinde verbe care au caracter reflexiv obligatoriu, însoţite de pronumele reflexiv în Ac. ***fără funcţie sintactică.***

a) ***Verbe reflexive*** cu caracter reflexiv obligatoriu sunt:

1) verbele care nu pot exista fără **se:**

- ***a se întâmpla, a se cuveni, a se cădea, a se zvoni*** ş.a.
- ***a se bucura, a se odihni, a se balona, a se baza*** ş.a.
- ***a se înnopta, a se însera, a se înnegura*** ş.a.;

➢ Este aberant să spunem:

- **Eu* îl **bucur** *pe X.* • **Eu* îl **înnoptez.** • **Eu* îl **bazez.**

2) verbele care, dacă au **se**, **înseamnă ceva,** iar dacă n-au **se, înseamnă altceva,** deci au nevoie de **se** pentru a avea un anumit sens lexical.

Disociați:

- ***a uita - a se uita***
- ***a juca - a se juca***
- ***a simți - a se simți***
- ***a chema - a se chema***
- ***a îndrepta - a se îndrepta (spre)***
- ***a afla - a se afla***
- ***a găsi - a se găsi***
- ***a reflecta - a se reflecta***
- ***a califica - a se califica***
- ***a deprecia - a se deprecia*** ș.a.

3) verbele reflexive ca formă și pasive ca înțeles:

- ***se deschid – sunt deschise*** (de către...)
- ***se culeg – sunt culese***
- ***se construiesc – sunt construite***

b) ***Verbe reflexive*** cu caracter reflexiv „împrumutat”, care au fost, la început, verbe active tranzitive și, din rațiuni lexico-gramaticale, au devenit reflexive impersonale, sunt:

- ***se știe, se aude, se vede, se crede, se poate, se observă, se înțelege*** ș.a.

Disociați:

- ***știe – se știe că;*** • ***crede – se crede că;*** • ***vede – se vede că***
- ***spune – se spune că;*** • ***aude – se aude că;*** • ***zice – se zice că***

➢ ***Verbele reflexive reciproce*** nu sunt verbe reflexive „absolute”, ci sunt verbe la ***diateza activă pronominală***, cu pronume reflexiv în **Ac.** sau **D.**:

- **a se certa**
- **a se insulta**
- **a se jigni**
- **a se bate**
- **a se ajuta**
- **a se înțelege**
- **a se sprijini**
- **a se iubi**
- **a-și împărtăși**
- **a-și dedica**
- **a-și dărui**
- **a-și destăinui**

• *Uneori, vecinii* **se mai ceartă.** • *Copiii mei* **se înțeleg** *de minune.*

➢ Verbele se pot recunoaște ușor, în marea lor majoritate, dacă sunt la ***diateza activă pronominală*** sau ***la diateza reflexivă,*** în felul următor: se îndepărtează **se** și, dacă sensul verbului este același (**a se spăla – a spăla, a-și cumpăra – a cumpăra**), înseamnă că verbul este la ***diateza activă pronominală***; dacă verbul nu are **se** și înseamnă altceva (**a se uita - a uita**) sau e aberant (**a se întâmpla – * a întâmpla**), înseamnă că verbul e la ***diateza reflexivă, cu pronume reflexiv în Ac.***

➢ Pronumele **se** de la diateza reflexivă nu are funcție, dar este **marca diatezei reflexive cu pronume reflexiv în Ac.** și ajută la formarea diatezei reflexive a verbului respectiv.

De asemenea, pronumele reflexive ***mă***, ***te***, ***ne***, ***vă*** de la verbele reflexive reprezintă marca diatezei reflexive:

- ***mă* bazez; *mă* bucur; *te* odihnești; *te* uiți;**
- ***ne* bazăm; *vă* bucurați; *ne* odihnim; *vă* uitați;**

➢ Pronumele reflexiv al verbelor de la **diateza activă pronominală** nu este și marcă a diatezei reflexive (pentru că aceste verbe nu sunt reflexive), dar au funcție de **complement direct,** deci sunt **verbe active pronominale cu pronume reflexiv în Ac.:**

- **mă spăl; te ștergi; se îmbracă;**
  c. d. c. d. c. d.
- **ne descălțăm; vă rujați; se bărbieresc;**
  c. d. c. d. c. d.

c) ***Verbe sau locuțiuni verbale de la diateza reflexivă cu pronume reflexiv în D.*** care au caracter reflexiv „absolut" sunt:

• a-și imagina; • a-și închipui; a-și aduce aminte; • a-și da seama; • a-și lua rămas bun; • a-și lua la revedere; • a-și lua adio; • a-și bate joc ș.a.

Pronumele reflexive în **D.** din componența acestor verbe n-au funcție sintactică, dar reprezintă **marca diatezei reflexive cu pronume reflexiv în D.** și ajută la formarea diatezei reflexive a acestor verbe:

• *îmi* **dau seama**; • *îți* **iei la revedere** ș.a.
Ø Ø

➢ Și verbele, și locuțiunile verbale de mai sus sunt reflexive „absolute", deoarece nu există fără **îmi, îți, își, ne, vă, își;** spre deosebire de verbele de la ***diateza activă pronominală cu pronume reflexiv în D.,*** care nu schimbă sensul lexical al verbului, ci doar pe cel gramatical: **a-și spăla – a spăla; a-și cumpăra – a cumpăra; a-și repara – a repara** ș.a.

➢ Învățarea diatezelor este o problemă dificilă și pentru vorbitorii străini care învață limba română, dar, în cele din urmă, și ei înțeleg că verbul **a spăla,** de exemplu, poate lua diferite sensuri lexico-gramaticale:

• *Eu* **spăl** *paharele.* ***(a spăla)***

• *Eu îl* **spăl** *pe copil. **(a-l spăla)***
• *Eu îi* **spăl** *copilului hăinuțele. **(a-i spăla)***
• *Eu* **mă spăl** *și cu apă rece. **(a se spăla I)***
• *Eu* **îmi spăl** *hainele. **(a-și spăla)***
• *Copilul* **e spălat** *de mine. **(a fi spălat)***
• *Cu „Ariel”,* **se spală** *de minune ! **(a se spăla II)***

III. Diateza pasivă („subiectul gramatical suferă acțiunea realizată de obiectul devenit agent”) nu pune probleme deosebite:

• *Pacientul* **a fost operat** *de un bun specialist.*
• *Temele* **sunt scrise** *de elevi.*

➢ Diateza pasivă se construiește **numai** cu verbul auxiliar **a fi,** la orice mod și timp, urmat de participiul verbului variabil, acordat:

• *Bolnavul* **este operat.** • *Bolnavii* **sunt operați.**
• *Bolnava* **este operată.** • *Bolnavele* **sunt operate.**

➢ La diateza pasivă, mai există și verbe construite prin forma reflexivă a verbului, verbele fiind pasive ca înțeles și reflexive ca formă:

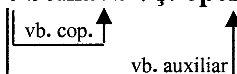
• **Se construiesc** *blocurile de către zidari.* • **Se culeg** *roadele.*
• *Blocurile* (sb. gr.) **sunt construite** (vb. d. pas.) *de către zidari.* (c. a. (sb. log.))

➢ Nu uitați nici verbele și expresiile verbale impersonale de la diateza pasivă, cu verbul ***a fi*** auxiliar impersonal, care sunt elemente regente ale **SB:**

• **A fost hotărât**[1] / *să se mărească pensiile.*[2] / (SB)
• **I-a fost sortit**[1] / *să ia nota zece la examen.*[2] /

➢ Atenție la exemplele de tipul:

• *Televizorul* **e admirat**[1] /, **plătit**[2] /, **ambalat**[3] / *și* **transportat** *chiar în dimineața aceasta.*[4] / (4 p.v.)
• *Bătrâna* **e bolnavă**[1] / *și* **operată** *de nepotul ei*[2] /. (1 p.n. + 1 p.v.)

• *Pepenele* **e copt.** (p. n.) • *Caisul* **e înflorit.** (p. n.) • *Ușa* **e prea deschisă.** (p. n.)

• *Uşa* **e deschisă** *brusc.* • *Tânărul* **e căsătorit.** • *El* **e adorat.**

p. v. (vb. d. pas.) — p. n. — p. v. (vb. d. pasivă)

➢ În exemplul • *Uşa* **e deschisă,** nu se ştie prea clar cu ce fel de predicat avem a face. Pentru a şti exact, e nevoie ca propoziţia să fie inclusă într-o frază şi, dacă se relevă ***starea, caracteristica uşii*** înseamnă că e ***predicat nominal,*** iar dacă în fraza respectivă se află o persoană care „închide şi deschide uşile" de obicei, şi deci a deschis-o şi pe aceasta, înseamnă că este ***predicat verbal.*** Atenţie mare la situaţii de acest fel, în care ***se poate confunda participiul diatezei pasive cu participiul cu valoare adjectivală şi cu rol de nume predicativ.***

➢ Un alt sistem ***de a verifica un verb la diateza reflexivă*** este următorul: substituim pronumele reflexiv ***se*** cu pronumele personale în **Ac.:** ***mă, te, îl, o*** etc.;

– dacă le acceptă înseamnă că este verb la ***diateza activă pronominală:*** • ***se*** **tunde;** ***mă*** **tunde;** ***te*** **tunde;** ***îl*** **tunde;** ***o*** **tunde** ş.a.m.d.

– dacă nu le acceptă înseamnă că este verb la diateza reflexivă:

• ***se*** **bazează:** **mă* **bazează,** **îl* **bazează,** **o* **bazează** ş.a.m.d.

• ***se*** **înserează:** **îl* **înserează,** **îi* **înserează** ş.a.m.d.

➢ Verbele de la diateza pasivă sunt numai intranzitive, cu excepţia celor zece *verbe dublu tranzitive* menţionate mai sus: 1. **a ruga;** 2. **a întreba;** 3. **a sfătui;** 4. **a învăţa;** 5. **a povăţui;** 6. **a anunţa;** 7. **a asculta;** 8. **a trece;** 9. **a traversa;** 10. **a examina.** Aceste verbe, la orice diateză s-ar afla, sunt numai *tranzitive.*

CD

• *Îl* **rog** *pe coleg*[1] / *să -mi aducă dicţionarul.*[2] /
• **a ruga** pe cineva ceva

CD

• *Eu* **mă rog**[1] / *să ne dea sănătate.*[2] /
• **a se ruga** ceva

CD

• *El* **este rugat**[1] / *să spună adevărul.*[2] /
• **a fi rugat** ceva

➢ Rețineți că **numai verbele active tranzitive pot avea diateză pasivă:**

- *Medicul l-***a operat** *pe tata.*
- *Tata* **a fost operat** *de un medic bun.*

➢ De asemenea, pentru a verifica tranzitivitatea unui ***verb activ***, treceți-l la diateza pasivă și, dacă are formă logico-gramaticală înseamnă că e ***tranzitiv***:

- **ajută** – *este ajutat de;* **scrie** – *este scrisă de*
- **seamănă** – *este semănată de;* **face** – *este făcută de* ș.a.m.d.

iar, dacă nu are sens logic înseamnă că este ***intranzitiv***:

- **mizează** – **este mizată de;* **contează** – **e contată de*
- **se bizuie** – **e bizuită de;* **pariază** – **e pariată de*

➢ De ce am acordat o atât de mare atenție **diatezelor?** Pentru că de ele depind multe alte probleme: ***sublinierea predicatelor***, ***funcția*** dată pronumelor sau recunoașterea faptului că n-au funcție (**se cuvine, se înserează** ș.a.), ***tranzitivitatea*** ș.a.

➢ Pentru că și tranzitivitatea depinde de diateza verbului, dar și de sensul lexico-gramatical al acestuia, voi încerca să vă explic ***tranzitivitatea* din punctul de vedere al diatezelor:**

1. Verbele la diateza activă și activă pronominală cu pronume reflexiv în **D.** sunt tranzitive, în general:

- **a mânca, a învăța, a auzi, a vedea** ș.a.
- **a-*l* ajuta, a-*l* respecta, a-*l* aștepta** ș.a.
- **a-*i* oferi, a-*i* spune, a-*i* cumpăra, a-*i* trimite** ș.a.
- **a-*și* cumpăra, a-*și* repara, a-*și* spăla, a-*și* lua** ș.a.

Fac excepție:

a) verbele de mișcare: ***a merge, a fugi, a intra, a ieși*** ș.a.

b) verbele „meteo": ***a ninge, a ploua, a burnița*** ș.a.

c) verbele care exprimă starea: ***a sta, a ședea, a dormi*** ș.a.

d) verbele care exprimă existența: ***a fi, a exista, a trăi, a coexista*** ș.a.

e) verbele eventive: ***a îmbătrâni, a înverzi, a înflori*** ș.a.

f) verbele impersonale: ***trebuie, pare, urmează, rămâne, reiese*** ș.a.

g) locuțiunile verbale impersonale: ***a-i trece prin cap, a-i face plăcere, a-i trece prin gând*** ș.a.

h) locuțiunile verbale personale: ***a da telefon, a sta de pază, a sta de veghe, a face față, a lua parte*** ș.a.

2. Verbele la diateza reflexivă cu pronumele reflexiv în **Ac.**, verbele la diateza pasivă, verbele la diateza activă pronominală cu pronumele reflexiv în **Ac.** şi verbele la diateza reflexivă cu pronumele reflexiv în **D.** sunt intranzitive:

- ***a se întâmpla, a se cuveni, a se zvoni, a se auzi, a se crede*** ş.a.
- ***a se baza, a se bizui, a se bucura, a se odihni, a se uita*** ş.a.
- ***a se apuca, a se pregăti, a se lua, a se lămuri*** ş.a.
- ***a fi operat, a fi consultat, a fi examinat, a fi ajutat*** ş.a.
- ***a-şi imagina, a-şi închipui, a-şi da seama*** ş.a.

Fac excepţie verbele dublu tranzitive: ***a ruga, a întreba, a trece*** etc.

➤ Din raţiuni stilistice, unele verbe intranzitive pot deveni tranzitive; de exemplu:

Disociaţi:

- *Afară* **a nins.**
  vb. intranz.
- **M**-*a nins până peste cap.*
  c.d. vb. tranz.

- *Afară* **a plouat** *mult.*
  vb. intranz.
- **Ne**-*a plouat până la piele.*
  c.d. vb. tranz.

- *Afară* **a fulgerat.**
  vb. intranz.
- **M**-*a fulgerat cu o privire...*
  c.d. vb. tranz.

E Modurile verbelor

a) ***Din punct de vedere morfologic,*** se clasifică în:

– *moduri personale*: ***indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ;***

– *moduri nepersonale*: ***infinitiv, gerunziu, participiu, supin.***

b) ***Din punct de vedere sintactic,*** se clasifică în:

– *moduri predicative*: ***indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ;***

– *moduri nepredicative*: ***infinitiv, gerunziu, supin, participiu.***

➢ Numai ***participiul*** şi ***supinul*** sunt moduri nepersonale totale („absolute"), deoarece ***gerunziul*** şi ***infinitivul*** pot avea mărci ale persoanei:

- **gândindu-mă / -te / -se**
- **a-mi / -ţi / -şi imagina**

sau se pot construi cu subiecte:

a) **Subiect al construcţiei infinitivale:**

- *Înainte de* **a începe** ploaia[1] /, am închis *ferestrele.*[2] / (sb.)
- *Nu-i* **cine conduce** *uzina asta.* • **Până a veni** *trenul, ia un pepsi!*
- **A merge** copiii *la mare este ceva extraordinar !*

b) **Subiect al construcţiei gerunziale:**

- **Fiind** Irina **plecată** *la piaţă*[1] /, *au venit în vizită colegii ei.*[2] /
- *Se aude* **lătrând** *un câine.* (sb.) (sb.)

➢ Nu uitaţi că infinitivul cu valoare de imperativ e predicat verbal, precum şi faptul că verbele la moduri nepredicative / nepersonale pot avea diverse funcţii sintactice. (Vezi ***Funcţiile sintactice ale verbelor.***)

➢ Pe lângă modurile menţionate şi clasificate mai sus, unii specialişti consideră că există şi un **mod prezumtiv**, cu două timpuri:

a) ***prezent:***

- **Vom fi discutând (om fi discutând)**

b) ***perfect*** (este omonim – formă similară – cu indicativul ***viitor anterior***):

Disociaţi (fiind atenţi la corespondenţa timpurilor din cele două propoziţii din cadrul frazelor):

- *El va fi înţeles*[1] / *când* *i se va explica.*[2] /

  viitor anterior — viitorul I

  (e clară ideea de viitor, de ceva care urmează)
- *El* **va fi înţeles**[1] / *când* *i s-a explicat.*[2] /

  prezumtiv perfect — perf. compus

  (e clară ideea de trecut, de ceva care s-a întâmplat deja)
- *El* **va fi înţeles**[1] /; *e posibil*[2] / **să fi înţeles.**[3] /

  prezumtiv perfect — prezumtiv perfect

  (e clar că acţiunea verbului s-a întâmplat deja)

➢ Încă o situație în care trebuie să intuiți sensul frazei și să fiți atenți și la timpul verbului din propoziția a II-a, deci la **corespondența timpurilor.** (Dacă verbul 2 e la viitor înseamnă că verbul 1 e la viitor anterior ş.a.m.d.)

➢ În afară de acest **viitor prezumtiv** se consideră că mai există și:

a) ***conjunctiv prezumtiv:***

- **să fi discutând • să fi venind**
- *Să fi venind*[1] / ce *bine era*[2]. /

b) ***condițional prezumtiv:***

- **aş fi discutând • aş fi venind**
- *Aş fi venind*[1] / *dacă* *aş fi avut timp.*[2] /

Aceste forme verbale apar numai în texte beletristice, selectate din basme, povestiri și snoave. Foarte rar apar în vorbirea familiară (colocvială).

F Timpurile verbelor

Timpurule pot avea, la verb, valori temporale:

- ***absolute:*** prezentul indicativ, perfectul compus, perfectul simplu, conjunctivul perfect etc.
- **relative:** m. m. c. p., viitorul anterior, imperfectul repetabil etc.

➢ Timpurile verbelor nu ridică prea multe probleme, dacă elevii cunosc **structura morfematică** a unui verb, la toate timpurile. Cea mai dificilă situație apare atunci când cineva confundă ***perfectul simplu*** cu ***m. m. c. p.***, la verbele terminate la infinitiv în sufixul -e, cu participiul în -**s**:

Perfectul simplu		***M. m. c. p.***	
• *mersei*	• *merserăm*	• *mersesem*	• *merseserăm*
• *merseşi*	• *merserăți*	• *merseseşi*	• *merseserăți*
• *merseØ*	• *merserăØ*	• *merseseØ*	• *merseserăØ*

R + S + D_1 + D_2

• *mer-se-ră-***m**

R + S_1 + S_2 + D_1 + D_2

• *mer-se-se-ră-***m**

R = rădăcină (radical); **S** = sufix; **D** = desinență.

➢ Elevii confundă persoana I, a II-a și a III-a plural de la perfectul simplu cu cele de la m. m. c. p. De ce? Pentru că nu știu că verbele terminate la infinitiv în **-e** au, în general, participiul terminat în sufixul **-s** și, de aceea, forma corectă la m. m. c. p. este cu doi **-se-**; or, elevii, din neatenție, recunosc forma de la perfectul simplu și pentru m. m. c. p., deoarece se ghidează după sufixul **-se-** existent în ambele situații.

➢ La verbele în **-a, -i, -î** şi **-e** (cu participiul în **-t** şi **-ut**) *nu apare confuzie:* **mâncarăm – mâncaserăm; citirăm – citiserăm; coborârăm – coborâserăm, cerurăm – ceruserăm, trecurăm – trecuserăm** ş.a.

➢ Aceeaşi confuzie apare la verbele în **-e** la infinitiv, care au participiul în **-t: rupserăm - rupseserăm** (vezi **a suge, a sparge, a coace, a frige, a înfige, a înfrânge, a fierbe**).

G Persoana

Categoria gramaticală a persoanei nu pune mari probleme.

În analiză, trebuie să amintim persoana la verbele personale („pluripersonale"), la cele care au şase persoane (câte trei forme pentru sg. şi pl.) – • **a cânta, a studia, a mânca, a se duce, a-şi aminti** ş.a. –, dar şi la verbele sau locuţiunile verbale ***impersonale,*** la care se spune că au doar formă pentru persoana a III-a şi sunt deci unipersonale:

• ***a ploua, a ninge, a se însera*** ş.a.

• ***a-i trebui, a-i conveni, a-l durea*** ş.a.

• ***a-i trece prin minte, a-i părea rău*** ş.a.

➢ **Cu valoare expresivă,** se folosesc uneori:

• persoana I în loc de persoana a II-a singular şi plural sau a III-a singular şi plural (pluralul solidarităţii):

• **Am păpat** *totul? (întreabă mama pe copilaş)*

• persoana a II-a în locul altor persoane:

• *Unde* **dai** *şi unde* **crapă !** • **Nu ştii** *ce ţi-***e dat.**

• *Iar el:* **zi-***i şi* **zi-***i, de numai el vorbea !*

• persoana a III-a în loc de persoana I singular sau a II-a singular:

• **Să-***ţi* **dea** *mama un pupic !?* • *Băieţelul* **vrea** *nani? !*

• *Măria Ta,* **hotărăşte** *ce trebuie !*

H Numărul

Categoria gramaticală a numărului se exprimă:

• fie împreună cu persoana:

• *(Eu)* **învăţ,** *(Noi)* **scriem** ş.a.m.d.

• fie împreună cu genul sau cazul la participiu:

• *Flori* **ofilite,** *caişi* **înfloriţi** ş.a.m.d.

➢ Un vorbitor străin care învaţă limba română recunoaşte imediat trei persoane şi numărul verbelor, în funcţie de desinenţele de la persoana a II-a singular şi I şi a II-a plural: **-i, -m, -ţi:**

- *Adun***i**, *rup***i**, *numer***i**, *be***i**, *a***i**, *eş***ti**, *ie***i**, *da***i** (tu)
- *înve***ţi**, *deschiz***i**, *trimi***ţi**, *af***li**, *şt***ii** (tu)
- *merge***m**, *cânta***ţi**, *studie***m**, *coborâ***m**, *învăţa***ţi** (noi, voi)

➢ Şi aici există situaţii de genul:

1) pluralul politeţii:
   - **Domnule** *Decan*, **Vă** *rog să binevoiţi...*

2) pluralul autorităţii:
   - **Noi,** *primarul oraşului Craiova*, **decidem...**
   - **Declarăm** *deschise lucrările simpozionului...*

3) pluralul autorului:
   - *În această lucrare*, **ne propunem** *să...*

4) pluralul modestiei:
   - **Suntem** *om cu judecată...*

5) pluralul ironic:
   - *Să* **ne** *ierte Dumnezeu !*
   - **Să avem** *bun simţ !*
   - **S-avem** *iertare !*

I Aspect afirmativ sau negativ

Negaţia în limba română se exprimă lejer, cu ajutorul semiadverbului fără funcţie sintactică **nu** sau **n-**: **nu** *plec*, **n-***am plecat* ş.a.m.d.

➢ ***Imperativul singular afirmativ*** se formează, în general, folosind persoana a II-a a verbului la indicativ prezent pentru persoana a II-a şi persoana a III-a pentru persoana a II-a:

- *Tu* **stai** *aici.* **Stai** *aici, te rog !*
- *El* **mănâncă. – Mănâncă,** *te rog !*
- *El* **citeşte. – Citeşte,** *te rog !*

➢ La plural afirmativ se foloseşte pers. a II-a pl. imperativ:

- *Voi* **mâncaţi. – Mâncaţi,** *vă rog !*
- *Voi* **citiţi. – Citiţi,** *vă rog !*

➢ ***Imperativul negativ***, la persoana a II-a singular, se formează cu semiadverbul ***nu*** + infinitivul verbului:

- ***nu pleca ! nu fi rău ! nu face asta ! nu tăcea !***

➢ La persoana a II-a plural, se foloseşte semiadverbul ***nu*** + persoana a II-a plural a verbului:

- ***nu plecaţi ! nu fiţi răi ! nu faceţi asta ! nu tăceţi !***

IV. ORTOGRAFIA UNOR VERBE

Scrierea corectă a diverselor forme ale verbelor este strâns legată de **structura morfematică** a acestora. Dacă un elev ştie că verbul ***a vorbi*** se conjugă cu sufixul ***-esc***, atunci el va şti să pronunţe, să scrie şi să folosească forma corectă de conjugare, dintre cele două care există: Ø sau **-esc**; la verbele terminate în **-a,** va şti să aleagă între Ø sau **-ez,** iar la verbele în **-î** între Ø sau **ăsc.**

Disociaţi:

- *Nimeni n-are voie* **să răvăşască** *viaţa mea !* – Greşit (n-are diftong)
- *Nimeni n-are voie* **să răvăşească** *viaţa mea !* – Corect (are diftongul *ea*/) (la fel ca **să vorbească**)

Cum veţi proceda? Vă gândiţi la următoarele aspecte:

1) ce formă are verbul la infinitiv: *a afişa, a răvăşi, a hotărî* ş.a.;

2) cu ce sufix se conjugă: cu sufixul Ø ori cu sufixul **-ez,** la fel ca la **a cânta (Ø)** şi **a dansa (ez),** ori cu sufixul Ø sau cu sufixul **-esc,** la fel ca la **a dormi (Ø)** şi **a vorbi (esc);**

3) cunoscând aceste verbe, luate ca model, este foarte uşor să alegeţi forma corectă:

-a

a cânta (Ø)	**a dansa (ez)**	**a afişa (Ø)**	**a afişa (ez)**
cântØØ	dansezØ	* afiş	afişezØ
cânţØ**i**	danse**zi**	* afiş*i*	afişe**zi**
cântØ**ă**	danse**ază**	* afiş*ă*	afişe**ază**
cânt**ăm**	dans**ăm**		afiş**ăm**
cânt**aţi**	dans**aţi**		afiş**aţi**
cântØă	danse**ază**		afişe**ază**

-i

a dormi (Ø)	**a vorbi (esc)**	**a răvăşi (Ø)**	**a răvăşi (ese)**
să dormØØ	să vorbescØ	* să răvăş	să răvăşescØ
să dormØ**i**	să vorbeşti	* să răvăşi	să răvăş**eşti**
să doarmØ**ă**	să vorb**ească**	* să răvăşă	să răvăş**ească**

➢ Verbele **a crea, a agrea, a suplea, a procrea, a se recrea** apar de multe ori în scriere cu greşeli nepermise. De ce? Pentru că elevii nu cunosc structura morfematică a verbelor şi nu li s-a explicat că verbele în **-a, -i** şi în **-î** se conjugă cu sufixe Ø sau **ez,** Ø sau **-esc** şi Ø sau **-ăsc.** Ştiind acest lucru, le va fi uşor să înţeleagă de ce apar doi **-e** la persoana **I,** a **II**-a şi a **III**-a singular + persoana a **III**-a plural, la aceste verbe, a căror rădăcină se termină în vocala -**e** (-**cre**-, **agre**- şi **recre**-):

a crea(ez)	**a agrea**	**a se recrea**
creezØ	agreezØ	mă recreezØ
creezi	agreezi	te recreezi
creează	agreează	se recreează
creăm	agreăm	ne recreăm
creați	agreați	vă recreați
creează	agreează	se recreează

➢Verbul **a aşeza** este o „capcană”, deoarece se crede că se conjugă cu sufixul **-ez** şi, pentru că se spune şi se scrie **dansează, lucrează** etc., lumea crede că se spune şi se scrie * **aşează** – formă greşită care apare în presă şi pe unele table din şcolile româneşti.

Dar, pentru că **a aşeza** (Ø) se conjugă cu sufixul -Ø, nu cu sufixul **-ez** ca să facă **-ează,** forma corectă va fi:

- *eu* **aşez,** *tu* **aşezi**, *el/ea aşază, ei/ele aşază*

➢Verbul **a continua** (Ø), despre care se spunea că are doi **-u** la persoana I singular (*eu continuu*), are, potrivit noii ediţii a *DOOM*, forma (*eu*) *continui*:

- *eu continui* • *tu continui* • *el/ea continuă*

➢ Verbul **a înşela** (Ø), pentru că se conjugă cu sufixul -Ø, nu cu **-ez,** se scrie corect *înşală*: el /ea *nu înşală.*

➢Verbele **a ţine** (şi familia sa), **a şti, a veni, a scrie** (şi familia sa) au la persoana a II-a singular, la indicativ prezent, doi **-i:**

a ţine	**a şti**	**a veni**	**a scrie**
eu ţin	eu ştiu	eu vin	eu scriu
tu ţii	tu ştii	tu vii	tu scrii

➢Verbele **a se apropia** (Ø), **a întârzia** (Ø), **a se speria** (Ø) etc. au doi **-i** la persoana I şi a II-a sg., la indicativ prezent:

a se apropia	**a întârzia**	**a se speria**
eu mă **apropii**	eu **întârzii**	eu mă **sperii**
tu te **apropii**	tu **întârzii**	tu te **sperii**

➤Verbele derivate cu sufixele verbale lexicale **-âi, -ăi, -ăni** au doi **-i** la indicativ prezent, la persoana I singular, perfectul simplu:

a mârâi (Ø)	**a plescăi** (Ø)	**a zdrăngăni** (Ø)
eu **mârâii**	eu **plescăii**	eu **zdrăngănii**

➤Verbele derivate cu prefixul **-în-** de la rădăcini care încep cu consoana **n,** se scriu cu doi **n:**

nor – **a se înnora**	nebun – **a înnebuni**	nod – **a înnoda**
noapte – **a se înnopta**	negru – **a se înnegri**	nobil – **a înnobila**

Se scriu cu un singur **n** verbele: **a înota, a înăbuşi, a se îneca, a înălbi, a înădi, a înăcri, a se înăspri** ş.a.

➤Gerunziul verbului **a fi** are doi **-i:** unul este terminaţia vocalică a rădăcinii, iar altul este vocala **i** a sufixului morfologic de gerunziu – **fiind.** La fel şi pentru verbele **a şti – ştiind; a studia – studiind; a machia – machiind** ş.a.

➤Verbul **a fi** la imperativ afirmativ se scrie cu doi **-i: fii** *atent !*, iar la imperativ negativ cu un **-i: Nu fi** *ipocrit !* La conjunctiv cu sens de imperativ, ambele aspecte se scriu cu doi **-i:**

- **Să fii** *atent !*
- **Să fii** *generos !*
- **Să nu fii** *neatent !*
- **Să nu fii** *neatent !*

Aceleaşi forme le are şi la viitorul popular: • **O să fii** *un elev bun.*

➤Singurele verbe din limba română literară contemporană care se pronunţă şi se scriu cu doi **-i** la infinitiv, conjugarea a IV-a sunt: **a pustii, a înmii, a-i prii, a se sfii.** Aceste verbe, fără verbul **a-i prii,** la indicativ, timpul perfectul simplu, la persoana I au trei i.

• *Eu* **pustiii.** • *Eu* **înmiii.** • *Eu* **mă sfiii.**

Verbul **a-i prii** este unipersonal şi are aceeaşi formă la toate persoanele: *mie îmi* **prii**, *nouă ne* **prii** etc.

Cele trei verbe de mai sus au la persoana a III-a, la perfect simplu, doi i:

• *El* **pustii.** • *El* **înmii.** • *El* **se sfii.** • *Lui* **îi prii.**

➢ Infinitivul lung al verbelor ***a crea, a agrea*** etc. este o problemă pentru unii vorbitori ai limbii române, mai ales dacă este şi articulat cu articolul hotărât enclitic:

* creierea – **crearea;** * agreierea – **agrearea**

De ce? Pentru că structura cuvântului este:

cre	- a	- [re]	- a		**agre**	- a	- [re]	- a
răd.	sufix inf.	sufix subst.	art.		răd.	sufix inf.	sufix subst.	art.

➢ Se spune <u>mi-**ar plăcea**</u>, <u>**s-ar complăcea**</u>.

De ce? Pentru că verbul la condiţional prezent se formează cu auxiliarul **a avea** (aş, ai, ar...) şi ***infinitivul*** verbului.

La fel se spune: **va cădea, vor tăcea, va zăcea, va compărea,** îl **va durea** etc.

➢ Persoanele I şi a II-a plural la indicativ prezent se formează de la rădăcina verbului la infinitiv + sufixele **-ă, -a** şi **-e** + desinenţele <u>-m</u> şi <u>ţi</u>:

a crea • *noi* **cre***<u>ăm</u>, voi* **cre***<u>aţi</u>*
• *noi* **agre***<u>ăm</u>, voi* **agre***<u>aţi</u>*
a cădea • *noi* **căd***<u>em</u>, voi* **căd***<u>eţi</u>*
• *noi* **tăc***<u>em</u>, voi* **tăc***<u>eţi</u>*
• *noi ne <u>complăcem</u>, voi vă <u>complăceţi</u>*
a face • *noi facem, voi faceţi*
a bate • *noi batem, voi bateţi*

➢ Se spune: **nu face ! adu ! du ! zi !**
nu duce ! nu veni !
nu aduce ! nu ieşi !
nu zice ! nu tăcea !
nu bate ! nu trece !

V. CONVERSIUNEA VERBULUI

1) ***Verbul la participiu*** ⟶ **Substantiv**

a răni – rănit ⟶ ***rănitul*** / ***un rănit***

a îneca – înecat ⟶ ***înecatul*** / ***un înecat***

a invita – invitat		***invitatul*** / ***un invitat***
a păgubi – păgubit		***păgubitul*** / ***un păgubit***
a mulțumi – mulțumit		***mulțumitul*** / ***un mulțumit***

2) ***Verbul la supin*** ⟶ **Substantiv**

a semăna – semănat	***semănatul***
a uda – udat	***udatul***
a citi – citit	***cititul***
a fuma – fumat	***fumatul***

3) ***Verbul la gerunziu*** ⟶ **Substantiv**

a suferi – suferind	***suferindul***
a intra – intrând	***intrândul***

4) ***Verbul la participiu (acordat)*** ⟶ **Adjective**

a răni – rănit	***rănit, -ă, -i, -e***
a semăna – semănat	***semănat, -ă, -i, -e***

5) ***Verbul la gerunziu (acordat)*** ⟶ **Adjectiv**

a aburi – aburind	***aburindă***
a sângera – sângerând	***sângerândă***
a tremura – tremurând	***tremurândă***
a muri – murind	***murindă***

6) ***Verbul la participiu*** ⟶ **Adverb**

a deschide – deschis	*Spune* ***deschis*** *ce vrei !?*
a desluşi – desluşit	*Vorbeşte* ***desluşit !***
a lămuri – lămurit	*Vorbeşte-mi* ***lămurit !***
a răspica – răspicat	*Spune* ***răspicat !***
a se răsti – răstit	*Vorbea* ***răstit.***
a răguşi – răguşit	*Vorbea* ***răguşit.***
a şopti – şoptit	*Vorbea* ***şoptit.***

VI. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ *„Sufletele noastre* **rămân** *singura* **biografie** *curată."*

rămân... biografie = predicat nominal format din:

rămân = verb copulativ, nepredicativ, regulat, intranzitiv, personal
= conjugarea a III-a, diateza activă
= modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a plural
= aspect afirmativ.

biografie = nume predicativ
= subst., genul feminin, nr. sg., cazul **N.**
= articulat cu articol hotărât *-a* prealuat de adjectiv antepus

❖ *„***Să ne rugăm** *zeilor* **să nu trăim** *în vremuri interesante."*

să ne rugăm = predicat verbal
= verb predicativ, personal, regulat, tranzitiv (dublu tranzitiv)
= conjugarea I, diateza activă pronominală cu pronume reflexiv în cazul **Ac.**
= modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, nr. plural
= aspect afirmativ

să nu trăim = predicat verbal
= verb predicativ, personal, regulat, intranzitiv (uneori poate avea complement direct intern)
= conjugarea a IV-a, diateza activă
= modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, plural
= aspect negativ

❖ *„Arta de a şti să trăieşti înseamnă şi arta de* **a te bucura** *de viață."*

a te bucura = atribut verbal simplu
= verb predicativ, personal, regulat, intranzitiv

= conjugarea I, diateza reflexivă cu pronume reflexiv în **Ac.**, fără funcție sintactică; **te-** este marca diatezei reflexive cu **Ac.**
= modul infinitiv, timpul prezent
= aspect afirmativ

❖ *„Suferința, uneori, e necesară și* **nu se uită** *prea ușor."*

nu se uită = predicat verbal
= verb predicativ, personal, regulat, intranzitiv
= conjugarea I, diateza reflexivă cu sens pasiv; **se** este marca diatezei reflexive cu pronume reflexiv în **Ac.**, fără fcț. sint.
= modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, nr. singular
= aspect negativ

❖ *„Nimeni n-are dreptul* **să-și ia viața** *pe care i-a dat-o Domnul!"*

să-și **ia viața** = predicat verbal
= locuțiune verbală predicativă, personală, intranzitivă, cu verbul predicativ, personal, neregulat, tranzitiv
= conjugarea I, diateza activă pronominală cu pronume reflexiv în **D.**, cu funcție de atribut pronominal în **D.** pos.

-și = atribut pronominal (în **D.** pos.)
= pronume reflexiv în **D.** pos., forma neaccentuată, persoana a III-a, nr. singular, cazul **D.** pos.
= ajută la formarea diatezei active pronominale a locuțiunii verbele ***a-și lua viața***

SB PP PR

❖ *„Dacă ți-***e** *teamă pentru viața ta*[1] / **înseamnă**[2] / *că* ții la tine *și la cei din jurul tău"*[3] /

-e = predicat verbal
= verb predicativ, unipersonal, neregulat, intranzitiv
= conjugarea a IV-a, diateza activă
= modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, nr. singular
= aspect afirmativ

înseamnă = predicat nominal incomplet format din:
înseamnă = verb copulativ, nepredicativ, regulat, intranzitiv, impersonal
= conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, cu formă de persoana a III-a, nr. singular
= aspect afirmativ

P₃ = propoziție **PR** cu termen regent verbul copulativ *înseamnă*

❖ *„Niciodată n-am înțeles de ce oamenii trebuie* **să fie chinuiți** *ca să se maturizeze."*

să fie chinuiți = predicat verbal
= verb predicativ, personal, regulat,
= intranzitiv (verbul ***a chinui***, la diateza activă e tranzitiv)
= conjugarea a IV-a, diateza pasivă
= modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, nr. plural
= aspect afirmativ

❖ *„Omul* **se** *poate* **ajuta** *pe sine însuși"*

se... ajuta = complement direct simplu
= verb predicativ, personal, regulat, intranzitiv (verbul ***a ajuta*** la diateza activă e tranzitiv)
= conjugarea I, diateza activă pronominală, cu pronume reflexiv în **Ac.**
= modul infinitiv, timpul prezent
= aspect afirmativ

❖ *„Omul trebuie să ştie că, dacă arăţi afecţiune,* **cel mai probabil e** *să ţi se răspundă cu afecţiune."*

cel mai probabil e = predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală ca sens şi unipersonală ca formă, format din:

e = verb nepredicativ, copulativ, intranzitiv, impersonal, neregulat
= conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, cu formă de persoana a III-a singular
= aspect afirmativ

cel mai probabil = nume predicativ simplu
= adverb de mod
= gradul superlativ relativ

❖ *„Câteodată nu poţi sta* **liniştit,** *că surprizele se ţin lanţ."*

liniştit = element predicativ suplimentar simplu
= adjectiv participial, variabil, cu două terminaţii şi patru forme flexionare
= se acordă în gen, nr. şi în caz cu $\sqrt{\text{Tu}}$ (masculin, singular, **N.**)
= gradul pozitiv

❖ *„Trebuie să facem tot posibilul să învăţăm viaţa* **dată** *de Dumnezeu!"*

dată = atribut adjectival simplu
= participiu adjectival
= conjugarea I, diateza activă
= modul participiu pasiv cu formă de adjectiv variabil, cu două terminaţii şi cu patru forme flexionare
= se acordă în gen, număr şi caz cu „viaţa" (feminin, singular, **Ac.**)
= fără grad de comparaţie

VII. OBSERVAŢII

➢ **Locuţiunile verbale** sunt grupuri de cuvinte care au un nucleu verbal şi valoarea, sensul şi funcţia unui verb.

În aceste grupuri, pe lângă un verb, apar substantive / prepoziţie + un substantiv / pronume + un adverb sau o locuţiune adverbială:

• **a da telefon, a băga de seamă, a se da jos, a se da de-a rostogolul**.

➢ Cele mai frecvente verbe-nuclee de locuţiuni sunt:

• **a fi** – **a fi** *de acord* ş.a. • **a duce** – **a se duce** *pe apa sâmbetei* ş.a.
• **a avea** – **a avea** *de gând* ş.a. • **a sta** – **a sta** *de veghe* ş.a.
• **a da** – **a-*i* da** *mâna* ş.a. • **a lua** – **a lua** *seama* ş.a.
• **a pune** – **a-*i* pune** *coarne* ş.a. • **a băga** – **a băga** *de seamă* ş.a.
• **a ţine** – **a ţine** *cu tot dinadinsul* ş.a. • **a face** – **a face** *feţe-feţe* ş.a.

➢ Datorită verbelor de bază, locuţiunile verbale au toate caracteristicile morfologice şi sintactice specifice unui verb: conjugare, diateză, mod, timp, persoană, număr şi aspect + o funcţie sintactică.

➢ Locuţiunile verbale, alături de celelalte feluri de locuţiuni, sunt considerate ***părţi de propoziţie dezvoltate neanalizabile***, deci, în analiză, nu se ia în consideraţie decât ***verbul de bază.***

➢ ***Locuţiunile verbale*** pot fi:

1) tranzitive: **a băga de seamă, a lua în seamă** ş.a.
2) intranzitive: **a-şi da seama, a-şi aduce aminte** ş.a.

3) personale: **a da telefon, a se da de-a dura** ş.a.
4) impersonale: **a-i face plăcere, a-i trece prin gând** ş.a.

➢ ***Locuţiunile verbale intranzitive*** au verbul de bază ***tranzitiv:***
• **a lua aminte** *la ceva*; **a lua** = ***verb tranzitiv.***

➢ ***Locuţiunile verbale impersonale*** au verbul de bază ***personal:***
• **a-i face plăcere** *faptul*; **a face** = ***verb personal.***

➢ Există şi locuţiuni verbale intranzitive impersonale cu verbul de bază ***intranzitiv, impersonal:*** • **a-*i* părea bine, a-*i* părea rău.**

➢ Atenţie la următoarele locuţiuni:
• **a lua cunoştinţă** *la ceva*, deci + ***complement indirect;***
• **a lua la cunoştinţă** *ceva*, deci + ***complement direct.***

Nu e corect * **a lua la cunoştinţă** *de ceva.*

➢ Expresiile verbale unipersonale ce urmează au în construcția lor verbul ***a fi***, predicativ, unipersonal:

- **a-*i* fi foame, a-*i* fi sete, a-*i* fi somn, a-*i* fi cald**
- **a-*i* fi ruşine, a-*i* fi frică, a-*i* fi teamă, a-*i* fi lene, a-*i* fi dor**

Aceste expresii au ***subiect gramatical*** – *foame*, *sete*, *somn*, *dor* etc. – şi ***complement indirect*** cu valoare de **subiect logic:**

• *Mi*-e *frică*. • *Ne*-a **fost** *tare dor !* • *Le* **e** *teamă !*

c. i. p.v. sb. gram. c.i. p.v. sb. gram.

(val. de sb. log.) (val. de sb. log.)

➢ Atenție la cuvântul **cald**.

a) Când are antonimul ***rece***, morfologic este adjectiv, iar sintactic este nume predicativ sau atr. adj.:

• *Caloriferul e* ***cald.*** • *Caloriferul e* ***rece.***

• *Caloriferul* ***rece*** *e acolo.*

b) Când are antonimul ***frig***, este substantiv şi subiect:

• *Mi*-e *frig*. • *Mi*-e *cald.*

subst. subst.

AT AT AT

• ***De frig*** / *ce* **este** /, ... • ***De cald*** / *ce* **este** /, ... • ***De ger*** / *ce* **este** /, ...

c.c.z. sb. p.v. c.c.z. (subst. Ac.) sb. p.v. c.c.z. (subst. Ac.) sb. p.v.

➢ **Expresiile verbale impersonale ca sens şi unipersonale ca formă sunt predicate nominale** alcătuite din **verb copulativ impersonal, intranzitiv şi nume predicativ** exprimat prin **adverbe, adverbe provenite din adjective** prin conversiune, **locuțiuni adverbiale sau substantive cu valoare adverbială:**

- ***e bine*** *să*, ***e evident*** *să*, ***e normal*** *să*, ***e clar*** *că* ş.a.
- ***pare normal*** *să*, ***devine clar*** *că*, ***înseamnă ceva*** *să* ş.a.
- ***e de ajuns*** *că*, ***e de necrezut*** *că*, ***pare de necrezut*** *că* ş.a.
- ***e minune*** *să*, ***e lucru mare*** *să*, ***e o prostie*** *să* ş.a.

➢ Aceste expresii verbale impersonale pot apărea şi fără verbul copulativ.

• **Bine** *că*, **evident** *că*, **minune** *că*, **păcat** *că* ş.a.

➢ Ne vom ocupa în continuare de ***sufixele verbale lexicale*** şi de cele ***morfologice***, îndemnându-vă să le diferenţiaţi şi să nu le confundaţi.

Verbul este singura parte de vorbire care are, „din plin", şi **sufixe lexicale**, şi **sufixe morfologice.**

Sufixe verbale lexicale

Le prezentăm aici cu scopul de a nu le confunda cu cele morfologice:

-a : *a câştig***a**, *a merit***a**, *a triumf***a**, *a cânt***a** ş.a.
-i : *a zid***i**, *a alb***i**, *a roş***i**, *a adorm***i** ş.a.
-iza : *a caracter***iza**, *a concret***iza**, *a dinam***iza** ş.a.
-ifica : *a os***ifica**, *a mist***ifica**, *a sanct***ifica** ş.a.
-ica : *a multipl***ica**, *a compl***ica** ş.a.
-iona : *a subvenţ***iona**, *a tranzacţ***iona**, *a emuls***iona** ş.a.
-ui : *a drăm***ui**, *a lăc***ui**, *a loc***ui** ş.a.
-ăni : *a zdrăng***ăni**, *a cronc***ăni** ş.a.
-ăi : *a hăm***ăi**, *a morm***ăi** ş.a.
-âi : *a măr***âi**, *a sâs***âi** ş.a.

Sufixe verbale morfologice

Remarcaţi rolul acestor sufixe şi diferenţa faţă de cele verbale lexicale:

I. Sufixe finale:

a) sufixele infinitivului:

-a : *a antren***a**, *a regl***a**, *a fuzion***a**, *a studi***a**, *a marc***a** ş.a.
-ea : *a ved***ea**, *a căd***ea**, *a tăc***ea**, *a-i plăc***ea**, *a apăr***ea** ş.a.
-e : *a merg***e**, *a trimit***e**, *a aduc***e**, *a spun***e**, *a deschid***e** ş.a.
-i : *a fug***i**, *a vorb***i**, *a dorm***i**, *a pregăt***i**, *a ofer***i**, *a acoper***i** ş.a.
-î : *a cobor***î**, *a omor***î**, *a dobor***î**, *a ur***î**, *a hotăr***î**, *a păr***î** ş.a.

b) sufixele gerunziului:

-ând : *merg***ând**, *st***ând**, *cânt***ând**, *cobor***ând** ş.a.
-ind : *cit***ind**, *dorm***ind**, *fug***ind**, *ieş***ind** ş.a.

c) sufixele participiului:

-t : *cânta***t**, *saluta***t**, *studia***t**, *fier***t**, *cop***t**, *înfrân***t** ş.a.
-ut : *văz***ut**, *căz***ut**, *plăc***ut**, *făc***ut**, *cunosc***ut**, *cer***ut** ş.a.
-s : *mer***s**, *produ***s**, *spu***s**, *trimi***s**, *deschi***s** ş.a.

II. Sufixe mediale:

a) **sufixele de indicativ prezent / conjunctiv prezent:**

{ **-Ø-** : *cântØØ, salutØØ, discutØ, adunØØ* ş.a.
{ **-ez-** : *vizit***ez***Ø, lucr***ez***Ø, studi***ez***Ø, corect***ez***Ø* ş.a.

{ **-Ø-** : *dormØØ, adormØØ, fugØØ, iesØØ* ş.a.
{ **-esc -**: *vorb***esc***Ø, pregăt***esc***Ø, locui***esc***Ø* ş.a.

{ **-Ø-** : *coborØØ, omorØØ, doborØØ* ş.a.
{ **-ăsc-**: *ur***ăsc***Ø, hotăr***ăsc***Ø, (mă) posomor***ăsc***Ø* ş.a.

Sunt sufixe **mediale** pentru că, după ele, urmează o desinenţă sau, dacă nu apare o desinenţă marcată, atunci apare **desinenţa Ø. Deci, există şi sufix, şi desinenţa Ø.** Desinenţa Ø ţine locul unei alte desinenţe: De exemplu: *cântai – cânt-a-Ø – cânt-a-u* etc.

b) **sufixele indicativului prezent:**

-a- : *cântaţi, dansaţi, conversaţi, studiaţi* ş.a.
-ă- : *cântăm, dansăm, conversăm, salutăm* ş.a.
-e- : *mergem, aducem, trimitem, vedem, studiem* ş.a.
-i- : *dormim, adormim, fugim, vorbim, locuim* ş.a.
-â- : *coborâm, doborâm, hotărâm* ş.a.

c) **sufixele imperfectului:**

-a- : *mâncam, coborai, vizitam, conversam* ş.a.
-ea- : *vedeam, cădeam, citeam, pregăteam* ş.a.
-ia- : *studiam, studiai, copiam, locuiai* ş.a.

d) **sufixele de perfect simplu:**

-a- : *cântai, salutaşi, vizitai, conversaşi* ş.a.
-u- : *văzui, căzui, apărui, băui* ş.a.
-e- : *mersei, deschiseşi, trimiserăm, aduseşi* ş.a.
-i- : *citii, pregătii, dormii* ş.a.
-â- : *coborâi, hotărâi, doborâi* ş.a.

e) **sufixele mai-mult-ca-perfectului:**

-se- : *cântasem, salutaseşi, traversaserăm, studiaserăţi* ş.a.
văzusem, căzuseşi, băuserăţi ş.a.
coborâsem, omorâsem, doborâsem ş.a.
făcusem, ceruseşi, trecuserăţi ş.a.
-se-se- : *mersesem, înţeleseseşi, trimiseserăm, spuseserăţi* ş.a.

➢ Pentru verbele care au participiul în -t sau în -ut, există un singur sufix **se**, iar pentru verbele în -e, care au participiul în -s, există două sufixe **se** (**-se-se-**). Tot două sufixe (**-se-se-**) există şi la verbele: **a frige, a fierbe, a rupe** etc.

- **a merge** - **mers** - *mersese***m**, *-sese***şi**, *-sese***Ø**;
- *rupsese***m**, *-sese***şi**, *-sese***Ø**

➢ După cum vedeţi, verbul poate să aibă în alcătuirea sa unul sau două **sufixe** şi una sau două **desinenţe**: *merseserăm***m** (-ră-, -m).

➢ Ceea ce se ştie mai puţin este faptul că **există sufix Ø**, precum şi **desinenţă Ø** (vezi şi exemplele anterioare):

R + S + D

cânt -Ø - Ø
cânt - ă - **m**
cânt -a - **ţi**

R = rădăcină (radical) S = sufix D = desinenţă

➢ În concluzie, a face **analiză morfematică** sau a vedea care este **structura morfematică** ori **structura morfologică** a unui verb sau a altor părţi de vorbire este acelaşi lucru cu a face **analiza morfologică** a celulei, în domeniul biologiei, şi anume a-i releva părţile componente: **membrană, citoplasmă** şi **nucleu.**

➢ **Morfologia cuvântului,** la fel ca **morfologia celulei,** înseamnă „secţionarea" acestuia în părţile componente.

➢ Să nu confundaţi ***analiza morfematică*** (adică aceea prezentată anterior) cu ***analiza lexicală*** (adică descompunerea cuvântului în **rădăcină** – sau **radical** –, **sufixe lexicale** şi în **prefixe**) şi cu ***analiza gramaticală*** (adică analiza tradiţională a unui substantiv, adjectiv ş.a., cu funcţiile respective şi categoriile morfologice).

➢ Alte metode de analiză morfematică în pagina ce urmează, folosindu-se abrevierile de mai jos:

r = rădăcină	**D** = desinenţă	
T = terminaţie	**A** = articol	**S** = sufix

1 Substantiv masculin **N. Ac.** plural:

- *Albii se înțeleg acum cu africanii.*

r ↑ ↖ A
D. pl.

2 Substantiv feminin **G. D.** singular:

- *Culoarea acestei albii e roșie.*

r ↑ ↖ **D.** sg.
T. sg.

3 Substantiv feminin **G. D.** plural:

- *Acestor albii de plastic le-au căzut marginile.*

r ↑ ↖ **D.** pl.
T. pl

4 Adjectiv masculin **N. Ac.** plural (+ articol preluat de la substantiv):

- *Albii nasturi se potrivesc la orice.*

r ↑ ↖ A
D. pl.

5 Verb la perfectul simplu, persoana I singular:

- *Eu albii de atâtea griji !*

r ↑ ↖ **D. I** sg.
S

Modele de analiză

a) Analiză lexicală:

*în*flor*i*tor

în- : prefix

-flor- : rădăcină (cuv. de bază **floare**)

-i- : sufix verbal – lexicomorfologic

-tor : sufix adjectival

*re*împădur*it*		**-pădur-**	: rădăcină (cuv. de bază **pădure**)
re-	: prefix	**-i-**	: sufix verbal infinitival
-îm-	: prefix	**-t**	: sufix participal adjectival

b) Analiză morfematică:

*înflori*se**răØ**		*trimi*sese**rați**	
înflori-	: radical	**trimi-**	: rădăcină
-se-	: sufix verbal morfologic	**-se-**	: sufix 1
-ră-	: desinență 1	**-se-**	: sufix 2
- Ø	: desinență 2	**-ră-**	: desinență 1
		-ți	: desinență 2

c) Analiză gramaticală (morfologică, sintactico-morfologică):

(Copac) **înfloritor** = atribut adjectival simplu
= adj. variabil, cu două terminații și cu trei forme flexionare
= ş.a.m.d.

(Copacii) **înfloriseră** = predicat verbal
= verb predicativ, intranzitiv, unipersonal, conjugarea a IV-a
= ş.a.m.d.

 Dacă la un test-grilă vi se cere să alegeți „varianta în care analiza morfologică e corectă", uitați-vă la toate soluțiile și, dacă toate abordează „secționarea" cuvântului din punct de vedere morfematic, atunci înseamnă că vi se cere **analiza, structura morfematică.** În concluzie, **analiza morfologică** se confundă, uneori, cu **analiza morfematică** din punctul de vedere al denumirii. Deci, fiți atenți !

➢ O altă observație se referă la dificultatea formării timpului imperfect al verbelor, care ridică unele probleme nu numai vorbitorului altei limbi care învață românește, ci și vorbitorilor nativi.

Reguli de formare a imperfectului

I. Verbele terminate la infinitiv în sufixele **-a** şi **-î** au imperfectul în sufixul **-a-** + desinenţe:

a mânca	**a coborî**
*1. mânca***m**	*1. cobora***m**
*2. mânca***i**	*2. cobora***i**
*3. mânca***Ø**	*3. cobora***Ø**
*1. mânca***m**	*1. cobora***m**
*2. mânca***ţi**	*2. cobora***ţi**
*3. mânca***u**	*3. cobora***u**

II. Verbele terminate la infinitiv în sufixele **-ea, -e** şi **-i** au imperfectul în sufixul **-ea-** + desinenţe:

a vedea	**a merge**	**a dormi**
*1. vedea***m**	*1. mergea***m**	*1. dormea***m**
*2. vedea***i**	*2. mergea***i**	*2. dormea***i**
*3. vedea***Ø**	*3. mergea***Ø**	*3. dormea***Ø**
*1. vedea***m**	*1. mergea***m**	*1. dormea***m**
*2. vedea***ţi**	*2. mergea***ţi**	*2. dormea***ţi**
*3. vedea***u**	*3. mergea***u**	*3. dormea***u**

III. Verbele terminate la infinitiv în vocalele în hiat **-ia** şi **-ie** au imperfectul în sufixul **-ia-** + desinenţe:

a studia	**a scrie**
*1. studia***m**	*1. scria***m**
*2. studia***i**	*2. scria***i**
*3. studia***Ø**	*3. scria***Ø**
1. studiam	*1. scria***m**
*2. studia***ţi**	*2. scria***ţi**
*3. studia***u**	*3. scria***u**

IV. Excepţii:

a fi	**a sta**	**a da**	**a şti**
*1. era***m**	*1. stătea***m**	*1. dădea***m**	*1. ştia***m**
2. era**i**	*2. stătea***i**	*2. dădea***i**	*2. ştia***i**
*3. era***Ø**	*3. stătea***Ø**	*3. dădea***Ø**	*3. ştia***Ø**

*1. era***m**	*1. stătea***m**	*1. dădea***m**	*1. ştia***m**
*2. era***ţi**	*2. stătea***ţi**	*2. dădea***ţi**	*2. ştia***ţi**
*3. era***u**	*3. stătea***u**	*3. dădea***u**	*3. ştia***u**

➢ Ştiind regulile, veţi alege totdeauna varianta corectă şi veţi scrie corect:
- ştia**m,** nu ştiea**m;**
- ieşea**m,** nu ieşa**m:**
- împărtăşea**m,** nu împărtăşa**m;**
- **răvăşeai,** nu răvăş**ai** ş.a.m.d.

➢ Deşi în limba română actuală apar şi forme de mai-mult-ca-perfect fără elementul desinenţial *–ră* (*lucraserăm* şi *lucrasem*), norma academică recomandă folosirea ambelor desinenţe la toate persoanele din zona pluralului, considerând formele fără primul element desinenţial (*-ră*) drept învechite / populare.

Atât verbul, cât şi celelalte părţi de vorbire flexibile au un statut bine definit în morfologie şi de aceea considerăm că nu pot da naştere la ambiguităţi, *dacă li se cunosc legile de guvernare.*

Pledăm, în continuare, pentru *înţelegerea şi automatizarea modelelor de limbă* explicate de profesor, pe care elevul le reţine cu plăcere, ştiindu-le „statutare".

Toţi elevii şi, în mod deosebit, cei iscoditori, conştiincioşi şi dornici de performanţe lingvistice trebuie să aibă acces la aceste modele şi norme gramaticale *numai prin acte cognitive individuale.*

Aşa se explică de ce elevii motivaţi în acest sens pretind o rafinare a descrierii faptelor de limbă; doresc să vadă nu ceea ce fenomenul are, ci ceea ce este; pretind integrarea fenomenului gramatical în gramatica însăşi; se străduiesc să înţeleagă mecanismul de funcţionare a limbii; doresc să simtă fenomenul din interior, să-i cunoască legea proprie de existenţă şi guvernare ş.a.m.d.

Toate acestea îl determină pe profesor să renunţe la lecţia magistrală şi să creeze o lecţie pe înţelesul elevilor, care ştiu ceva, dar vor să ştie totul, o lecţie de tip modern, începând cu „punerea în situaţie", continuând cu participarea lor într-o anumită măsură la crearea lecţiei (dându-le statut de lider) şi terminând cu mutarea sferei de influenţă „de la învăţarea acasă la învăţarea în clasă".

ADVERBUL

I. DEFINIŢIE

Adverbul (adv.) este partea de vorbire neflexibilă care determină un verb, un adjectiv sau un alt adverb, arătând o caracteristică a unui proces, a unei însuşiri sau a circumstanţei, în general:

- *Andrei înţelege* **repede.**
- *El înţelege* **aşa de** *repede* !

- *El este* **aşa de** *isteţ !*
- *Ea era* **atât de** *conştiincioasă.*

- *Corina învaţă* **bine.**
- *Ea învăţa* **atât de** *bine*.

- *Dan e* **cam** *apatic*.
- *Ana e* **foarte** *calmă.*

- *Peretele e* **perfect** *perpendicular*.
- *El este* **cu adevărat** *trist.*

II. CLASIFICAREA ADVERBELOR

➢ **După structura morfematică,** adverbele se clasifică în:

1) **adverbe simple:**

- *Merge* **repede.** • *Învaţă* **bine.** • *A plecat* **ieri.** • *Stai* **jos!**
- **Aşa** *nu se mai poate !* • **Tot** *te-ai dus la circ?*

2) **adverbe compuse:**

- *A plecat* **alaltăieri.** • *Vino* **după-amiază !** • *A plecat* **undeva?**
- *O veni el* **cândva.** • **Altfel** *a procedat.*
- **Totuşi,** *i-ai spus secretul?*
- **Dinadins** *n-ai venit.* • *Învaţă, că* **altminteri** *nu se mai poate !*

3) **locuţiuni adverbiale:**

- **Peste tot** *vedem câini.* • **Din când în când** *se aude o privighetoare.*
- *Au plecat* **pe îndelete.** • **De aceea** *a luat notă mică.*
- **Pentru asta** *ţi-ai cumpărat atâtea culori?*

- **În acest fel** *nu se mai poate !*
- **Într-adins** *m-ai sunat !* • **Cu toate acestea,** *el nu s-a înțeles !*
- *A venit și el* **de te miri unde.** • **Te miri când** *îți va cere iertare.*

➤ **După sens,** se disting **adverbe și locuțiuni adverbiale:**

1) **de loc**
- simple: ***aici, acolo, sus, jos*** ș.a.
- compuse: ***departe, aproape, undeva, oriunde, fieunde*** ș.a.
- locuțiuni adverbiale: ***peste tot, la dreapta, la stânga, din loc în loc, te miri unde, cine știe unde*** ș.a.

2) **de timp**
- simple: ***ieri, azi, mâine, acum, atunci, târziu*** ș.a.
- compuse: ***totdeauna, niciodată, odată, câteodată, cândva, oricând, fiecând*** ș.a.
- locuțiuni adverbiale: ***din când în când, la început, din vreme în vreme, în veci, te miri când, cine știe când, nu știu când*** ș.a.

3) **de mod**
- simple: ***totalmente, românește, finalmente, fățiș, târâș*** (derivate) ***așa, bine, atât, cam, destul, mult*** ș.a.
- compuse: ***defel, deloc, numai, întruna, cumva, oricum, fiecum*** ș.a.
- locuțiuni adverbiale: ***pe furiș, de-a valma, pe de rost, te miri cum, cine știe cum, nu știu cât*** ș.a.

4) **de cauză**
- simple sau compuse: nu există astfel de adverbe
- locuțiuni adverbiale: ***de aceea, de-aia, de-asta, pentru aceea, pentru aia, pentru asta***

5) **de scop**
- simple: ***expres*, *intenționat***
- compuse: ***anume*, *înadins*, *dinadins***
- locuțiuni adverbiale: ***de aceea*, *de-aia*, *de-asta*, *pentru aceea*, *pentru aia*, *pentru asta*, *dintr-adins*, *într-adins***

6) **condiționale**
- simple: ***așa*, *atunci***
- compuse: ***apoi*, *astfel*, *altfel*, *altminteri***
- locuțiuni adverbiale: ***în acest fel***

7) **concesive**
- simple: ***tot***
- compuse: ***totuși***
- locuțiuni adverbiale: ***cu toate acestea* (*cu toate astea*)**

8) **consecutive**
- simple sau compuse: nu există astfel de adverbe
- locuțiuni adverbiale: ***de nespus*, *de necrezut*, *de neconceput***

➤ **Locuțiunile adverbiale consecutive,** provenite din verbe la supin, au fost acceptate, în ultima vreme, de către unii cercetători, deoarece complementul consecutiv era singurul care nu avea „reprezentanți adverbiali" în morfologie și, în acest fel, așa cum avem opt complemente circumstanțiale de bază, la fel avem și adverbe / locuțiuni adverbiale prin care se pot exprima toate opt, fără excluderea vreunuia.

De nespus*, *de neimaginat*, *de negândit*, *de neînchipuit sunt apreciate, de obicei, ca fiind complemente consecutive exprimate prin **verbe la modul supin.** Unii specialiști le consideră însă ***locuțiuni adverbiale consecutive*,** tocmai pentru a completa suita celor opt complemente circumstanțiale studiate în școală.

➤ **După statutul lor în propoziție sau în frază** există:

1) **adverbe interogative:**
- **de loc:** *unde?*, *de unde?*, *până unde?*, *încotro?*
- **de timp:** *când?*, *de când?*, *până când?*, *cât timp?*
- **de mod:** *cum?*, *cât?*, *în ce fel?*, *în ce mod?*

2) **adverbe relative:**

Sunt la fel ca cele interogative, numai că, pe lângă funcția sintactică de complement de loc, de timp sau de mod pe care o au la nivelul propoziției, ele introduc, la nivelul frazei, subordonate diferite. (Vezi, mai departe, **CL, CT, CM, CDȚ** și **CV.**). De exemplu:

- **Unde** *veți locui?*
  CD
- *Am aflat*[1] / **unde** *veți locui.*[2] /

- **Unde** *au plecat?*
  CL
- *Au plecat*[1] / **unde** *au dorit.*[2] /

- **Când** *veți pleca?*
  CD
- *Noi știm* / **când** *veți pleca.*

- **Când** *au plecat?*
  CT
- *Au plecat* / **când** *li s-a spus.*[2] /

- **Cum** *o să te îmbraci la ziua ta?*
  CD
- *Nu știu*[1] / **cum** *o să te îmbraci la ziua ta.*[2] /

- **Cum** *a scris?*
  CM
- *A scris*[1] / **cum** *trebuia.*[2] /

➢ **Din punct de vedere sintactic,** adverbele sunt:

1) **dependente,** care, la rândul lor, sunt de două feluri:

a) **dependente de verbe sau de substantive,** îndeplinind funcții sintactice diferite. (Vezi toate complementele exprimate prin adverbe + atributele adverbiale.)

- *Ei au plecat* **pe îndelete.**
- *Plecarea* **pe îndelete** *e recomandată de toți.*

b) **dependente de adjective sau de adverbe,** uneori chiar de substantive, pierzându-și autonomia semantică, devenind instrumente gramaticale, fără funcție sintactică:

- *foarte bun, prea înalt, mai serios, tare frig, foarte bine, foarte sete.*

2) **regente:**

a) **fie singure:** • ***Jos la subsol*** *avem o cămară.*

b) **fie împreună cu un verb copulativ:** • ***E*** **bine**[1] / *să înveți.*[2] /

3) **independente,** alcătuind propoziții neanalizabile:

- — *Ai repetat lecția?*
- — **Da. / Nu.**

➢ Adverbele care sunt **elemente regente ale SB** nu acceptă un verb copulativ şi de aceea ele sunt **predicate verbale** şi se numesc **adverbe de mod predicative.** (Vezi, mai departe, **SB**)

Aceste adverbe au un statut clar faţă de virgulă:

a) dacă n-au virgulă în preajmă, dar sunt urmate de **că,** sunt ***adverbe de mod predicative*** (predicate verbale) şi cer o **SB:**

• **Desigur**[1] / *că vom veni.*[2] / • **Poate**[1] / *că vom pleca.*[2] /

b) dacă au virgulă sau sunt încadrate de virgulă şi n-au conjuncţia **că,** sunt **PPInc.** şi au virgula vocativului (fiind tot predicate verbale):

• **Desigur**[1] /, *vom merge cu voi.*[2] /

• *Vom merge*[1] /, **desigur**[2] /, *cu voi.*[1] /

• *Vom merge cu voi*[1] /, **desigur.**[2] /

c) dacă n-au nici **că,** nici virgulă, atunci sunt complemente de mod, exprimate prin adverbe de mod:

• **Poate** *vom veni şi noi.* • **Desigur** vor pleca.

➢ Adverbele care apar împreună cu un verb copulativ sunt doar **adverbe de mod,** fără a mai fi predicative, deşi ele alcătuiesc **predicatul nominal** al expresiei verbale impersonale ca sens şi unipersonale ca formă. Aceste expresii pot apărea şi neînsoţite de un verb copulativ:

SB — • ***E* bine**[1] / *că* *va ploua.*[2] / — • **Bine**[1] / *că va ploua.*[2] /

SB — • ***E* evident**[1] / *că* *vom învăţa.*[2] / — • **Evident**[1] / *că* *vom învăţa.*[2] /

• **Pare normal**[1] / *să* *repete.*[2] / • ***Devine* clar**[1] / *că* *ştie totul.*[2] /

Aceste adverbe de mod, când sunt însoţite de virgulă sau n-au nici virgulă, nici **să/că,** sunt numai complemente de mod:

• **Evident,** *vom merge şi noi.*

• **„Adevărat** *a-nviat !*"

c.c.m.

➢ Adverbele de mod au foarte multe nuanţe:

1) **propriu-zise:**

• *bine, rău, bărbăteşte, pieptiş, agale* ş.a.

2) **durative:**

• *încă, mai, întruna, mereu* ş.a.

3) **afirmative şi negative:**

• *da, ba da, sigur, desigur, fireşte, ba bine că nu, nu, ba, deloc* ş.a.

4) **dubitative şi potenţiale:**
- *probabil, pesemne, posibil, poate, aşa şi aşa* ş.a.

5) **de precizare şi de subliniere:**
- *şi, chiar, tocmai, musai* ş.a.

6) **de restricţie şi exclusivitate:**
- *măcar, barem, încaltea, exclusiv, cel puţin, numai* ş.a.

7) **de proximitate:**
- *gata, mai, aproape, cât pe ce* ş.a.

8) **explicative:**
- *adică, anume, bunăoară, de exemplu* ş.a.

9) **comparative:**
- *asemenea (asemeni), aidoma, aşijderea, întocmai* ş.a.

10) **de aproximare:**
- *circa, cam, aproximativ, vreo.*

➢ Multe dintre aceste adverbe n-au funcţie sintactică; ele se mai numesc şi **semiadverbe** care însoţesc părţile de propoziţie, alcătuind **părţi de propoziţie dezvoltate neanalizabile:**

- **Şi el** *te-a supărat?*
  sb. dezv.
- ***Numai pe el*** *l-ai ajutat?* • *Dă-mi şi mie* **măcar *o idee*** *!*
  c.d. dezv. c.d. dezv.
- *A venit şi el*[1] / ***tocmai*** **când** *nu trebuia.*[2] /
  c.c.t. dezv.
  (parte de prop. dezv. neanaliz.)

➢ **Semiadverbele de mod, fără funcţie sintactică, sunt:**

nu	• **Nu** *vrea.*
şi	• „**Şi** *tu Brutus, fiule !*”
mai	• *Nu* **mai** *plecăm.*
încă	• *Puneţi* **încă** *un kg !*
doar	• **Doar** *o portocală ai mâncat?*
nici	• **Nici** *el nu te înţelege? !*
tot	• **Tot** *Radu şterge tabla !?*
iar	• **Iar** *tu ştergi tabla?*
numai	• **Numai** *el mă înţelege !*
tocmai	• **Tocmai** *tu vorbeşti?*

măcar	• **Măcar** *mama să mă înțeleagă !*
musai	• **Musai** *el trebuia să vină?*
barem	• **Barem** *el să fi venit la gară !*
taman	• **Taman** *la Iaşi a găsit de lucru? !*
decât	• *N-am* **decât** *trei amici.*
chiar	• **Chiar** *el mi-a spus.*
cam	• *Craiova are* **cam** *300000 de locuitori.*
circa	• *Acolo erau* **circa** *zece vaze cu flori.*
vreo	• *Are* **vreo** *zece costume naționale.*
aproximativ	• *În acest coş sunt* **aproximativ** *o sută de ouă.*
la	• *Cântărea* **la** *50 kg.*
adică	• *Sora mea*, **adică** *Nina, este o frumusețe de femeie.*
anume	• *Ne-a spus secretul vieții ei*, **anume** *că era orfană.*
exact	• *Ana-Maria m-a sunat* **exact** *când trebuia.*
personal	• *Ea* **personal** *a compus poezia.*
cel puțin	• **Cel puțin** *Nistor să fi venit la noi.*
drept	• *A sădit pomul* **drept** în mijlocul grădinii.

➢ **Adverbe de mod** se pot obține şi prin derivare cu sufixe:

-mente	: ***totalmente, finalmente***
-âş	: ***târâş, chiorâş***
-iş	: ***fățiş, pieptiş, cruciş***
-eşte	: ***româneşte, greceşte, negustoreşte***

➢ Se ştie că subordonatele necircumstanțiale se reiau în regentă prin pronume (adjective pronominale) demonstrative.

SB PP

• *Cine o să învețe*[1] /, **acela** *o să reuşească.*[2] /

sb. reluat

➢ Subordonatele circumstanțiale (vezi **Sintaxa frazei**) au **corelative** în regentă, exprimate prin adverbe sau prin locuțiuni adverbiale, în general:

PP CL

c.c.l. • **Acolo** *o să plece*[1] /, **unde** *îi va sta bine.*[2] /

PP CS

c.c.s. • **De aceea** *învățați*[1] /, **ca să** *știți și mai bine.*[2] /

PP CL

c.c.l. • **De acolo** *o să iau pâine*[1] /, **de unde** *mi-ai spus.*[2] /

➢ Adverbele **unde, când, cum** pot apărea în diferite posturi din punct de vedere morfosintactic (vezi **CL, CT** și **CM**).

➢ Adverbul **cum** are cele mai multe funcții sintactice dintre toate adverbele:

1) complement circumstanțial de mod:

• **Cum** *ai procedat?* • *Nu știm*[1] / **cum** *ai procedat.*[2] /

2) nume predicativ:

• **Cum** *e sora ta?* • *Eu am văzut*[1] / **cum** *e sora ta.*[2] /

3) element predicativ suplimentar:

• **Cum** *l-ați botezat?* • *N-am aflat*[1] / **cum** *l-ați botezat.*[2] /

4) complement circumstanțial de timp (corelativ al **CT**):

• **Cum** *îl văzu*[1] /, **cum** *se luă după el.*[2] /

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADVERB?

A Funcțiile adverbelor și ale locuțiunilor adverbiale

Adverbele și locuțiunile adverbiale îndeplinesc următoarele funcții:

a) predicat nominal:

• **Evident**[1] / *că veți învăța cu plăcere.*[2] / • *E* **bine**[1] / *ce faci.*[2] /

b) predicat verbal:

• **Bineînțeles**[1] / *că vor veni.*[2] / • **Fără îndoială**[1] / *că știu deja.*[2] /

c) atribut adverbial:

• *Colegul* **din spate** *vorbește.* • *Plecarea* **pe îndelete** *e benefică.*

• *Controlul* **din când în când** *e recomandabil.*

d) complement direct (exprimat prin adverb substantivizat):

• *El învață* **românește** *cu un profesor bun.*

• *Ea știe* **grecește.** • *Ei vorbesc* **ungurește** *în casă.*

e) complement circumstanțial de loc:

• *S-au dus* **acolo / departe / peste mări și țări.**

f) complement circumstanțial de timp:

- *Au sosit* **ieri / azi / din când în când** *musafiri.*

g) complement circumstanțial de mod:

- *I-a spus* **fățiș / pe îndelete / repede** *ce simte.*

h) complement circumstanțial de cauză:

CZ

- **De aceea** *ai pierdut trenul*[1] /, **deoarece** *n-ai auzit ceasul.*[2] /

i) complement circumstanțial de scop:

PP CS

- **De aceea** *a venit*[1] /, *ca să înțeleagă bine.*[2] /

j) complement circumstanțial condițional:

CDȚ

- *Învățați*[1] /, *că* **altfel** *nu veți reuși.*[2] /

k) complement circumstanțial concesiv:

PP PP

- *El s-a operat*[1] / *și* **cu toate acestea** *nu se simte bine.*[2] /

PP PP

- *A venit*[1] / *și* **tot** *nu mi-a spus*[2] / *ce are.*[3] /

CV PP

- *Deşi s-a tratat*[1] /, **totuşi** *nu se simte bine.*[2] /

l) complement circumstanțial consecutiv:

- *Doina a slăbit* **de minune.**
- *Acum, învață* **de speriat.**

m) element predicativ suplimentar:

CV

- **Cum** *l-ați botezat?*
- **Oricum** *s-ar numi*[1] /, **tot** *ignorant este.*[2] /

B Felurile adverbelor

Vezi în acest sens cap. **Clasificarea adverbelor.**

➢ Se mai pot obține adverbe prin conversiune din:

a) substantiv:

- *A ieșit* **glonț.** • *E frumoasă* **foc.** • *Doarme* **buștean.**
- **Vara** *ne ducem la mare.* • **Toamna** *culegem via.*

b) adjectiv:

- *Andrei, Gabriel și Horia desenează* **frumos.**
- *E* **frumos** [1]/ *că spune adevărul.* [2]/
- *Pârâul curge* **lin.** • *Poemul este* **greu** *de memorat.* (c.c.m.)
- *Textul este* **dificil** *de reținut.*

c) pronumele interogativ-relativ **ce** și **cât** (cu valoare exclamativă):

- **Ce** *frumos e !*
- **Ce** *repede merge !*
- **Ce** *n-aș da !*
- **Ce-***au mai râs !*
- **Ce** *mult te-am iubit !*
- **Ce** *frumoasă fată e !*
- *De rea*[1] / **ce** *e*[2] /, *nu are amici.*[1] /
- *Merse*[1] / **ce** *merse*[2] / *și poposi.*[3] /
- **Cât** *s-a bucurat !*
- **Cât** *n-aș da !*
- **Cât** *au mai râs !*
- **Cât de** *frumoasă e !*
- **Cât de** *repede merge !*
- *De înaltă*[1] / **cât** *era*[2] /, ...
- *Stătu*[1] / **cât** *stătu*[2] / *și* **plecă.**

d) verb la participiu (vezi și cap. **Verbul**):

- **deschis** • **deslușit** • **lămurit** • **răstit** • **răgușit** • **răspicat**
- *El vorbește* **șoptit.**
- *Spune-mi* **deschis**[1] / *ce ai pe suflet.*[2] /

e) prepoziția **de** = **ca** (folosită cu valoare de prepoziție cu **Ac.**):

- *„Dă-mi pe Vidra ta* **de** *vamă !”*

f) prepoziția **la** = **circa:** • *Lâna cântărea* **la** *3 kg.*

g) conjuncția **și** (= încă = de asemenea): • *A venit* **și** *el cu noi.*

C Gradele de comparație

Sunt la fel ca ale adjectivului. (Vezi cap. **Adjectivul.**)

- *Copiii mei au învățat* **bine.**
  foarte bine.
  cel mai bine.

IV. CE SE ANALIZEAZĂ LA UN ADVERB INTEROGATIV-RELATIV?

A Funcțiile sintactice

Adverbele interogativ-relative au funcție de complement de loc, de timp și de mod:

- **Unde** *pleci?* — *Nu știu*[1] / **unde** *pleci.*[2] /
- **Când** *vii?* — *Am aflat*[1] / **când** *vii.*[2] /
- **Cum** *procedăm?* — *Nu știm*[1] / **cum** *vom proceda.*[2] /
- **Cât** *a parcurs?* — *Știm*[1] / **cât** *a parcurs.*[2] / (c.c.l.)
- **Cât** *a stat?* — *Am auzit*[1] / **cât** *a stat.*[2] / (c.c.t.)
- **Cât** *s-a bucurat.* — *Se știe*[1] / **cât** *s-a bucurat.*[2] / (c.c.m.)

B Cu / fără valoare de element de relație subordonator

a) Cu valoare de element de relație (ca adverbe sau conjuncții):

- (PP) *Am auzit*[1] / **unde** (CD) *veți locui.*[2] / (adv.)
- **Unde** (CT) *îl văzu*[1] /, *se și luă după el.*[2] / (conj.)

- (PP) *Se știe*[1] / **când** (SB) *veți pleca.*[2] / (adv.)
- **Când** (CDȚ) *m-aș lua eu după tine*[1] /, (PP) *n-aș mai termina niciodată.*[2] / (conj.)

b) Fără valoare de element de relație subordonator, pentru că e adverb interogativ sau face parte din **PP** ori din **c.d.** dezvoltat:

- **Unde**[1] / *trebuie*[2] / *să plece?*[1] /

PP CT

• **Unde** <u>vei locui</u>[1] / [<u>când</u>] <u>vei merge</u> *la examen?*[2] /

• *N-are* **unde** <u>*sta*</u>. • *N-are* **când** <u>*veni*</u>. • *N-are* **cum** <u>*rezolva*</u>.

PP CS

• *A plecat şi el* <u>*te miri*</u> <u>**unde**</u>. • **Când** <u>*vii*</u> *la mine*[1] / [<u>*să*</u>] <u>*vezi*</u> *albumele?*[2] /

➢ La celelalte adverbe şi locuţiuni adverbiale, se analizează funcţia şi felul lor: de cauză, de scop etc.

Unele adverbe de loc, de timp şi de mod introduc o serie de subordonate (vezi **CL, CT, CM, CDŢ, CV),** ca adverbe sau conjuncţii provenite din adverbe prin conversiune.

V. ORTOGRAFIA UNOR ADVERBE

Adverbul nu ridică probleme prea mari de ortografie.

➢ Să nu se confunde însă adverbele **astfel, numai, deloc, defel, altădată, decât, demult, deoparte, odată** ş.a. cu grupurile omofone corespunzătoare:

• *A apelat la* un **alt fel** de raţionament.

• **Nu mai** *vrea lapte.*

• **De cât** *timp eşti tu în România?*

➢ Adverbele derivate în **-iş** / **-âş (făţiş, chiorâş)** se deosebesc de adverbele compuse cu elementul de compunere **-şi (totuşi, iarăşi).**

➢ Adverbele compuse cu prepoziţii sudate se scriu într-un singur cuvânt:

• **acasă, alene, anevoie**

• **dedesubt, deasupra, desigur**

• **dinaintea, dincoace**

• **împotrivă, încolo, îndată, întocmai**

➢ Se scriu cu liniuţă de unire adverbele compuse şi locuţiunile adverbiale:

• **după-masa, după-amiaza, azi-dimineaţă** ş.a.

• **dis-de-dimineaţă, într-adins, de-adevărat** ş.a.

• **calea-valea, vrând-nevrând, câine-câineşte** ş.a.

• **de-a binelea, de-a dura, de-a dreptul** ş.a.

➢ Adverbul **odată** se scrie totdeauna sudat:

1) când este ***complement circumstanţial de timp*** (adverb de timp):

• *„A fost* **odată...**" • *Trăia* **odată** *în munţi...*

2) când este ***complement circumstanțial de mod*** (adverb de mod):

- *Hai* **odată !** • *Spune-mi* **odată!**
- *Să-ți fie clar,* **o dată** *pentru totdeauna!*

3) când este adverb (urmat de participiu) :

- **Odată** *plecat, nu mai ai ce căuta pe aici!*

4) în componența locuțiunii adverbiale :

- **Odată și odată** *tot vei reuși.*

5) când intră în componența locuțiunii prepoziționale cu Ac. (c.c.t. în Ac.) :

- **Odată cu** *mama, a venit și tata.*

6) când intră în componența locuțiunii conjuncționale **CZ** :

- **Odată ce** *ai învățat, vei reuși.*

➤ Forma cu blanc (**o dată**) apare în două situații:

1) când e articol nehotărât + substantiv:

- *1 Decembrie e* **o dată** *importantă.*

2) când e numeral cardinal adverbial:

- *Am repetat* **o dată** *materia.*

VI. CONVERSIUNEA ADVERBULUI

Prin acest procedeu lexico-gramatical, adverbul poate deveni:

1. ***Adverb*** ⟶	**Substantiv**
bine	**un bine, binele, la bine, acest bine**
rău	**răul, un rău**
aproape	**aproapele**

2. ***Adverb*** ⟶ **Adjectiv invariabil**

În această situație sunt 12 adverbe: *așa, astfel, altfel, asemenea, atare, aparte, aievea, anume, bine, gata, mai presus, mai prejos*.

1. **Așa** *oameni.*
2. **Astfel** *de oameni.*
3. **Altfel** *de oameni.*
4. **Asemenea** *oameni.*
5. *O* **atare** *problemă.*
6. *O situație* **aparte.**
7. *O situație* **aievea.**
8. *O* **anume** *persoană.*
9. *E un bărbat* **bine.**

10. *E un costum* **gata.**
11. **Mai presus** *ideal ca acesta, nu are.*
12. **Mai prejos** *ideal ca acesta, nu are.*

3. ***Adverb*** ⟶ **Conjuncție (locuțiune conjuncțională)**

- **Cum** *îl văzu*[1] /, **cum** *se luă după el.*[2] /
- **Când** *m-aș lua eu după tine*[1] /, *aș muri.*[2] /
- *S-a purtat ca o idioată*[1] /, **unde** *ar fi trebuit*[2] / *să -i ridice o statuie.*[3] /

4. ***Adverb*** ⟶ **Prepoziție (locuțiune prepozițională)**
(Locuțiune adverbială)

înainte	*înaintea*
înăuntru	*înăuntrul*
dedesubt	*dedesubtul*
în față	*în fața*
în spate	*în spatele*

➢ Din numeral, nu se poate obține adverb prin conversiune, deoarece la numeral intervine a treia valoare a acestuia, când însoțește verbul, și anume **valoarea adverbială:**

- *Elevii vor învăța* **înzecit.**

c.c.m.
(num. card. multiplicativ
cu val. adverbială)

➢ O situație aparte o are cuvântul **întâi**, pe care reglementările recente (*DOOM* și *Gramatica Academiei*) îl înregistrează și ca numeral ordinal, și ca adverb propriu-zis.

➢ Ca adverb, **întâi** îndeplinește funcția sintactică de complement circumstanțial de timp:

- *„A trecut* **întâi** *o boare..."*

c.c.m.

(adv. de timp)

➢ Numeralele cardinale sau ordinale adverbiale au numai funcțiile sintactice de:

1) complement circumstanțial de mod (foarte frecvent):

- *Ei au repetat* **de două ori** *teoria.*

c.c.m.
(num. card. adv. cu val. adv.)

2) atribut adverbial (foarte rar):

- *Repetarea* **de două ori** *a teoriei nu e suficientă.*
  atr. adv.
  (num. card. adv. cu val. adv.)

VII. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați adverbele și locuțiunile adverbiale / cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ „**Totdeauna** *trebuie să-ți menții intact respectul pentru tine însuți.*"

totdeauna = complement circ. de timp simplu
= adverb de timp compus

❖ „*Dragostea pentru copii se învață* **cel mai repede.**"

cel mai repede = complement circ. de mod simplu
= adverb de mod simplu
= gradul superlativ relativ

❖ „*Mila se primește* **pe gratis,** *dar pentru a fi invidiat e nevoie de muncă.*"

pe gratis = complement circ. de mod dezvoltat neanalizabil
= locuțiune adverbială de mod

❖ „*Ceea ce faci sună* **atât de urât,** *încât nu aud ce spui.*"

urât = complement circ. de mod simplu
= adverb de mod provenit din adjectiv prin conversiune
= gradul pozitiv

atât de = complement circ. de mod simplu
= adverb de mod ce însoțește adjectivul ***urât,*** cu prepoziția de legătură ***de***
= dă nuanță de superlativ expresiv adjectivului ***urât***

❖ „*Să fii inactual* **măcar** *zece minute pe zi e o artă !*"

măcar = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= semiadverb de mod de restricție
= însoțește substantivul ***minute*** cu rol de c.c.timp, formând un ***c.c.t. dezvoltat neanalizabil.***

❖ *„Se cade să înveţi* **chiar** ***şi*** *de la duşmani"*

chiar şi = fără funcţie sintactică de parte de propoziţie
= semiadverb de mod de precizare
= însoţesc substantivul ***de la duşmani***, alcătuind un complement indirect în **Ac.**, parte de propoziţie dezvoltată neanalizabilă.

❖ *„Cine stă mereu* **acasă** capătă *spirit casnic."*

acasă = complement circ. de loc simplu
= adverb de loc compus.

❖ *„De ce să exprimăm lucrurile în mod simplu,* **când** *este atât de* **uşor** *să le complicăm !?"*

când = fără funcţie sintactică de parte de propoziţie
= conjuncţie simplă subordonatoare, provenită din adverb de timp prin conversiune, cu valoare de element de relaţie subordonator
= introduce o **CZ**

uşor = nume predicativ simplu
= adverb de mod, provenit din adjectiv prin conversiune
= împreună cu verbul ***este***, copulativ, impersonal, intranzitiv, formează expresia verbală impersonală ***este...uşor***, care este element regent pentru SB ce urmează.

❖ „**Cum** *descrie* cineva un lucru, **aşa** *l-a văzut şi l-a priceput."*

cum = complement circ. de mod simplu
= adverb de mod cu valoare de element de relaţie subordonator
= introduce o **CM**

aşa = complement de mod simplu
= corelativ adverbial în **PP** al **CM**

VIII. OBSERVAȚII

➢ După unii cercetători, adverbele au uneori un statut asemănător cu cel al pronumelor, adică substituie cuvinte, sintagme sau chiar enunțuri întregi și își precizează sensul în context.

Acestea sunt **adverbe pronominale**, grupate în:

1) **adverbe demonstrative** (exprimă ideea de apropiere / de depărtare):
- *aici* / *acolo* • *aproape* /*departe* • *încoace* / *încolo* • *acum* / *atunci* ș.a.

2) **adverbe interogative** (înlocuiesc cuvintele așteptate ca răspuns):
- *unde?* • *când?* • *cum?* • *încotro?*

3) **adverbe relative** (îndeplinesc rol de relație în frază):
- *unde* • *când* • *cum* • *încotro*

4) **adverbe nehotărâte** (exprimă ideile de loc, timp, mod, în chip general, neprecis):
- *undeva* • *oriunde* • *cândva* • *oricând* • *cumva* • *oricum*

5) **adverbe negative** (neagă circumstanțele de loc, timp, mod):
- *niciunde* • *nicăieri* • *nicicând* • *niciodată* • *nicicum* • *nicicât* ș.a.

➢ Subordonate introduse prin **încotro**:

SB • *Nu se știe*[1] / *încotro* *a plecat.*[2] /

PR • *Întrebarea e*[1] / *încotro* *a plecat.*[2] /

AT • *La întrebarea*[1] / *încotro* *a plecat*[2] / *nu mi-a răspuns.*[1] /

CD • *Tu ai văzut*[1] / *încotro* *a plecat.*[2] /

CI • *Nu și-a adus aminte*[1] / *încotro* *a plecat.*[2] /

CL • *El a plecat*[1] / *încotro* *a văzut cu ochii.*[2] /

➢ Adverbele care ajută la formarea gradelor de comparație n-au funcție sintactică și sunt doar **instrumente gramaticale:** ***mai***, ***puțin***, ***foarte***, ***tare***, ***prea.***

➢ Unele adverbe, cu prepoziția de legătură **de**, sunt, de asemenea, instrumente gramaticale, fără funcție sintactică, și ajută la formarea gradului superlativ absolut:

• *Copilul este* **nespus de** *inteligent.*
teribil de
deosebit de
extraordinar de

fantastic de
alarmant de
obsesiv de

- *Detergentul face rufele* **impecabil de curate.**

➢ Spre deosebire de acestea, există unele **adverbe de mod** cu prepoziția de legătură **de** care au funcție sintactică, fiind **c.c.m.** ale unor adjective sau adverbe, nicidecum nu formează superlativul absolut al adjectivului sau al adverbului care este la gradul pozitiv:

- **Cât de** *istet este Andrei !*
- **Cât** *ar fi* **de** *istet*[1] / *trebuie*[2] / *să învețe bine.*[3] /

- **Cât de** *repede înțelege Horia !*
- **Cât** *ar înțelege* **de** *repede*[1] /, *tot trebuie*[2] / *să învețe.*[3] /

- **Oricât** *ar fi* **de** *bun Gabriel*[1] /, *tot trebuie instruit.*[2] /
- **Oricât de** *bun ar fi*[1] /, *copilul tot trebuie strunit.*[2] /
- **Oricât de** *repede ar alerga*[1] /, *eu tot îl ajung.*[2] /
- **Oricât** *ar alerga* **de** *repede*[1] /, *eu tot îl ajung.*[2] /

- **Așa de** *vesel era !*
- **Așa de** *repede alerga !*

- **Atât de** *bună este mama!*
- **Atât de** *mult s-a bucurat!*

- *Copilul este* **destul de** *istet.*
- *Sportivul aleargă* **destul de** *repede.*

- *Tânărul este* **suficient de** *înalt.*
- *Nou-născutul a mâncat* **suficient de** *mult.*

- **Îndeajuns de** *mult a mâncat astăzi.*
- *El e* **îndeajuns de** *dulce.*

➢ În exemplele de mai înainte, rețineți:
1) **cât de, oricât de** pot fi dislocate: **cât...de; oricât...de;**
2) aceste adverbe + prepoziția **de** stau numai lângă **adjective** sau lângă **adverbe;**
3) nu se subliniază în predicatul nominal sau în c.c.m., ci se iau separat, dând doar nuanță de superlativ expresiv adjectivului sau adverbului care este la gradul pozitiv.

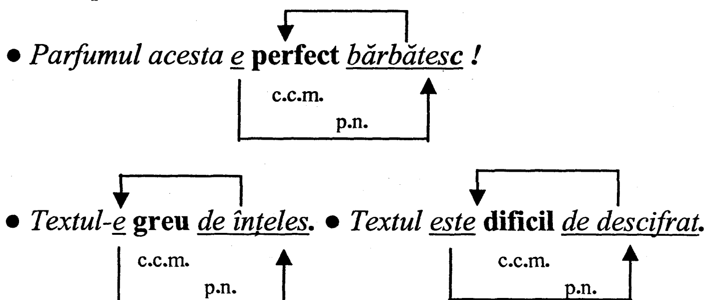
➢ Fiți atenți la următorul exemplu:

- *El era trist,* **deosebit de** *trist și* **fără motiv.**

În acest enunț, numele predicativ multiplu, exprimat prin adjectivul *trist*, este la ***gradul pozitiv*** (era trist) și (**fără motiv** √trist) și la ***gradul superlativ absolut*** (**deosebit de** *trist*).

Diferența între **deosebit de** și **fără motiv** este că prima structură ***n-are funcție sintactică***, pe când **fără motiv** √trist este o locuțiune adverbială cu rol de ***c.c.m.*** al adjectivului eliptic √trist, cu funcție de ***n.p.***

➢ Nu uitați exemplele de acest gen, deoarece ***adverbul provenit din adjectiv prin conversiune*** și devenit ***c.c.m.*** al adjectivului sau al unui verb este deosebit de folosit în româna contemporană, de la reclamele de la televizor până la vorbirea curentă:

➢ De asemenea, există și fenomenul invers, și anume ca adverbul să se adjectivizeze, deci să capete valoare adjectivală:

• *Nu pot crede*[1] / *că* *mai este* **așa**[2] /, *el e* **altfel** *acum !*[3] /

(adică **generos, onest, bun**)

• *Colegul său e* **nu știu cum** *la cap !* • *El e bărbat* **bine** !

➢ Și atunci se pune întrebarea: ***mai există adverbe care nu au valoare adjectivală*** sau care ***n-au trecut prin conversiune,*** rămânând adverbe când au funcție de nume predicativ?

Da, în două situații:

1) netrecute prin conversiune (vezi **Numele predicativ**):

• **Cum** *e sora ta ?* • *Eu știu*[1] / **cum** *e sora ta.*[2] /

• **Oricum** *ar fi*[1] /, *eu tot o cumpăr.*[2] /

• *E* **bine**[1] / *să* *înveți zi de zi.*[2] /

• *De rea*[1] / **ce** *este*[2] /, *n-are nici un amic.*[1] /

• **Așa**-*i*[1] / *că* *are dreptate?*[2] / • *E* **altfel**[1] / *să* *te ajute părinții.*[2] /

• *Era* **gata**[2] / [să] *cazi.*[2] /
n.p.
(adv. de mod)

2) trecute prin conversiune, iar **SB** e introdusă prin **că/să:**

• *E* **frumos**[1] / [să] *oferim flori.*[2] / • *E* **normal**[1] / [să]*-ți ajuți copiii.*[2] /

• *Pare* **evident**[1] / [că] *nu știe teorie.*[2] / • **Evident**[1] / [că] *minte.*[2] /
n.p. (adv. de mod) — n.p. (adv. de mod)

➤ Dacă **SB** este introdusă prin pronume relative, adjectivul rămâne tot adjectiv cu rol de **n.p.** al unei expresii verbale impersonale care cere o **SB:**

• *E* **frumos**[2] / [ce] *e frumos.*[2] / • *E* ***simplu***[1] / [ce]*-ai făcut.*[2] /
(crema sau blatul)

➤ Cu privire la ideea de ***valoare gramaticală***, există adverbe care:

1) sunt adverbe de loc, dar au valoare temporală:

• **Până aici** *te-am înțeles* /, [**dar**] **de aici înainte...**
c.c.t. — c.c.t.

2) sunt adverbe de mod sau de timp, dar capătă valoare condițională, temporală, în contexte adecvate:

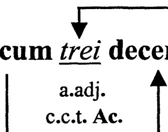
PP — PP
• *Învață*[1] /, **altfel** *nu se mai poate.*[2] /
c.c.cdț.

CDȚ — PP
• [*Dacă*] *ai ști să te porți*[1] /, **atunci** *lumea te-ar respecta.*[2] /
c.c.cdț.

CT — PP
• [*Cum*] *îl văzu*[1] /, **cum** *se luă după el.*[2] /
c.c.t.

3) **acum** este adverb de timp și capătă valoare de prepoziție cu **Ac.**, deoarece are și serie sinonimică, și antonimică:

• **Acum** *trei* **decenii,** *țara noastră arăta altfel.*

- **acum ... decenii** = **înainte cu... decenii**
  = **în urmă cu... decenii**
  = **cu... decenii în urmă**

- **acum ... decenii** ≠ **peste... decenii**
  ≠ **după... decenii**

IX. ADVERBUL – ELEMENT REGENT

Adverbul poate fi element regent:

a) pentru o **SB:**

- **Bineînțeles**[1] / | *că* | ***vor veni.***[2] /
- **Aproape**[1] / | *că* | ***începuse*** *ploaia.*[2] /

b) pentru un complement indirect (adverbul trebuie să aibă neapărat un grad de comparație):

- *El a plecat* **foarte departe** ***de casă.***
- *Băiatul meu stă* **mai aproape** ***de noi*** *decât fata.*

c) pentru un complement circumstanțial de loc sau o **CL:**

- **Sus,** ***la mansardă*** *avem multe cărți.*
- **Acolo,** ***sus*** *este dicționarul.*
- **Aici**[1] /, | *unde* | *mi-e bine*[2] /, *voi locui.*[1] /

d) pentru un complement circumstanțial de timp sau o **CT:**

- **Mâine dimineață,** ***devreme*** *vom pleca la gară.*
- **Dimineața**[1] /, | *când* | *ne sculăm*[2] / *facem un duș.*[1] /

e) pentru un complement circumstanțial de mod comparativ sau o **CMC:**

- *Andrei aleargă* **mai repede** ***decât Horia.***
- *Gabriel desenează* **mai frumos**[1] / | *decât* | *desenează alți copii.*[2] /

f) pentru un complement circumstanțial de cauză sau o **CZ:**

- *Dan vorbește* **șoptit din cauza operației.**
- *El vorbește* **șoptit**[1] /, | *din cauză că* | *s-a operat.*[2] /

g) pentru un complement de scop sau o **CS:**

- *Profesorul vorbește* **răspicat** ***în folosul elevilor.***
- *El vorbește* **răspicat**[1] / *ca să fie înțeles de elevi.*[2]/

h) pentru un complement concesiv sau o **CV:**

- *Copilul vorbea* **bâlbâit** ***în ciuda orelor*** *de logopedie.*
- *El vorbea* ***bâlbâit***[1] /, *deşi luase ore de logopedie.*[2]/

i) pentru o **CNS** şi, mai rar, pentru un complement consecutiv:

- *Bătrânul vorbea* **prea şoptit**[1] /, *ca să poată fi auzit.*[2]/
- *El vorbea prea şoptit pentru a putea fi auzit.*

Aşa cum v-am prevenit la substantiv, cred că ați observat şi voi că trei părți de vorbire sunt cu mult mai bogate în *feluri* şi *exemple* decât le-a fost „dat" de la început !

Acestea sunt: *Substantivul, Adjectivul* şi *Adverbul,* care, prin diferite „subterfugii" (conversiune, derivare, valoare sau prin procedee pur sintactice, cum este «topica»), reuşesc să-şi îmbogățească simțitor clasa.

De aceea, aceste părți de vorbire trebuie privite sub două aspecte:

1) ce li s-a „dat" de la început;

2) ce au „obținut" prin procedeele amintite mai sus.

Dacă veți gândi aşa, veți repera cu uşurință toate *substantivele, adjectivele* şi *adverbele* care se cer selectate dintr-un text dat şi ale căror forme nu sunt toate „absolute", ci şi provenite din altceva, prin diferite procedee: prin conversiune, prin derivare ori învestite cu ideea de valoare sau cu statutul lor în funcție de topică.

PREPOZIȚIA

I. DEFINIȚIE

Prepoziția (prep.) este partea de vorbire neflexibilă care leagă părți de propoziție între ele în cadrul propoziției, după cum urmează:

a) leagă un substantiv de atributele lui:
- *ceas **cu** cuc, carte **de** chimie, ieşirea **din** gardă*
- *plecarea **la** Cluj, intrarea **în** pod, plecarea **spre** Timişoara*

b) leagă un pronume de atributele lui:
- *unul **de** jos, oricare **dintre** voi, altul **de** sus*
- *acesta **din** pat, acela **de** acolo, unul **dintre** aceia*

c) leagă un numeral cu valoare substantivală de atributele lui:
- *primul **de la** catalog, două **dintre** ele, cei trei **de la** geam*
- *amândouă **de** acolo, cei trei **din** grupă*

d) leagă un verb de complementele lui:
- *pleacă **la** mama, vine **de la** gară, intră **în** cofetărie*
- *au răbdat **de** foame, au plecat **de** frică, sar **în** sus*

e) leagă un adjectiv de complementele lui:
- *sigur **de** reuşită, mândru **de** părinți, demn **de** încredere*
- *bucuros **de** succes, menit **la** bucurii, plin **de** mere*
- *victorioase **la** olimpiadă, victorioasă la Montreal*

f) leagă un adverb de un nume predicativ sau de un complement al său:
- *aşa **de** frumos, atât **de** drag, suficient **de** isteț*
- *atât **de** repede, îndeajuns **de** iute, aşa **de** târziu*

g) leagă un verb copulativ de numele predicativ:
- *e **de** vişine, e **de la** mama, pare **de** omăt*

II. CLASIFICAREA PREPOZIȚIILOR

➢ Din punctul de vedere al formei, prepozițiile sunt:

1) **simple**, alcătuite dintr-un singur element:
   - ***a, cu, de, la, în, pe, din, prin, spre, sub, fără, către, contra*** etc.

2) **compuse**, alcătuite din două sau mai multe prepoziții:
   - ***de la, de pe, pe la, de prin, pe sub, fără de, de pe la, de pe lângă;***
   - ***dinspre, înspre, despre, dintre*** (din + între)
   - ***de-a***

3) **locuțiuni prepoziționale**, adică grupuri de două sau mai multe cuvinte care prezintă unitate de sens, cu rolul și valoarea morfologică a unei prepoziții:
   - ***în fața, în spatele, din cauza, în ciuda, în urma*** etc.
   - ***înainte de, dincolo de, în decurs de, din cauză de*** etc.

➢ Din punctual de vedere al semnificației lexicale, prepozițiile sunt:

1) **locale:**
   - *către* **Paris,** *dinspre* **munte**, *lângă* **poștă**, *pe la* **magazine**

2) **temporale:**
   - *spre* **seară**, *pe la* **patru,** *după* **luni de zile,** *înainte* **cu un an,** *până* **la trei** etc.

3) **modale:**
   - *fără* **violență**, *cu mult* **tact**, *ca* **zăpada**, *cât* **casa** etc.

4) **cauzale:**
   - *de* **foame**, *din cauza* **colegului**, *pentru* **a nu fi fost serios** etc.

5) **finale (de scop):**
   - *de* **scris**, *pentru* **scuturat**, *din* **cerșit**, *de la* **băut**, *spre* **binele lui** etc.

6) **sociative:**
- ***cu*** **el,** ***împreună cu*** **alții,** ***laolaltă cu*** **ceilalți** etc.

7) **instrumentale:**
- ***cu*** **pixul,** ***din*** **caval,** ***la*** **pian**

➢ Din punctul de vedere al semnificației lexicale și al cazurilor cu care se folosesc, prepozițiile sunt:

1) prepoziții și locuțiuni prepoziționale **cu cazul G.:**,
- ***asupra, contra, împotriva***
- ***înaintea, dinaintea, împrejurul, dinăuntrul, înapoia*** etc.
- ***deasupra***
- ***în fața, în dosul, în spatele, la mijlocul, în centrul*** etc.
- ***în vremea, pe vremea, în timpul, din timpul*** etc.
- ***din cauza, din pricina***
- ***în vederea, în folosul, în favoarea, în defavoarea, în detrimentul, în paguba***
- ***în ciuda, în pofida***
- ***în numele, la adresa, cu excepția, în afara*** etc.

2) prepoziții **cu cazul D.**, caz care nu are și locuțiuni prepoziționale proprii, ci „împrumutate":
- ***datorită, grație, mulțumită***
- ***conform, potrivit, contrar***
- ***asemenea (asemeni), aidoma, așijderea***

3) prepoziții și locuțiuni prepoziționale **cu cazul Ac.:**
- ***a, cu, de, la, în, pe, din, prin, spre, sub, către, fără***
- ***de la, de pe, de prin, de peste, de pe la, de pe lângă***
- ***despre, dinspre, înspre; decât, ca, cât***
- ***de-a***
- ***dincolo de, în decurs de, în conformitate cu, din cauză de***

Locuțiunile prepoziționale cu cazul Ac. sunt:

a) **de loc:**
- ***aproape de, departe de, dincolo de, dincoace de***

• ***peste drum de, de din vale de, de din deal de***
• ***vizavi de, față-n față cu, alături de, înainte de***[1]

b) **de timp:**
• ***pe timp de, în timp de, din timp de, în jur de***
• ***pe vreme de, în vreme de, din vreme de***
• ***în curs de, începând cu***
• ***în urmă cu (cu .... în urmă), înainte de***[2]

c) **de mod:**
• ***conform cu, în conformitate cu***
• ***relativ la, cu referire la, referitor la***
• ***comparativ cu, în comparație cu***
• ***privitor la, cu privire la***

d) **din cauză:**
• ***din cauză de, din pricină de***

e) **de scop:**
• ***în scop de***

f) **concesive:**
• ***cu tot, cu toată, cu toți, cu toate***

g) **element predicativ suplimentar:**
• ***în calitate de, în chip de***

➢ Unele prepoziții și locuțiuni prepoziționale au dublă întrebuințare, în funcție de context:

în locul

a) **c.c.l.:**
• *Paul s-a așezat* ***în locul*** *lui Bubu.*

b) **c.c.cdț.** (topică fixă):
• **În locul** *lui Radu, eu te-aș fi ajutat.*

înaintea

a) **c.c.l.:**
• *A crescut un brad* **înaintea** *intrării.*

b) **c.c.t:**
• **Înaintea** *examenului, repetăm teoria gramaticală.*

în jurul

a) **c.c.l.:**
- *Nepoții se adună* **în jurul** *bunicii* /1/ *ca să le deseneze.* /2/

b) **c.c.t:**
- **În jurul** *sărbătorilor, luăm vacanță.*

înainte de

a) **c.c.l.:**
- **Înainte de** *blocul tău, este o școală.*

b) **c.c.t:**
- **Înainte de** *examen, recapitulăm teoria gramaticală.*

pe parcursul

a) **c.c.l.:**
- **Pe parcursul** *traseului, oamenii îl așteptau cu stegulețe.*

b) **c.c.t:**
- **Pe parcursul** *admiterii, nu beți coca-cola!*

➢ Prepoziția **deasupra** și locuțiunile prepoziționale **din/la/de la dreapta** și **din/la/de la stânga** își definesc statutul numai în context:

- *Am pus dicționarul* **deasupra.**

  c.c.l.

  (adv. de loc)
- *Am pus dicționarul* **deasupra** *albumului.*

  c.c.l. G.

  (prep. cu **G.**)

- **La dreapta,** *se află blocul nostru.*

  c.c.l.

  (locuț. adv.)
- **La dreapta** *școlii, se află blocul nostru.*

  c.c.l. G.

  (locuț. prep. cu **G.**)

➢ Prepoziția **a** este marcă a infinitivului, nu articol posesiv, ea apărând în toate contextele, cu excepția infinitivului aflat în relație cu

verbul **a putea** sau în **construcții infinitivale** relative, cu funcție de **sb. dezvoltat** sau de **c.d. dezv.:**

A. • *S-au înțeles fără* **a** *se certa.* • *A călătorit fără* **a** *lua bilet.*
• *Studenții se pregătesc pentru* **a** *lua examenele.*
• *E prea bătrân pentru* **a** *urca muntele.*

B. • *Corina și Cosmin puteau studia și douăsprezece ore pe zi. (***a** studia)
• *Noi ne putem duce cu trenul. (***a** se duce)
• *Se putea întâmpla orice. (***a** se întâmpla)

C. • *Nu-i* **cine** *conduce.* • *N-are* **cine** *veni.* (sb. dezv.)
• *N-are* **unde** *sta.* • *N-are* **de ce** *pleca.* (c.d. dezv.)

➢ Prepoziția **a** ajută la declinarea unor cuvinte care n-au cazul **G.**; cu ajutorul ei, cazul **Ac.** capătă sens de G. sau valoare de **G.**, procedeul fiind **analitic:**

• *Temele* **a** *trei sunt corecte.*

atr.prep.

(în Ac. cu sens de G.)

CZ

• *N-au venit* [1]/ *din cauza* **a** *ceea ce* | *s-a întâmplat.* [2]/

sb. în Ac. cu sens de G.

➢ Prepoziția **a** se confundă, uneori, cu articolul posesiv genitival **a:**

• *Autor* **a** *peste zece* ***manuale****, dl X este arhicunoscut.*
• *Părerea* **a** *anumiți* ***profesori*** *trebuie ascultată.*
• *Exemplul* **a** *numeroși* ***elevi*** *trebuie urmat.*
• *Ideile* **a** *diferite* ***colege*** *nu ne-au ajutat.*

atr.subst.dezv. în Ac.

(cu sens de G.)

• *Reprezentanți* **a** *opt* ***state*** *s-au întâlnit la Helsinki.*
• *El este autor* **a** *două* ***cărți*** *extraordinare.*

atr.subst.dezv.

(în Ac. cu sens de G.)

} **a = prepoziție,** nu articol posesiv

➢ Se știe că la **D. nu există locuțiuni prepoziționale**, dar, dacă, din rațiuni lexico-gramaticale, e nevoie de acest caz, atunci se apelează la

locuțiunile prepoziționale şi la prepozițiile cazului G., urmate de formele neaccentuate ale pronumelui personal în cazul **D. posesiv:**

- **Din cauza**-*ți* *au pierdut trenul.*

  *c.c.cz. în **D.** pos.*

  (excepție de la G.)

- **În folosu**-*i se face recapitularea.*

  *c.c.s. în **D.** pos.*

  *(excepție de la **G.**)*

- *Lupta* **împotrivă**-*i a fost de lungă durată.*

  atr. pron. prep.

  *(în **D.** pos. excepție de la **G.**)*

- *„***Deasupră**-*mi cerul sfânt...”.*

  *c.c.l. în **D.** pos.*

  *(excepție de la **G.**)*

➢ În alte situații, prepozițiile şi locuțiunile prepoziționale cu cazul **G.** se pot folosi şi cu cazul **Ac.**, şi anume când sunt urmate de adjective pronominale posesive:

- **Din cauza** *ta, am pierdut trenul.*

  *c.c.cz. în **Ac.***

  *(adj. pron. pos. în **Ac.**,*
  *excepție de la **G.**)*

- **În folosul** *tău, se face recapitularea.*

  *c.c.s. în **Ac.**,*

  *(adj. pron. pos. în **Ac.**,*
  *excepție de la **G.**)*

- *Lupta* **împotriva** *sa a fost de lungă durată.*

  atr. pron. prep.

  *(adj. pron. pos. în **Ac.***
  *excepție de la **G.**)*

- *„***Deasupra** *mea, cerul sfânt să-şi scuture creanga.”*

  *c.c.l. în **Ac.***

  *(adj. pos. în **Ac.**,*
  *excepție de la **G.**)*

➢ De reținut că formele articulate ale prepozițiilor sau ale locuțiunilor prepoziționale cu cazul **G.** pot apărea și în variante nearticulate:

- **În juru**-*mi* *s-au adunat nepoții.*
- **Deasupră**-*mi* *locuiește familia Popescu.*
- *A venit* **asupră**-*ți* *cu fel de fel de injurii.*

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA O PREPOZIȚIE?

1. Funcția sintactică

Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale **nu au funcție sintactică de parte de propoziție;** de aceea, când se face analiza, se va spune sau se va scrie **fără funcție sintactică de parte de propoziție.**

2. Felul

În analiză trebuie specificat neapărat felul prepozițiilor:
simple – compuse – locuțiuni prepoziționale.

3. În ce privește **cazul,** se menționează:
– cazul cu care se folosește
– dacă este excepție de la **G.**
– dacă e cu sens de **G.** ori **D.**
– la ce parte de propoziție ajută să se formeze sau ce parte de propoziție introduc.

IV. ORTOGRAFIA UNOR PREPOZIȚII

- Este corect **dedesubtul**, nu **dedesuptul.**
- Este corect **așijderea**, nu **așișderea.**
- Se renunță la articolul posesiv genitival, din moment ce există desinența –or a cazului **G.**:

- **Înaintea a** *multor* **tineri** *stau sarcini dificile.* – Greșit
- **Înaintea** *multor* **tineri**... – Corect

- Se renunță la articolul posesiv-genitival, deoarece prepoziția cere **D.**:

- **Datorită muncii** *și a* **seriozității** *a reușit în viață.* – Greșit
- **Datorită muncii** *și* **seriozității**... – Corect

◆ Prepozițiile **întru, dintru, printru** apar uneori şi sub forma: **într-, dintr-, printr-,** în următoarele situații:

a) când urmează o vocală:
   - **într**-adins, **dintr**-acolo;

b) când urmează un substantiv articulat cu articol nehotărât:
   - **într**-o clasă, **dintr**-o sală, **printr**-o metodă;
   - **într**-un oraş, **dintr**-un vas, **printr**-un parc.

➢ Sunt situații când, în funcție de tempo, unele prepoziții apar ca variante, urmate de **cratimă**, apărând deci fenomenul de eliziune facultativă, nu obligatorie, ca în exemplele de mai sus:

- **după** aceea, **fără** a clipi, **până** aici;
- **dup**-aceea, **făr-a** clipi, **pân**-aici.

➢ Nu se acceptă variantele neliterare:

- ***dă, pă; di, pi; pin, pân***;
- ***cătră; subt; dupe.***

➢ Sunt corecte ambele variante:

- ***asupra-mi/ asupră-mi***
- ***deasupra-ți/ deasupră-ți***
- ***înaintea-mi/ înainte-mi***
- ***împotriva-ți/ împotrivă-ți***

V. CONVERSIUNEA

Prepoziție ⟶ **Substantiv**

- „**Sub**" e şi prefix.
- *Acest* **după** *e, în realitate, un* **de pe**.

Prepoziția ⟶ **Adjectiv**

- *Au mâncat* **la** *mere* (= multe).

Prepoziție ⟶ **Adverb**

- *Cântărea* **la 30** *ml.*.

Prepoziție ⟶ **Conjuncție**

PP CT

- *A luat un pepsi* [1]/ ***până*** *a venit trenul.*[2]

VI. MODEL DE ANALIZĂ

Analizați prepozițiile / cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ *„Prejudecățile nu le putem înfrânge decât* **cu** *îndrăzneală."*

cu = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= prepoziție simplă cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea complementului indirect în **Ac.** (instrumental)

❖ *„Copiii sunt protejați* **de** *grația divină."*

de (grația) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= prepoziție simplă cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea complementului de agent în **Ac.**

❖ *„Biblia, citită* **în** *cheie cosmică, nu este o idee nouă* **sub** *soare!"*

în (cheie cosmică) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= prepoziție simplă cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea complementului de mod în **Ac.**

sub (soare) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= prepoziție simplă cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea complementului circumstanțial de loc în **Ac.** (termen regent adjectivul *nouă*)

❖ *„Când îți dorești ceva, trebuie să lupți chiar* **împotrivă-**ți!"

împotrivă-(ți) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= prepoziție simplă cu cazul **G.**
= ajută la formarea complementului indirect în **D.** posesiv (excepție de la **G.**)

❖ *„Nimeni nu va reuși să ducă* **împreună cu** *el minciunile în Templu!"*

împreună cu (el) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= locuțiune prepozițională cu cazul **Ac.**
= ajută la formarea complementului indirect (sociativ) *împreună cu el*

❖ *„Nu pot să lovesc pe cineva care e deja la pământ,* **în fața** *mea!"*

în fața (mea) = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= locuțiune prepozițională cu cazul **G.**
= ajută la formarea complementului circumstanțial de loc în **Ac.** (excepție de la **G.**)

VII. OBSERVAȚII

➢ Pentru a verifica dacă o prepoziție / locuțiune prepozițională este cu cazul **Ac.**, se alătură formele pronumelor personale sau reflexive în cazul **Ac.**:

- **cu** *mine*, **cu** *tine*, **cu** *sine*
- **pentru** *mine*, **despre** *tine*, **pentru** *sine*
- **alături de** *mine*, **față-n față cu** *tine*

➢ Pentru a verifica dacă o prepoziție este cu cazul **D.**, se alătură formele accentuate ale pronumelor personale în **D.** sau ale pronumelui reflexiv în **D.**:

- **datorită** *ție*, **grație** *mie*, **mulțumită** *lor*
- **datorită** *sie*

➢ Există situații rarisime când un elev nu știe ***dacă o sintagmă poate fi considerată locuțiune prepozițională cu cazul G. sau dacă are valoare de sine stătătoare,*** fiind parte de propoziție independentă; de exemplu:

- *În lunca Jiului, au crescut multe sălcii.*
- **În adâncul** Jiului, *trăiesc mulți pești.*

- *Casa* [1]/ *pe burlanul* | *căreia* | *s-a urcat iedera* [2]/ *e veche.*[1]/
- *Casa* [1]/ | **în exteriorul** *căreia* | *a crescut iedera* [2]/ *e veche.*[1]/

În aceste exemple este clar că **pluralul logic** nu apare la ***în adâncurile** sau ***în exterioarele** și atunci, regula este următoarea:

| prepoziție + substantiv + articol hotărât |

1) Dacă are plural gramatical și plural logic, substantivul este sigur parte de propoziție; de exemplu: **în luncile** Jiului, unde **în luncile** este **complement de loc**, pentru că are plural gramatical – **o luncă, două lunci** – și are plural logic, adică Jiul, de la izvor până la vărsarea în

Dunăre, are o sumedenie de **lunci**; în acest caz, **Jiului** este ***atribut substantival genitival.***

Alte exemple în care se observă că urmează atribut substantival în **G.**:

- **pe burlanul** *casei,* **pe peretele** *clădirii*, **sub uşa** *casei* etc.

c.c.l. a.s.**G.** c.c.l. a.s.**G.** c.c.l. a.s.**G.**

2) Dacă substantivul are plural gramatical, dar nu are plural logic, înseamnă că ***există o locuţiune prepoziţională*** care se ia împreună cu substantivul, pronumele, adjectivul posesiv ori numeralul cu valoare substantivală:

- **în faţa** *casei,* **în dreptul** *şcolii,* **la stânga** *lui;*
- **pe vremea** *voastră,* **din cauza** *celor dintâi.*

Alte exemple (vezi toate complementele de la **Sintaxa propoziţiei**):

- **La adresa** *ta, n-am ce să spun.*
- **În numele** *dreptăţii, cerem daune morale.*
- **Pe socoteala** *ta, vei pleca.*
- *Au venit toţi,* **cu excepţia** *lui Dan.*
- **în cinstea, din partea, cu excepţia, în urma, în onoarea** ş.a.

➢ Deşi tendinţa este ca unele dintre locuţiunile consacrate să devină, prin ele însele, părţi de propoziţie urmate de atribut substantival sau pronominal în **G.**

(vezi **în scopul** = c.c. scop în **Ac.** + **atribut** = **în scopul** *elevului),*

c.c.s. **Ac.** atr.subst. **G.**

totuşi, nu e posibil ca româna literară contemporană să accepte enunţuri de tipul:

* **din părţile** lui, ***la adresele** ei, ***cu excepţiile** lui ş.a.m.d.

➢ Cu siguranţă că acestea au fost, sunt şi vor fi ***locuţiuni prepoziţionale care cer G.***, dar şi **Ac.** ori **D. posesiv**, în funcţie de determinant:

- **La adresa** *ei, n-am* / ce *să reproşez.* (sau c. ind.)

c. de relaţie **G.**

- **La adresa-***ţi, n-am* / ce *să reproşez.* (sau c. ind.)

c. de relaţie în **D. pos.**

(excepţie de la **G.**)

• **La adresa** *ta, n-am ce spune.* (sau c. ind.)

c. de rel. (c.i.)

(în **Ac.**, excepție de la **G.**)

➢ O situație inedită apare și în cazul prepozițiilor **contra** și **de pe / după**:

Prepoziția **contra** se folosește frecvent cu cazul **G.**

• *Am luptat* **contra** *turcilor sute de ani.*

• *Nu te pune* **contra** *nimănui!*

c.i. în **G.**

Ea se construiește uneori și cu cazul **Ac.** când este urmată de numeral sau când apare în limbajul specializat:

• *La tenis se luptă și doi* **contra** *doi.*

• *Cursa a fost* **contra** *cronometru.*

• *A luat produsele* **contra** *cost.*

Prepoziția compusă **de pe** și cea simplă **după** depind și ele de ceea ce vrem să comunicăm:

• *Ia cartea* **de pe** *bancă!*

• *Copiați* **de pe** *tablă!*

• *Vecinii* **de pe** *strada mea sunt buni.*

• *Un obicei* **de pe** *la noi este* [1]/ să *fii sorcovit.* [2]/

• **De pe** *atunci îi plăcea* [1]/ să *deseneze.* [2]/

• *Ia mâna* **de pe** *globuri!*

• *S-a luat* **după** *Radu* [1]/ *și a greșit.* [2]/

• *A predat și* **după** *tehnici structuraliste.*

• *Au plecat* **după** *el* [1]/ să *-l caute.* [2]/

• *Nu putem sta* **după** *program.*

Disociați:

• *L-ai luat pe Grivei* **după** *tine?*

• *Ia lăbuța* **de pe** *mine, Grivei!*

➢ Unele prepoziții au valoare morfologică adverbială:

• *S-au adunat* **peste** *două mii de oameni.* (= **mai mult de...**)

• *Cântărea* **la** *cincizeci de grame.* (= **circa**)

➢ Unele prepoziții provin din:

a) adverbe:

- *Aerul mirosea a fân,* **asemenea** *mirosea și părul ei.*
- *A crescut* **asemeni** *tatălui său.*
- *Au procedat* **așijderea** *colegilor.*
- *Copii sunt* **aidoma** *părinților.*
- *Ședea* **înaintea** *ușii.*
- *Ședea* **îndărătul** *ușii.*
- *Ședea* **dinaintea** *ușii.*
- *Erau* **împrejurul** *casei.*

b) substantive:

- **Mulțumită** *tratamentului, i-a scăzut tensiunea.*
- **Grație** *învățăturii, a ajuns om.* (c.c.cz., cauza unui efect pozitiv)

c) adjective:

- **Conform** *orarului, vinerea sunt liberi.*
- **Contrar** *așteptărilor, ei tot au plecat.*

d) verbe:

- **Datorită** *efortului, a luat pe prima listă la Drept.*
- **Datorită** *bunului simț, Ana-Maria ne-a ajutat.*

 Unii cercetători consideră că prepoziția **mulțumită** provine din verb la participiu. Această soluție mi se pare acceptabilă deoarece, pentru a proveni din substantiv, ar avea nevoie să treacă de două ori prin fenomenul de conversiune: o dată din verb în participiu și a doua oară din participiu în substantiv:

- *a mulțumi* – verb
- *mulțumit, -ă, -i, -e* (participiu adjectival)
- *mulțumitul ≠ nemulțumitul* (substantiv conversionat de două ori)
- *mulțumită* – prep. cu **D.**

CONJUNCȚIA

I. DEFINIȚIE

Conjuncția (conj.) este partea de vorbire neflexibilă care leagă cuvinte de același fel în propoziție și propoziții de același fel în frază, precum și subordonata de regenta ei.

Pentru a putea fi înțeleasă, conjuncția trebuie analizată ***la nivelul propoziției*** și ***la nivelul frazei***.

A. În propoziție, conjuncția leagă:

1) **părți de propoziție de același fel:**

- 2 subiecte • *Andrei, Gabriel* **și** *Horia sunt bine crescuți.*
- 2 n.p. • *Mama este blândă* **și** *generoasă.*
- 2 atr. • *Elevul harnic* **și** *serios este apreciat.*
- 2 compl. • *Noi vom pleca la mare* **și** *la munte.*
  • *Din cauza ploii* **și** *a furtunii, ei n-au plecat.*

2) **uneori, leagă și părți de propoziție diferite:**

• *Vino aici, acum* **și** *repede.*

c.c.t. c.c.m.

➢ Statutul conjuncției **și** îl au și **dar**, și **sau**:

• *E frumos,* **dar** *prost.* (avem o singură propoziție)

• *Popescu* **sau** *nu știu cine te-a sunat.* (avem o propoziție)

B. În frază, conjuncția leagă:

1) **două propoziții de același fel:**

- 2 PP • *Copiii dorm* [1]/ **și** *se joacă în camera lor.* [2]/ (PP, PP)
- 2 SB • *E greu* [1]/ *să scrii* [2]/ **și** *să ai grijă de un bătrân.* [3]/
- 2 CD • *Dacă te-am bătut* [1]/ **și** *te-am certat* [2] / *am făcut-o* [3]/, *că te iubesc.* [4]/

◆ 2 CZ • *N-au venit* [1]/, *pentru că* *ploua* [2] / **și** *era frig.* [2]/

Și tot așa se pot da exemple cu celelalte subordonate.

2) **uneori, leagă partea de propoziție de subordonata corespunzătoare:**

◆ **sb. – SB** • *Au venit Maria* [1]/ **și** *ceea ce* *a mai rămas din grupul lor.* [2]/ (sb. – SB)

◆ **n.p. – PR** • *El va deveni informatician* [1]/ **și** *ceea ce* *a dorit bunica.* [2]/ (n.p. – PR)

◆ **c.d. – CD** • *Elevii au învățat teoria* [1]/ **și** *ce* *le-a mai spus profesorul.* [2]/ (c.d. – CD)

◆ **c.i. – CI** • *Periodic îi scriu Anei-Maria* [1]/ **și** *cui* *mai merită.* [2]/ (c.i. – CI)

◆ **c.ag. – CA** • *Temele sunt scrise de Gabi* [1]/ **și** *de cine* *a învățat.* [2]/ (c.ag. – CA)

◆ **c.c.l. – CL** • *Plecăm la parc* [1]/ **și** *unde* *e răcoare.* [2]/ (c.c.l. – CL)

◆ **c.c.t. – CT** • *O să plec acum* [1]/ **și** *când* *o să am timp.* [2]/ (c.c.t. – CT)

◆ **c.c.m. – CM** • *S-au mutat repede* [1]/ **și** *fără să* *le pară rău.* [2]/ (c.c.m. – CM)

◆ **c.c.cz. – CZ** • *N-au venit din cauza ploii* [1]/ **și** *pentru că* *fulgera.* [2]/ (c.c.cz. – CZ)

CS

- **c.c.s. – CS** • *Ne pregătim pentru a concura* [1]/ **și** *ca să reușim.* [2]/

c.c.s.

CV

- **c.c.cv. – CV** • *Va pleca în ciuda febrei* [1]/ **și** *chiar dacă nu se simte bine.* [2]/

c.c.cv.

CDȚ

- **c.c.cdț. – CDȚ** • *Nu mai stăm* [1]/ *în caz de fulgere* [2]/ **și** *dacă plouă.* [3]/

c.c.cdț.

CNS

- **c.c.cns. – CNS** • *E prea bătrân pentru a studia* [1]/ **și** *pentru ca să facă performanță.* [2]/ c.c.cns.

PS

- **e.p.s. – PS** • *L-am văzut venind* [1]/ **și** *că zâmbește la noi.* [2]/

e.p.s.

3) uneori, leagă partea de propoziție de o subordonată diferită:

CZ

- **c.c.cv. – CZ** • *Plec în ciuda ploii* [1]/ **și** *deoarece s-a făcut noapte.* [2]/

c.c.cv.

CT

- **c.c.l. – CT** • *Să vii aici* [1]/ **și** *când te chem.* [2]/

c.c.l.

CV

- **c.c.cns. – CV** • *N-a învățat suficient pentru a lua examenul* [1]/ **și** *deși a avut condiții.* [2]/ c.c.cns.

4) uneori, leagă o subordonată de o parte de propoziție diferită:

CZ

- **CZ – c.c.cv.** • *Plecăm* [1]/, *deoarece s-a făcut noapte* **și** *în ciuda rugăminților.* [2]/

c.c.cv.

CI

◆ **CI – c.c.s.** • *Periodic îi scriu* [1]/, *cui* *merită* **şi** *pentru a ne consulta.* [2]/

c.c.s..

5) **uneori, leagă două subordonate diferite:**

CZ CS

◆ **CZ – CS** • *El nu scrie* [1]/, *pentru că* *n-are voie* [2] / **şi** *ca să se menajeze.* [3]/

CL CM

◆ **CL – CM** • *Vino* [1]/, *unde* *vrei* [2] / **şi** *cum* *vrei.* [3]/

CI CT

◆ **CI – CT** • *O să plece* [1]/, *cu ce* *poate* [2] / **şi** *când* *poate.* [3]/

➢ Rolul pe care îl îndeplineşte conjuncţia **şi** este acelaşi ca al conjuncţiei **sau / ori** şi ca **al virgulei:**

SB

• *Marin* [1]/ sau *cum* *îl mai cheamă* [2] / *te-a căutat.* [3]/

sb.

• *Vino acum, aici şi repede.* • *Vino acum şi aici, nu în alt loc.*

c.c.t c.c.l. c.c.m. c.c.t. c.c.l.

II. CLASIFICAREA CONJUNCŢIILOR

Conjuncţiile sunt de două feluri:

A. Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare

Leagă părţi de propoziţie de acelaşi fel – uneori şi diferite – în cadrul propoziţiei sau propoziţii de acelaşi fel în cadrul frazei.

Pentru a înţelege statutul lor o să dăm exemple în paralel: *în propoziţie – în frază.*

Conjuncţiile coordonatoare sunt de patru feluri:

1. ***conjuncţii copulative:***

şi
• *Elevul învaţă la gramatică* **şi** *la istorie.*
• *Elevul învaţă* [1] / **şi** *scrie.* [2]/

şi..., şi
• *Elevul învaţă* **şi** *la gramatică,* **şi** *la istorie.*
• *Elevul* **şi** *învaţă* [1], / **şi** *scrie.* [2]/

nici..., nici	• *Elevul leneş nu învaţă* **nici** *la gramatică,* **nici** *la istorie.* [1]/
	• *Elevul* **nici** *nu învaţă* [1] /, **nici** *nu scrie.* [2]/
➢ √**nici..., nici**	• *Elevul nu învaţă la gramatică,* **nici** *la istorie.* [1]/
nu numai..., ci şi	• *El învaţă* **nu numai** *la gramatică,* **ci şi** *la istorie.* [1]/
	• *El* **nu numai că** *învaţă* [1] /, **ci şi** *scrie.* [2]/
nu numai..., dar şi	• *El învaţă* **nu numai** *la gramatică,* **dar şi** *la istorie.* [1]/
	• *El* **nu numai că** *învaţă* [1] /, **dar şi** *scrie.* [2]/
atât..., cât şi	• *El învaţă* **atât** *la gramatică,* **cât şi** *la istorie.* [1]/
atât..., precum şi	• *El învaţă* **atât** *la gramatică* [1]/, **precum şi** *la istorie.* [2]/

➢ **ci şi, dar şi, cât şi** sunt ***conjuncţii coordonatoare copulative compuse*** cu blanc (cu pauză albă între ele);

• **precum şi** este ***locuţiune conjuncţională coordonatoare copulativă;***

• **şi..., şi** sunt ***conjuncţii repetate***, reluate;

• **nici..., nici** sunt la fel.

2. *conjuncţii adversative:*

◆ **dar = însă**
- • *E frumos,* **dar** *prost.* [1]/ (avem o propoziţie cu n.p. multiplu)
- • *El a învăţat* [1]/, **dar** *n-a priceput nimic.* [2]/

◆ **iar**
- • *Ali învaţă* [1]/, **iar** *Mohamed se uită la televizor.* [2]/

◆ **ci**
- • *N-a învăţat la istorie,* **ci** *la gramatică.*
- • *El nu învaţă* [1]/, **ci** *scrie temele.* [2]/

◆ **„cât"** adversativ • *El nu discută cu vagabonzii,* **cât** *cu tinerii serioşi.*

◆ **numai că** (locuţiune conjuncţională adversativă):
- • *E frumos* [1]/, **numai că** *e prost.* [2]/
- • *A învăţat* [1]/, **numai că** *n-a priceput nimic.* [2]/

◆ **„şi"** adversativ • *El a citit manuscrisul,* **şi** *n-a înţeles nimic.*

3. ***conjuncții disjunctive:***

- **sau = ori = fie**
  - *Ești român* **sau** *american?*
  - *Ești student* **ori** *doctorand?*
  - *Înveți* [1]/ **ori** *te uiți la televizor?* [2]/
- **sau..., sau**
  - *Cred* [1]/ *că ești* **sau** *libanez*, **sau** *egiptean.* [2]/
- **ori..., ori**
  - **Ori** *înveți* [1]/, **ori** *te uiți la film.* [2]/
- **fie..., fie**
  - **Fie** *vrei* [1]/, **fie** *nu vrei* [2]/, *el tot pleacă.* [3]/
- **ba..., ba**
  - *Copilul era* **ba** *în dulap,* **ba** *sub masă.* [1]/
  - *Radu* **ba** *învață* [1]/, **ba** *nu învață.* [2]/
- **când..., când**
  - *Pasărea era* **când** *în cireș,* **când** *în cais.* [1]/
  - *Ea* **când** *zbura* [1]/, **când** *stătea pe creangă.* [2]/
- **aci..., aci**
  - *Cățelul era* **aci** *în balcon,* **aci** *în casă.* [1]/
  - *Cățelul* **aci** *lătra* [1]/, **aci** *tăcea.* [2]/

4. ***conjuncții concluzive:***

- **deci**
  - *Am învățat* [1]/, *am scris* [2]/, **deci** *o să iau examenul.* [3]/
- **așadar**
  - *A făcut tratamentul prescris* [1]/, **așadar** *se va face bine.* [2]/
- **prin urmare**
  - *Mergeți cu noi* [1]/, **prin urmare** *luați-vă bilete.* [2]/
- **în concluzie**
  - *V-am dat toate datele* [1]/, **în concluzie** *treceți la lucru.* [2]/
- **de aceea**
  - *A căpătat multe informații* [1]/, **de aceea** *va ști secretele.* [2]/
- **așa că**
  - *A fost la munte și la mare* [1]/, **așa că** *a făcut balneoterapie.* [2]/
- **vasăzică**
  - *A repetat materia* [1]/, **vasăzică** *nu va uita nimic.* [2]/
- **care va să zică**
  - *Dan a urmat cursul* [1]/, **care va să zică** *poate lucra la calculator.* [2]/
- **la urma urmelor**
  - *I-a explicat toate ecuațiile* [1]/, **la urma urmelor** *va ști secretul lor.* [2]/
- **c-o vorbă**
  - *Le-a preparat pe toate* [1]/, **c-o vorbă** *e as în arta culinară.* [2]/

TOPICA „ABSOLUTĂ"

a propozițiilor legate în raport de coordonare

1) **Topica fixă** (pentru propozițiile legate cu **dar** / **deci**):

a) la propozițiile legate prin *conjuncții adversative:*

- *Ali a citit* [1]/, **dar** *n-a înțeles totul.* [2]/ – Corect
- **Dar** *n-a înțeles totul* [1]/, *Ali a citit.* [2]/ – Greşit

b) la propozițiile legate prin *conjuncții conclusive:*

- *Elevul s-a pregătit foarte bine* [1]/, **deci** *va reuşi precis.* [2]/ – Corect
- **Deci** *va reuşi precis* [1]/, *elevul s-a pregătit foarte bine.* [2]/ – Greşit

2) **Topica liberă** (pentru propozițiile legate cu conjuncțiile copulative şi disjunctive **şi / sau**):

- **Şi** *scrie,* **şi** *citeşte.*
- **Sau** *înveți,* **sau** *asculți muzică.*
- **Şi** *citeşte,* **şi** *scrie.*
- **Sau** *asculți muzică,* **sau** *înveți.*

B. Conjuncții şi locuțiuni conjuncționale subordonatoare

Rolul lor este de a introduce subordonate necircumstanțiale sau circumstanțiale.

➢ Statutul lor este foarte clar: **au valoare de element de relație,** introducând subordonate diferite; uneori însă **n-au valoare de element de relație**, cum ar fi în situațiile de mai jos:

1) când conjuncția **să** este doar marcă a modului conjunctiv, într-o subordonată sau chiar în **PP**:

PP AT

- *N-am văzut copil* [1]/ *care* **să** *nu bea lapte.* [2]/

PP CS

- *Să te duci la el* [1]/ *ca* **să**-*ți explice mai bine.* [2]/

2) când conjuncția **că** apare într-o propoziție **PP** exclamativă:

PP

- **Că** *bine zicea tata* [1]/ *când trăia!* [2]/

După cum se vede, în exemplele de mai sus conjuncțiile **să** şi **că** nu sunt încadrate într-un patrulater, pentru că nu introduc subordonate; ele fac parte din **PP**, iar **PP nu se introduce prin ceva anume.** Deci, mare atenție la situațiile de acest gen şi la altele pe care le vom explica în paginile următoare.

➢ **Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare** sunt de două feluri:

1. Conjuncții și locuțiuni specializate (adică utilizate pentru a introduce și a recunoaște un anumit tip de subordonată). De exemplu:

CT ◆ ***de anterioritate:***

- **până ce, până să, înainte să, înainte ca să**
- **(mai) înainte să, (mai) înainte ca să**

◆ ***de simultaneitate:***

- **în timp ce, în vreme ce**
- **ori de câte ori, de câte ori**

◆ ***de posterioritate:***

- **după ce, imediat ce, de îndată ce, îndată ce**

CMM

- **cu cât...,** cu atât
- **pe cât...,** pe atât
- **de ce...,** de aceea
- **de ce...,** de-aia
- **de ce...,** de ce

CMC

- **decât** (apare numai dacă în regentă este gradul comparativ de superioritate la elementul regent adjectiv sau adverb)

CZ

- **căci, deoarece, fiindcă, întrucât**
- **pentru că, din cauză că, din pricină că**
- **odată ce, din moment ce, de vreme ce**

CDȚ

- **în caz de** (+ verb), **la caz că, în caz dacă** • **de unde**

CV

- **deși**
- **cu toate că**
- **indiferent dacă, indiferent de, indiferent că**
- **chiar dacă, chiar de, chiar să**
- **nici dacă, nici de, nici să**
- **și dacă, și de, măcar să, măcar dacă**
- **și chiar dacă, și chiar de, nici chiar dacă, nici chiar de**

CNS • **încât**
• **încât să**
• **astfel încât**
• **aşa încât**

➢ Vezi şi subordonatele respective în cadrul **Sintaxei.**

2. Conjuncţii şi locuţiuni nespecializate (adică utilizate pentru a introduce şi a recunoaşte subordonatele nu în funcţie de elementul introductiv, ci **în fnncţie de elementul regent** şi **de întrebare**). De exemplu:

că – introduce subordonatele necircumstanţiale, inclusiv **PS**, iar când le introduce pe cele circumstanţiale este polisemantică.

➢ **să, de** şi **dacă** au acelaşi statut cu **că.**

1) **că** = **când;** **că** = **deoarece;** **că** = **deşi;** **că** = **încât**
2) **să** = **ca să;** **să** = **dacă;** **să** = **deşi;** **să** = **încât**
3) **de** = **dacă;** **de** = **deoarece;** **de** = **deşi;** **de** = **încât**
4) **dacă** = **dacă;** **dacă** = **deoarece;** **dacă** = **deşi;** **dacă** = **când**

➢ Cuvântul **de** mai introduce şi:

AT • de = care • *Fata* [1]/ de*-o* *vezi* [2]/ *e Ana-Maria.* [1]/
CS • de = ca să • „*Veniţi* [1]/ de *luaţi Lumină!*” [2]/

cum că introduce **SB, AT, CD, CI.**

CL şi **CA** nu se introduc niciodată prin conjuncţii sau prin locuţiuni conjuncţionale.

CM • **ca şi cum, ca şi când, de parcă, fără să, după cum, după cât, aşa cum**
CS şi **CNS** • **ca să, ca... să, să**
• **pentru ca să, pentru ca... să**
PR • **ca şi cum, ca şi când, de parcă**

➢ Pentru o mai bună fixare a lor, vezi şi **Sintaxa.**

TOPICA „ABSOLUTĂ" a propozițiilor subordonate

1) **Topica fixă**

AT • *Am văzut* (PP) *elevul* [1]/ **care** (AT) *a luat zece.* [2]/

AP • *S-a apucat* (PP) *de învățat* [1]/, **ceea ce** (AT) *ne bucură.* [2]/

CMC • *Casa era mai scumpă* (PP) [1]/ **decât** (CMC) *mi-ai spus tu.* [2]/

CMM • **De ce** (CMM) *învățăm* [1]/, *de ce știm* (PP) *mai bine.* [2]/

CDȚ • *Învață* (PP) [1]/, **că** (CZ) [2]/, **de unde** (CDȚ) *nu* [3]/, *vei sta* (CZ) *acasă acasă un an.* [2]/

• *Ai carte* (CDȚ) [1]/, *ai parte.* (PP) [2]/

CNS • *A slăbit* (PP) *așa de mult* [1]/, **încât** (CNS) *n-o mai recunoști.* [2]/

2) **Topica liberă**

Celelalte subordonate, precum și **CDȚ**, amintită mai sus, au topică liberă, deși, după ce veți parcurge și **Sintaxa**, veți vedea că și **SB**, și **PR**, în anumite contexte, au topică fixă, dar nu „absolută" ca acelea amintite mai sus sau ca:

• *Ai carte* (CDȚ) [1]/, *ai parte.* (PP) [2]/ (CDȚ juxtapusă sau alte subordonate juxtapuse).

Tot cu valoare de conjuncție sunt folosite și elementele de relație, explicate detaliat la capitolele ***Pronumele*** și ***Adverbul,*** care îndeplinesc „două misiuni":

1) **în frază**, introduc subordonata respectivă:

• *Nu știm* (PP) [1]/, **cine** (CD) *a dat telefon.* [2]/

2) **în propoziția** pe care o introduc, îndeplinesc o funcție sintactică:

SB
• *Se știe* [1]/ **cine** *a luat premiu.* [2]/
sb.

CD
• *Am auzit* [1]/ **pe cine** *l-ai ajutat.* [2]/
c.d.

CD
• *Știm* [1]/ **al cărui** *copil a reușit.* [2]/ ș.a.m.d.
atr.pron.**G.**

C. Elemente de relație

Astfel de elemente sunt:

1) pronume relative: **cine, ce, care, cât, câtă, câți, câte, ceea ce:**
   - *L-am întrebat* [1]/ **câți** *au venit la ziua lui.* [2]/
2) adjective relative (fără **ceea ce, cine**): **ce, care, cât, câtă, câți, câte:**
   - *Mi-a spus* [1]/ **câte** *fete au fost la ziua lui.* [2]/
3) pronume nehotărâte relative, compuse cu **ori-**: **oricine, orice, oricâți:**
   - **Orice** *mi-ar da* [1]/ *nu-i spun secretul.* [2]/
4) adjective nehotărâte relative, compuse cu **ori-** (fără **oricine, orișicine**):
   - „**Orice** *gând ai, împărate* [1]/, **[...]** *eu îți spun* [2]/: «– *Bine-ai venit*»!" [3]/
5) adverbe relative de loc, de timp și de mod:
   - *S-a dus* [1]/ **unde** *i-am spus.* [2]/
   - *A învățat* [1]/ **cât** *a putut.* [2]/
   - *Vino* [1]/ **când** *vrei.* [2]/
   - *A făcut* [1]/ **cum** *i-am spus.* [2]/
6) adverbe nehotărâte relative de loc, de timp și de mod, compuse cu **ori-:**
   - *A plecat* [1]/ **oriunde** *a văzut cu ochii.* [2]/
   - *Poate veni* [1]/ **oricând** *poftește.* [2]/
   - **Oricum** *ar fi* [1]/, *eu tot o cumpăr.* [2]/
   - *Nu-ți va spune* [1]/, **oricât** *l-ai ruga.* [2]/

În cele din urmă, relația în frază se rezolvă și cu ajutorul **virgulei** sau al **altor semne de punctuație**, fără a mai avea nevoie de alte conjuncții sau de locuțiuni conjuncționale:

PP

- „*Nu te prinde* lor tovarăş: [1]/ $\sqrt[3]{pentru\ că}$

SB CZ

Ce e val [2]/ *ca valul trece.*" [3]/

PP

- „*Îndemn să-ţi fie munca* [1]/, $\sqrt[2]{iar}$

PP

Nădejde – viitorul."[2]/

CT

- *Vino aici* [1]/, *când te chem.* [2]/ $\sqrt[2]{şi}$

c.c.l.

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA O CONJUNCŢIE SAU LA O LOCUŢIUNE CONJUNCŢIONALĂ?

A Funcţia sintactică

a) Nicio conjuncţie sau locuţiune conjuncţională n-are funcţie sintactică de parte de propoziţie:

- *A venit* [1]/, **după ce** *a încetat gerul.* [2]/

b) Elementele de relaţie amintite mai jos au funcţie sintactică în subordonata pe care o introduc, de exemplu:

- *Eu ştiu* [1]/ *din cauza cui ai pierdut trenul.* [2]/

c.c.cz.**G.**

- *Se ştie* [1]/ *în favoarea cui se face recapitularea.* [2]/

c.c.s.**G.**

- *Am văzut* [1]/, *de ce rasă e Grivei.* [2]/

atr.adj.**Ac.**

c) Pronumele şi adverbele relative pot avea doar funcţie sintactică, acolo unde se află elementul regent corespunzător, fără a avea şi valoare de element de relaţie. Aceste subordonate se numesc „împletite" şi apar în trei contexte, amintite şi la **Sintaxă**, iar pronumele şi adverbele sunt interogativ-relative sau numai interogative (după unii cercetători):

1. Când în **PP** există un verb tranzitiv, care cere o **CD**:

PP CD

- **Cine** [1]/ *doreai* [2]/ *să vină?* [1]/
- **Cu ce** [1]/ *vrea* [2]/ *să plece?* [1]/
- **Unde** [1]/ *ziceai* [2]/ *că o să stea?* [1]/
- **Când** [1]/ *sperai* [2]/ *să iei carnetul de şofer?* [1]/

2. Când în **PP** există un verb impersonal, o expresie verbală impersonală sau o locuţiune verbală impersonală, care cere o **SB**:

PP SB

- **Cine** [1]/ *trebuie* [2]/ *să răspundă?* [1]/
- **Cu cine** [1]/ *e bine* [2]/ *să locuiţi?* [1]/
- **Unde** [1]/ *i-a trecut prin gând* [2]/ *să plece?* [1]/
- **Când** [1]/ *e recomandabil* [2]/ *să încep tratamentul?* [1]/
- **Cât** [1]/ *i-a fost dat* [2]/ *să trăiască?* [1]/
- **De când** [1]/ *e stabilit* [2]/ *să se mărească pensiile?* [1]/

3. Când în **PP** se află verbul predicativ **a fi + sb.** care cer o **CI**:

CI

- **Cine** [1]/ *era vorba* [2]/ *să recite poezia?* [1]/
- **Unde** [1]/ *e nevoie* [2]/ *să aşezăm pachetele?* [1]/

➢ După cum aţi observat, aici pronumele şi adverbele relative ***n-au valoare de element de relaţie*** în frază, ci sunt părţi de propoziţie: **sb., c.i., c.l., c.t.** etc. în propoziţia în care se află elementul lor regent, de aceea sunt, în primul rând, interogative.

➢ Un alt model de subordonate „împletite" în continuare:

CD SB

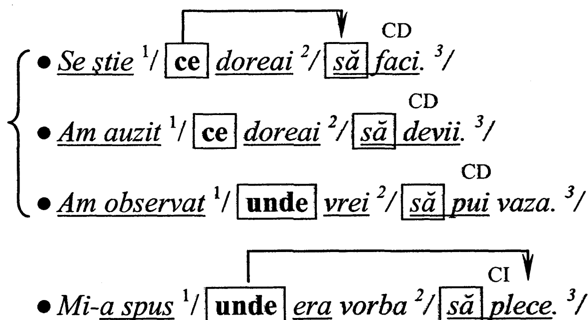
- *Eu ştiu* [1]/ **cine** *trebuie* [2]/ *să ia premiul.* [3]/

SB

- *Am văzut* [1]/ **cu cine** *urmează* [2]/ *să pleci.* [3]/

SB

- *Mi-a spus* [1]/ **unde** *e bine* [2]/ *să locuiască.* [3]/

În aceste exemple, pronumele și adverbele relative ***au valoare de element de relație subordonator*** în propoziția pe care o introduc, dar funcția este în subordonata următoare; de exemplu, în prima frază **cine** este element de relație în P2 și subiect în P3, iar în ultima frază **unde** este element de relație în P2 și c.c.l. în P3.

➢ Același fenomen de „împletire a subordonatei cu regenta" este explicat și la pronumele relative (vezi cap. **Pronumele relativ**) și la cap. **Sintaxa**, deoarece este deosebit de greu și sperăm să fie automatizat de elevi și recunoscut fără dificultate.

B Felul conjuncțiilor

➢ După structura morfematică, conjuncțiile sunt:

a) **simple:**

- ***și, dar, sau; că, să, de***

b) **compuse:**

- ***ci și, dar și, cât și; ca să, ca...să, încât să***
- ***deci, așadar; deoarece, fiindcă, deși, încât***

c) **locuțiuni conjuncționale:**

- ***prin urmare, așa că; pentru că, cu toate că***

C Valoarea de element de relație subordonator

Acesta este un indice gramatical deosebit de important, deoarece sunt și situații când o conjuncție (**să, că**) sau un element de relație cu valoare de conjuncție (**cine, ce, cât, unde, când, cum**) **nu au valoare de element de relație subordonator:**

PP CS
• *Să mergi la cabinet* 1/ *să -ți faci analizele!* 2/

PP CT

- *Unde vei locui* [1]/ *când* *vei avea examen la Bucureşti?* [2]/

D Ce părţi de propoziţie „leagă" sau introduc

Conjuncţia, locuţiunea conjuncţională sau alte părţi de vorbire care au valoare de conjuncţie au două misiuni distincte:

1) Conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale **coordonatoare „leagă"** părţi de propoziţie sau propoziţii de acelaşi fel sau diferite:

- *Elevii învaţă* [1]/ **şi** *scriu în sala de lectură.* [2]/

2) Conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale **subordonatoare** sau alte părţi de vorbire cu valoare de conjuncţie **„introduc"** subordonate:

- *Elevii se pregătesc* [1]/ *să ia un examen greu.* [2]/
- *Am întrebat* [1]/ *unde ai pus dicţionarul.* [2]/
- *Nu ştim* [1]/ *cine va fi examinatorul.* [2]/
- *A venit* [1]/, *de vreme ce l-am invitat.* [2]/

➢ Intenţionat am adus în discuţie la capitolul **Conjuncţia** şi pronumele sau adverbele relative pentru a face distincţia între ele:

1. **unele n-au funcţie sintactică** sub nicio formă, fără nicio excepţie, şi acelea sunt ***conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale;***

2. **altele au funcţie sintactică şi valoare de conjuncţie** – mai bine spus **de element de relaţie subordonator** –, dar niciodată, în analiza voastră, să nu spuneţi sau să nu recunoaşteţi într-un test-grilă că acestea sunt **conjuncţii**, ci **elemente de relaţie**.

➢ **Reţineţi: conjuncţia** e **conjuncţie**, iar **elementul de relaţie** este **element de relaţie** – ambele având valoare de element de legătură în frază.

IV. ORTOGRAFIA, TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA UNOR CONJUNCŢII

➢ Conjuncţiile coordonatoare se plasează între unităţile sintactice pe care le leagă, respectiv, la începutul celei de-a doua unităţi sintactice:

- *Scrie* [1]/ **şi** *învaţă zece ore pe zi.* [2]/
- *Învaţă la istorie* **şi** *la chimie.* [2]/
- *Înveţi* [1]/ **sau** *dormi.* [2]/

➢ Topică liberă nu au decât conjuncția coordonatoare adversativă *însă* și conjuncțiile / locuțiunile conjuncționale concluzive (cu excepția locuțiunii *așa că*) :

M-a întrebat ceva banal, **însă** *n-am știut răspunsul corect. /*
M-a întrebat ceva banal, n-am știut **însă** *răspunsul.*

◆ Termenii coordonați sau propozițiile coordonate se separă prin virgulă în următoarele situații:

1) când conjuncțiile sunt **singure**, se despart prin virgulă:

..........., **dar** .... / ...., **însă** .... /..........., **iar** ....
..........., **ci** .... / ...., **deci** .... /..........., **prin urmare** ....

2) când conjuncțiile sunt **repetate**, se despart prin virgulă:

și ...., **și**	**ori** ...., **ori**	**aci** ...., **aci** ....
nici ...., **nici**	**fie** ...., **fie**	**ba** ...., **ba** ....
sau ...., **sau**	**când** ...., **când**	

➢ Conjuncția copulativă **și**:

a) nu se separă când este singură, nerepetată:

- *Învață la română* **și** *la engleză.*
- *Învață* [1]/ **și** *scrie cu plăcere.* [2]/

b) se separă când apare incidența, iar dacă „pleacă" cuvântul sau propoziția incidentală, „pleacă" și virgulele sale, revenind la regula **a):**

- *S-a dus* [1]/, *desigur* [2] /, **și** *a plătit lumina.* [2]/
- *S-au dus, de fapt* [1]/, **și** *au luat bilete.* [2]/

➢ În aceleași situații se află și **sau, ori, fie**, care se știe că nu se separă prin virgulă când nu sunt repetate.

➢ Pentru a înțelege mai bine statutul virgulei în subordonare, vezi **Sintaxa**, paragraful consacrat punctuației la fiecare parte de propoziție și subordonată, inclusiv toate excepțiile de la regulă.

V. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați conjuncțiile / cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ *„În gramatică nu există probleme* [1]/, **ci** *există soluții."* [2]/

ci = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= conjuncție coordonatoare simplă adversativă
= leagă două **PP** în raport de coordonare adversativă

❖ *„E bine* [1]*/* **ca** *în toate etapele vieții* **să** *ne stabilim nişte priorități."* [2]*/*

ca ... să = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= conjuncție compusă cu blanc, dislocată
= introduce o **SB**

❖ *„Secretul în viață, copilule drag, nu este* [1]*/ să obții ceva* [2]*/, ci să vrei acel ceva* [3]*/* **și după ce** *îl obții."* [4]*/*

după ce = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= locuțiune conjuncțională temporală specializată
= introduce o **CT** de posterioritate

❖ *„În viață* [1]*/, nu poți* [2]*/* **să** *pierzi* [1]*/* **ce** *n-ai avut niciodată."* [4]*/*

să = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= conjuncție simplă subordonatoare
= marca modului conjunctiv
= introduce o **CD**

ce = complement direct simplu
= pronume relativ, cu valoare de element de relație subordonator
= invariabil, cazul **Ac.**
= introduce o **CD**
[nu se spune că este conjuncție (!)]

VI. OBSERVAȚII

➢ Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale sunt părți de vorbire „sinsemantice", alături de *articol* și de *prepoziție* (adică, dacă sunt singure, n-au nici un rol / sens. Ele capătă un statut numai alături de alte cuvinte, numai în context, însoțind părți de vorbire ori subordonate.

Dacă analizăm locuțiunile conjuncționale, observăm că ele, în general, se termină într-un cuvânt care, singur, poate realiza relația în cadrul frazei; de exemplu:

1) se termină în pronumele relativ **ce:**
- până **ce**, după **ce**, în timp **ce**, de vreme **ce**, de **ce**

2) se termină în conjuncțiile **că, să**:
- până **să**, (mai) înainte **să**, (mai) înainte **ca să**, fără **să**,
- pentru **că**, din cauză **că**, din pricină **că**

3) se termină în adverbele **cum, când, unde**:
- ca și **cum**, ca și **când**, de **unde**, pe **când**.

➢ Valorile morfologice ale unor locuțiuni

◆ **așa că** are următoarele valori:

1) locuțiune conjuncțională coordonatoare conclusivă:

PP PP

● *A învățat de dimineața până seara* [1]/, **așa că** *va ști.* [2]/

2) locuțiune conjuncțională subordonatoare consecutivă:

PP CNS

● *N-a învățat suficient* [1]/, **așa că** *să poată reuși.* [2]/

◆ **de aceea** are următoarele valori:

1) pronume demonstrativ de depărtare, genul feminin, numărul singular, cazul **Ac.** cu prepoziție:

● *Una* **de aceea** *mi-ar plăcea.*

atr. pron.
(pron. dem. **Ac.**)

2) locuțiune adverbială cauzală corelativă a **CZ** ori necorelativă:

PP CZ

● **De aceea** *a lipsit* [1]/, *pentru că avea febră.* [2]/

PP PP

● *A plouat* [1]/ **și** **de aceea** *n-a venit.* [2]/

3) locuțiune adverbială de scop corelativă a **CS** ori necorelativă:

PP CS

● **De aceea** *s-a pregătit* [1]/, *ca să ia cu notă mare.* [2]/

PP CD PP

● *A vrut* [1]/ *să meargă la teatru* [2]/ *și* **de aceea** *s-a îmbrăcat elegant.* [3]/

De reținut că toate ***adverbele, locuțiunile adverbiale*** corelative apar mai frecvent în alte subordonate sau în PP decât cu valoarea de corelative ale subordonatelor corespunzătoare. De aceea, dacă nu știți acest lucru, puteți crede că propoziția respectivă este eliptică de elementul de relație sau de conjuncție, când ea este, de fapt, o PP. Vezi și exemplele de mai sus, în care există 2PP sau 1PP și alt fel de subordonată decât cea corespunzătoare corelativului (ca sus).

Disociați:

CV√deși PP

- *El s-a tratat* [1]/, **și** **cu toate acestea** *e tot palid.* [2]/ – analiză greșită

c.c.cv. (locuț. adv. cv.)

PP PP

- *El s-a tratat* [1]/, **și** **cu toate acestea** *e tot palid.* [2]/ – corect

c.c.cv. (locuț. adv. cv.)

CZ√deoarece PP

- *Ea a studiat cu atenție* [1]/ **și** **de aceea** *n-a uitat.* [2]/ – analiză greșită

PP PP

- *Ea a studiat cu atenție* [1]/ **și** **de aceea** *n-a uitat.* [2]/ – corect

c.c.cv. (locuț. adv. cv.)

CT √când PP

- *Mama spăla rufe* [1]/ **și** **atunci** *s-a oprit apa.* [2]/ – analiză greșită

PP PP

- *Mama spăla rufe* [1]/ **și** **atunci** *s-a oprit apa.* [2]/ – corect

c.c.t (adv. de timp)

Se observă că, în aceste exemple, adverbele și locuțiunile adverbiale nu sunt corelative ale subordonatelor corespunzătoare, ci pur și simplu apar și au statut sintactic în propoziția în care se află, necorelând subordonatele corespunzătoare ca sens (concesia, cauzalitatea sau temporalitatea).

➢ **Și**, cunoscut de elevi îndeosebi ca pronume reflexiv și conjuncție copulativă, are, de fapt, următoarele valori morfologice:

1. substantiv, prin conversiune:

- **„Și”** *este și semiadverb, fără funcție sintactică.*

2. pronume reflexiv:

- *Îşi spală rufele.* **Şi** *le spală cu „Ariel”* .

3. adverb de mod, fără funcție sintactică:

- *Vreți să veniți* **şi** *voi cu noi ?*

4. semiadverb de mod, cu valoare de insistență:

- „– **Şi** *tu, Brutus, fiule !?!”*

5. conjuncție coordonatoare copulativă care leagă:

a. două părți de propoziție de acelaşi fel, în cadrul propoziției:

- *Andrei învață la matematică* **şi** *la română.*

b. două propoziții de acelaşi fel, în cadrul frazei:

- *Horia învață* **şi** *scrie în camera lui.*

c. o parte de propoziție de subordonata corespunzătoare:

- *Gabriel a cumpărat culori* **şi** *ceea ce i-a mai trebuit.*

d. o anumită parte de propoziție de o altă parte de propoziție diferită:

- – *Te rog să vii aici, acum* **şi** *repede !*

e. două subordonate diferite:

- – *Scrie, te rog, unde îți spun* **şi** *cum îți spun.*

6. conjuncție coordonatoare adversativă:

- *Radu a citit* , **şi** *n-a înțeles nimic.*

7. interjecție :

- – **Şi, şi, şi,** dormi, Ana-Maria, scumpa mea !

INTERJECȚIA

I. DEFINIȚIE

Interjecția (interj.) este partea de vorbire neflexibilă care sugerează (nu denumește), cu ajutorul unei intonații specifice și într-un anumit context, stări fizice și psihice sau imită sunete și zgomote din natură.

II. CLASIFICARE

După structura morfematică, interjecțiile sunt:

a) **simple:**

- ***a! o! ah! oh! of! zău! vai! hai! Doamne!*** *etc.*

b) **compuse:**

- ***iaca! iacătă! hei-rup! tic-tac! hodoronc-tronc!*** *etc.*

c) **locuțiuni:**

- ***Doamne ferește! păcatele mele! pe naiba!*** *etc.*

III. CE SE ANALIZEAZĂ LA O INTERJECȚIE?

[A] Funcțiile sintactice

Interjecția îndeplinește următoarele funcții sintactice:

a) **subiect:**

- *Se aude* **cip-cirip** *la geam.*

b) **predicat verbal:**

- **Iată** *cartea mult dorită și îndelung așteptată!*
- **Hai** *la școală!* • *Și deodată* **zdronc**! *pe ciment.*

c) **nume predicativ:**

- *E* **vai** *de el dacă nu învață!*
- *E* **of și vai** *în casa lor!*

d) **atribut interjecțional:**

- *Mi-a ieșit o mâncare* **țuț**!
- *Ce fată* **hăi**! *a luat colegul tău...*

e) **complement direct:**

- *Am auzit* **buf**! *pe asfalt!*

f) **complement de mod:**

- *Şi deodată* **pleosc**! *îl plezni peste faţă.*

g) **element predicativ suplimentar:**

- *L-a făcut* **harcea-parcea**! • *L-a lăsat* **paf**!

B **Felul interjecţiilor**

După criteriul sintactic, se disting următoarele feluri de interjecţii:

a) **independente**, adică au valoarea unor enunţuri nepropoziţionale:

- „**O**! *brad frumos*" • **Of**! *am greşit.*

b) **dependente**, adică depind sintactic de alt termen:

- *Şi caii mergeau* **teleap-teleap-teleap**!
- *Câinele face* **ham-ham**!
- *Gâsca face* **ga-ga-ga**!

c) **regente**, adică cer o complinire sintactică:

- c.d. • **Iată** *cartea!*
- CD • **Iată** [1]/ *că* *ţi-a adus cartea.* [2]/

- c.i. • **Vai** *de tine!* • **Bravo** *părinţilor tăi!*
- CI • **Vai** [1]/ *de cine* *stă cu tine.* [2]/ • **Bravo** [1]/ *cui* *te-a crescut!* [2]/

- c.c.l. • **Haide** *acolo!*
- CL • **Haide** [1]/ *unde* *e bine.* [2]/

- c.c.t. • **Hai** *acum!*
- CT • **Hai** [1]/ *când* *te chem.* [2]/

- c.c.m. • **Haide** *repede!*
- CM • **Haide** [1]/ *cum* *poţi.* [2]/

- c.c.cz. • *Şi deodată* **zdronc**! *din neatenţie.*
- CZ • *Şi deodată* **zdronc**! [1]/, *deoarece* *n-a fost atent.* [2]/

- c.c.cdţ. • *Şi pupăza* **zbrr**! *în caz de pericol.*
- CDŢ • *Pupăza* **zbrr** [1]/, *în caz că* *e pericol.* [2]/

- c.c.cv. • **Hai** *şi tu, în ciuda lipsei tale de respect.*
- CV • **Hai** [1]/, *deşi* *nu meriţi.* [2]/

C **Valorile expresive ale interjecțiilor**

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă (nu denumeşte) expresia afectivă directă a atitudinilor, stărilor şi reacțiilor omului față de realitatea înconjurătoare:

- **Ah**! *ce răU îmi pare!* • **Of**! *ce rău mă doare capul!*
- **Uf**! *ce caniculă este!* • **A**! *mi-am adus aminte.*
- **Di**! *căluțule!* • **Măi**! *ce rău îmi pare!* • **Cea**! *Bourean!*
- **Zât**! *de aici.* • **Hapciu**! • **Ha-ha-ha**! *ce comic eşti!*

IV. ORTOGRAFIA ŞI PUNCTUAȚIA INTERJECȚIILOR

➢ Interjecțiile compuse prin contopire se scriu ca atare:

• **iacă!** • **iacătă!** • **haide!** • **tralala!**

➢ Interjecțiile compuse cu cratimă se scriu ca atare:

• **tic-tac!** • **tronca-tronca!** • **nani-nani!** • **pac-pac!**
• **haida-de!** • **mac-mac!** • **ga-ga!** • **ham-ham!** • **cioc-cioc!**

➢ Interjecțiile compuse din elemente rimate se scriu cu cratimă:

• **cioca-boca!** • **hodoronc-tronc!** • **trosc-plosc!** • **tronc-zdronc!**

➢ După interjecții, în general, se pune semnul exclamării:

• **Hai!** *spuse tata.* • **Vai!** *am uitat.*

➢ După interjecții repetate se pune virgulă:

• **Ei, ei, ei!** *ce vremuri ați apucat voi!*

➢ După interjecția urmată de un verb la imperativ sau la conjunctiv cu valoare de imperativ nu se pune virgulă, pentru că alcătuiesc împreună o parte din propoziție dezvoltată neanalizabilă, adică un **predicat verbal dezvoltat**:

• **Ia** *du-te de aici!* **Hai** *vino!* **Ia** *să te vedem!*

➢ După interjecția însoțită de un imperativ se pune virgulă:

• **Doamne**, *dă-ne sănătate!* • **Măi,** *închideți radioul!*
• **Hei,** *vino până la noi!* • **A,** *dă-mi şi mie albumul!*

V. CONVERSIUNEA

Interjecția, când primeşte articol hotărât sau nehotărât, devine substantiv:

- ***Oful*** *meu este* 1/ *că* *nu se ştie teorie.* 2/
- *Are* ***un of*** *la inimă.*
- *El habar n-are* 1/ *că* ***vaiul*** *bate la uşă.* 2/

➢ Interjecția se mai poate obține din:
a) **substantiv:**
- ***Pe naiba!*** */[1], crezi [2]/ [că] spune adevărul?.* [3]/
- ***E jale!*** *Învățați teoria gramaticală!.*
- ***Pe dracu!*** */[1] Nu realizați [2]/ [că] altfel nu se poate?* [3]/

b) **din verbe:**
- ***Poftim!*** *Ia să vedem! Ia du-te!*

VI. MODEL DE ANALIZĂ SINTACTICO-MORFOLOGICĂ

Analizați interjecțiile / cuvintele subliniate din enunțurile ce urmează:

❖ „**Au**, *mă doare sufletul când văd mizeria morală din jurul nostru!*"

au = fără funcție sintactică de parte de propoziție
= interjecție simplă
= exprimă o stare sufletească

❖ „**Vai**, *mă îngrozește sărăcia ta sufletească!*"

vai = propoziție neanalizabilă
= interjecție simplă
= exprimă o stare sufletească

❖ „**Haide**, *că n-am timp de pierdut!*"

haide = predicat verbal
= interjecție predicativă
= element regent pentru o CZ

❖ „**Ia să vedem** *cum te-ai pregătit!*"

ia să vedem = predicat verbal dezvoltat
= parte de propoziție dezvoltată neanalizabilă
= verb predicativ, personal, regulat, tranzitiv
= conjugarea a II-a, diateza activă
= modul conjunctiv, timpul prezent
= persoana I plural
= aspect afirmativ

VII. OBSERVAȚII

➢ Locuțiunile interjecționale sunt grupuri de cuvinte care prezintă unitate de sens, dar – nu uitați – când le întâlniți într-o frază, luați-le ca pe niște construcții incidente sau ca propoziții:

- **Doamne ferește**! *ce interesantă e tipologia umană!*

➢ În ultimul enunț din pagina anterioară avem:

- o construcție incidentă;
- o propoziție principală independentă neanalizabilă.

➢ Interjecția este unica parte de vorbire care aparține numai limbajului colocvial (limbii vorbite).

În limba literară, interjecția este admisă numai în pasaje care susțin oralitatea stilului și afectivitatea:

- **„Iată** *vin în cale...”*
- **„Mări,** *se vorbiră!...”*

➢ Interjecția este, poate, singura parte de vorbire care are, în scris, o imagine deformată, nereușind să transmită întreaga încărcătură emoțională a celui care o exprimă:

- **Of***! ce caniculă este!*
- **O***! ce toaletă ai!*
- **Aoleu***! ce teamă ne este!*

➢ Interjecțiile pot avea și variante:

- **a / aaa!**
- **aoleu / aoleo!**
- **hop / hopa!**
- **iaca / iacă!**
- **de / dee!**
- **mă / măi!**

➢ Interjecțiile de tipul celor de mai jos trebuie evitate, deoarece au caracter peiorativ:

- **fâs / fleoșc / tronc / sanchi / paf!**

➢ Tot interjecții sunt și cele împrumutate:

- **amin / bravo / halal / servus / parol!**
- **adio / bogdaproste / ciao / poftim!**

➢ Deși interjecția este considerată o parte de vorbire „absolută”, ocupând un loc binemeritat în rândul părților de vorbire neflexibile, mulți o socotesc insignifiantă, chiar ilară (provoacă râsul), dar ***ea este un element regent*** important, după verbe și locuțiuni verbale, alături de substantiv, de adjectiv și de adverb:

- **Hai** *la plimbare.* • **Iată**-*l* [1]/ *că vine.* [2]/

➢ Interjecțiile: ***ia, iată, bravo, vai, na, hai*** nu se separă – niciodată – de elementele lor sau de subordonatele lor:

- **Ia du-te** *de aici!*
- **Iată**-*l* [1]/ *că râde.* [2]/
- **Bravo** [1]/ *cui te-a educat.* [2]/

- **Bravo** *educatorilor tăi!*
- **Vai** *de el!*
- **Vai** [1]/ *de cine* *stă de vorbă cu tine!* [2]/
- **Na** *biletele!*
- **Hai du-te** *de aici!*
- **Hai** *la şcoală!*
- **Haide** *şi tu!*

➢ Unele interjecţii sunt folosite ca mijloace de negare sau de afirmare:

- *Ai luat biletele?*
- **Aş!** *(=nu!)*

- *Ai fost şi tu aseară?*
- **Zău!** *(=da!)*

➢ Interjecţia poate fi folosită şi ca mijloc de realizare a superlativului expresiv:

- *Corina a plecat* **hăt** *departe de noi!*

➢ Interjecţia, alături de substantivul în **V.** şi de semiadverbele de afirmaţie ori de negaţie, alcătuiesc **PP** neanalizabile, având punctuaţia vocativului:

- **Vai** [1]/, *am uitat exemplele!* [2]/
- *Am uitat,* [1]/ **vai** [2]/, *exemplele!* [1]/
- *Am uitat exemplele* [1]/, **vai**! [2]/

➢ **Interjecţiile predicative** sunt cele care alcătuiesc **predicat verbal**:

- **na! iată! iacă! iacătă! bravo!**
- **hai! haide! marş! cea! hăis! poftim!**
- **zdronc! pleosc! ştobâlc! gogâlţ! bâldâbâc!**

➢ Cele care alcătuiesc **predicate nominale** sunt:

- **vai!** • **of!** • **of şi vai!**
- *E* **vai** *de el dacă nu învaţă.*
- *Era* **of şi vai** *în casa loc.*

SINTAXA

Este o parte componentă a gramaticii care se ocupă de regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziție şi a propozițiilor în fraze.

Unitățile sintaxei

- partea de propoziție
- sintagma
- propoziția
- fraza

Raporturile sintactice

- coordonarea (în propoziție sau în frază)
- subordonarea (în propoziție sau în frază)

Exprimarea raporturilor sintactice

- acordul
- recțiunea
- juxtapunerea
- joncțiunea
- topica

➢ Deoarece am dorit să ne ocupăm, în paginile ce urmează, numai de cele mai frecvente părţi de propoziţie şi de subordonatele corespunzătoare lor, care se cer analizate în culegerile de exerciţii şi de teste sau de teste-grilă, dar mai ales în susţinerea diverselor probe de examen sau la concursurile şcolare (vezi **Bibliografia selectivă**), am evitat intenţionat explicarea **complementelor sociative, de excepţie** etc. şi a **subordonatelor respective**, sperând ca elevii şi studenţii să înţeleagă mult mai uşor **tratatele de gramatică ale maeştrilor noştri,** după ce învaţă şi îşi automatizează, în mod logic, **structurile morfosintactice** pe care le prezentăm în această lucrare.

SUBIECTUL

I. DEFINIŢIE

Subiectul (sb.) este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului sau al indicelui de predicaţie.

- **Profesorii** *explică lecţiile.*
- **Elevii** *învaţă zilnic.*

Răspunde la întrebările:

- **cine?** – pentru persoane
- **ce?** – pentru obiecte

- **Ana-Maria** *scrie frumos.*
- **Catalogul** *este pe catedră.*

II. FELURILE SUBIECTULUI

Subiectul se clasifică în funcţie de mai multe criterii:

O primă clasificare are în vedere raportul dintre aspectul gramatical şi cel logic:

1) subiect logic şi gramatical în acelaşi timp:

- **Mama** *pregăteşte masa.*

sb. logic c.d.
sb. gram.

2) subiect logic şi subiect gramatical, dislocate într-o propoziţie:

a) cu verb la diateza pasivă:

- **Bătrânul** *e operat de un specialist.*

sb. gram. c.a. (cu val. de sb. logic)

b) cu un verb reflexiv ca formă, dar pasiv ca înţeles:

- **Rezultatele** *se vor da de către conducerea şcolii.*

c) cu un verb la modul supin:

- **Problema** *e greu de rezolvat de către oricine.*

d) cu un participiu adjectival cu valoare pasivă:
- **Bătrânul** *operat* *de specialist* *se simte bine.*

e) cu un adjectiv derivat în **-bil**:
- **Bolile** *tratabile* *de specialist* *se vindecă.*

sb. gram. c.a. (cu val. de sb. logic)

f) cu un participiu adjectival, cu rol de *atribut circumstanțial cauzal*:
- *Semănată* *de specialiști*, ***câmpia*** *va da roade.*

c.a. (sb. logic) sb. gram.

Pentru că suntem la **subiect**, am dat prioritate *subiectului gramatical*, dar am marcat și **complementul de agent** (cu valoare de *subiect logic*).

Altă clasificare se referă la modul cum este exprimat subiectul și face distincția între:

1) **subiect exprimat:** • **Ana-Maria** *se duce la bibliotecă.*

2) **subiect neexprimat:**

a) inclus (la pers. I și a II-a sg., pl.)
- *Învățăm cu plăcere gramatica.* (noi)
- *Plec la școală cu colega mea.* (eu)
- *Vă duceți la spectacol?* (voi)
- *Mănânci prăjitura aceasta?* (tu)

b) subînțeles din context (la pers. a III-a sg., pl.)
- [**Mama** *este deosebit de ocupată.*] *Spală, calcă, face curățenie și ne ajută și pe noi.*

3) **subiect nedeterminat,** în propoziția 1:
- **Scrie** *în ziar*[1]/ *că* *va ploua.*[2]/
- **Bate** *la ușă*[1]/ *iar* *tu nu auzi.*[2]/
- **Se zice**[1]/ *că* *nu e bine* [2]/ *să* *dormi prea mult.* [3]/
- *Unde* **dai** [1]/ *și* *unde crapă.*[2]/

4) **subiect zero:**

- *Plouă.* • *Ninge.* • *Tună.* • *Fulgeră.* • *Se înnoptează.*
- *Nu-mi pasă.* • *Nu-mi arde.* • *Mi s-a urât.* • *Mi s-a acrit.*
- *Îmi pare bine.* • *Îmi pare rău.*

În fine, o ultimă clasificare identifică următoarele tipuri de subiect:

1) **subiect simplu:** • ***Virgil*** *este un elev bun.*

2) **subiect multiplu:** • ***Virgil şi Corina*** *au luat note foarte bune.*

3) **subiect anticipat sau reluat (subiect repetat):**

- *Vine* **el tata** [1]/ *şi* *vei vedea* [2]/ *ce o să spună!* [3]/
- „***Virtutea,*** *pentru dânşii,* **ea** *nu există!*"

4) **subiect dezvoltat:**

- *Nu-i* **cine conduce.** • *N-are* **cine veni.**

5) **subiect complet:**

- **A deveni avocat** *e lucru mare.*

6) **subiect incomplet:**

- **A deveni** [1]/ *ce -ţi doreşti* [2]/ *e lucru mare.* [1]/

III. CAZURILE SUBIECTULUI

N. • **Andrei** *este în clasa a IV-a.*
- **Cine** *este la uşă?* • **Cine** *a terminat teoria?*
- *Am întrebat* [1]/ **cine** *este la uşă.* [2]/
- **Care** *este vinovat*? • *Nu ştim* [1]/ **care** *este vinovat.* [2]/
- **Ce** *se aude*? • *Ştim* [1]/ **ce** *trebuie* [2]/ *şi* **ce** *doreşti* [3]/ *să se audă.* [4]/

G. • *Am angajat pe fata* [1]/ **cui** *a meritat.* [2]/ • **Ai casei** *au plecat la parc.*
- *Eu ştiu* [1]/ **din cauza cui** *a plecat.* [2]/ • **Ai Mariei** *se înţeleg de minune.*

D. • *Eu dau note mari* [1]/ **cui** *merită.* [2]/
- *Am transmis felicitări* [1]/ **oricui** *a răspuns la telefon.* [2]/

Ac. • **Cu toții** *<u>au plecat</u> la bibliotecă.*

• *<u>A venit</u> acolo* **la lume...** • *El <u>se temea</u>* [1]/ **de ce** *<u>se întâmplase</u>.* [2]/

• *<u>Au mai plecat</u>* **dintre concurenți.** • *<u>Au mai plecat</u>* **dintre ei.**

• *Lecția <u>este înțeleasă</u>* [1]/ **de cine** *<u>se pregătește</u> serios.* [2]/

• *Eu <u>am văzut</u>* [1]/ **pe cine** *<u>a fugărit</u>.* [2]/

• *Ei <u>n-au venit</u>* [1]/ **din cauza a ceea ce** *<u>s-a întâmplat</u>.* [2]/

Ac. cu sens de **G.**

➢ În cazurile **G., D.** și **Ac.,** subiectul este excepție aparentă de la **N.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Subiectul se dezvoltă în **SB,** iar **SB** se contrage în **sb.**

• **Ana-Maria** *<u>spune</u> adevărul.*
sb.

SB PP
• **Cine se numește Ana-Maria** [1]/ *<u>spune</u> adevărul.* [2]/

• **Harnicul** *<u>va reuși</u> în viață.*
sb.

SB PP
• **Cine este harnic** [1]/ *<u>va reuși</u> în viață.* [2]/

SB PP
• **Să fii om** [1]/ *<u>este lucru</u> mare.* [2]/
• **A fi om** *<u>este lucru</u> mare.*
sb.

SB PP
• **Să sapi** [1]/ *<u>este cel mai greu</u>.* [2]/
• **Săpatul** *<u>este cel mai greu</u>.*
sb.

V. PRIN CE SE EXPRIMĂ SUBIECTUL?

Subiectul poate fi exprimat prin diverse părți de vorbire:

1) substantive diferite, în cazuri diferite:

• **Maria** *<u>scrie</u>.* • **Ana-Maria** *<u>este elevă</u>.*

- **Ai Mariei** *au plecat la mare.* • *Au mai plecat* **dintre meseni.**
- **Lola** *este dalmațiancă.* • **Pixul** *e pe bancă.*
- **Floarea-soarelui** *a înflorit.*
- **Câmpulungul** *are o climă blândă.* • **Ai Popeştilor** *au adus flori.*

2) pronume diferite, în cazuri diferite:

- **El** *e băiat serios.* • **Al meu** *e cel mai corect.*
- **Acela** *nu e colegul meu.*
- **Altul** *a sunat.* • **Fiecare** *muncește* [1]/ cum *poate.* [2]/
- **Cine** *te-a supărat* ?
- **Ce** *se preconizează*? • *Știm* [1]/ **care** *e vinovat.* [2]/
- **Ai lor** *au venit deja.* • **Cu toții** *vor veni.*

sb.

- *Acord importanță* [1]/ **cui** *merită.*[2]/

sb.

- *Hai fiecare pe la casa* [1]/ **cui** *ne are.*[2]/

3) numerale diferite, cu valoare substantivală:

- **Trei** *au luat premiu.* • **O doime** *este partea mea.*
- **Câte trei** *vor pleca împreună la mare.* • **Amândoi** *sunt copiii mei.*
- **Niciunul** *nu e absent.* • **Primul** *a venit cu bunica sa.*

4) verbe la moduri nepredicative, nepersonale:

- **A învăța** *este datoria ta.*
- **A se da de-a rostogolul** *era plăcerea lui.*
- **A deveni avocat** *renumit e foarte greu.*
- **A deveni** [1]/ *ce-ți dorești* [2]/ *nu e ușor.*[1]/
- *Se aude* **lătrând** *în curte.*
- **De învățat** *este cel mai ușor.* • **De dat cu sapa** *e greu.*
- *Salcâmul trebuie* **tăiat.** • *Bolnavul trebuia* **operat.**

inf. prez. pasiv

5) interjecție:

- *Se aude* **cip-cip** *la geam.*

6) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune:

- **Bogatul** *nu crede săracului.* • **Eul** *său e de nepătruns.*

- **Zecele** *e o notă superbă.*
- **Un oarecare** *își permite să ne jignească?!*
- **Un te miri cine** *își dă importanță.* • **Invitatul** *a adus și casetofonul.*
- **Semănatul** *a început.* • **Intrândul** *de la parter e întunecos.*
- **Oful** *tău este* [1]/ [să] *nu ai emoții.*[2]/

7) locuțiune adjectivală substantivizată:

- **Cel cu judecată** *e apreciat.*
- **Cel cu noroc** *are o șansă în plus.*
- **Cei cu scaun la cap** *se comportă civilizat.*

8) orice cuvânt, sintagmă, propoziție sau frază puse între ghilimele, devenite substantive simple sau compuse:

- **„A"** *este și interjecție.* • **„Sub-"** *este și prefix.*
- **„Ma-"** *este prima silabă din „mama".*
- **„Noapte de vară"** *este titlul unei poezii.*
- **„Apa trece, pietrele rămân"** *este un proverb.*

VI. TOPICA SUBIECTULUI

Subiectul are topică liberă:

- [*De câte ori*] *are ocazia* [1]/, **omul** *se gândește la copilăria sa.*[2]/
- „De la gârlă-n pâlcuri dese /, *Zgomotoși* **copiii** *vin.*"

VII. PUNCTUAȚIA SUBIECTULUI

➢ Subiectul nu se separă de predicat, de verbul copulativ sau de atribut:

- **Elevul** *învață.* • **Elevul** *este serios.* • **Elevul** ***bun*** *ia zece.*

➢ Uneori, subiectul se separă de acestea, dar numai dacă apar: o apoziție, o propoziție incidentală ș.a.:

- **Alin,** *vecinul nostru, este medic.*

CMInc.

- **Părinții** *mei* [1]/, [*așa cum*] *sunt toți părinții* [2]/, *mă susțin moral.*[1]/
- **Radu,** *ca de obicei, n-a fost punctual.*

➢ Subiectul multiplu se separă grafic, dar este în relație de juxtapunere:

- **Ana-Maria, Corina și Virgil** *au reușit la facultate.*

➢ Subiectul se separă de atributul circumstanțial izolat simplu sau dezvoltat:

- **Florile,** <u>*ofilite*</u>, <u>*se aruncă*</u>.
- *Grădina*, <u>*semănată de nespecialiști*</u>, *n-a rodit.*
- **Adi,** <u>*bucuros de reușită*</u>, *sări în sus.*

VIII. OBSERVAȚII

➢ Totdeauna, într-o analiză, trebuie să căutăm mai întâi subiectul. Știind felurile acestuia, îl descoperim ușor. Dacă observăm că, într-o propoziție, el nu există, încercăm ultima soluție: îl căutăm în frază și îl putem găsi **sub forma unei SB:**

PP / PR / SB

- <u>*Ar însemna*</u> [1]/ <u>*să nu știe*</u> [2]/ [*dacă*] <u>*nu învață*</u>.[3]/

Deci, verbul **ar însemna** din P_1 **are ca subiect prop. SB / P_3.** Cum am procedat? Am pus întrebarea: <u>*ce*</u> înseamnă neștiință? **Neînvățatul** *înseamnă* **neștiință**. Contragerea ne ajută enorm de mult ca să descoperim subiectul, în acest caz, care este – rețineți – **subiect propozițional.**

➢ În exemplele următoare, sunt subiecte, nu sunt nume predicative:

- *E* **luni.** • *E* **primăvară.** • *E* **martie.** • *Mi-e* **foame.** • *Ne e* **sete.**
- *E* **vorba...** • *E* **nevoie...** • *E* **cazul...** • *E* **timpul...** • *E* **momentul...**
- *Ne e* **teamă.** • *Era* **ger.** • *E* **cald,** *nu e* **frig.**

➢ Alte subiecte greu de recunoscut:

- <u>*De ger*</u> (c.cz. (subst.)) [1]/ [**ce**] (AT, sb.) ***este*** [2]/, ...
- *Rămâne* **de văzut** [1]/ [**ce**] (sb.) <u>*face*</u> (CD).[2]/
- *De teamă* (c.cz. (subst.)) [1]/ [**ce**] (sb.)***-i era*** (AT) [2]/, ...
- *De cald* [1]/ [**ce**] (sb.) ***este*** (AT) [2]/, ...
- <u>*E greu*</u> (PP) **de stabilit** [1]/ [**ce**] <u>*va face*</u> (CD).[2]/
- *El* <u>*se temea*</u> (PP) [1]/ [**de ce**] *i* <u>*se arătase*</u> (CI) *în vis.*[2]/

PP CD

- *Eu știu* [1]/ **din cauza cui** *a plecat.* [2]/

sb. în **G.**

PP CD CD CD

- *Noi am auzit* [1]/ **cine** *trebuie* [2]/ *și* *vrei* [3]/ **să** *plece la Cluj.* [4]/

➢ Pentru a completa lista de mai sus, fiți atenți la toate exemplele din această carte în care se discută ori se dau exemple de subiecte exprimate prin diferite părți de vorbire. Nu uitați subiectul exprimat sub forma unei SB!

➢ În ultima frază de mai sus, apare un subiect pe care trebuie să-l comentez și aici, și anume: e posibil ca un pronume relativ (sau adverb relativ) să aibă valoare de element de relație în $\mathbf{P_2}$, iar funcția sintactică să fie în $\mathbf{P_4}$. Acest fenomen apare numai în subordonate „împletite", adică atunci când se „împletește" subordonata cu regenta.

Această „dantelărie" nu apare tot timpul, ci numai când în $\mathbf{P_2}$, adică în propoziția pe care o introduce pronumele (adverbul) relativ, există unul dintre cele trei feluri de verbe: verbe sau expresii și locuțiuni verbale impersonale ori verbe sau locuțiuni verbale tranzitive personale și, mai rar, verbul *a fi* urmat de *nevoie, vorba, cazul*, care sunt subiecte:

- *Eu știu* [1]/ **ce** *trebuie* [2]/ *și* *e bine* [3]/ *să se întâmple cu copilul meu.* [4]/
- *Eu știu* [1]/ **ce** *vrea* [2]/ *și* *speră* [3]/ *să-i fie dat copilului meu.* [4]/
- *Eu știu* [1]/ **ce** *era cazul* [2]/ *să-i placă fiului meu.* [3]/

✍ Vă sugerez, cu toată responsabilitatea, să rețineți cât se poate de multe modele de limbă, să le automatizați și să le folosiți ca pe „colaci de salvare" când aveți de rezolvat o temă de lucru acasă ori un test clasic sau un test-grilă. De aceea, la fiecare lecție, încercați să reperați acest fapt de limbă.

PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ

I. DEFINIŢIE

Propoziţia subiectivă (SB) este subordonata care joacă rol de subiect pentru un element regent din propoziţia regentă.

SB

- *I-a fost ursit* [1]/ *să aibă noroc.* [2]/ (faptul)
- *I-a fost ursit* **norocul.** (faptul)

sb.

Orice **SB** se verifică prin substantivul abstract **faptul**:
- *Se aude* [1]/ *că vom pleca mâine.* [2]/
- *Se aude* **faptul.**

Răspunde la întrebările:

SB PP

- **cine?** • *Cine se numeşte Ana-Maria* [1]/ *spune adevărul.* [2]/
  cine spune adevărul? **Ana-Maria.**
- **ce?** • *Este bine* [1]/ *să ştim teoria.* [2]/
  ce este bine? **faptul** de a şti teoria.

II. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI SUBIECTIVE

SB poate avea ca regent:

1) un verb copulativ impersonal şi unipersonal:

SB PP PR

- *Când am o datorie* [1]/ *este* [2]/ *ca şi cum ar arde casa.* [3]/

SB PP PR

- *Ceea ce nu ştie* [1]/ *este* [2]/ *că ţinem enorm la el.* [3]/

SB PP PR

- *Dacă nu citeşte mult* [1]/ *înseamnă* [2]/ *că nu va şti.* [3]/

2) verbul **a fi** – predicativ impersonal şi unipersonal:

CDȚ SB PP
• *Dacă e* [1]/ *să reușească* [2]/, *reușește.* [3]/

CDȚ SB PP SB
• *Și* [1]/ *de-a fi* [2]/ *să mor ...* [3]/ • *Era* [1]/ *să cadă* [2]/.

AT SB PP
• *Casa* [1]/ *care ar fi fost* [2]/ *să fie a lor* [3]/ *nu mai este.* [1]/

3) un verb predicativ impersonal și unipersonal, la diateza activă:
- **urmează, rămâne, ajunge, nu contează, nu importă, reiese**

SB SB
• *Pare* [1]/ *că sunteți obosiți* . [2]/ • *Merita* [1]/ *să încercăm.* [2]/

4) un verb predicativ impersonal și unipersonal, la diateza activă:
- a-i **plăcea,** a-i **conveni,** a-i **părea,** a-i **strica,** a-i **veni**
- *Nu-i strică* [1]/ *să repete materia.* [2]/ • *Îmi place* [1]/ *să învăț.* [2]/
- a-l **durea,** a-l **deranja,** a-l **supăra,** a-l **mira,** a-l **neliniști,** a-l **aștepta**
- *Ne așteaptă* [1]/ *ce ne-a fost dat.* [2]/
- *Mă doare* [1]/ *că nu sunteți silitori.* [2] /

5) un verb predicativ impersonal și unipersonal la diateza reflexivă, cu pronume reflexiv în **Ac.**, fără funcție sintactică, **marca** diatezei reflexive cu pronume reflexiv în **Ac.**:
- **se întâmplă, se cade, se cuvine, se zvonește, se preconizează:**
- *Se presupune* [1]/ *că știe ceva.* [2]/
- **se zice, se spune, se știe, se crede, se aude**
- *Se aude* [1]/ *că va ploua.* [2]/

6) un verb predicativ impersonal și unipersonal la diateza pasivă:
- a-i **fi dat,** a-i **fi lăsat,** a-fi **ursit,** a-i **fi scris,** a-i **fi predestinat:**
- *I-a fost dat* [1]/ *să aibă talent.* [2]/
- **e hotărât, e stabilit, e indicat, e știut:**
- *E stabilit* [1]/ *să se mărească pensiile.* [2]/

7) o expresie verbală impersonală și unipersonală cu rol de predicat nominal, formată din verb copulativ impersonal și adverb, locuțiune adverbială sau substantiv cu valoare adverbială:

• **e bine, e frumos, e normal, e clar, e firesc, pare normal, devine clar, înseamnă ceva**

• *E cuminte* [1]/ *să pui totul în ordine.* [2]/ • *E bine* [1]/ *să înveți.* [2]/

• **e de necrezut, e în zadar, e de ştiut, e de neimaginat, e de presupus, e de văzut**

• *E de neimaginat* [1]/ *ce a făcut la teză.* [2]/

• *E în zadar* [1]/ *să-l mai rogi.* [2]/

• **pare de necrezut, pare de prisos, devine clar, pare normal** ş.a.

• *Pare de necrezut* / *ce se întâmplă.* /

• *Devine clar* / *că nu va spune totul.* /

• **e minune, e fapt, e lucru** ş.a.

• *Minune e* [1]/ *că s-a pus pe treabă.* [2]/

• *Fapt e* [1]/ *că se va apuca de învățat.* [2]/

• *Lucru mare* [1]/ *că a răspuns bine.* [2]/

• **evident** că, **normal** că, **bine** că, **adevărat** că, **suficient** că, **destul** că ş.a., însoțite sau nu de verb copulativ impersonal, ele fiind predicate nominale:

• *Adevărat* [1]/ *că făcea minunății.* [2]/
• *E adevărat* [1]/ *că făcea minunății.* [2]/

• *Normal* [1]/ *că va veni.* [2]/
• *Pare normal* [1]/ *să scrie* [2]/ *când învață.* [3]/

• **noroc, păcat,** însoțite sau nu de verb copulativ impersonal:

• *Păcat* [1]/ *că n-a venit.* [2]/
• *E păcat* [1]/ *că n-ai venit.* [2]/

8) un adverb de mod predicativ sau o locuțiune adverbială de mod predicativă, care nu permite un verb copulativ, deoarece este predicat verbal:

• **desigur, bineînțeles, fireşte, pesemne**

• **mai** că, **mai-mai** să, **pas** că, **zău** că, **aproape** că:

• *Mai-mai* [1]/ *să cadă.* [2]/ • *Aproape* [1]/ *că uitase.* [2]/

• **fără îndoială** că, **fără doar şi poate** că, **de bună seamă** că, **într-adevăr** *că*, **cu siguranță** că:

• *Într-adevăr* [1]/ *că ştia materia.* [2]/

9) orice verb, la orice diateză, care n-are subiect:

- *Merge la mare* [1]/ cine *are bani*. [2]/
- *Își scrie temele* [1]/ *cine e sârguincios*. [2]/
- *Se spală zilnic* [1]/ cine *este civilizat*. [2]/
- *Să plătească* [1]/ cui *i-e sete*. [2]/
- *Se deschid* [1]/ cele *ce s-au licitat*. [2]/

10) o locuțiune verbală impersonală, intranzitivă:

- *Nu i-a trecut prin cap* [1]/ să*-i ia bilete*. [2]/
- *Îmi face plăcere* [1]/ să *ajut pe alții*. [2]/
- *Nu s-a băgat de seamă* [1]/ că *a greșit*. [2]/
- *N-are rost* [1]/ să *te superi*. [2]/
- *Nu-i de nasul lui* [1]/ să *ia avionul*. [2]/

III. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ?

SB se introduce prin:

1) conjuncții simple sau compuse cu blanc (pauză albă):

- *Se știe* [1]/ **că** *e multă materie*. [2]/• *E bine* [1]/ **să** *învățăm teoria*. [2]/

SB

- *Nu se știe* [1]/ **dacă** *va veni*. [2]/ • *Nu se știe* [1]/ **de** *va veni* [2]/ *sau nu*. [3]/

SB

- *E frumos* [1]/ **ca** *de ziua mamei* **să***-i faci un cadou*. [2]/

PP PR SB

- *Ar însemna* [1]/ **să** *nu știe* [2]/ **dacă** *nu învață*. [3]/

2) locuțiunea conjuncțională **cum că**:

- *Se știe* [1]/ **cum că** *ești un copil bun*. [2]/

3) pronume relative:

SB PP

- **Ce** *ți-e scris* [1]/ *în frunte ți-e pus*. [2]/

SB PP PR

- **Ceea ce** *nu știe* [1]/ *este* [2]/ *că* *îl respectăm enorm*. [3]/

SB PP

- **Cine** *fuge după doi iepuri* [1]/ *nu prinde niciunul*. [2]/

PP SB

- *Nu se știe* [1]/ **cât** *a costat*. [2]/

SB PP CD

- **Care** *e deștept* [1]/ *reține* [2]/ *ce* *i s-a spus.* [3]/

4) adjective relative:

PP SB

- *Nu se știe* [1]/ **ce** *destin avem.* [2]/
- *Nu s-a auzit* [1]/ **care** *coleg merge la olimpiadă.* [2]/

5) pronume nehotărâte compuse cu **ori-:**

SB PP

- **Oricine** *este prezent* [1]/ *să* *asculte cu atenție.* [2]/

SB PP

- **Orice** *îi dau* [1]/ *să* *fie cu noroc.* [2]/

SB PP

- **Oricare** *i l-ai da* [1]/ *nu-i convine.* [2]/

6) adjective nehotărâte, compuse cu **ori-:**

SB PP

- **Oricare** *om îmi calcă pragul* [1]/ *să* *fie binecuvântat.* [2]/

SB PP

- **Orice** *bolnav ai trata* [1]/ *să* *fie vindecat.* [2]/

7) adverbe relative:

PP SB

- *Nu se știe* [1]/ **unde** *vor locui.* [2]/
- **când** *vor pleca.* [2]/
- **cum** *vor rezolva problema aceea.* [2]/
- **cât** *vor sta.* [2]/

➢ Pentru **Contragere ≠ Dezvoltare**, vezi **Subiectul.**

IV. TOPICA PROPOZIȚIEI SUBIECTIVE

În general, **SB** are topică liberă.

PP SB

- *Se știe* [1]/ *cine* *va veni la cină.* [2]/

SB PP

- *Cine* *va veni la cină* [1]/ *se știe.* [2]/

În alte situații, **SB** are topică fixă:

SB PP PR
- *Ceea ce nu știe* [1]/ *este* [2]/ *că îl venerăm nespus de mult.* [3]/

PP SB
- *Desigur* [1]/ *că n-au înțeles totul.* [2]/

V. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI SUBIECTIVE

După cum subiectul nu se desparte prin virgulă de predicat, la fel și **SB** nu se desparte de regentă:

PP SB
- *I-a făcut plăcere* [1] / *să vă ajute.* [2]/

PP SB
- *Nu-i strică* [1]/ *dacă învață teoria.* [2]/

➢ Totuși, **SB** se separă în anumite situații:

1) când este reluată:

SB PP
- *Cine va ști carte* [1], **acela** *va lua la facultate.* [2]/

sb. reluat

SB SB PP
- *Să înveți* [1], *să faci teste* [2], **totul** *concură spre reușită.* [3]/

SB SB SB PP
- *Dacă sapi* [1], *dacă uzi* [2], *dacă plivești* [3], **acestea** *ajută plantele.* [4]/

2) când apare o intercalare printr-o PP incidentă ori un cuvânt incident:

PP PPInc SB
- *E normal* [1], *desigur* [2], *să știi teorie.* [3]/

PP CMInc. SB CT
- *Pare firesc* [1], *așa cum știm cu toții* [2], *să scriem* [3]/ *după ce învățăm.* [4]/

VI. OBSERVAȚII

➢ Conjuncțiile **și** și **sau** realizează o relație inedită în sintaxă, și anume leagă o parte de propoziție de subordonata corespunzătoare, în general, dar uneori pot lega o parte de propoziție de o subordonată diferită, alteori o subordonată de o parte de propoziție diferită, câteodată

o subordonată de o parte de propoziție diferită și, mai rar, chiar două subordonate diferite (vezi capitolul **Conjuncția**).

Pe noi ne interesează aici relația **sb–SB:**

PP SB

- *Au venit* **Maria** [1]/ *și* **ceea ce** *a mai rămas din grupul ei.* [2]/
- *Au venit* **Maria și colegii** *ei.*

sb. multiplu

SB PP

- **Vlad** [1]/ *sau* **cum** *îl mai cheamă* [2]/ *aștepta un taxi.* [1]/
- **Vlad sau X-ulescu** *aștepta un taxi.*

sb. multiplu

➢ **SB** înțeleasă bine, adică și logic, și semantic, și gramatical nu se poate confunda cu nici o altă subordonată.

Discutabile ar fi două cazuri, pe care le vom prezenta la **PR,** unde vom motiva fiecare caz.

➢ Există și expresii verbale impersonale care sunt însoțite de pronume personale în **D.** și care cer **SB:**

- *Mi-e drag* [1]/ *să rezolv teste.* [2]/
- *Mi-e ușor* [1]/ *să învăț la limba română.* [2]/
- *Ne e penibil* [1]/ *să cerem zilnic bani de la părinți.* [2]/

➢ **SB** poate avea ca element regent și un verb la un mod nepredicativ:

- **Zvonindu-se** [1]/ *că va ploua* [2]/, *ne-am bucurat cu toții.* [1]/
- **A-*ți* fi drag** [1]/ *să înveți* [2]/ *e un dar de la natură.* [1]/

➢ O expresie verbală impersonală poate cere o **SB** chiar dacă e formată din **verb copulativ și adjectiv** care n-a devenit **adverb,** prin conversiune, deoarece **SB** e introdusă prin pronume relative:

PP SB PP SB

- „**Nu-i frumos** [1]/**ce** *e frumos* [2]/, *ci* **e frumos** [3]/ **ce**-*mi place mie.*" [4]/

adj. adj.

PP SB PP SB

- **E de prisos** [1]/ **cine** *vine*. [2]/ • **E în zadar** [1]/ **ce** *faci*. [2]/

locuț. adj. locuț. adj.

➤ Alte situații inedite:

- o **SB** poate avea două sau mai multe propoziții regente:

PP PP SB

- *Ar fi bine* [1]/ *și* *trebuie neapărat* [2]/ *să* *mă înțelegeți*. [3]/

- o propoziție regentă poate avea două sau mai multe **SB:**

PP SB SB SB

- *E normal* [1]/ *să* *dormim* [2]/, *să* *mâncăm* [3]/, *dar* *să* *și învățăm*. [4]/

- o subordonată, în funcție de regenta ei, poate avea două valențe:

PP PP SB CD

- *Vreau* [1]/ *și* *trebuie* [2]/ *să* *reușiți*. [3]/

CD

SB

- e posibil ca o propoziție, în funcție de indicii gramaticali pe care îi are, să fie regentă pentru două subordonate diferite:

PP CMC SB

- *E mult mai bine* [1]/ *decât* *a procedat el* [2]/ *să* *găsim noi o cale*. [3]/

Rețineți aceste situații destul de frecvente în practica analizei gramaticale și nu uitați importanța elementului regent, care, odată descoperit, vă ajută să dați răspunsul corect.

PREDICATUL

I. DEFINIȚIE

Predicatul (p.) este partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o stare sau o însușire.

II. FELURILE PREDICATULUI

Predicatul este de două feluri:

1) predicat verbal (p.v.);
2) predicat nominal (p.n.).

III. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Numele predicativ se dezvoltă în **PR,** iar **PR** se contrage în nume predicativ.

- *Copilul pare bolnav.*
  p.n. PR
- *Copilul pare* [1]/ *că* *e bolnav.* [2]/

- *Mama înseamnă aer pentru copil.*/
  p.n. PR
- *Mama înseamnă* [1]/ *că* *este aer pentru copil.* [2]/

IV. PRIN CE SE EXPRIMĂ PREDICATUL?

Predicatul verbal arată:

- **ce face?** • *Elevul învață.*
- **ce se spune?** • *Elevul se pregătește pentru examen.*
- **ce se întâmplă?** • *Elevul s-a îngălbenit de emoție.*

Predicatul verbal se exprimă prin:

1) verbe predicative, personale, tranzitive sau intranzitive, la orice diateză:

• *Horia știe poezii.* • *El adoarme repede.* • *Elevul este ascultat zilnic.*

• *Dimineața se trezește la ora 10^00^.* • *Bunica se odihnește.*
• *Sabin își repară mașina.* • *Noi ne amintim de anii de liceu.*

2) verbe predicative, impersonale, intranzitive, la orice diateză:
• *Gabriel* [1]/ *urmează* [2]/ *să meargă la școală.* [1]/
• *Lui nu-i strică* [1]/ *să trăiască în colectivitate.* [2]/
• *Ne doare* [1]/ *că au murit oameni nevinovați.* [2]/
• *Nu le convine* [1]/ *să piardă timpul.* [2]/ • *I-a fost dat* [1]/ *ce a meritat.* [2]/
• *Fie* [1]/ *ce-o fi!* [2]/ • *Se știe* [1]/ *că vor veni.* [2]/
• *O să se creadă* [1]/ *că ai mințit.* [2]/ • *E stabilit* [1]/ *să plecați cu avionul.* [2]/

3) locuțiuni verbale, predicative, personale, tranzitive sau intranzitive, la orice diateză:
• *El a luat în seamă* [1]/ *ce i-am spus.* [2]/ • *Și-a adus aminte de tine.*
• *Andrei dă telefon la bunici.*
• *Ana-Maria îmi cântă-n strună la telefon.*
• *Câteodată, Horia se dă de-a rostogolul pe covor.*
• *Ea și-a dat seama* [1]/ *că a greșit.* [2]/

4) locuțiuni verbale, predicative, impersonale, intranzitive, la orice diateză:
• *Nu i-a făcut plăcere* [1]/ *să vadă acel film.* [2]/
• *I-a trecut prin minte o idee genială.*
• *Nu s-a băgat de seamă* [1]/ *că ai fost absent.* [2]/

5) adverbe de mod predicative:
• *Poate* [1]/ *că vor veni.* [2]/ • *Aproape* [1]/ *că adormise.* [2]/
• **firește, desigur, bineînțeles, pesemne, negreșit**

6) locuțiuni adverbiale de mod predicative:
• *Fără îndoială* [1]/ *că știu.* [2]/ • *Cu siguranță* [1]/ *că plecăm.* [2]/
• **de bună seamă, fără doar și poate, într-adevăr**

7) interjecții predicative:
• *Și, deodată, zdronc! pe ciment.* (zdronc! – p.v.) • *Și, deodată, zdronc! căzu pe ciment.* (zdronc! – c.m.; căzu – p.v.)

• **na, iată, iacă, iaca, iacătă, hai, haide, hăis, cea, bravo, nani, poftim, Doamne, știobâlc, treosc, bâldâbâc, gogâlț-gogâlț** ș.a.

8) verb la infinitiv cu valoare de imperativ:

- *A se agita înainte de folosire!*
- *A nu se fuma în sala de aşteptare!*

Predicatul nominal arată **cine** este, **ce** este sau **cum** este subiectul. El este format dintr-unul sau mai multe nume predicative şi dintr-un verb copulativ personal, intranzitiv, la un mod predicativ:

- *Elevul este serios.* • *Elevul este harnic şi serios.*
- *El părea supărat şi obosit.*
- *Nu înţeleg* [1]/ *ce trebuia* [2]/ *şi doreai* [3]/ *să devină fiul tău.* [4]/

V. NUMELE PREDICATIV

A Felurile numelui predicativ

Numele predicativ poate fi:

a) **simplu**:

- *Horia e* **drăgălaş**. • *Gabriel e* **blond.** • *Andrei este* **isteţ**.

b) **multiplu**:

- *Ana-Maria este* **scumpă şi inteligentă**.

c) **complet**:

- *Dorinţa lui era* **de a deveni avocat**.

d) **incomplet**:

PR

- *Dorinţa lui era* **de a deveni** [1]/ *ce şi-a propus.* [2]/

e) **dezvoltat**:

- *El nu părea* **a fi om de prisos**.
- *Dorinţa lui era* **de a deveni avocat bun**.

B Cazurile numelui predicativ

N. • *Eminescu este* **Eminescu**. • *Un om este* **un om**. • *El e* **el** *şi gata.*
- *Cine este* **vinovatul**? • *Care era* **sora** *ta?*
- *N-am ştiut* [1]/ **ce** *este tatăl tău.* [2]/

G. • *Pixul este* **al elevului**. • **Al cui** *este pixul*?
- *Ei sunt* **contra corupţiei**. • **Contra cui** *sunteţi voi*?
- *Toţi erau* **împotriva lor**.
- *Eu n-am ştiut* [1]/ **împotriva cui** *erau ei.* [2]/

D. • *Copiii sunt* **aidoma părinţilor**.

- *Ei sunt* **aidoma-ți**.
- *Eu știu* [1]/ **aidoma cui** *ar fi bine* [2]/ *să fie copilul tău.*[3]/
- *Noi știm* [1]/ **aidoma cui** *sunteți.*[2]/
- *Vila este* **conform proiectului**.

Ac. • *Tortul este* **de ciocolată**. • *Ei erau* **ca frații**.
- *Noi știm* [1]/ *de* **ce** *rasă este Lola.*[2]/

- *Am întrebat* [1]/ **de la cine** *este cadoul.*[2]/

C **Prin ce se exprimă numele predicativ?**

Numele predicativ se exprimă prin orice parte de vorbire:

a) substantive diferite, în cazuri diferite (vezi și exemplele de mai sus);

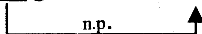
b) pronume diferite, în cazuri diferite:
- *El este* **el**. • *El era* **ca acesta**. • *El nu era* **cineva** *în acel oraș*.
- *El era* **altul**. • *Pixul e* **al meu**. • *Casa este* **a alor mei**.
- *Am aflat* [1]/ **împotriva cui** *era toată clasa.* [2]/
- *El părea* **același**. • **Care** *e colega ta?*
- *Nu știm* [1]/ **care** *e colega ta.* [2]/

c) numerale diferite, cu valoare substantivală:
- *Zece este* **zece**, *iar doi e* **doi**. • *El e* **primul** *în jurnal*.
- *După aceea, au devenit* **trei**. • *Porția ta este* **jumătate**.

d) adjective numai în cazul **N.**, la orice grad de comparație:
- *Gabriel este* **blond**. • *El este* **extraordinar de alintat**.
- *Ușa este* **prea veche**. • *Ei sunt* **buni și generoși**.

e) locuțiuni adjectivale, care nu se acordă cu nimic.
- *Totdeauna este* **cu judecată**. • *Radu pare* **cu scaun la cap**.
- *Ea este* **de milioane**. • *Fata era* **de caracter**.

f) verbe la moduri nepredicative, nepersonale:
- *Dorința lui era* **de a învăța**. • *Testul era greu* **de memorat**.

➢ Gerunziul este acordat și deci este adjectiv, obținut prin conversiune:
- *Mâna este* **sângerândă**. • *Temperatura este* **crescândă**.
- *Cafeaua este* **aburindă**. • *Coșurile erau* **fumegânde**

• *„Lebăda era* **muribundă**...”

➢ **Adjectivul participial acordat** se poate confunda cu **participiul diatezei pasive,** dar, dacă deduceți că el arată *caracteristica, starea* și dacă gândiți logic, semantic și gramatical, o să înțelegeți de ce în exemplele de mai jos avem de a face cu adjective participiale clare, cu rol de **nume predicativ,** care s-au adjectivizat:

1) • *Pepenele e* **copt**. • *Caisul e* **înforit**. • *Irina e* **plecată** *la teatru.*
• *Ușa e prea* **deschisă**. • *Părerile erau* **împărțite**.
• *Tata a* **venit** *în țară de două zile.* • *Laptele e* **bătut**.
2) • *El părea* **dominat** *de orgoliu.* • *Ea părea* **subjugată** *de fobii.*

g) adverbe de mod (fără valoare adjectivală):
1) • **Cum** *e sora ta?* • *Eu nu știu* [1]/ **cum** *e sora ta.*[2]/
• **Oricum** *ar fi* [1]/ *eu tot o respect.* [2]/
• *De rău*[1]/ **ce** *este* [2]/ *n-are nici un prieten.* [1]/
• *E* **bine** [1]/ *să facem sport.*[2]/
• **Așa-i** [1]/ *că are dreptate?* [2]/• *E* **altfel** [1]/ *să te ajute părinții.*[2]/
• *Era* **gata** [1]/ *să aluneci.*[2]/
2) • *E* **normal** [1]/ *să fim prieteni cu fiii noștri.*[2]/ • *E* **clar** [1]/ *că va ști.*[2]/
• *Pare* **evident** [1]/ *că nu s-a pregătit.*[2]/
• *E* **frumos** [1]/ *că ajuți bătrânii.*[2]/

h) interjecții:
• *E* **vai** *de el*! • *E* **of și vai** *în casa lor*!

➢ Numele predicativ se mai poate exprima prin:
• *Cauza a fost* **nebăgarea de seamă**.
• *Dorința lui era* **de a fi cu judecată**.
• *Radu era* **nu știu cum**.
• *Colegul meu era* **cel cu noroc**.
• *Tatăl său era* **un te miri cine**.
• *Plăcerea lui Horia era* **de a se da de-a rostogolul**.

PR
• *Daniel nu părea* **a fi** [1]/ *cum și-a dorit.*[2]/

• *Victor nu părea* **a deveni** [1]/ PR [ce] *şi-a propus.*[2]/
• *Dorinţa tatălui meu a fost* **de a fi operat** *de un bun specialist.*
➢ Numele predicative arată *calitatea de a fi cineva, ceva, cumva.*
• *Gabriel e* **Gabriel**. • *El este* **şcolar**. • *Gabriel este* **isteţ** *foc.*

VI. INDICII DE PREDICAŢIE AI PREDICATULUI VERBAL

Anumiţi indici suplinesc prezenţa predicatului verbal:

a) un adverb de negaţie:
• *Ai scris* [1]/ *ori* **nu.**[2]/ • *Îmi spui* [1]/ *ori* **ba.**[2]/

b) elementul de relaţie, într-o propoziţie eliptică de predicat:
• *Spune-mi* [1]/ **unde** [2]/, **când** [3]/ *şi* **cum** *te voi întâlni astăzi.*[4]/
• **Oriunde** [1]/ *şi* **[oricând]** *oamenii vor munci.*[2]/

c) părţi de locuţiuni verbale:
• *Şi eu fuga* [1]/, *şi ea fuga pe pajişte.*[2]/ √dau fuga

d) un adverb al cărui element regent – verbul – este eliptic:
• *De eşti om bun* [1]/, *aproape de casa mea* [2]/ ...√stai

e) verbul **a exista** este, în general, eliptic:
• PP *Am fost la mare* [1]/ *şi* PP *nicio briză* [2]/ AT *[care] să ne mângâie...*[3]/

f) virgula:
• PP Iarna, car [1]/, *şi* PP vara sanie.[2]/ √cumpărăm/facem

g) intonaţia:
• *La dreapta! Înainte marş!*

h) un verb la perfectul compus, fără verbul auxiliar *a avea*:
• *Am citit* [1]/ *şi răscitit scrisoarea ta.*[2]/ √am

➢ În următoarele situaţii, deşi nu există predicat, avem totuşi o ***propoziţie independentă neanalizabilă:***
• **Andrei!** *vino la masă.* • **Gabriel!** *culcă-te.* • **Horia!** *taci.*

• **Zău măi!** • **Nu zău!** • **Haida-de!** • **Adio!** • **Hei!**
• **Hai**, *Gabriel*! • **Zău,** *frate*! • *Nu i-am spus nimic*, **zău**!
• **Vai,** *am pierdut ochelarii*! • *Am pierdut*, **vai,** *ochelarii*!
• *Am pierdut ochelarii*, **vai**!

➢ Un caz de excepție îl reprezintă și ***predicatul verbal dezvoltat***, alcătuit dintr-o interjecție și un verb la modul imperativ sau la conjunctiv cu valoare de imperativ:

• **Ia pleacă** *de aici*! • **Hai du-te**! • **Ia să vedem**!

➢ Pentru că acesta este **predicat dezvoltat** și **parte de propoziție dezvoltată neanalizabilă** înseamnă că, în analiză, se insistă numai pe verb, făcându-i analiză morfologică.

VII. INDICII DE PREDICAȚIE AI PREDICATULUI NOMINAL

Anumiți indici suplinesc prezența unui verb pe lângă numele predicativ.

a) linia de pauză:

• *„Religia – o frază de dânșii inventată...”*

b) virgula, două puncte, punctul și virgula (unul dintre ele):

• *Îndemn să-ți fie munca,*[1]/
Nădejde, (: ;) *viitorul*![2]/ √să fie

c) coordonarea prin juxtapunere care, din rațiuni stilistice, nu mai „pretinde” verb copulativ la toate propozițiile:

PP PP PP
• *Munții sunt* **înalți** [1]/, *văile* **adânci** [2]/, *pădurile* **umbroase**...[3]/ √sunt

➢ În exemplul următor, avem o propoziție cu nume predicativ multiplu:

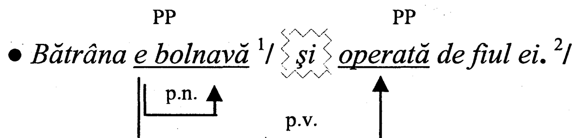
• *Copiii noștri* **sunt harnici, serioși, generoși, amabili și credincioși.**[1]/

➢ În exemplele de mai jos avem predicate verbale și atâtea propoziții câte participii avem, deoarece sunt verbe la diateza pasivă, eliptice de verbul auxiliar **a fi:**

• *Televizorul este admirat* [1]/, *plătit* [2]/, *ambalat* [3]/, *transportat* [4]/ *și instalat în sufragerie.* [5]/

• *Câmpia este semănată* [1]/, *udată* [2]/, *plivită* [3]/ *și culeasă de fermieri.* [4]/

➢ O altă situaţie este aceea a verbului **a fi** cu două valenţe: şi *verb copulativ*, alcătuind predicat nominal, şi *verb auxiliar*, alcătuind predicat verbal cu verb la diateza pasivă:

În situaţii excepţionale, poate lipsi şi numele predicativ, al cărui rol revine unei **PR** sau care se subînţelege:

• *Dacă* *n-a devenit avocat* [1]/ *înseamnă* [2]/ *că* *nu era de nasul lui* [3]/ *să* *devină*. [4]/ √avocat

VIII. VALORILE MORFOLOGICE ALE UNOR VERBE

Verbele copulative sunt următoarele **opt:**

- ***a fi*** (când nu are sensul *a exista, a se afla* etc.)
- ***a deveni*** (este numai copulativ)
- ***a ieşi*** (cu sensul de *a deveni*)
- ***a ajunge*** (cu sensul de *a deveni*)
- ***a rămâne*** (fără sens de verb de mişcare „moment final")
- ***a însemna*** (fără sensul de *a face un semn*)
- ***a (se) părea*** (când apare şi *a părea*, şi *a-i părea*)
- ***a se face*** (cu sensul de *a deveni*)

Verbele ***a ieşi, a ajunge*** şi ***a rămâne*** sunt verbe copulative numai când răspund la întrebările: ***ce?*** şi ***cum?*** Dacă răspund la întrebările ***unde?*** şi ***când?***, au valoare predicativă, nu copulativă.

Verbul ***a se părea***, dacă are subiect şi complement indirect în **D.** de tipul: ***mi, ţi, i, ni, vi, li***, atunci poate fi ***verb copulativ reflexiv unipersonal.***

- *Copilul mi s-a părut inteligent*. (în propoziţie)

PP PR

- *Copilul mi s-a părut* [1]/ *că* *este inteligent*. [2]/ (în frază)

p.n. incomplet

- *Filmul vi se pare interesant*? (în propoziție)
  p.n. complet

  PP PR
- *Filmul vi se pare* [1]/ ca e interesant. [2]/ (în frază)
  p.n. incomplet

➢ Soluția aleasă de noi, și anume că **a se părea,** în frază, cere o **PR,** e interpretabilă, dar aducem în acest sens un argument prin aceea că are **sb.,** iar **mi, vi** etc. sunt **c.i.** cu valoare de **sb. logic** și deci, având „aproape" două subiecte, verbul este **copulativ unipersonal** și cere o **PR,** nu o **SB.**

A FI are următoarele valori morfologice:

I. verb predicativ

1) **personal:** *a exista, a se afla* etc.

- *România este în Europa.* • *Inima este la stânga.* • *El e aici.*
- *Pixul este* [1]/ *unde l-ai pus.* [2]/
- *Examenul va fi* [1]/ *când s-a fixat.* [2]/

2) **impersonal:** *a se întâmpla, a trebui* etc.

SB
- *Era* [1]/ *să cădeți pe scări.* [2]/

CDȚ SB
- *„Și* [1]/ *de-ar fi* [2]/ *să mor..."* [3]/

CDȚ SB PP
- *Dacă e* [1]/ *să câștige* [2]/, *câștigă.* [3]/

PP AT SB
- *Am văzut casa* [1]/ *care ar fi fost* [2]/ *să fie a lor.* [3]/ (ar fi trebuit)

SB - PP - CZ

SB PP CZ
- *Dacă este respectată* [1]/ *este* [2]/ *pentru că e fată bună.* [3]/
  deoarece
  că

SB - PP - CS

SB PP CS

- *Dacă învață zilnic* 1/ *este* 2/ *ca să nu uite.* 3/

PP - CMC

PP CMC

- *Era* 1/ *ca și cum te știam de-o viață.* 2/

II. verb copulativ

1) **personal** (are 6 forme, pentru cele 3 persoane, singular și plural):

- *Copilul e frumos.*
- *Fetița e frumoasă.*
- *Copiii sunt frumoși.*
- *Florile sunt frumoase.*

2) **impersonal** (are formă numai pentru persoana a III-a):

- *E frumos* 1/ *să oferim flori.* 2/
- *E bine* 1/ *să știm teorie gramaticală.* 2/
- *E o prostie* 1/ *să te superi pe omul nebun.* 2/
- *Mare lucru* 1/ *că s-a pus pe învățat.* 2/ √E
- *Păcat* 1/ *că n-ai văzut eclipsa.* 2/ √E
- *E o nerozie* 1/ *să nu înțelegi prostia solemnă.* 2/

SB - PP - PR

SB PP PR

- *„Când ai o fată de măritat* 1/ *este* 2/ *ca și cum ți-ar arde casa."* 3/

SB PP PR

- *Dacă nu știe teorie* 1/ *înseamnă* 2/ *că nu va rezolva corect grilele.* 3/

SB PP PR

- *Ceea ce nu știi* 1/ *este* 2/ *că te respect.* 3/

SB PP PR

- *Ca să rezolvi corect grilele* 1/ *înseamnă* 2/ *să știi carte de nota zece.* 3/

PP - PR - SB

PP PR SB

- *Ar însemna* 1/ *să nu știe nimic* 2/ *dacă nu învață serios.* 3/

[Ajutați-vă de contragere: *Neînvățatul* *înseamnă* **neștiință.**]

sb. n.p.

III. verb auxiliar (ajută la formarea diatezei pasive şi a celorlalte timpuri verbale) (vezi capitolul **Verbul**):

1) **personal** (are 6 forme, pentru cele 3 persoane, singular şi plural):

- *Tatăl meu a fost operat de un bun specialist.*
- *Tu ai fost examinat de un profesor bun.*
- *Cosmin a fost ajutat de părinți.*
- *Noi o să fim aşteptați la gară.*
- *Câmpiile sunt semănate de țărani.*

2) **impersonal** (are formă doar pentru persoana a III-a):

a) • *Este indicat* [1]/ *să faceți tratament.* [2]/

- *Este hotărât* [1]/ *să plecați cu avionul.* [2]/
- *E dovedit* [1]/ *că au furat.* [2]/
- *E stabilit* [1]/ *să se mărească pensiile.* [2]/

b) • *I-a fost scris* [1]/ *să aibă noroc.* [2]/

- *Le-a fost dat* [1]/ *să ia note mari.* [2]/
- *Ne-a fost lăsat* [1]/ *să fim urmăriți de succes.* [2]/
- *Ți-a fost ursit* [1]/ *să ai copii minunați.* [2]/

➢ Verbul predicativ **a fi** are mai multe sensuri (polisemantism); dintre sinonimele lui menționăm:

- ***a exista, a se afla, a se găsi, a costa,*** care sunt arhicunoscute;
- ***a trece*** • *Cât e* [1]/ *de când eram noi colegi?* [2]/
- ***a merge*** • *Unde ai fost cu taxiul acela?*
- ***a se duce*** • *Ai fost la Cluj* [1]/ *şi te-ai şi întors?* [2]/
- ***a dura*** • *Filmul o să fie trei ore.*
- ***a călători*** • *El a fost la Praga cu maşina.*
- ***a colinda*** • *Pe unde ai fost* [1]/, *că te caut de două zile?!* [2]/
- ***a dăinui*** • *Cât o fi lumea şi pământul oamenii vor munci.*
- ***a se petrece*** • *Totul era pe la 1650.*
- ***a se împlini*** • *Mâine va fi un an de la logodna lor.*
- ***a avea loc*** • *În pauză, a fost un accident.*
- ***a fi de loc din*** • *El este din Banat.* • *Ana şi Nistor sunt din Lugoj.*

• ***a trăi, a locui*** • *Acum, el e pe alte meleaguri.*
• *Fiul meu este cu nora mea de 7 ani.*
• *Liviu e în Canada de 4 ani.*

• ***a se purta*** • *Discuția era asupra candidaților.*

• ***a trebui*** • *Am văzut casa* [1]/ care (PP) *ar fi fost* [2]/ să (AT) *fie a lor.* (SB) [3]/

• ***a se întâmpla*** • *Fie* (CV) [1]/ ce (SB) *-o fi* [2]/, *eu tot o cumpăr.* (PP) [3]/

A DEVENI este **numai verb copulativ** şi are următoarele valori:

1) **personal:**

• *Eu voi deveni* **avocat**. • *Noi vom deveni* **ingineri**.
• *Tu vei deveni* **profesor**. • *Voi veți deveni* **mecanici**.
• *El va deveni* **medic**. • *Ele vor deveni* **actrițe**.

2) **impersonal:**

• *Devine* **clar** [1]/ că *va şti totul.* (SB) [2]/
• *Devine* **limpede** [1]/ că *teoria ne salvează.* (SB) [2]/

➢ Acestea sunt expresii verbale unipersonale ca formă şi impersonale ca sens, cu rol de **p.n.** şi cer o **SB.**

Şi aici ***clar*** şi ***limpede*** sunt ***adverbe*** provenite din ***adjective*** prin ***conversiune.***

Aceste expresii au ajuns „capcane", deoarece elevii erau obişnuiți numai cu verbul copulativ ***a fi***, care, în testele mai dificile, nu prea mai este folosit.

[Aplicați proba: **Devine limpede faptul.**]

A ÎNSEMNA are următoarele valori:

1) **verb predicativ personal** (cu sensul de *a face un semn*):

• *Profesorul a însemnat pe caiet cu pixul roşu.*

p.v.

2) **verb copulativ personal:**

• *Eu cred* [1]/ că *însemn* **ceva** *pentru tine.* [2]/

- *Noi credem* [1]/ *că însemnăm* **ceva** *pentru tine.* [2]/
- *Mama înseamnă* **aer** *pentru prunc.*
- **Ce** *înseamnă anul 2007 pentru voi?*

3) **verb copulativ impersonal:**

PP SB

- *Înseamnă* **ceva** [1]/ *să luați la Drept.* [2]/

PP SB

- **Ce** *înseamnă* [1]/ *să știi carte?* [2]/

PP SB

- *Înseamnă* **mult** [1]/ *să-ți ajuți aproapele.* [2]/

A RĂMÂNE are următoarele valori:

1) **verb predicativ** (*când? unde?*)

a) **personal:**

- *Copiii mei au rămas în România.*
- *Tu vei rămâne în casa părintească.*
- *Ali va rămâne la Craiova.* • *Ea a rămas în sala de curs.*
- *Acum vom rămâne cu voi.*
- *Noi vom rămâne azi la bibliotecă.*

b) **impersonal:**

CD SB

- *Rămâne* **de văzut** [1]/ *ce va face.* [2]/ • *Rămâne* [1]/ *să repetăm teoria.* [2]/

p.v. sb.

SB

- *Rămâne* **de învățat** *neapărat teoria.* • *Le rămâne* [1]/ *să ia bilete.* [2]/

p.v. sb. cd

2) **verb copulativ** (*ce? cum?*):

a) **personal:**

- *Eu voi rămâne* **stupefiat**!
- *El va rămâne* **șeful** *nostru până la toamnă.*
- *El va rămâne* **perplex**! • *Ea a rămas* **înmărmurită**.
- *Noi vom rămâne* **oameni** *până la moarte.*
- *Ea a rămas* **nemișcată**.

b) **impersonal:**

PP SB

- *Rămâne* **clar** [1]/ [că] *nu vor veni la timp.* [2]/

PP SB

- *A rămas* **sigur** [1]/ [că] *se apucă de învățat.* [2]/

A IEŞI are următoarele valori:

1) verb predicativ (*când? unde?*)

a) **personal:**

- *El a ieşit acum zece minute.*
- *Studenții au ieşit din clasă.*

b) **impersonal** (*a-i ieşi* = a realiza; a îndeplini):

- *Totdeauna lui îi iese* [1]/ [ce] *își propune.* [2]/

2) verb copulativ (*ce? cum?*); este doar **personal** (= a deveni):

- *El va ieşi* **jurnalist.**
- *Ea a ieşi* **politolog.**
- *Voi veți ieşi* **avocați.**
- *Copilul a ieşit* **premiant.**

PR

- *Cartea a ieşit* [1]/ [cum] *ai dorit.* [2]/

A AJUNGE are următoarele valori:

1) verb predicativ (*unde? când?*)

a) **personal:**

- *Eu voi ajunge la ore cu taxiul.*
- *Voi veți ajunge la Cluj mâine.*

b) **impersonal:**

PP SB

- *Ajunge* [1]/ [cât] *ai pierdut timpul.* [2]/

SB

- *Vă ajunge* [1]/ [cât] *ați colindat.* [2]/

PP SB

- *Le ajunge* [1]/ [ce] *le-am dat.* [2]/
- *Ne- a ajuns* [1]/ [ce] *ne-a oferit.* [2]/

2) **verb copulativ** (*ce? cum?*); este doar **personal:**

- *Tu vei ajunge* **farmacistă.** • *El va ajunge* **mare.**
- *Ele vor ajunge* **moderatoare.** • *Voi veți ajunge* **oameni!**

A SE FACE are următoarele valori:

1) **verb predicativ** (a se prelucra, a se fabrica, a se naște, a se produce)

a) **personal:**

- *Nailonul se face din petrol.* • *Hârtia se face din stuf.*
- *O avere curată se face prin trudă.* • *Un eseu nu se face prea ușor.*

b) **impersonal** (a se întâmpla, a se petrece):

SB

- *Se făcea* [1]/ că *eram copil* [2]/ *și trăia bunica.* [3]/ (*ce* se făcea?

se făcea *faptul*)

2) **verb copulativ** (= a deveni); este doar ***personal:***

- *Tu o să te faci* **polițist?** • *Ea s-a făcut* **jurnalist.**
- *Voi o să vă faceți* **judecători?** • *El o să se facă* **avocat.**

A PĂREA, **A-I PĂREA** are următoarele valori:

1) **verb predicativ;** este doar **impersonal:**

PP SB PP SB

- *Pare* [1]/ că *plouă.* [2]/ • *Pare* [1]/ că *sunteți* **obosiți.** [2]/

SB SB

- *Părea* [1]/ că *dă colțul ierbii.* [2]/ • *Îmi pare* [1]/ că *n-ai învățat.* [2]/

SB SB

- *Pare* [1]/ că *mai cade câte un fulg.* [2]/• *Îi pare* [1]/ că *nu-l înțelegi.* [2]/

SB SB

- *Pare* [1]/ că *vine furtuna.* [2]/ • *Îmi pare* [1]/ că *n-ai stins lumina.* [2]/

SB SB

- *Pare* [1]/ că *sunteți de granit.* [2]/ • *Ne pare* [1]/ că *va fi secetă.* [2]/

2) **verb copulativ:**

a) **personal:**

PP PR

- *El pare* **bolnav.** • *Pare* [1]/ că *e* **bolnav.** [2]/ √El

PR

• *Tu pari* **obosită.** • *Tu pari* [1]/ *că* *ești* **obosită.** [2]/

PR

• *Voi păreați* **supărați** *ieri!* • *Voi păreați* [1]/ *că* *sunteți* **supărați.** [2]/

b) **impersonal:**

PP SB PP SB

• *Pare* **clar** [1]/ *că* *nu știe.* [2]/ • *Pare* **de necrezut** [1]/ *ce* *a făcut.* [2]/

• *Pare* **normal** [1]/ *să* *fie chemat și el.* [2]/

• *Pare* **o prostie** [1]/ *să* *ai emoții* [2]/ *când* *știi carte.* [3]/

II. **A SE PĂREA** are următoarele valori:

1) **verb predicativ;** este doar **impersonal:**

PP SB SB

• *Se pare* [1]/ *că* *e* **bolnav.** [2]/ • *Se pare* [1]/ *că* *vine furtuna.* [2]/

SB SB

• *Se pare* [1]/ *că* *sunteți* **obosiți.** [2]/ • *S-ar părea* [1]/ *că* *nu pricepeți.* [2]/

SB

• *S-ar părea* [1]/ *că* *dă colțul ierbii.* [2]/

SB

• *Se pare* [1]/ *că* *nu vă înțelegeți.* [2]/

• *Mi se pare* [1]/ *că* *n-am stins lumina.* [2]/

• *Ni s-a părut* [1]/ *că* *ai priceput.* [2]/

PP SB

• *Tânărul* [1]/ *se pare* [2]/ *că* *va obține bursa.* [1]/

2) **verb copulativ;** este doar **impersonal:**

PP SB

• *Mi se pare* **normal** [1]/ *să* *vă plătesc.* [2]/ • *Mi se pare* **interesantă.**

PP SB p.n.

• *Ni se pare* **clar** [1]/ *ce* *avem de făcut.* [2]/ • *Mi s-au părut* **bune.**

PP SB p.n.

• *Ți se pare* **firesc** [1]/ *să* *știu și eu adevărul?* [2]/ • *I se pare* **clar.**

p.n.

➢ Când verbul **a se părea** are subiect, el devine **verb copulativ** la diateza reflexivă, dar neapărat să fie precedat şi de pronumele personal în **D.: mi / ţi / i / ni / vi / li,** cu funcţie de **c.i.** cu valoare de **sb. log.**; de aceea, în acest context, **a se părea** poate cere o **PR.**

Disociaţi:

PP SB
- *Copilul* [1]/ *se pare* [2]/ *că* *e* **inteligent.** [1]/
p.v.

PP PR
- *Copilul mi se pare* [1]/ *că* *e* **inteligent.** [2]/
p.n. incomplet

PP SB
- *Poarta* [1]/ *se pare* [2]/ *că* *e* **închisă.** [1]/

PP PR
- *Poarta mi se pare* [1]/ *că* *e* **închisă.** [2]/

- *Cartea mi se pare* **interesantă.**
p. n. complet

PR
- *Cartea mi se pare* [1]/ *că* *e* **interesantă.** [2]/
p. n. incomplet

PP SB
- *Filmul* [1]/ *se pare* [2]/ *că* *e* **bun.** [1]/

PP PR
- *Filmul li se pare* [1]/ *că* *e* **bun.** [2]/

IX. TOPICA PREDICATULUI

Predicatele verbale şi nominale au o topică liberă în propoziţie şi nu apar probleme în analiza gramaticală, din cauza topicii:

- *„De la gârlă-n pâlcuri dese / Zgomotoşi copiii vin."*

X. PUNCTUAȚIA PREDICATULUI

Predicatul verbal nu se separă nici grafic, nici gramatical de subiect sau de unele complemente, când topica este respectată:

• *Elevul bun învață bine.* • *Copiii se joacă în curte.*

Dacă revedeți punctuația subiectului, o să constatați că, în anumite contexte, când apare o intercalare, atunci se pune virgula.

➢ Aici vom explica situația în care un adverb de mod predicativ sau o locuțiune adverbială este ***predicat verbal*** într-o **PPIncid.** Când? Atunci când ***desigur, fireşte, fără îndoială*** etc. nu sunt urmate de o conjuncție **(că)**, dar au o virgulă în preajmă ori sunt între virgule, **respectiv virgula vocativului:**

PPInc PP

• *Desigur* [1]/, *va veni şi el.* [2]/

PP PPInc

• *Va veni* [1]/, *desigur* [2]/, *şi el.* [1]/

PP PPInc.

• *Va veni şi el*[1]/, *desigur* .[2]/

Se ştie că predicatul verbal nu se desparte prin virgulă de unele complemente ale sale când se află imediat după regent. Numai o intercalare sau un cuvânt incident le poate separa:

• *Cosmin îl ajută pe tatăl său.*
• *Cosmin îl ajută* [1]/, *fireşte* [2]/, *pe tatăl său.* [1]/

➢ Totdeauna, când dispare intercalarea, dispar şi virgulele:

• *Cosmin îl ajută pe tatăl său.*

➢ O altă excepție este atunci când e nevoie să disociem:

• *Nu vede pădurea* **de uscăciuni.** (care?)
atr. subst. prepoz.

• *Nu vede pădurea,* **de uscăciuni.** (din ce cauză?)
c. c. cz.

De asemenea, verbul copulativ nu se separă de numele predicativ prin virgulă decât în intercalare:

PPInc PP

• *Prietena mea era* [1]/, *bineînțeles,* [2]/ **credincioasă** *ca şi mine.* [1]/(cum?)

➢ Din rațiuni stilistice, topica numelui predicativ se poate schimba:
- **Frumoasă** *ești, patria mea!* • **Minunate** *sunt pădurile tale!*
- **Neadevărat de isteți** *sunt copiii zilelor noastre!*

XI. OBSERVAȚII

➢ Există situații în care subiectul este confundat, uneori, cu numele predicativ, în exemple ca:

- *E* **luni.** • *E* **ianuarie.** • *E* **vară.** • *E* **cazul.**

  p.v. sb. p.v. sb. p.v. sb. p.v. sb.

- *E* **pustiu,** *nu e* **junglă!** • *E* **vorba...** • *E* **nevoie...**

  sb. (subst.) sb. sb. sb.

- *E* **timpul** / *să...* • *E* **momentul** / *să...* etc. • *De ger* [1]/ **ce** *este* [2]/,...

  sb. sb. sb. p.v.

- *Mi - e foame.* • *Ne e sete.* • *De teamă* [1]/ **ce** *le era.* [2]/

  c. i. p.v. sb. gram. (sb. logic) c.i. p.v. sb.gram. sb. p.v.

Disociați:

- *De rea* [1]/ **ce** *este* [2]/, *n-are amici.* [1]/ (**ce** = n. pred. – adv.)

  (ce: CMC; este: p.n.)

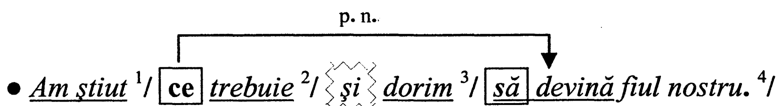
- *De frig* [1]/ **ce** *este* [2]/, *îngheață apa.* [1]/ (**ce** = subiect – pr. rel.)

  (ce: AT, sb.; este: p.v.)

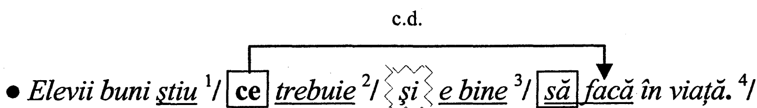
➢ Numele predicativ (la fel ca alte părți de propoziție), când este exprimat prin pronume relative, poate avea valoare morfologică în propoziția pe care a introdus-o, dar funcția sintactică de **n.p.** o are în altă subordonată, deoarece acolo se află verbul copulativ:

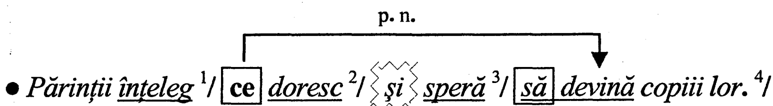
- *Eu știu* [1]/ **cine** *trebuie* [2]/ *și* ***e corect*** [3]/ *să fie premiantul.* [4]/
- *Am auzit* [1]/ **ce** *vrea* [2]/ *să devină.* [3]/

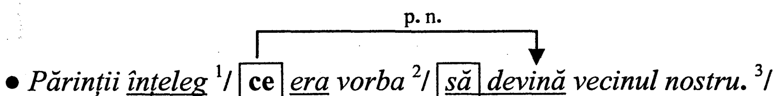
➢ După cum am mai spus, aici este vorba de subordonate „împletite". Acestea apar numai când verbul este predicativ **impersonal intranzitiv:** ***a trebui, a se zvoni, a fi bine, a fi corect*** etc., când verbul este **predicativ personal tranzitiv:** ***a dori, a vrea, a spune*** etc. sau când apar structurile: ***e nevoie, e cazul, e vorba*** ş. a.

În acest exemplu, **ce** este element de relaţie în $\mathbf{P_2}$, însă are funcţie de **n. p.** în $\mathbf{P_4}$, deoarece acolo se află verbul copulativ.

➢ În aceeaşi situaţie sunt şi alte pronume relative – ***care, cine*** – care pot fi şi **c.d., c.i., c.c.l., c.a., e.p.s.** ş. a.

Această dificultate o vom exemplifica şi comenta ori de câte ori vom avea ocazia, pentru că, văzând-o de mai multe ori, veţi înţelege că neapărat trebuie reţinută, deoarece apare frecvent în testele care s-au dat la concursurile de admitere la facultate sau la olimpiade.

PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ

I. DEFINIŢIE

Propoziţia predicativă (PR) este subordonata care joacă rol de **nume predicativ** pentru un verb copulativ din propoziţia regentă.

- *Copilul părea precoce.*

PR

- *Copilul părea* [1]/ *că este precoce.* [2]/

II. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI PREDICATIVE

Subordonata **PR** are ca element regent unul dintre verbele copulative: ***a fi***; ***a deveni***; ***a însemna***; ***a ieşi***; ***a ajunge***; ***a rămâne***; ***a (se) părea***; ***a se face*** ş.a.

PR PP PR

- *Întrebarea este* [1]/ *cu ce vom pleca.* [2]/ • *Dorinţa lui era* [1]/ *să înveţe.* [2]/
- *Tânărul va deveni* [1]/ *ce va dori el.* [2]/
- *Ionuţ va ieşi* [1]/ *ce şi-a propus.* [2]/
- *El va ajunge* [1]/ *ce va dori Dumnezeu.* [2]/
- *El părea* [1]/ *să devină* [2]/ *ce vrea.* [3]/
- *Copilul a rămas* [1]/ *cum l-ai pus.* [2]/ • *El pare* [1]/ *că ştie carte.* [2]/

➢ Pentru **Contragere ≠ Dezvoltare**, vezi **Predicatul**.

PR

- *Copilul mi s-a părut* [1]/ *că e* ***inteligent.*** [2]/
- *Copilul mi s-a părut* **inteligent.**

n. p.

III. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ?

PR se introduce prin:

1) conjuncţii simple sau compuse:

- *Problema e* [1]/ *că n-are timp suficient.* [2]/

- *Dorința lui era* [1]/ *să vină și el cu noi.*[2]/
- *Întrebarea lui era* [1]/ *de va veni* [2]/ *sau nu.* [3]/
- *Întrebarea era* [1]/ *dacă va reuși* [2]/ *ori nu* [3]/ *la facultate.* [2]/
- *Plăcerea lor era* [1]/ *ca în week-end să joace șah.*[2]/
- *Dorința lor era* [1]/ *ca la toamnă să reușească.*[2]/

2) locuțiuni conjuncționale:

- *„Când ai o fată de măritat* [1]/ *este* [2]/ *ca și când ți-ar arde casa."*[3]/ (SB, PP, PR)
- *„Învățătoarea mea a rămas* [1]/ *de parcă n-au trecut anii."*[2]/ (PP, PR)
- *Dacă are o datorie* [1]/ *este* [2]/ *ca și cum se scufundă pământul.*[3]/ (SB, PP, PR)

3) pronume relative:
- *Întrebarea este* [1]/ *cine va plăti.*[2]/
- *Problema e* [1]/ *ce-i dăm* [2]/ *să mănânce.*[3]/
- *El va deveni* [1]/ *ceea ce va dori.*[2]/

4) adjective relative:
- *Întrebarea este* [1]/ *ce temă avem.*[2]/
- *Problema este* [1]/ *care coleg va fi selecționat.*[2]/

5) adverbe relative:
- *Problema este* [1]/ *unde vor locui.*[2]/
- *Totul a ieșit* [1]/ *cum am dorit.*[2]/
- *Întrebarea e* [1]/ *când ne veți da cursul.*[2]/
- *El s-a făcut* [1]/ *cât este bradul.*[2]/

6) pronume nehotărâte:

- *Putem deveni* [1]/ *orice vrem*[2]/, *dacă avem voință.* [3]/ (PR, CDȚ)

IV. TOPICA PROPOZIŢIEI PREDICATIVE

➢ **PR** are, în general, topică liberă:

PR / PP

- *Ceea ce va dori* [1]/ *va deveni, cu siguranţă.* [2]/

➢ **PR** are topică fixă atunci când verbul regent este copulativ impersonal. De ce? Pentru că, dacă se schimbă topica, **PR** devine **SB,** iar **SB** devine **PR:**

SB / PP / PR

- *Ceea ce nu ştie* [1]/ *este* [2]/ *că îl venerăm.* [3]/

SB / PP / PR

- *Că îl venerăm* [1]/ *este* [2]/ *cea ce nu ştie.* [3]/

➢ De asemenea, în exemplul de mai jos, **PR** are topică fixă:

PR / PP

- *Ceea ce mă frapa la el* [1]/ *erau ochii aceia adânci.* [2]/

p.n.inc. sb. pl.

➢ Această frază a stârnit controverse între specialişti, soldate cu opinia că P_1 este **PR,** deoarece ***subiectul în PP este la plural*** şi contragerea **PR** se face într-un substantiv abstract la singular, iar în ce priveşte concurenţa dintre subiect şi nume predicativ câştigă, în cazul nostru, substantivul ***ochii*** (sb.), deoarece este la plural. Dacă era ***ochiul,*** atunci P_1 era **SB.**

Disociaţi :

PR / PP

- *Ceea ce mă impresiona la el* [1]/ *erau* **gesturile** *sale aristocratice.* [2]/

p. n. incomplet / sb.pl.

SB / PP

- *Ceea ce mă impresiona la el* [1]/ *era* **gestul** *său aristocratic.* [2]/

p. n. complet

V. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI PREDICATIVE

PR nu se desparte prin virgulă de elementul regent, când stă după acesta:

- *El nu pare* [1]/ să fie [2]/ *cum şi-a dorit.* [3]/
- *Întrebarea este* [1]/ *cu cine vei pleca la munte.* [2]/

Totuşi, putem separa prin virgulă **PR** de verbul copulativ, când apare o intercalare:

PP PPInc. PR

- *El va deveni*[1]/, *fără îndoială*[2]/, *ceea ce* *şi-a dorit.*[3]/

VI. OBSERVAŢII

➢ Verbul copulativ ***a fi*** element regent pentru **PR** este ***vid;*** el nu are sensurile pe care le poate avea în alte contexte. Numai gândind aşa putem diferenţia **SB** de **PR,** deoarece **a fi *copulativ, impersonal*** în schema unei fraze de tipul SB - PP - PR este diferit de **a fi *predicativ impersonal,*** din schemele:

SB - PP - CZ SB - PP - CS ori PP - CMC

[Vezi ***a fi*** ca verb predicativ impersonal (unde ***a fi*** = a se întâmpla, deci e purtător de sens) în cap. **Predicatul.**]

Disociaţi:

SB PP PR

- *Ceea ce ştiu*[1]/ *este*[2]/ *că nu ştii tot.*[3]/

SB PP CZ

- *Dacă a reuşit*[1]/ *este*[2]/ *pentru că a învăţat cu seriozitate.*[3]/

deoarece (cauza unui efect pozitiv)

că

➢ O subordonată poate avea două sau mai multe elemente regente:

- *Mama a fost*[1]/, *este*[2]/ *şi rămâne*[3]/ *cum o ştii.*[4]/

➢ O propoziţie regentă, cu un verb copulativ regent, poate avea mai multe **PR:**

- *Întrebarea este*[1]/ *unde va locui*[2]/, *ce va mânca*[3]/ *şi cine va avea grijă de el.*[4]/

➢ La **SB** v-am promis că vom comenta două cazuri care merită o discuţie aparte. Primul a fost menţionat deja când ne-am referit la ***Topica* PR,** unde am dat exemplul unei fraze în care, prin schimbarea topicii, **PR** devine **SB**, iar **SB** devine **PR.**

➢ A doua subordonată care poate suscita discuții o aflăm în fraza:

PP SB PP SB

- *Una e*[1] / *să fii lovit mişeleşte*[2] / *şi* *alta e*[3] / *să mori eroic.*[3] /
- *Una e lovitura*[1] / *şi* *alta e moartea.*[2] /

p.n. sb. p.n. sb.

De ce sunt **sb–SB** şi nu **n.p.–PR?** Pentru că există o **concurență** între **sb.** şi **n.p.** şi pentru că **n.p.** trebuie să accepte „supremația" subiectului, mai ales dacă are şi indici gramaticali care îl susțin, cum ar fi: felul articolului sau partea de vorbire prin care se exprimă. Având aceşti indici, **n.p.** îi „dă întâietate" subiectului, indiferent de topică.

Rețineți:

- *Avocat e* **vecinul** *meu.* n.p. sb.
- *Avocat e* **un vecin.** n.p. sb.
- *Cine e* **vinovatul?** n.p. sb.
- *Care e* **idealul** *tău*? n.p. sb.

➢ Când ambele substantive **au articol hotărât** sau unul dintre substantive e **nume de persoană,** atunci se apelează la topică şi se iau ca atare.

- **Prietena** *mea e cartea.* sb. n.p.
- **Cartea** *e prietena mea.* sb. n.p.
- **Iisus Hristos** *este idolul meu.* sb. n.p.
- **Idolul** *meu e Iisus Hristos.* sb. n.p.

➢ Această concurență se poare rezolva cu ajutorul **tautologiei.**

- **Iisus** *a fost Iisus.* • *El este el.* • **Prietena** *mea e prietena mea.*
- **Eminescu** *este Eminescu.* • **Zece** *e zece.*
- **Maria** *este Maria.* • *Tu eşti tu şi gata!*

➢ Ce este **tautologia?** Este fenomenul sintactic care constă din repetarea unor cuvinte cu acelaşi sens, dar cu funcții sintactice diferite.

ATRIBUTUL

I. DEFINIŢIE

Atributul (at.) este partea secundară de propoziție care determină un substantiv, un pronume, un numeral cu valoare substantivală sau orice element regent cu valoare substantivală.

II. FELURILE ATRIBUTULUI

Atributul poate fi:

1) **simplu**:
- *Elevul* **bun** *ia note mari.*

2) **multiplu:**
- *Elevul* **harnic, bun şi serios** *e respectat.*

3) **dezvoltat:**
- *Arin*, **vecinul meu de la parter,** *e medic.*

4) **complet:**
- *Oameni* **părând credincioşi** *nu mai întâlnim.*

  at. vb. complet

5) **incomplet:**

  PR
- *Oameni* **părând** [1]/ [să] *fie credincioşi* [2]/ *nu mai întâlnim.* [1]/

  at. vb. incomplet

  PR
- *Tineri* **devenind** [1]/ [ce]- *şi doresc* [2]/ *se găsesc din ce în ce mai rar.* [1]/

  at. vb. incomplet

Atributele răspund la întrebările:

- **al, a, ai, ale cui?**
  - *Temele* **elevului** *sunt corectate deja.*
  - *Această carte* **a colegului** *e interesantă.*

◆ **care?**

- *Elevul* **premiant** *este apreciat de toată lumea.*

◆ **ce fel de?**

- *Mâncarea* **de ciuperci** *e gustoasă.*

◆ **cât? câtă? câți? câte?**

- **Zece** *elevi vor pleca la olimpiadă.*
- **Opt** *fete alcătuiesc o echipă de gimnastică.*

III. ELEMENTUL REGENT AL ATRIBUTULUI

Atributul are ca element regent:

1) un substantiv sau orice parte de vorbire substantivizată:

- *Copilul* **mic** *doarme tot timpul.* • *Zecele* **de ieri** *a fost binemeritat.*
- **Al doilea** *candidat a câștigat.* • *Tânărul* **înalt** *e colegul meu.*
- *El este văr* **lui Popescu.** • *Oful* ***meu*** *este* [1]/ să *vă realizați.* [2]/
- *Plecarea* **pe îndelete** *este recomandabilă.*
- *Examenul* **de ieri** *a fost dificil.*

2) un pronume:

- *Eu* **unul** *nu l-aș spune părinților.* • *Unul* **dintre ei** *a fost colegul meu.*
- *Ce* **altceva** *să-ți mai spun*? • *Spune-mi ceva* **adevărat!**
- *Altcineva* **de acolo** *mi-a dat numărul de telefon.*

3) un numeral cu valoare substantivală:

- *Trei* **dintre ei** *au luat zece.* • *Primul* **de la dreapta** *e fiul meu.*
- *O pătrime* **dintre ei** *a terminat teoria.*

4) orice element regent cu valoare substantivală:

- *Leneșul* **acela** *n-a înțeles nimic.*
- *Eul* **său lăuntric** *nu putea fi revelat.*
- *Un of* **ca al tău** *n-are multă lume.*
- *„Mi-au”* **din propoziția** *a doua este omofon.*
- *El pronunță bine pe r* **franțuzesc.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Atributul se dezvoltă în propoziție atributivă, iar propoziția atributivă se contrage în atribut.

{ • *Copacii* **înfloriți** *mă* *delectează.*
• *Copacii* [1]/ **care** **sunt înfloriți** [2]/ *mă* *delectează.* [1]/

• *Dicționarul* **de pe birou** *e al tău.*
• *Dicționarul* [1]/ **care** **este pe birou** [2]/ *este al tău.* [1]/

PR
• *Oameni* **părând** [1]/ *că* *sunt credincioși*[2]/ *nu mai întâlnim.* [1]/
at. incomplet

AT PR
• *Oameni* [1]/ *care* *par* [2]/ *că* *sunt credincioși*[3]/ *nu mai întâlnim.* [1]/

V. CAZURILE ATRIBUTULUI

Părțile de vorbire prin care se exprimă atributul pot sta în toate cazurile:

N. • *Elevul* **Popescu** *este premiant.*

G. • *Caietele* **elevilor** *sunt curate.*
• *Plecarea* **din cauza lui Victor** *i-a deranjat.*

D. • *El este naș* **lui Popescu.**
• *Transmiterea de salutări* **amicilor** *m-a reconfortat.*

Ac. • *Tortul* **de înghețată** *e bun.*
• *Prieteni* **ca ei** *n-ai să mai vezi.*

V. • *Bade* **Ioane!** • *Nene* **Iancule!**
• *Iscusite* **vânătorule!** • *Dadă* **Marie!**

VI. CLASIFICAREA ATRIBUTELOR

A ATRIBUT SUBSTANTIVAL (at. subst.)

Se exprimă prin substantiv sau prin orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune (schimbarea clasei morfologice). El se poate afla în toate cazurile.

N. – *ATRIBUT SUBSTANTIVAL APOZIȚIONAL*

a) simplu:

- *Poetul* **Eminescu** *a fost un geniu*.
- *Maria*, **lăptăreasa,** *face brânza bună*.
- *Ali*, **turcul,** *e tare bătrân*.

b) dezvoltat:

- *Arin*, **vecinul meu de la parter,** *este medic*.
- *Eminescu*, **geniul neînțeles,** *a murit de tânăr*.
- *Ali*, **student din statul Mali,** *e foarte serios*.

  apoziție în apoziție

G. – *ATRIBUT SUBSTANTIVAL GENITIVAL*

a) fără prepoziție:

- *Rezultatele* **elevilor** *sunt foarte bune*.
- *Mașina* **profesorului** *e nouă*.
- *Părinții* **lui Gabriel** *sunt medici*.

b) cu prepoziție sau locuțiune prepozițională:

- *Câmpia* **dinaintea mașinii** *e semănată deja*.
- *Pregătirea* **în vederea examenului** *a început*.
- *Plecarea* **din cauza lui Dan** *i-a deranjat*.
- *Bradul* **din fața casei** *e înalt*.

D – *ATRIBUT SUBSTANTIVAL ÎN DATIV*

a) fără prepoziție:

- *El este martor* **lui Georgescu.** • *Ea este soră* **lui Cosmin.**
- *El e frate* **lui Paul.** • *El e cumnat* **lui Adi.** [elementul regent nu are art. hotărât]

- **Trimiterea** *de ajutoare* **bătrânilor** *e necesară*.

  atr. datival [Atenție, nu este **c.i.**]

b) cu prepoziție:

- *Curățenia* **grație mamei** *trebuie păstrată*.
- *Vindecarea* **mulțumită medicului** *este rapidă*.

Ac. – ***ATRIBUT SUBSTANTIVAL PREPOZIȚIONAL***
(alcătuit numai cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale):

- *Florile* **de la un ipocrit** *ca el nu le-a primit nimeni.*
- *Compotul* **de vișine** *e delicios.*
- *Cadoul* **de la Virgil** *mi-a plăcut.*
- *Mărțișorul* **pentru Corina** *e de argint.*
- *Plecarea* **înainte de masă** *l-a deranjat.*
- *Amintirile* **dinainte de căsătorie** *l-au răscolit.*

V – ***ATRIBUT ÎN VOCATIV*** (= atr. subst. apozițional):

- *Bade* **Ioane!** • *Nene* **Iancule!** • *Iscusite* **vânătorule!**

[B] ATRIBUT PRONOMINAL (at. pron.)
Se exprimă prin diferite pronume în **N., G., D., Ac.**:

N. – ***ATRIBUT PRONOMINAL APOZIȚIONAL***

- *Popescu,* **el** *și* **numai el,** *m-a înțeles.*
- *Eu* **unul** *nu știu nimic.*
- *El,* **acela,** *ți-a spart ochelarii.*
- *Ei,* **adică dumnealor,** *m-au așteptat la gară.*

G. – ***ATRIBUT PRONOMINAL GENITIVAL***
a) fără prepoziție:

- *Ceasul* **lui** *merge bine.* • *Mama* **ei** *are cabinet medical.*

[nu sunt **atr. adj.!**]

- *Mașina* **dânsului** *e albă.* • *Colega* **lor** *e generoasă.*
- *Orașul* [1]/, **ale cărui** *străzi sunt largi* [2]/, *e frumos.* [1]/
- *Casa* [1]/, *pe peretele* **căreia** *a urcat iedera* [2]/, *e veche.* [1]/
- *Eu știu* [1]/ **al cărui** *copil a reușit.* [2]/
- *Au întrebat* [1]/ *pe* **al cărui** *copil l-ai ajutat.* [2]/
- *Temele* **unora** *nu sunt corectate.* • **Al cui** *copil este?*
- *Am cerut adresa* **cuiva.** • *Am întrebat* [1]/, **al cui** *copil este.* [2]/
- *Sunt rezultatele* **vreunuia** *proaste?* • *Pe* **al cui** *copil îl ajuți?*
- *Telefonul* **acelora** *nu ne interesează.* • *Adresa* **cui** *o aveți?*

b) cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională:

- *Colegul* **din fața lui** *este Cosmin.*
- *Plecarea* **din cauza ei** *ne-a deranjat.*

- *Scaunul* **dinaintea dânsului** *e liber*.
- *Recapitularea* **în folosul unora** *îi ajută şi pe ceilalţi.*

D. – ***ATRIBUT PRONOMINAL ÎN DATIV***

a) fără prepoziţie:

- *El este frate* **aceluia.** Atenţie: subst. regent nu are art. hotărât
- *Victor este naş* **altora.**
- *Ei sunt martori* **celor** *de la dreapta.*
- *Trimiterea de ajutoare* **acelora** *ne-a bucurat.* [nu este **c. ind.!**]

b) cu prepoziţie:

- *Curăţenia* **graţie ei** *trebuie păstrată.*
- *Vindecarea* **mulţumită lor** *s-a produs rapid.*

Ac. – ***ATRIBUT PRONOMINAL PREPOZIŢIONAL***

- *Reţeta* **pentru dumneavoastră** *e compensată.*
- *Tabloul* **de la ea** *este valoros.*
- *Oameni* **ca ei** *nu mai găsim astăzi.*
- *Plecarea* **de la oricare** *ne-a tulburat.*
- *Viaţa* **alături de el** *a fost un calvar.* • *Viaţa* **pe vremea lui** *a fost grea.*

C ATRIBUT ADJECTIVAL (at. adj.)

Se exprimă prin:

a) adjective propriu-zise (calităţi, defecte, culori);
b) adjective obţinute prin derivare cu sufixe adjectivale;
c) adjective obţinute din alte părţi de vorbire prin conversiune;
d) adjective obţinute din numerale datorită ideii de valoare adjectivală.

a)
- *Oamenii* **buni** *sunt ocrotiţi de soartă.* • *Eu am doi copii* **minunaţi.**
- *Nu suport oamenii* **infatuaţi şi mincinoşi.** • **Scumpă** *mamă!*
- *Culoarea* **mov** *îi place.* • *Maşinile* **albe** *sunt ale copiilor mei.*

b)
- *Mihai este elev* **silitor**. • *Prefer mâncarea* **mediteraneeană.**
- *Poartă o haină* **bătrânească.** • *Îmi place muzica* **grecească.**

c) • *Ciobanul avea câini* **mai bărbaţi.** • *Ea purta pantofi* **balerini.**

- *Nepoții* **noştri** *sunt drăgălaşi ca toți copiii.*
- *Am văzut filmul* **acela.** • *Mariei* **însești** *i-am telefonat.*
- **Niciun** *elev nu este absent.* • **Același** *student șterge tabla.*
- **Ce** *temă ați avut?* • *Despre* **care** *artist ați discutat?*
- *Profesoara a întrebat* [1]/ **care** *carte este la bibliotecă.* [2]/
- *Eu știu* [1]/ *de* **ce** *rasă e Lola.* [2]/ • *Știm* [1]/ **pe care** *coleg îl ajuți.* [2]/
- *Am întrebat* [1]/ *prin* **care** *procedeu ați rezolvat ecuația.* [2]/
- **Fiecare** *om are un ideal.* • **Alde** *Popeștii au un câine rău.*
- *Vreau și eu* **niște** *ciocolată.* • *Nimic* **interesant** *n-au comunicat.*

- *Câmpia* **semănată** *va da roade.* • *Soldatul* **rănit** *e la spital.*
- *Avea o mână* **tremurândă.** • *Cafeaua* **aburindă** *e a mea.*

- **Așa** *oameni sunt pe la voi?* • **Asemenea** *oameni răzbesc în viață!*
- **Astfel** *de colegi avem și noi.* • *Am văzut* **altfel** *de vile.*
- O **atare** *problemă îl preocupă.* • *Acesta e un costum* **gata.**
- *O istorie* **aievea** *e cea din zilele noastre.*
- *Asta chiar că este o problemă* **aparte.** • *Tatăl ei este un bărbat* **bine.**
- *O idee* **mai presus** *ca asta* [1]/ *nu putea* [2]/ *să aibă.* [1]/

d)
- **Trei** *elevi sunt premianți.*
- *A mâncat o porție* **îndoită.**
- **Primul** *copil este răsfățat.*
- *Elevul* **al doilea** *a luat premiu.*
- **Amândoi** *copiii sunt medici.*
- **Câte trei** *elevii au răspuns.*
- **Al doilea** *copil a luat zece.*
- *Locuim* **la cel de-al treilea** *etaj.*

D ATRIBUTUL VERBAL (at. vb.)

Se exprimă prin:

a) verbe la modul infinitiv:

- *Plăcerea* **de a se uita** *la acel tablou era mare.*
  de a-și lua rămas bun *de la voi e mare.*
- *Dorința* **de a învăța** *îi dă aer!*
- **de a deveni avocat** *o are din copilărie.*
  at. vb. complet
- PR
  de a deveni [1]/ *ce și-a dorit* [2]/ *o are din copilărie.* [3]/
  at. vb. incomplet
- *Nevoia* **de a fi operat** *de un bun specialist e mare.*

b) verbe la modul gerunziu:

- *Oameni* **ajutând** *pe oameni nu se prea mai găsesc*.
- *Medici* **tratând** *bolnavii găsești peste tot.*

c) verbe la modul supin:

- *Aparatul* **de ras** *e defect.*
- *Maşina* **de spălat** *e românească.*
- *Dispozitivul* **de cablat** *este montat deja.*

➢ Verbele la modul participiu nu sunt **atribute verbale**, ci **atribute adjectivale,** deoarece ele se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat şi, prin conversiune, ele devin **adjective participiale** (*înflorit, îmbobocit, înfrunzit, germinat, răsărit* ş.a.) sau **participii adjectivale** (*citit, scris, cules, repetat* ş.a.); reţineţi diferenţa pe care am făcut-o, deoarece **adjectivele participiale** nu au un **complement de agent**.

E ATRIBUT ADVERBIAL (at. adv.)

Se exprimă prin:

a) adverbe:

- *Părinţii ne arată mersul* **înainte.**
- *Câmpia* **dinainte** *e semănată cu grâu.*

b) adverbe cu prepoziţie:

- *Lecţia* **de ieri** *a fost grea*. • *Examenul* **de mâine** *va fi dificil*.
- *Cartea* **de acolo** *e a mea*. • *Raftul* **de sus** *este gol*.

c) locuţiuni adverbiale de loc, de timp, de mod:

- *Colegul* **din spate** *vorbeşte*. • *Controlul* **din când în când** *e benefic*.
- *Plecarea seara* **pe îndelete** *a avut loc la ora 19.*
- *Învăţarea poeziei* **pe de rost** *a făcut-o în trei ore.*
- *Plecarea* **pe nepusă masă** ne-*a surpris*.

F ATRIBUT INTERJECŢIONAL (at. interj.)

Se exprimă prin interjecţii:

- *Ce fată* **hăi** *era sora ta!* • *Lătratul* **ham-ham** *mă deranjează*.
- *Doina face o cafea* **mm!**
- *Avem o prietenă* **ţuţ!**

VII. TOPICA ATRIBUTULUI

Atributul, în general, stă după elementul regent. Uneori, din rațiuni stilistice, atributul stă înaintea regentului:

• **Dulce** *Românie*! • **Frumoasă** *fată*! • **Scumpă** *mamă*!

➢ Alteori, când schimbă topica şi este antepus unui substantiv, atributul adjectival preia **articolul hotărât,** dar numai formal, deoarece articolul este tot al substantivului; în analiză, specificați că acest articol ***este preluat de la substantiv***:

• **Harnicul** *elev* <u>este apreciat</u>.

• <u>*Am vizitat*</u> **minunatele** *oraşe ale României*.

➢ Când substantivul are **articol nehotărât proclitic,** atunci articolul nehotărât, în orice situație, se ia împreună cu substantivul:

• <u>*Am vorbit*</u> *cu* **un harnic elev.** • <u>*Am admirat*</u> **o minunată statuie.**

VIII. PUNCTUAȚIA ATRIBUTULUI

Atributul nu se separă prin virgulă de regentul său:

• *Copiii* **copiilor** *mei* <u>*sunt drăgălaşi*</u>.

• *Mamele* **profesioniste** <u>*au copii*</u> *realizați*.

• *Adolescența* <u>*este o etapă*</u> **arsă** *de nelinişti* **existențiale.**

• *Examenul* **de duminică** <u>*va fi greu*</u>.

• *Dicționarele* **de acolo** <u>*sunt*</u> *de la bibliotecă*.

• *Lauda* **de sine** <u>*nu miroase*</u> *a bine*.

• *Coşuri* **fumegânde** <u>*se văd*</u> *în zare*.

➢ Există situații când atributul se separă obligatoriu de regenții săi; în astfel de situații se numeşte ***atribut circumstanțial izolat.***

Disociați:

• *Florile* **ofilite** <u>*se aruncă*</u>. (atr. propriu-zis)

AT

• *Florile* [1]/ **care sunt ofilite** [2]/ <u>*se aruncă*</u>.[1]/

- *Florile*, **ofilite,** <u>*se aruncă*</u>. (atr. circ. izolat)
AC
- *Florile* [1]/, **care sunt ofilite** [2]/, <u>*se aruncă*</u>.[1]/

➢ ***Atributul circumstanțial izolat*** este, alături de ***elementul predicativ suplimentar***, o problemă pe care o vom explica pe larg în această lucrare.

➢ Atributul multiplu se separă grafic prin virgulă în construcția sa, dar el este legat gramatical prin juxtapunere:

- *Elevul* **bun, harnic și respectuos** <u>*este apreciat*</u>.

➢ Atributul apozițional simplu, nume de profesii, funcții, ocupații și nume etnice se separă, încadrându-se între virgule, chiar dacă nu este apoziție dezvoltată:

- *Georgescu*, **avocatul,** <u>*este renumit*</u>.
- *Hagi*, **fotbalistul,** <u>*este antrenor*</u> *acum.*
- *Farid Al Atrash*, **arabul,** <u>*a fost un*</u> *mare* <u>*poet*</u>.
- *Saadi*, **iranianul,** <u>*e poetul*</u> *florilor*.

➢ Atributul apozițional dezvoltat (**at. apoz. dezv.**) se încadrează între virgule:

- *Timișoara*, **orașul florilor,** <u>*e oraș*</u> *occidental.*
- *Ali*, **student din statul Mali,** <u>*e serios*</u>. [apoziție în apoziție!]

IX. OBSERVAȚII

➢ Atenție la situațiile în care atributul se află „plasat" la mare distanță de regent; în astfel de situații, el poate fi confundat cu complementele:

- **Ieșirea** *elevilor și a studenților* **de la universitate** <u>*se face*</u> *acum pe scările principale.* *atr. subst. prep.*
- **Plecarea** *aceea furtunoasă* **din cauza lui Radu** *ne-*<u>*a deranjat*</u>.
atr. subst. genit.

- **Pixurile** *verzi și roșii* **ale mele** <u>*sunt*</u> *pe bancă*
atr. adj.

➢ Când ați studiat atributul, ați observat că majoritatea cărților de gramatică dau exemple de atribute substantivale genitivale și de atribute adverbiale alcătuite ***numai cu locuțiuni care relevă ideea de loc***, de tipul:

- *Cartea* **din fața colegei** este de limba română.
- *Colegul* **din spate** vorbește.

➢ În exemplele de mai jos, am folosit și alte atribute de tipul:

- *Plecarea* **din cauza lui Radu** *ne-*a deranjat. • *Reușita* **în ciuda lui...**
- *Controlul* **pe îndelete** ***și*** **din când în când** e necesar.

Prin aceste exemple am vrut să vă sugerez că se poate și altfel și deci nu sunt ***c.c.cz, c.c.cv*** ori ***c.c.m.*** sau ***c.c.t.*** Considerați că ați depășit aceste „capcane”, dacă ați înțeles că sunt tot atribute substantivale genitivale prepoziționale sau atribute adverbiale.

➢ Privind clasificarea atributelor, se observă că nu există o categorie a ****atributelor numerale***, deoarece e aberantă această denumire și atunci, pentru că ele trebuie să aibă un loc al lor, s-a hotărât, „din necesitate”, să fie incluse la ***atributele substantivale***, dar numai numeralele cu *valoare substantivală*:

N. • *El*, **cel de-al doilea,** a luat *zece*.
atr. subst. apoz.
(num. ord. p.-zis cu val. subst.)

G. • *Caietele* **celor trei** au fost corectate.
atr. subst. gen.
(num. card. p.-zis cu val. subst.)

Ac. • *Un lot* **de unsprezece** va pleca *în Italia*.
atr. subst. prep.
(num. card. p.-zis cu val. subst.)

• *Cadoul* **de la amândoi** *mi-*a plăcut.
atr. subst. prep.
(num. card. colectiv cu val. subst.)

➢ În exemplele următoare, atributele subliniate se analizează potrivit modelului de mai jos:

- *Copilul* **din fața mea** e cuminte.
- *Plecarea* **din cauza ta** *i-*a deranjat.
- *Recapitularea* **în favoarea voastră** a început *deja*.

= ***atribut pronominal prepozițional***, exprimat prin ***adjectiv pronominal posesiv***, în cazul **Ac.** (excepție de la **G.**)

➢ Nu uitați că ***atributul apozițional*** în **N.** este ***apoziția neacordată,*** deoarece în oricare context s-ar afla, ea tot în **N.** este, chiar dacă regentul e în alt caz:

N. **N.**

N.-N. • *Elevul* **Popescu** *e serios*.

G. **N.**

G.-N. • *Rezultatele elevului* **Popescu** *sunt bune*.

D. **N.**

D.-N. • *I-am dat elevului* **Popescu** *zece.*

Ac. **N.**

Ac.-N. • *Eu îl ajut pe elevul* **Popescu.**

V.-N. *Elevul* **Popescu**, *șterge tabla!*

➢ ***Apoziția acordată*** e tratată exhaustiv la capitolul **Substantivul.** Ea se recunoaşte uşor, pentru că, acordându-se, împrumută şi indicele cazului respectiv.

Disociați:

Ac. N.

• *L-am ajutat pe elevul* **Popescu.**

apoz. în **N.** neacordată

G N

• *Temele elevului* **Popescu** sunt corectate.

apoz. în N. neacordată

Ac. Ac.

• *L-am ajutat pe elev*, **pe Popescu.**

apoz. în Ac. acordată

G G

• *Temele elevului,* **ale lui Popescu,** *sunt corectate.*

apoz. în G. acordată

PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ

I. DEFINIȚIE

Propoziția atributivă (AT) este subordonata care joacă rol de **atribut** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **care?** • *Am văzut elevul* [1]/ *care a reușit.*[2]/
- **ce fel de?** • *Am primit un dar* [1]/ *cum n-am primit în viața mea.*[2]/
- **al, a, ai, ale cui?**
  - • *Datoria*[1]/ *oricui împrumută o carte*[2]/ *este* [1]/ *s-o restituie.*[3]/

Propoziția atributivă poate fi

a) **AT** determinativă, neizolată:

- • *Am cunoscut elevul* [1]/ *care a luat olimpiada.*[2]/

b) **AT** explicativă, izolată:

- • *Am stat de vorbă cu acel elev* [1]/, *care a luat olimpiada.*[2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

Propoziția atributivă se contrage în atribut, iar atributul se dezvoltă în propoziție atributivă :

- • *Copiii* [1]/ **care sunt îngrijiți** [2]/ *sunt sănătoși.*[1]/
- • *Copiii* **îngrijiți** *sunt sănătoși.*

- • *Elevul* **bun** *învață bine.*
- • *Elevul* [1]/ **care e bun** [2]/ *învață bine.*[1]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI ATRIBUTIVE

Propoziția subordonată atributivă are ca element regent:

1) un substantiv:

- • **Elevul** [1]/, *a cărui mamă a venit* [2]/, *e premiant.*[1]/
- • *Am admirat* **tablourile** [1]/ *pe care le-ai pictat.*[2]/

2) un pronume:

- **Altul** [1]/ care *dădea telefon* [2]/ *era colegul meu.*[1]/
- **Celălalt** [1]/ *despre care ați vorbit* [2]/ *este din Cluj.*[1]/
- *Am văzut* **pe cel** [1]/ *care a luat olimpiada la Limba română.*[2]/

3) un numeral cu valoare substantivală:

- **Primul** [1]/ *care va răspunde corect*[2]/ *va lua premiul.*[1]/
- *I-am văzut* **pe cei trei** [1]/ *care vor pleca la Paris.* [2]/

4) orice cuvânt substantivizat prin conversiune:

- *Din cauza acelui* **cum** [1]/ *pe care nu l-a încercuit* [2]/ *i s-au scăzut 0,10 puncte.*[1]/
- *Datorită lui* **ch** [1]/ *pe care l-a pronunțat corect* [2]/ *a luat zece la limba arabă.*[1]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ?

AT se introduce prin

1) conjuncții:

- *Dorința* [1]/ **să** *meargă și el* [2]/ *era mare.*[1]/
- *Problema* [1]/ **că** *n-are bani* [2]/ *îl frământă.*[1]/
- *Fata* [1]/ **de**-*o vezi aici* [2]/ *e Cristina.*[1]/
- *Întrebarea* [1]/ **de** *va veni* [2]/ **sau** *nu* [3]/ *îl macină.*[1]/
- *La întrebarea* [1]/ **dacă** *ai bilet* [2]/ *nu mi-ai răspuns.*[1]/

2) locuțiuni conjuncționale:

- *Problema* [1]/ **cum că** *n-am înțeles* [2]/ *îl supără.*[1]/
- *Plecarea* [1]/ **după ce** *au plecat și ei* [2]/ *ne-a tulburat.*[1]/

M-a salutat un domn [1]/ **fără să**-*l fi văzut vreodată.*[2]/

3) pronume relative:

- *La întrebarea* [1]/ **cine** *este profesoara ta* [2]/ *nu mi-ai răspuns.*[1]/
- **ce** *ai luat de la Cluj* [2]/ ....

• *La întrebarea* ¹/ **cu ce** *ai fost la Iaşi* ²/ ....
• **al cui** *este pixul* ²/ ....
• **câţi** *ai cheltuit* ²/ ....
• *Nimic* ¹/ **din ceea ce** *a văzut* ²/ *n-a povestit.*¹/
• *Toate* ¹/ **câte** *se văd aici* ²/ *de mâna mea sunt lucrate.*¹/
• *Nu tot* ¹/ **ce** *zboară* ²/ *se mănâncă.*¹/

4) adjective relative:
• *La întrebarea* ¹/ **ce** *leeţie aveţi* ²/ *n-ai răspuns.*¹/
• **cu care** *tren ai plecat* ²/ ....
• **câte** *fete ai în clasă* ²/ ....

5) adverbe relative:
• *Mi-a arătat locul* ¹/ **unde** *va ridica vila.*²/
• *La întrebarea* ¹/ **unde** *s-a născut* ²/ *n-a răspuns.*¹/
• *Am văzut barul* ¹/ **de unde** *a luat pepsi.*²/

• *A cronometrat timpul* ¹/ **când** *am alergat.*²/
• *La întrebarea* ¹/ **când** *o să vii* ²/ *nu mi-ai răspuns.*¹/
• *„Şi sunt veacuri* ¹/ **de când** *unii după alţii anii fug.”*²/

• *Mi-ai arătat modul* ¹/ **cum** *a procedat.*²/
• *La întrebarea* ¹/ **cum** *a fost în vacanţă* ²/ *nu mi-a răspuns.*¹/

• *Timpul* ¹/ **cât** *ai stat acolo* ²/ *nu l-ai pierdut.*¹/
• *La întrebarea* ¹/ **cât** *a mâncat* ²/ *nu mi-a răspuns.*¹/

V. TOPICA PROPOZIŢIEI ATRIBUTIVE

AT are **topică fixă „absolută”.**
• *Am văzut câinele* ¹/ *care a luat trofeul.*²/
• *Câinele* ¹/ *care a luat trofeul* ²/ *este al vecinului.*¹/
• *Copiii* ¹/, *ai căror părinţi se înţeleg* ²/, *sunt sănătoşi.*¹/
AT stă numai după elementul regent din propoziţia regentă.

VI. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI ATRIBUTIVE

AT izolată se desparte prin virgulă de regentul său:

• *Am stat de vorbă cu acel elev, pe care l-ați lăudat.*

AT

• *Orașul* [1]/, *ale cărui străzi sunt largi* [2]/, *e frumos.*[1]/

AC

• *Iar el* [1]/, *care e bolnav* [2]/, *a venit totuși.*[1]/

VII. OBSERVAȚII

➢ Am lăsat intenționat la sfârșit ***apoziția simplă*** care se dezvoltă în **AA** (atributivă apozitivă) și care e ușor de recunoscut, având câțiva indici:

1) are element regent substantiv sau substitut;

2) răspunde la întrebarea ***care?***;

3) se contrage în substantiv;

4) are o punctuație specifică: două puncte, linii de pauză, paranteze.

AA

• *Eu vreau un singur lucru:*[1]/ *să înțelegeți gramatica.*[2]/
• *Eu vreau un singur lucru*: **înțelegerea** *gramaticii.*

apoziție simplă

AA

• *Poetul avea un singur dor:*[1]/ *să moară la marginea mării.*[2]/
• *Poetul avea un singur dor*: **moartea** *la marginea mării.*

apoziție simplă

➢ Spre deosebire de **AA,** care are un regent nominal (substantiv, pronume) și răspunde la întrebarea ***care?***, subordonata **AP** (apozitivă) n-are element regent nominal și nu răspunde la întrebarea ***care?***, ci aduce doar o explicație în plus:

AP

• *S-a apucat de învățat* [1]/, *ceea ce mă bucură* [2]/, *și va reuși.*[3]/

AP

• *De ieri s-a pus pe învățat* [1]/, **adică** *învață și zece ore pe zi.*[2]/

➢ Semiadverbele de mod ***adică*** şi ***anume*** vă ajută să descoperiţi imediat o apoziţie sau o **AP / AA.**

- *A venit şi el*, **adică fratele** ***meu.***

  ap. dezvoltată

  PP AP

- *A început o dietă* [1]/, **adică** *ţine un regim strict.*[2]/

Deci, când apare în frază semiadverbul **adică** sau **anume,** urmat de grup nominal, înseamnă că există o ***apoziţie***; când e urmat de predicat, înseamnă că există o **AP / AA.**

➢ În această lucrare v-am prezentat şi **AA,** şi **AP** separat, deoarece numai din punctul de vedere al sensului coincid; gramatical, ele au statutul lor. Încercaţi şi voi să le înţelegeţi, mergând la esenţe:

PP AA

- *Am o singură dorinţă* [1]/: *să reuşiţi.*[2]/ (care?)

  AA

- *Îţi cer un singur lucru* [1]/: *să mă respecţi.* [2]/

  AA

- *A început o dietă* [1]/, *adică mănâncă disociat.*[2]/ (care?)

  AP

- *A început* [1]/ *să înveţe* [2]/, *adică studiază 12 ore pe zi.* [3]/

  PP AP PP

- *A început tratamentul* [1]/, *ceea ce ne bucură* [2]/, *şi precis o să fie bine.*[3]/

  PP AP

- *Asta îmi place la tine* [1]/, *că eşti fairplay.*[2]/ √şi anume că

  PP AP

- *El mi-a spus aşa* [1]/: *să învăţ.*[2]/ √ adică să învăţ

  PP AP

- *S-a apucat de pictat* [1]/, *pictează două-trei tablouri pe zi.*[2]/

COMPLEMENTUL DIRECT

I. DEFINIȚIE

Complementul (c.d.) direct este partea secundară de propoziție care arată asupra cărui obiect se exercită direct acțiunea exprimată de elementul regent.

Răspunde la întrebările:

- **pe cine?** – pentru persoane
  - *Profesorii* **îi** *învață pe* **elevi.**
  - *Profesorii ajută* **elevii.**
- **ce?** – pentru obiecte
  - *Elevii scriu* **temele.**
  - *Ei învață* **lecțiile.**

II. FELURILE COMPLEMENTULUI DIRECT

Complementul direct poate fi:

1) **simplu:**
   - *Andrei mănâncă* **banane.** • *Gabriel mănâncă* **zmeură.**
2) **multiplu:**
   - *Horia mănâncă* **banane, portocale și mere.**
3) **dezvoltat:**
   - *N-are* **de ce veni.** • *N-are* **unde sta.**
4) **complet:**
   - *El nu putea* **deveni arhimandrit.**
5) **incomplet:** PR
   - *El nu putea* **deveni** [1]/ **ce** *vrea bunica sa.*[2]/
6) **anticipat** (reluat):
   - *Eu* **îi** *respect* **pe părinții** *mei.* • *Eu* **o** *ajut* **pe Ana-Maria.**
   - **Pe părinții** *mei, eu* **îi** *respect.* • **Pe Maria, o** *ajut cu plăcere.*

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI DIRECT

Ac. • *Ați pansat*-**o pe Lola** ? • *Citea* **la revistă** *de zor* !
• *Copiii mănâncă* **prăjituri** *cu frișcă*. • *Mănâncă* **din acestea!**
G. • *Maria i-a consultat* **pe ai vecinului.**
(excepție de la Ac.)

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul direct se dezvoltă în propoziție completivă directă, iar propoziția completivă directă se contrage în complement direct.

{ • *El nu putea* **urca** *muntele.*
{ • *El nu putea* [1]/ să *urce muntele.*[2]/

{ • *El n-are* [1]/ de ce *să plece.*[2]/
{ • *El n-are* **de ce pleca.**
c.d. dezv.

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI DIRECT

Complementul direct are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, tranzitiv la diateza activă sau la diateza activă pronominală:
• *Mama cumpără* **fructe.** • *Profesoara observă* **greșelile.**
• *Ea* **îi** *corectează* **pe elevii** *săi*. • *El* se *îmbracă repede.*
• *Elevii își scriu* **temele.** • **M**-*a fulgerat cu privirea*!
• *Văd că* **te**-*a udat până la piele.*

2) o locuțiune verbală, predicativă, personală, tranzitivă:
• *Elena a ținut minte* **gestul** *meu.*
• *Profesorii au băgat de seamă greșelile noastre.*

3) un verb dublu tranzitiv (are două complemente directe):
• **Îl** *trec pe bătrân* **strada.**
• *Profesorul* **îl** *învață pe Radu* **lecția.**

Alte verbe: ***a ruga, a întreba, a sfătui, a povățui, a anunța, a asculta, a examina, a traversa.***

4) o interjecție predicativă:
• *Iată* **fotografia** *tatălui meu*! • *Na* **pixul!**
• *Iacătă* **actele de proprietate!**
• *Iaca și* **pe nepoții** *mei*!

5) adjectivul **dator** (unicul **adj.** care poate primi **c.d.**):

- *Îți sunt dator* **viața.** • *Îmi ești dator* **bani** *mulți.*

6) un verb sau o locuțiune verbală, predicativă, tranzitivă la un mod nepersonal, nepredicativ:

- A învăța **teoria** *este lucru mare.*
- Învățând **teoria** *știi* [1]/ *să rezolvi* **grilele.**[2]/
- *Luând în seamă* **calitățile** *tale, te voi angaja.*

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL DIRECT?

Complementul direct se exprimă prin:

1) substantive diferite în **Ac.:**

- L-*am văzut* **pe Hagi** *la televizor.* • *Cosmin își iubește* **copiii.**
- *Gabriel o ajută* **pe Elena.** • *Corina își iubește* **copiii.**
- *Am văzut* **floarea-soarelui** *pe câmp.* • *I-am dat* **adresa** *mea.*
- *Elevul îl întreabă* **pe profesor.** • *Elevul întreabă* **profesorul.**

2) pronume diferite în **Ac.**, cu sau fără prepoziție:

- *Eu* **îl** *ajut* **pe el** *cu plăcere.*
- **L**-*ai văzut* **pe acela?** • **Ceea ce** *face* [1]/ *nu știe nimeni.*[2]/
- *Eu* **îi** *iubesc* **pe ai mei.** • **Ce** *face Andrei* [1]/, *face și Horia.*[2]/
- *Dan și Radu nu știu* **nimic.** • *Am văzut* [1]/ **ce** *ai scris.*[2]/
- **Pe cine** *ai invitat?* • *Puteai* [1]/ *să*-*i spui* **orice.**[2]/
- *Nu mi-ai spus* [1]/ **pe cine** *ai invitat.*[2]/
- *El știa* **asta.** • *Nimic* [1]/ **din ceea ce** *știa* [2]/ *n-a povestit.*[1]/

- *El n-a venit* 1/ **din cauza a ceea ce** *văzuse.*[2]/
  c.d. **Ac.** cu sens de **G.**
- *Ei au rezolvat* [1]/ **grație a ceea ce** *au întreprins.*[2]/
  c.d. **Ac.** cu sens de **D.**

3) numerale diferite în **Ac.** (cu valoare substantivală):

- *I-am invitat* **pe amândoi.** • *Tu i-ai văzut* **pe cei trei.**
- *El a mâncat* **o jumătate.** • *O să-i certăm* **pe câte trei.**
- *Eu l-am întrebat* **pe cel de-al doilea.**

4) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune:

- *Eu am văzut* **binele** [1]/ [*pe care*] *mi l-ai făcut.*[2]/
- *Ele cunoşteau* **oful** *tău.* • *Cosmin a luat* **zecele** *meritat.*
- *Vecina mea a măturat* **intrândul** *de la parter.*
- *Noi nu ajutăm* **pe un te miri cine.**

5) verbe la modul infinitiv:

- *Gabriel poate* **mânca** *şi singur.* • *Ei ştiau* **a învârti** *hora.*

6) verbe la modul supin:

- *Horia a terminat* **de mâncat.** • *Avem* **de memorat** *un text dificil.*
- *Au avut* **de scris** *trei exerciţii.* • *Aveţi* **de mers** *3 km.*

7) verbe la modul gerunziu:

- *Ea a mers acolo şi a văzut* **dansând** *toată clasa.*
- *Am auzit* **zburând** *nişte vrăbii.*
- *Am simţit* **mirosind** *a fân proaspăt cosit.*

8) adverb de mod cu valoare substantivală derivat în **-eşte** (se mai numeşte **c.d. eliptic** de subst √ limba şi apare numai după verbele din exemplele ce urmează şi sinonimele lor):

- *El ştie* **greceşte.** • *Ele vorbesc* **nemţeşte.** • *Eu am învăţat* **ruseşte.**

➢ Dacă spunem: • „*Ei au plătit* **nemţeşte**", aici **nemţeşte = c.c.m.**

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI DIRECT

Complementul direct are topică liberă:

- **Pe colegi îi** *aştept cu plăcere.* • *Eu* **îi** *aştept* **pe colegi** *cu plăcere.*
- **Dealurile, văile, pădurile, pe toate le** *îndrăgesc.* (cinci **c.d.**)

➢ Când apare **Ac.**-ul *persoanei*, fără prepoziţia **pe**, topica este fixă:

- *Poliţiştii ajută* **pietonii.** • *Nepoţii mei mănâncă* **fructele** *cu plăcere.*
- *Uneori, mama bate* **copilul.** • *Profesorul examinează* **elevul.**

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI DIRECT

➢ Complementul direct nu se desparte prin virgulă de elementul său regent când se află imediat după acesta:

- *Eu* **i**-*am ajutat* **pe copiii** *mei.*
- *Iată* **cartea** *mult dorită şi îndelung aşteptată!*

➢ Complementul direct, după regent, nu se separă decât într-o intercalare:

PPInc

Voi i-ați propus [1]/, *bineînțeles*,[2]/ **pe colegii** *voștri.*[1]/

➢ Când stă înaintea regentului, se separă facultativ:

• **Pe voi** *vă iubesc*, **nu pe alții.** • **Pe voi,** *vă iubesc nespus de mult*!

IX. OBSERVAȚII

➢ Proba complementului direct se face apelând la pronume nehotărâte:

◆ **pe cineva** • *Medicul consultă* **pacientul.** (pe cine?)

◆ **ceva** • *Pacientul respectă* **indicațiile** *date.* (ce?)

Verbele dublu tranzitive (au două complemente directe) rămân tranzitive la toate diatezele:

• *Eu* **îl** *rog* **pe tata ceva.** – a ruga

• *Tata este rugat* **ceva.** – a fi rugat

CD

• *Eu mă rog* [1]/ *să mă ajute.*[2]/ – a se ruga

} ceva

➢ Complementul direct se confundă cu complementul indirect, uneori, deoarece ambele au *întrebarea* **pe cine?** pentru persoane și *proba* **pe cineva:**

Disociați:

• *Eu* **îl** *ajut* **pe Cosmin.** (vb. tranz. activ) – **c.d.**

• *Eu* **mă bazez** *pe Cosmin*. (vb. intranz. reflexiv) – **c.i.**

• *Eu* **contez** *pe Cosmin*. (vb. intranz. activ) – **c.i.**

➢ **Verbele de atribuire (de adresare)** nu sunt intranzitive, ci sunt ***verbe tranzitive*** (fără ***a telefona, a mulțumi*** ș.a.), care au două complemente: un complement direct și un complement indirect:

• *a da* **ceva** *cuiva* • *a spune* **ceva** *cuiva*

• *a oferi* **ceva** *cuiva* • *a explica* **ceva** *cuiva* ș.a.

c.d. c.i. c.d. c.i.

➢ Există complemente directe cu altă prepoziție decât **pe:**

• *Citea* **la carte** *în loc să învețe.*

PP CI

- *Bătea* **la ea** *de mama focului*! • *Vorbea* [1]/ **despre ce** *a auzit*.[2]/

AT PP

- *Nimic* [1]/ **din ceea ce** *a văzut* [2]/ *nu ne-a relatat*.[1]/
- *Multe* [1]/ **din câte** *ai auzit* [2]/ *nu sunt adevărate*.[1]/

➢ Există verbe tranzitive care alcătuiesc numai **Ac.**-ul persoanei:

- *Roagă*-**l** *frumos* **pe tatăl** *tău*. • *Eu îmi ajut* **elevii.**

➢ Altele au numai **Ac.**-ul obiectului:

- *Gabriel mănâncă* **mere** *şi bea* **suc** *de mure*.

➢ Majoritatea verbelor tranzitive permit şi **acuzativul persoanei,** şi **al obiectului:**

- **Îl** *vedem* **pe Sabin.** • **Îi** *iubesc* **pe nepoţii** *mei*.
- *Vedem* **apartamentul.** • *Îmi iubesc obsesiv* **ţara!**

➢ Există unele verbe care nu pot exista singure, ci au nevoie de un **c.d.** ca o complinire:

- *Noi vom alcătui* **o echipă.** • *Ele formează* **un tot** *unitar*.
- *Ei reprezintă* **un ideal.** • *Comportă* **un risc** *prea mare*!
- *Eu detest* **ipocrizia.** • *Ţăranii prestau* **zile-muncă,** *pe vremuri*.

➢ Se ştie că verbele intranzitive nu pot avea un **c.d.**, însă unele verbe, în anumite condiţii, pot avea un **c.d. intern,** atunci când complementul este exprimat printr-un substantiv care face parte din ***familia lexicală*** a verbului regent sau din ***sfera semantică*** a verbului:

{ • *Ea a trăit* **traiul.** • *Au luptat* **luptă** *dreaptă*.
{ • *El a dormit* **somn** *greu*. • *Ei au colindat* **drumuri** *multe*.

➢ **Cum se verifică tranzitivitatea unui verb?**

1) Se ştie că numai verbele active tranzitive pot avea diateză pasivă, deci se trece verbul la diateză pasivă:

a opera – a fi operat de
a semăna – a fi semănat de
a ajuta – a fi ajutat de

2) Când avem un verb ca ***a miza, a conta, a se bizui, a se baza, a se teme, a se bucura, a se balona*** ş.a., de asemenea, se trece verbul la diateză pasivă:

A
- *Eu **mizez** pe mama.*
- *Tu **contezi** pe sora ta.*
- *Noi **ne bazăm** pe copii.*

B
- **Mama **e mizată** de mine* (?!)
- **Sora ta **e contată** de tine* (?!)
- **Copiii **sunt bazaţi** de noi* (?!)

➢ Exemplele aberante, cu verbele puse la diateza pasivă, ne aduc indicele de siguranţă că ***a miza*** şi celelalte sunt ***verbe intranzitive***, chiar dacă răspund la întrebarea ***pe cine*?** Ele nu pot fi decât elemente regente ale complementului indirect sau ale **CI** şi, uneori, ale unor complemente circumstanţiale.

➢ Verbul ***a paria*** este tot intranzitiv, însă, uneori, când apare **Ac.**-ul obiectului, el devine tranzitiv, iar dacă vă uitaţi în dicţionar, veţi vedea multe verbe care sunt şi tranzitive, şi intranzitive, în anumite contexte:

- *El a pariat pe un cal alb.*
  c.i.
- *El a pariat o sumă exorbitantă.*
  c.d.

3) O altă verificare se face prin **Ac.**-ul obiectului:

c.d. – ce? • *Eu scriu* **tema.** • *Eu îmi iubesc* **patria.** (ce?)
c.i. – pe ce? • *Eu mizez pe teorie.* • *Eu contez pe averea mea.* (pe ce?)

Dar: • **Eu **iubesc** pe ce?* • **Eu **contez** ce?* • **Eu **mă bazez** ce?*, – formulări care sunt aberante.

4) Ultima verificare se face prin înlocuirea pronumelor reflexive: **mă, te, se, ...** cu pronumele personale: **îl, o, ne, vă** etc.:

• **Eu îl **mizez** pe tata.* (?!) • **Eu o **bazez** pe mama.* (?!)

Aceste exerciţii de verificare a tranzitivităţii vi le-am explicat şi la cap. **Verbul,** din dorinţa de a fi capabili să reperaţi **tranzitivitatea / intranzitivitatea** unui verb, procedeu extrem de complicat chiar şi pentru unii dintre profesori.

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

I. DEFINIȚIE

Propoziția completivă directă (CD) este subordonata care joacă rol de **c.d.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **ce?** • *Eu ştiu* [1]/ *ce* *s-a întâmplat.*[2]/
- **pe cine?** • *Eu am ajutat* [1]/ *pe cine* *a meritat.*[2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

- *El nu putea* [1]/ **să urce muntele.**[2]/
- *El nu putea* **urca** *muntele.*

- *Țăranii ştiau* **a învârti** *hora.*
- *Țăranii ştiau* [1]/ **să învârtească** *hora.*[2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI COMPLETIVE DIRECTE

Propoziția subordonată completivă directă are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, tranzitiv, la diateza activă sau activă pronominală:

- *Elevii* **ştiu** *acum* [1]/ *ce au de făcut.*[2]/
- **Am auzit** [1]/ *că ai luat premiul I.*[2]/
- *El* **își cumpără** [1]/ *ce-i trebuie.*[2]/

2) o locuțiune verbală, predicativă, personală, tranzitivă:

- *El* **a băgat de seamă** [1]/ *că ai plecat.*[2]/
- *Profesorul* **n-a luat în seamă** [1]/ *că ai greşit.*[2]/
- *Eu* **o să țin minte** [1]/ *că m-ați ajutat.*[2]/

3) o interjecție predicativă:

- **Iată** [1]/ [că] *au venit.*[2]/ • **Iacătă** [1]/ [că] *și tu mai greșești.*[2]/
- **Iaca** [1]/ [ce] *spunea tata.*[2]/ • **Na** [1]/ [ce] *este al tău* [2]/ *și* *du-te!* [3]/

4) adjectivul **dator:**

- *Îmi ești* **dator** [1]/ [ce] *ți-am dat.*[2]/
- *Ne era* **dator** [1]/ [ceea ce]*-i împrumutasem.*[2]/

5) un verb predicativ, personal, tranzitiv la un mod nepredicativ, nepersonal:

- **Învățând** [1]/ [ce] *vă predă profesorul* [2]/ *veți ști carte.*[1]/
- **A învăța** [1]/ [ceea ce] *se cere la examen* [2]/ *e un lucru mare.*[1]/
- *Rămâne* **de stabilit** [1]/ [ce] *va face în viitor.*[2]/ (CD)
- *A rămas* **de învățat** [1]/ [ceea ce] *am scris ieri la curs.*[2]/ (CD)

IV. PRIN CE SE INTRODUCE COPLETIVA DIRECTĂ?

CD se introduce prin:

1) conjuncții simple sau compuse:

- *El a auzit* [1]/ [**că**] *vei pleca la București.*[2]/
- *Elevii* [1]/ *trebuie* [2]/ [**să**] *știe* [1]/ [**să**] *facă o analiză corectă.*[3]/ (PP, SB, CD)
- *Noi nu știm* [1]/ [**de**] *vor veni* [2]/ *sau* *nu.*[3]/
- *L-am întrebat* [1]/ [**dacă**] *a înțeles ceva.*[2]/

2) pronume relative:

- *El știe* [1]/ [**cine**] *a cumpărat cretele colorate.*[2]/
- [**cu cine**] *faceți limba română.*[2]/
- [**ce**] *are de învățat.*[2]/
- [**cu ce**] *va pleca la Cluj.*[2]/
- [**al cui**] *este dicționarul.*[2]/
- [**cui**] *i-ai telefonat.*[2]/
- [**Ceea ce**] *s-a întâmplat* [1]/ *știm cu toții.*[2]/ (CD, PP)

3) adjective relative:

- *Elevii știu* [1]/ **ce** *teme au pentru mâine.*[2]/
- **care** *coleg e absent.*[2]/
- **câte** *verbe dublu tranzitive există.*[2]/
- **câți** *colegi o să reușească.*[2]/

4) pronume nehotărâte, compuse cu **ori-**:

- *Copilul mic pricepe* [1]/ **orice** *îi spui.*[2]/
- *Bătrânul întreba* [1]/ **pe oricine** *întâlnea în cale.*[2]/

5) adjective nehotărâte, compuse cu **ori-**:

- *Copiii acceptă* [1]/ **orice** *jucărie le oferim.*[2]/
- *El a reținut* [1]/ **oricare** *adresă i s-a dat.*[2]/

6) adverbe relative de loc, de timp și de mod:

- *L-am întrebat* [1]/ **unde** *va locui.*[2]/
- **de unde** *a luat mure.*[2]/
- **când** *are examen.*[2]/
- **de când** *a început febra.*[2]/
- **cum** *a rezolvat ecuația.*[2]/
- **cât** *a parcurs.*[2]/
- **cât** *a durat operația.*[2]/
- **cât** *a trudit pentru asta.*[2]/

7) adverbe nehotărâte relative, compuse cu **ori-**:

- *El știe* [1]/ **oriunde** *mă ascund.*[2]/

8) locuțiunea conjuncțională **cum că**:

- *Am auzit* [1]/ **cum că** *ești un elev serios.*[2]/

V. TOPICA COMPLETIVEI DIRECTE

CD are topică liberă:

- *Ceea ce știți* [1]/, *nu știe nimeni.*[2]/
- *Nu știe nimeni* [1]/ *ceea ce știți voi.*[2]/

VI. PUNCTUAȚIA COMPLETIVEI DIRECTE

➢ **CD** nu se separă când stă după regent.

➢ **CD** se separă înainte de regent, facultativ:

- *Ceea ce s-a întâmplat* [1]/, *știe toată clasa.*[2]/
- *Ceea ce s-a întâmplat* [1]/ *știe toată clasa.*[2]/

➢ **CD** se separă după regent numai în intercalare:

PP PPInc CD

- *Noi știm* [1]/, *desigur,*[2]/ *ce se întâmplă cu colegul nostru.*[3]/

p.v.

CDȚInc.

- *Am auzit* [1]/, *dacă mă credeți* [2]/, *că nu va mai ploua.*[3]/

➢ **CD** se mai separă când este reluată:

1) prin pronume personal în **Ac.**, fem. sg., cu valoare neutră și cu funcție de complement direct:

CD CD

- *Dacă v-am certat* [1]/, *dacă v-am pedepsit* [2]/, *am făcut-***o** [3]/, *pentru că țin la voi.*[4]/

CD

- *Că e un generos* [1]/, **o** *știe toată clasa.*[2]/

2) prin pronume demonstrativ în **Ac.**:

- *Pe cine ai ajutat tu* [1]/, **pe acela** *l-am ajutat și eu.*[2]/
- *Ce vei mânca tu* [1]/, **aceea** *vom mânca și noi.*[2]/

VII. OBSERVAȚII

➢ **CD** răspunde frecvent la întrebarea **ce?**, cu proba **ceva:**

ce?

- *Profesorul vede* [1]/ *ce n-a înțeles elevul.*[2]/

ceva

➢ **CD** răspunde foarte rar la întrebarea **pe cine?**, cu proba **pe cineva:**

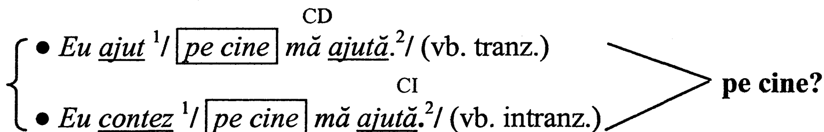
pe cine?

- *Eu ajut cu plăcere* [1]/ *pe cine mă ajută.*[2]/

pe cineva

La întrebarea **pe cine?**, **CD** se confundă cu **CI**, dar situația se clarifică, dacă apelăm la elementul regent.

Disociați:

➢ Într-o frază de tipul • *El se întreabă* [1]/ *ce* (CD) *cauți tu în viața lui.*[2]/, **P₂** este **CD** clară, pentru că avem ca regent verbul dublu tranzitiv ***a se întreba,*** care are și subiect.

Dar în fraza • *Se întreabă* [1]/ *ce* (SB) *veți face cu acest copil minunat în viitor.*[2]/, pentru că verbul ***se întreabă*** ar putea fi și impersonal, deci intranzitiv, nu se știe exact ce statut are $\mathbf{P_2}$. Pentru a clarifica, e nevoie să citiți cu atenție contextul în care apare și, dacă are subiect subînțeles, este **CD,** dar, dacă nu are subiect, atunci $\mathbf{P_2}$ este **SB.** De foarte multe ori, contextul clarifică ambiguitățile, mai ales că verbul din $\mathbf{P_2}$ este la altă persoană decât în $\mathbf{P_1}$, ca în exemplul de mai sus.

COMPLEMENTUL INDIRECT

I. DEFINIŢIE

Complementul indirect (c.i.) este partea secundară de propoziţie care arată obiectul căruia i se atribuie o acţiune, o însuşire.

Răspunde la întrebările:

D. ◆ **cui?**

- *Noi le telefonăm* **colegilor.** • *Îi mulţumim* **profesorului.**

G. ◆ **asupra, contra, împotriva cui?**

- *Poporul român a luptat* **împotriva turcilor** *sute de ani.*
- *Medicamentele au acţionat* **asupra centrilor nervoşi.**

Ac. ◆ **despre cine? despre ce?**

- *Elevii discută* **despre examen.**

◆ **pentru cine? pentru ce?**

- *Cumpăraţi flori* **pentru mame!**

◆ **pe ce?**

- *Bazaţi-vă* **pe teorie!**
- *Mizaţi* **pe destin,** *dar faceţi şi voi ceva*!

◆ **pe cine?**

- *Copiii contează* **pe părinţii** *lor.* • *Copiii se bazează* **pe părinţi.**

◆ **în ce?**

- *El a intrat* **într-un bucluc!**
- *Ea s-a cufundat* **într-o apatie** *de neînţeles*!

◆ **în cine?**

- *Înainte de examen, simţea* **în el** *un gol imens.* etc.

II. FELURILE COMPLEMENTULUI INDIRECT

Complementul indirect poate fi:

1) **simplu:**

• *Îi* *mulțumesc* **mamei.**

2) **multiplu:**

• *Le* *mulțumesc* **mamei, tatălui și bunicilor.**

3) **dezvoltat:**

• *Le* *mulțumim* **tuturor profesorilor noștri.**

4) **complet:**

• *El s-a săturat* ***a părea*** **distrat.**

5) **incomplet:**

PR

• *El* *s-a săturat* ***a părea*** [1]/ **ce** **nu este**, *de fapt.* [2]/

6) **anticipat / reluat:**

• **Le** *telefonez* **elevelor** *bune.* • **Elevelor** *bune* **le** *telefonez*.

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI INDIRECT

Complementul indirect are trei cazuri:

D. • *Profesorul explică* **elevilor.** • *Noi le mulțumim* **părinților.**

G. • *Câinele s-a năpustit* **asupra copilului.**

Ac. • *Ei vorbesc* **despre examen.** • *Andrei și Horia se joacă* **cu Gabriel.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul indirect se dezvoltă în propoziție completivă indirectă, iar propoziția completivă indirectă se contrage în complement indirect.

• *El se temea* ***de câine.***

• *El* *se temea* [1]/ **ca nu cumva** *să-l* *muște* *câinele.* [2]/

• *Ei* *s-au săturat* [1]/ **să** *tot* *colinde.* [2]/

• *Ei* *s-au săturat* **de colindat.**

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI INDIRECT

Complementul indirect are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la diateza activă:

• *El* *persistă* **în greșeli** *de nepermis.*

- *Omul* *apelează* **la medicație.**
- *E bine* [1]/ *să mizați* **pe teorie.** [2]/
- *Domnul acela* *a pariat* **pe calul** *alb.*
- *Contați* **pe părinții** *voștri!*

2) un verb predicativ, personal, tranzitiv, la diateza activă (de atribuire, de adresare):

a da, a oferi, a înmâna; a cere, a pretinde; a spune, a zice, a vorbi; a permite, a îngădui; a trimite, a promite, a cumpăra etc.

- *Eu* **îi** *ofer* **mamei** *toată dragostea mea.*

3) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la diateza reflexivă sau activă pronominală, cu pronume reflexiv în **Ac.:**

a se lămuri; a se apuca; a se ține (de ceva); ***a se bucura; a se mândri; a se încredința; a se teme*** etc.

- *Gimnastul* *s-a apucat* **de inele.**
- *Eu* *mă mândresc* *totdeauna* **cu copiii** *mei.*

Aceste verbe au neapărat sens „benefic" ori favorabil, pentru că, dacă sensul e „malefic", urmează un **c.c.cz:**

- *El* *s-a îmbolnăvit* **de sida.** • *Elevul* *s-a înroșit* **de emoție.**

c.c.cz. **c.c.cz**

4) o locuțiune verbală, predicativă, intranzitivă, la diateza reflexivă, cu pronume reflexiv în **D.**, fără funcție sintactică (cu verbul-nucleu = tranzitiv):

a-și da seama, a-și aduce aminte; a-și lua adio, a-și lua rămas bun, a-și bate joc etc.

- *El* *nu și-a luat la revedere* **de la colegi.**

5) două locuțiuni verbale, predicative, impersonale, intranzitive, la diateza activă (cu verbul-nucleu – intranzitiv, impersonal):

- **Îmi** *pare bine* **de succesul** *tău.*
- **Ne** *pare rău* **de bătrâni.**

6) expresii verbale predicative, unipersonale:

a-**i** *fi frică*, *a*-**i** *fi teamă*; *a*-**i** *fi dor*, *a*-**i** *fi rușine*.

- **Mi-***e frică* **de întuneric.** • **Ne** *e dor* **de copilărie.**

7) verbe cu subiect zero:

- *Nu-mi pasă* **de ei.** • *Nu ne arde* **de fotbal.**
- *Mi s-a urât* **cu vremea** *asta.* • *Li s-a acrit* **de seriale.**

8) adverbe la un grad de comparaţie; altfel sunt **c.c.l.**:

- *Corina a plecat foarte departe* **de casă.**
- *Cosmin stă mai aproape* **de noi.**
- *Ei nu locuiesc prea departe* **de facultate.**

9) substantive (foarte rar):

- *Onoare* **părinţilor** *voştri*! • *Cinste* **eroilor** *neamului*!

10) interjecţii:

- *Vai* **de el!** • *Halal* **de tine!** • *Bravo* **părinţilor** *tăi*!

11) element regent eliptic:

- **Tineretului** *mai multă atenţie*! √ Să dăm
- **Bătrânilor** *mai mult respect*! √ Să oferim

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL INDIRECT?

Pentru că acest complement are trei cazuri – **D., G., Ac.** – îl vom prezenta în toate aceste situaţii:

A. Complementul indirect în D. se exprimă prin:

1) substantive diferite:

- *Noi* **îi** *telefonăm* **Anei-Maria.**
- **profesorului** *nostru.*
- **lui Sabin.**

2) pronume diferite:

- *Voi* **îi** *mulţumiţi* **lui.**
- **dânsului.**
- **dumnealui.**
- **aceluia.**
- **altuia.**
- **d-sale.**

- **Cui îi** *<u>mulţumiţi</u>*?
- *Noi <u>ştim</u>* [1]/ **cui** îi *<u>mulţumiţi</u>*.[2]/

3) numerale cu valoare substantivală:
- *Eu <u>telefonez</u>* **la trei** *dintre ei.*
- **celor trei.**
- **la câte trei.**
- **amândurora.**
- **celui de-al doilea.**

4) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune:
- *Profesorul <u>nu</u>-i <u>telefonează</u>* **unui impertinent.**
- **unui oarecare.**
- **unui te miri cine.**
- **unui cine ştie cine.**

Complementul indirect în G. se exprimă prin:

1) substantive diferite:
- *Câinele <u>s-a năpustit</u>* **asupra lui Radu.**
- **asupra Anei-Maria.**
- **asupra copiilor.**
- **asupra sacoşei** *cu carne.*

2) pronume diferite:
- *Hoţul <u>s-a năpustit</u>* **asupra lui.**
- **asupra dânsului.**
- **asupra dumnealui.**
- **asupra d-sale.**
- **asupra unora.**
- **asupra fiecăruia.**
- **Asupra cui** *<u>te-ai năpustit</u>*?
- *<u>Am auzit</u>* [1]/ **asupra cui** *<u>te-ai năpustit</u>*.[2]/

3) numerale diferite, cu valoare substantivală:
- *Câinii <u>s-au năpustit</u>* **asupra a trei.**
- **asupra celor trei.**
- **asupra a câte trei.**
- **asupra ambilor.**

B. Complementul indirect în Ac.

După cum am mai spus, acest complement creează cele mai mari probleme, deoarece poate avea aproape atâtea întrebări câte prepoziții simple şi compuse are cazul **Ac.**

➢ De la complementul direct, v-am avertizat că un **c.i.** care răspunde la întrebarea *pe cine*? se confundă cu **c.d.**

➢ Probleme delicate apar şi mai departe, când se poate confunda **c.i.** cu **c.c.t.**, cu **c.a.**, cu **c.c.l.**; de aceea, este bine să ştiți că, în general, **c.i.** în **Ac.** se exprimă şi prin ***substantive abstracte***, şi, cu acest indiciu, putem ***diferenția*** **c.c.l.** ***de*** **c.i.**:

- *Copilul a intrat* **în dulap.** – c.c.loc
- *Copilul a intrat* **în bucluc.** – c.i.

- *Simțea* **în el** *un gol imens.* – c.i.
- *Mâncarea intra* **în el** *cu noduri.* – c.c.loc

- *La ecograf, vedeai* **în el** *tot ce înghițise.* – c.c.loc
- *Ştiind carte, nu mai simțea* **în el** *un gol imens.* – c.i.

➢ Ca să ştiți cum să depistați un **c.i.** e nevoie să cunoaşteți majoritatea întrebărilor acestui complement în **Ac.**, precum şi cum se face ***proba***:

- *El va pleca la Cluj* **cu avionul.** (cu ce? **cu ceva**)
- *Noi ne gândim* **la părinți.** (la cine? **la cineva**)
- *Eu am încredere* **în copiii** *mei.* (în cine? **în cineva**)
- *Totdeauna m-am bazat* **pe teorie.** (pe ce? **pe ceva**)
- *E încăpățânat* [1]/ *şi n-am putut scoate nimic* **din el.** [2]/ (din cine? **din cineva**)
- *El se îndreaptă* **spre necunoscut.** (spre ce? **spre ceva**)
- *Nu putem trăi* **sub teroare.** (sub ce? **sub ceva**)
- *El se orientează* **către muncă.** (către ce? **către ceva**)
- *Mereu discutau* **despre bunicii** *lor.* (despre cine? **despre cineva**)
- *Cosmin cumpără un cadou* **pentru sora** *sa.* (pentru cine? **pentru cineva**)
- *Cred că i se trage* **de la băutură.** (de la ce? **de la ceva**)
- *Mulți trăiesc* **din** *acest* **cerşit.** (din ce? **din ceva**) ş.a.m.d.

➢ Ca să fiţi ajutaţi şi mai mult, puneţi verbul regent la modul infinitiv şi faceţi proba:

- *a se gândi* **la ceva**
- *a avea încredere* **în cineva**
- *a i se trage* **de la ceva**
- *a-i sta bine* **cu ceva**
- *a-i fi teamă* **de ceva**
- *a se bizui* **pe cineva / pe ceva**

Complementul indirect se mai exprimă prin:

1) verbe la modul infinitiv:
- *Ei s-au săturat* **a colinda** *prin ţară.*
- *El s-a plictisit* **a privi** *la televizor.*

2) verbe la modul supin:
- *Cred că v-aţi săturat* **de bătut** *mingea.*
- *Vecina mea nu s-a plictisit* **de privit** *la televizor.*

3) verbe la modul gerunziu:
- *Ea nu s-a săturat* **privind** *telenovele.* • *El s-a plictisit* **stând** *degeaba.*

4) adjective cu prepoziţie (foarte rar):
- **Din galben** *s-a făcut roşu.*
- **Din leneş şi impertinent** *a devenit harnic şi respectuos.*

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI INDIRECT

Complementul indirect are, în general, topică liberă:

➢ Un alt fel de **c.i. în G.** este atunci când are element regent un **adjectiv** şi, în acest caz, topica este fixă. Reţineţi aceste exemple:

- *Nadia este deţinătoare* **a medaliilor.**
- *Echipa României este câştigătoare* **a campionatului.**

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI INDIRECT

Complementul indirect nu se desparte prin virgulă de regentul său când stă imediat după acesta.

Dacă apare o intercalare, atunci se desparte:

PPInc.

- *Noi ne bazăm* [1]/, *fireşte* [2]/, **pe părinţi.** [1]/

➢ Când **c.i.** precede regentul, virgula e facultativă:
- **Pe mama** ne bazăm *totdeauna.* • **Pe mama,** ne bazăm *totdeauna.*

IX. OBSERVAŢII

➢ Complementul indirect în **Ac.** are formă literară şi se exprimă şi analitic, în situaţii de tipul:

- <u>*Dau*</u> **la trei** *note mari.*

  c.i. Ac. (sens de **D.**)
- <u>*Dau*</u> **la toţi** *note mari.*

  c.i. Ac. (sens de **D.**)
- <u>*Pun*</u> **la mulţi** *note mari.*

  c.i. Ac. (sens de **D.**)

➢ Complementul indirect în **Ac.** are şi o formă familiară, nerecomandabilă, în situaţii de tipul:

- *Te* <u>*spun*</u> **la mama.**
- <u>*Dau*</u> *bomboane* **la copii.**
- <u>*Nu*</u> *te* <u>*spun*</u> **la nimeni.**
- *„*<u>*Grăim*</u> **către tine...***"*

➢ Complementul indirect şi alte complemente se pot exprima prin:
1) pronume personal în **D.** posesiv (excepţie de la **G.**):

- <u>*L-am văzut*</u> [1]/ *cum* <u>*s-a năpustit*</u> **împotrivă-ţi.** [2]/

2) adjectiv pronominal posesiv în **Ac.** (excepţie de la **G.**):

- <u>*S-a năpustit*</u> **împotriva ta.**

➢ O problemă controversată este şi statutul prepoziţiilor cu regim de **D.: graţie, mulţumită** şi **datorită.**

După opinia unor cercetători, când elementul regent este un verb sau un adjectiv, complementele sunt ***instrumentale*** cu nuanţă cauzală (cauza unui efect pozitiv); alţii le consideră complemente de cauză:

- **Graţie mamei** *sunt un copil educat.* (prin intermediul mamei / deoarece am avut o mamă care s-a îngrijit de mine)
- **Graţie profesorului** *am învăţat gramatică.*
- **Mulţumită ecografului** *i s-a depistat boala.*
- *Copilul este curat* **mulţumită bunicii** *sale.*

➢ Când elementul regent este un verb sau un adjectiv, iar substantivul sau substitutul său este precedat de prepoziţia **datorită,** ***complementul***

este cauzal, cu recomandarea ca încărcătura semantică să fie „benefică" sau favorabilă (tot **cauza unui efect pozitiv):**

- **Datorită strădaniei,** *copiii tăi au luat note mari.*
- **Pentru că s-au străduit** [1]/, *copiii tăi au luat note mari.* [2]/

- *Soldații au cucerit reduta,* **datorită luptei** *eroice.*
- *Soldații au cucerit reduta* [1]/, **deoarece au luptat** *eroic.* [2]/

Acest ***complement de cauză în D.*** e folosit aberant chiar şi în mass-media:

- ***Datorită cutremurului** *au murit sute de oameni.*
- **Grădinile au fost distruse,* **datorită inundațiilor.**

➢ Aceste două structuri sunt considerate ***c.c.cz. în D.*** (construcție greşită), de către unii cercetători. Se recunoaşte faptul că este **construcție greşită,** dar nu s-a insistat pe ideea că se poate corecta, substituind pe ***datorită*** cu ***din cauza, din pricina,*** în contexte care relevă **cauza unui efect negativ:**

Există cărți în care se consideră că ***„datorită cutremurului"*** are funcție de ***c.i. în D.!?***

Unii elevii se vor întreba de ce este ***c.c. cz. în D., atâta timp cât c.c.cz.*** poate însemna şi ***cauza unui efect pozitiv:***

- *Noi vom reuşi în viață* **datorită muncii** *noastre.*
- *Noi vom reuşi în viață* [1]/, **deoarece vom munci.** [2]/

Dar ***cauza unui efect negativ,*** cu care sunt obişnuiți majoritatea elevilor, apare mult mai frecvent:

- *El a fost pedepsit* **pentru neatenție.**
- *El a fost pedepsit* [1]/, **deoarece n-a fost atent.** [2]/ (CZ)

- *Câinele a murit* **de frig.**
- *Câinele a murit* [1]/, **deoarece a fost** *frig.* [2]/ (CZ)

➢ O altă problemă pe care vrem să o reţineţi, deşi a mai fost amintită, este aceea a adjectivului ca element regent. Plecând tot de la ideea „de bine" şi „de normal", trebuie să ştiţi că **adjectivul este element regent frecvent** pentru **c.i.** şi **CI,** cât şi pentru **c.c.m.c.** şi **CMC,** iar, uneori, şi pentru celelalte complemente şi subordonate corespunzătoare.

Câteva exemple în care **c.i. în Ac.** care ca element regent un adjectiv:

- *El este mândru* **de copiii** *lui.* • *Sacul e plin* **de mere.**
- *Ele sunt demne* **de respect.** • *El e menit* **la succese** *în lanț.*
- *Sabin e convins* **de adevăr.** • *Cosmin este bun* **la chimie.**
- *Avocatul era încredințat* **de nevinovăția** *inculpatului.*
- *Ea era bucuroasă* **de venirea ta.**
- *Andrei era bucuros* **de darurile** *primite.*

➢ Complementul indirect cu element regent adjectiv stă și în cazul **D.**:

- *Pixul e util* **elevului.** • *Apa e necesară* **vieții.**
- *Casa e potrivită* **bătrânilor.** • *Oxigenul e vital* **omului.**
- *Papucul drept nu e asemănător* **celui stâng.**

➢ Avem convingerea că, abordând această strategie de a vă prezenta la ***Observații*** unele dificultăți, veți reuși să înțelegeți că printre cele mai dificile exerciții și teste-grile se numără și cele care cer să recunoașteți ***c.i.*** în **D.** ori în **Ac.** cu element regent ***adjectiv.***

Disociați:

- *Schema e* **potrivit indicațiilor** *date de arhitect.*
  (prepoz. **D.**, n.p. **D.**)
- *Schema* ***e potrivită*** **indicațiilor** *date de arhitect.*
  (a. adj. var.) (c.i. **D.** cu elem. reg. adj.)

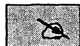
➢ Deci, *potrivit*, *conform* și *contrar* sunt și ***prepoziții*** cu **D.**, și ***adjective*** având forme flexionare ca orice adjectiv propriu-zis:

Singular		**Plural**	
m. n.	**f.**	**m.**	**f. n.**
conformØ potrivitØ contrarØ	conformă potrivită contrară	conformi potriviți contrari	conforme potrivite contrare
Ø	-ă	-i	-e

➢ Oricum, în orice context, și ca prepoziții, și ca elemente regente, ele cer cazul **D.**

➢ Când apar urmate de prepoziția **cu,** devin locuțiuni prepoziționale cu **Ac.: conform cu, potrivit cu** și alcătuiesc **c.c.m.** în **Ac.:**

- *S-a rezolvat situația* **conform cu legile** *în vigoare.*
- *Totul a decurs* **potrivit cu recomandările** *date.*

 După opinia noastră, **complementul indirect** și **CI** sunt, într-adevăr, faptele de limbă cele mai dificile din toată **Sintaxa**. Dar, dacă sunteți atenți la elementul regent, în special, dacă faceți proba punând o prepoziție cu cazul **Ac./G./D.** în fața pronumelui relativ **ceva / cineva**, dacă sesizați diferența dintre trăsăturile **concret** și **abstract**, atunci răspunsul vostru va fi corect și satisfacția cu atât mai mare.

PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

I. DEFINIŢIE

Propoziția completivă indirectă (CI) este subordonata care joacă rol de **c.i.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **la cine?** • *Ea se gândește*[1] / *la cine* *i-a dat viață.*[2] / (la cineva)
- **la ce?** • *Voi v-ați gândit*[1] / *la ce* *aveți de lucrat.*[2] / (la ceva)
- **de ce?** • *Ei nu și-au dat seama*[1] / *că* *au greșit.*[2] / (de ceva)

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

- *Copilul nu și-a dat seama*[1] / **că** **a greşit.**[2] /
- *Copilul nu și-a dat seama* **de greşeală.**

- *El este mândru* **de reuşită.**
- *El este mândru*[1] / **că** **a reuşit.**[2] /

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI COMPLETIVE INDIRECTE

Propoziția subordonată completivă indirectă are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la diateza activă:

- *El contează*[1] / *pe cine* *are încredere.*[2] /
- *Noi mizăm*[1] / *pe cine* *e parolist.*[2] /

2) un verb predicativ, personal, tranzitiv, la diateza activă (***de atribuire, de adresare***):

- *Profesorul explică zilnic*[1] / *cui* *n-a înțeles.*[2] / (cuiva)

• *Noi cumpărăm daruri*[1] / *pentru cine* *ne este drag.*[2] /

3) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la diateza reflexivă sau activă pronominală cu pronume reflexiv în **Ac.**:

• *El s-a lămurit*[1] / *că* *n-avea dreptate.*[2] / (de ceva)

• *Ne bucurăm*[1] / *să* *vă ajutăm.*[2] /

• *Bunicii s-au apucat*[1] / *să* *repare casa.*[2] /

• *Copiii se tem*[1] / *să* *circule noaptea.*[2] /

➢ Nu uitați că aceste verbe relevă ideea „de bine" sau „de normalitate", deoarece, în alt context, o să avem o **CZ:**

• *El s-a îmbolnăvit*[1] /, *că* *n-a fost atent cu viața lui.*[2] /

• *El s-a îmbolnăvit* **din neatenție.**
c.c.cz.

4) o locuțiune verbală, predicativă, intranzitivă, la diateza reflexivă, cu pronume reflexiv în **D**, fără funcție sintactică:

• *Profesorul și-a adus aminte*[1] / *că* *n-ai scris tema.*[2] / (de ceva)

• *Eu mi-am dat seama*[1] / *că* *ești mincinos.*[2] /

5) două locuțiuni verbale predicative, intranzitive, impersonale care au nucleul verbal intranzitiv, impersonal:

• *Îmi pare bine*[1] / *că* *vă pot ajuta.*[2] / (de ceva)

• *Ne pare rău*[1] / *că* *nu plouă.*[2] /

6) expresii verbale predicative unipersonale:

• *Ne e frică*[1] / *să* *călătorim noaptea.*[2] / *(de ceva)*

• *Mi-e dor*[1] / *să* *văd satul copilăriei.*[2] /

• *Le-a fost teamă*[1] / *că* *nu ajung la timp.*[2] /

7) verbe cu subiect zero:

• *Nu-mi arde*[1] / *să* *pierd timpul.*[2] / (de ceva)

• *Li s-a acrit*[1] / *să* *se uite la telenovele.*[2] /

8) un adverb la un grad de comparație:

• *El a plecat foarte departe*[1] / *de cine* *i-a fost drag.*[2] / (de cineva)

• *Dan stă mai aproape*[1] / *de cine* *l-a născut.*[2] /

9) o interjecție:

- *Vai*[1] / de cine *stă cu el.*[2] /
- *Halal*[1] / de cine *te bagă în seamă.*[2] /
- *Bravo*[1] / cui *ți-a dat viață.*[2] / (cuiva)

IV. PRIN CE SE INTRODUCE COMPLETIVA INDIRECTĂ?

Completiva indirectă se introduce prin:

1) conjuncții simple sau compuse și locuțiunea conjuncțională **cum că:**

- *Nu și-a dat seama*[1] / **să** *închidă ferestrele.*[2] /
- *Elena și-a adus aminte*[1] / **că** *n-a luat medicamentul.*[2] /
- *El nu s-a gândit*[1] / **dacă** *e bine*[2] / *ce face.*[3] /
- *Nu și-a adus aminte*[1] / **de** *va veni*[2] / *sau nu.*[3] /
- *I s-a urât*[1] / **ca** *zilnic* **să** *nu facă nimic.*[2] /
- *Și-a adus aminte*[1] / **cum că** *l-ai ajutat.*[2] /

2) pronume relative:

- *Bătrâna nu și-a adus aminte*[1] / **cine** *a sunat.*[2] /
- *Noi nu ne-am dat seama*[1] / **al cui** *e fularul.*[2] /
- *Voi v-ați dat seama*[1] / **ce** *s-a întâmplat.*[2] /
- *Mama și-a dat seama*[1] / **care** *e adresa ta.*[2] /
- *Ea s-a bucurat*[1] / **de ceea ce** *i-ai spus.*[2] /

3) adjective relative:

- *Nu și-a adus aminte*[1] / **ce** *culoare preferi.*[2] /
- *Și-a adus aminte*[1] / *de* **ce** *rasă era Lola.*[2] /
- *Nu și-a adus aminte*[1] / **care** *exercițiu a fost mai greu.*[2] /

4) adverbe relative:

- *Noi nu ne-am adus aminte*[1] / **când** *am greșit.*[2] /

- *Ea şi-a dat seama*[1] / **cum** *am putut greşi.*[2] /
- *Bătrâna nu şi-a dat seama*[1] / **când** *a început ploaia.*[2] /
- *Noi nu ne-am dat seama*[1] / **cât** *poate îndura un om.*[2] /
- *Noi nu ne-am dat seama*[1] / **cât** *au parcurs.*[2] /
- *Noi nu ne-am dat seama*[1] / **cât** *a durat examenul.*[2] /

V. TOPICA PROPOZIŢIEI COMPLETIVE INDIRECTE

CI are topică liberă:

- *Cât poate îndura un om*[1] / *nu* **ne** *putem* **da seama.**[2] /
- *Să plece singură*[1] / *i-e tare teamă.*[2] /
- *I-e tare teamă* [1]/ *să plece singură.* [2]/

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI COMPLETIVE INDIRECTE

➢ **CI** nu se separă dacă este imediat după elementul regent.

- *El este bucuros*[1] / *că a reuşit.*[2] /

➢ **CI** se separă după regent, într-o intercalare:

PPInc.

- *El este bucuros*[1] /, *de bună seamă*[2] /, *că a reuşit.*[3] /

➢ **CI** se separă după regent, dacă e reluare:

PP — CI

- ***Aceluia** să-i telefonezi*[1] /, *cui ţi-a telefonat.*[2] /

  c.i. D.

- ***Pe acela** să te bazezi*[1] /, *pe care nu te înşală.*[2] /

  c.i. Ac.

➢ **CI** se separă facultativ când se află înaintea regentului:

- *Că ai reuşit în viaţă*[1] /, *ne bucurăm cu toţii.*[2] /

Deşi nu i se acordă prea mare importanţă, virgula poate să aibă, totuşi, un rol semnificativ.

Disociați:

CI
- *Era indignat*[1] / [că] *nu l-a salutat.*[2] / (de ceva)

CZ
- *Era indignat*[1] /, [că] *nu l-a salutat.*[2] / (dintr-o cauză)

CZ
- *Suntem supărați*[1] /, [că] *n-ați venit ieri.*[2] / (dintr-o cauză)

CI
- *Suntem supărați*[1] / [că] *n-ați venit ieri.*[2] / (de ceva)

VII. OBSERVAȚII

➢ Aşa cum am subliniat şi la ***c.i.***, ***adjectivele - elemente regente ale CI*** sunt numai cele care au încărcătură semantică „de bine" sau „de normalitate":

- *El este* **mândru**[1] / [că] *a reușit.*[2] / (de ceva)
- *Noi suntem* **bucuroși**[1] / [că] *vă vedem.*[2] /
- *El este* **convins**[1] / [că] *spuneți adevărul.*[2] /

Alte adjective cu acelaşi rol: ***singur***, ***lămurit***, ***încredințat***, ***menit*** ş.a.

Adjective provenite din participiu, precum **supărat, înnebunit, indignat** ş.a., au două valențe, adică pot cere şi **CI**, şi **CZ**, numai că hotărâtoare este prezența sau absența **virgulei:**

CZ
- *Sunt înnebunit*[1] /, [că] *nu m-**ai sunat.***[2] / (din cauza unui efect negativ)

CI
- *Sunt înnnebunit*[1] / [că] *nu m-ai sunat.*[2] / (element regent adj. şi absența virgulei)

➢ O altă observație ar fi aceea că ***proba CI*** se face, după cum ați văzut, cu ajutorul unor prepoziții care preced pronumele nehotărâte:

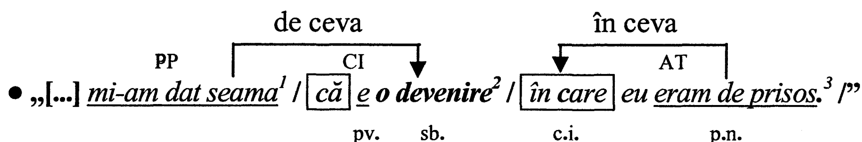
- *A fi mândru* **de ceva...**
- *A fi menit* **la ceva...**
- *A se baza* **pe cineva...**
- *A lua seama* **la ceva...**
- *A persista* **în ceva...**
- *A i se trage* **de la ceva...**
- *A sta de vorbă* **cu cineva...**
- *A discuta* **despre ceva...**

➢ Tot elemente regente ale **CI** pot fi şi substantivele ***vorba*** şi ***nevoie*** cu rol de subiect:

CI

- *E vorba*[1] / *să vină şi el cu noi.*[2] /
- *E nevoie*[1] / *să apelăm la dicţionar.*[2] /

➢ Se ştie că pronumele relativ poate avea ***funcţie sintactică*** în cadrul propoziţiei, dar şi ***valoare de element de relaţie***, introducând subordonata respectivă. În exemplul de mai jos, dorim să înţelegeţi cât este de importantă trăsătura **[concret – abstract]** pentru a analiza corect pronumele care, aşa cum aţi învăţat, poate să substituie substantivul, pronumele sau numeralul cu valoare substantivală din propoziţia precedentă:

➢ Cine nu cunoaşte importanţa trăsăturii amintite poate spune că ***în care*** este ***c.c.loc.***, dar cine ştie că pronumele acesta substituie substantivul abstract **devenire** îi va indica funcţia de ***c.i.***, adică ***a fi de prisos*** **în ceva,** nicidecum **undeva.**

Foarte rar se întâmplă ca, în practica analizei gramaticale, să se apeleze „la vecini", deoarece se ştie că funcţia sintactică a unui cuvânt se reperează numai în cadrul propoziţiei încadrate de bare, după cum s-a împărţit fraza în propoziţii.

Exemplul de mai sus însă îl avertizează pe elev că trebuie să fie circumspect şi să se comporte „ca pe zebră", la trecerea de pietoni, când e necesar să privească propoziţia în cadrul frazei, al vecinătăţilor, depistând cu uşurinţă funcţia sintactică a lui **care** ori subordonatele „împletite" ş.a.

COMPLEMENTUL DE AGENT

I. DEFINIȚIE

Complementul de agent (c.a.) este partea secundară de propoziție care arată de cine este făcută acțiunea exprimată de elementul regent. El este, de fapt, subiectul logic al acțiunii exprimate de predicatul propoziției.

Răspunde la întrebările:

- **de către cine?** – pentru nume de persoane și colectivități de persoane:
  - *Teorema a fost emisă* **de către Pitagora.**
- **de (către) ce?** – pentru substantive abstracte care arată cauza determinantă a acțiunii:
  - *Ferestrele au fost deschise* **de vânt.**
  - *Supa a fost alterată* **de căldură.**

  } – **c.a.** cu nuanță cauzală

II. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul de agent se dezvoltă în propoziție completivă de agent, iar completiva de agent se contrage în complement de agent.

- *Cartea a fost citită* **de cei interesați.**
- *Cartea a fost citită*[1] / **de cine** **este interesat.**[2] /

- *Semănată*[1] / **de cine** **se pricepe**[2] /, *grădina va da roade.*[1] /
- *Semănată* **de pricepuți,** *grădina va da roade.*

III. FELURILE COMPLEMENTULUI DE AGENT

Complementul de agent poate fi:

1) **simplu:**
   - *Temele sunt scrise* **de elevi.**

2) **multiplu:**
   - *Temele sunt scrise* **de elevi și de eleve.**

3) **dezvoltat:**

- *Temele* <u>*sunt scrise*</u> **de către toți elevii.**

IV. CAZURILE COMPLEMENTULUI DE AGENT

Complementul de agent stă în:

Ac. cu prepoziția simplă ***de:***

- *Eu* <u>*sunt ajutat*</u> **de părinți.**

Ac. cu prepoziția compusă ***de către:***

- *Postulatul* <u>*a fost dat*</u> **de către Euclid.**

G. (excepție de la **Ac.**):

- *Vila* <u>*a fost construită*</u> **de ai bunicului.**

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI DE AGENT

Complementul de agent are ca element regent:

a) un verb la diateza pasivă;
b) un verb reflexiv pasiv;
c) un verb la supin;
d) un participiu adjectival cu valoare pasivă;
e) un adjectiv derivat în **-bil;**
f) un participiu adjectival cu funcție de atribut circumstanțial izolat cauzal.

(Vezi și exemplele de subiect logic din cap. **Subiectul.**)

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL DE AGENT?

Complementul de agent se exprimă prin:

1) substantive diferite în **Ac.** precedate de prepozițiile **de** sau **de către:**

- *Tema* <u>*este scrisă*</u> **de Corina.**
  de Ana-Maria.
  de elevi.

2) pronume diferite în **Ac.:**

- *Noi* <u>*am fost așteptați*</u> *la gară* **de el.**
  de dânsul.
  de dumnealui.
  de aceiași.
  de alții.

- *Bătrâna a fost ajutată* **de ai tăi.**
- **De cine** *ai fost ajutat?*
- *Noi știm*[1] / **de cine** *ai fost ajutat.*[2] /
- *El n-a fost așteptat* **de nimeni.**
- *Magazinul nu este deschis* **de te miri cine.**

3) numerale cu valoare substantivală, în **Ac.**:

- *Cosmin a fost felicitat* **de cei trei.**
  de cel de-al treilea.
  de amândoi.
  de câte trei.
  de trei sferturi *din clasă.*

4) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune:

- *Tu ai fost ajutată* **de cel cu suflet.**
  de un oarecare.
  de un te miri cine.
  de leneșul *clasei.*

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI DE AGENT

Complementul de agent are, de regulă, o topică „normală", adică stă după elementul regent, dar poate avea și topică liberă:

- *În viață, n-am fost înconjurată numai* **de cei cu caracter.**
- **Numai de cei cu caracter,** *n-am fost înconjurată în viață.*

VIII. PUNCTUAȚIA COMPLEMENTULUI DE AGENT

Complementul de agent nu se desparte prin virgulă de regent:

- *Copiii sunt ajutați* **de părinți.**

Se desparte dacă apare o intercalare:

CMInc

- *Copiii sunt ajutați*[1] /, *așa cum e normal*[2] /, **de părinți.**[1] /

Dacă stă în fața regentului, se desparte facultativ:

- **De părinți,** *copiii sunt ajutați totdeauna.*
- **De părinți** *copiii sunt ajutați, nu de altcineva.*

IX. OBSERVAŢII

Complementul de agent este, fără îndoială, subiectul logic al acţiunii:

• *Mâncarea este pregătită* **de mama.** [**Mama** *pregăteşte mâncarea.*]
sb. gram. c.a. (sb. log.)

deci ***mama*** este adevăratul ***autor*** al acţiunii exprimate de verbul regent.

➤ Întrebarea ***de către ce?*** arată şi cauza acţiunii [de ce?]:

• *Bunica e ridată* **de griji.** • *Uşa e deschisă* **de vânt.**
c.a. (cu nuanţă cz.) c.a. (cu nuanţă cz.)

➤ Tot întrebarea ***de către ce?*** arată şi instrumentul acţiunii:

• *Frunzele şi florile sunt udate* **de ploaie.**
c.a. (cu nuanţă instr.)

➤ Cea mai mare problemă o pune **c.a.** cu element regent ***participiu adjectival***, pe care sunteţi tentaţi să-l consideraţi **c.i.**, dar el este **c.a. (sb. log.)** clar:

• *Temele scrise* **de elev** *au fost corecte.*
c.a. (sb.log.)

➤ Gramaticile consideră prepoziţia compusă ***de către*** a fi specializată pe **c.a.**, dar există unele situaţii când această prepoziţie participă, de fapt, la alcătuirea unui ***atribut substantival prepoziţional:***

• *Respectarea* **de către pietoni** *a regulilor de circulaţie este obligatorie.*

• *Trimiterea* **de către facultăţi** *a studenţilor în străinătate este benefică.*

 De aceea, repet: totdeauna, când vi se cere să spuneţi **felul unei părţi de propoziţie,** parcurgeţi următoarele etape: citiţi cu atenţie fraza; subliniaţi predicatele; încercuiţi elementele de legătură; împărţiţi fraza în propoziţii, observând „care de care ţine"; în cadrul barelor, găsiţi subiectul, predicatul şi, mai ales, **elementul regent** al cuvântului ce se cere analizat, pentru că regentul este „turnul de control" al **Sintaxei,** el „dirijează" totul, la el se pune întrebarea adecvată.

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DE AGENT

I. DEFINIȚIE

Propoziția completivă de agent (CA) este subordonata care joacă rol de **c.a. (sb. logic)** pentru elementul regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebarea **de către cine?**

• *Grădina e semănată*[1] / *de cine* *se pricepe.*[2] /

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

• *Tabloul e pictat*[1] / **de cine are talent.**[2] /
• *Tabloul e pictat* **de talentați.**

III. ELEMENTUL REGENT AL COMPLETIVEI DE AGENT

Propoziția subordonată completivă de agent are ca element regent:

1) un verb predicativ la diateza pasivă:
• *Bolnavul este operat*[1] / *de cine este bun specialist.*[2] /

2) un verb reflexiv pasiv:
• *Magazinul se deschide*[1] / *de cine are autorizație.*[2] /

3) un verb la supin:
• *Aceasta nu este o ecuație de rezolvat*[1] / *de cine se pricepe.*[2] /

4) un adjectiv derivat în **-bil:**
• *Acest document este inatacabil*[1] / *de cine nu e autorizat.*[2] /

5) un participiu adjectival cu funcție de atribut circumstanțial izolat cauzal:
• *Semănată*[1] / *de cine nu știe*[2] /*, salata n-a ieșit.*[1] /

6) un participiu adjectival cu valoare pasivă:
• *Mâncarea preparată*[1] / *de cine se pricepe*[2] / *e delicioasă.*[1] /

Prin ce se introduce completiva de agent?

Completiva de agent se introduce prin:

1) pronume relative în **Ac.** precedate de prepoziţiile ***de*** sau ***de către***:

- *Elevii au fost ajutaţi*[1] / de cine *trebuia.*[2] /
- *Iconiţele au fost sfinţite*[1] / de câte *se aflau la mănăstire.*[2] /
- *Maşina a fost izbită*[1] / de ce *căzuse de la balcon.*[2] /
- *Bicicleta a fost distrusă*[1] / de ceea ce *căzuse peste ea.*[2] /

2) pronume nehotărâte relative, compuse cu **ori-**:

- *Un tablou pictat*[1] / de oricine *are talent*[2] / *e ceva extraordinar.*[1] /

3) adjectiv relativ:

- *Icoanele au fost sfinţite*[1] / *de* câte *măicuţe erau la schit.*[2] /

IV. TOPICA PROPOZIŢIEI COMPLETIVE DE AGENT

În general, **CA** are topică fixă. Uneori, ea poate preceda regenta:

- De cine *nu e autorizat*[1] /, *acest act este inatacabil.*[2] /

V. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI COMPLETIVE DE AGENT

CA nu se separă de regenta sa decât atunci când apare o intercalare:

CMInc CA

- *Copiii sunt aşteptaţi la gară*[1] /, **aşa cum** *e normal*[2] /, **de cine** *îi adoră.*[3] /

CA se separă în reluare:

CA PP

- **De cine** *este deschisă uşa*[1] /, **de acela** *să fie şi închisă.*[2] /

VI. OBSERVAŢII

CA, după cum s-a văzut, nu are, ca elemente introductive, conjuncţii, locuţiuni conjuncţionale, adverbe relative ş.a.

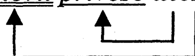
CA este foarte uşor de recunoscut dacă se caută elementele regente. Nu este permis, cunoscându-le, să nu ştiţi că aveţi în faţă o **CA!** Nu se admit nici aici... interpretările! Cel mai frecvent, **CA** este considerată **CI,** de către cei neiniţiaţi, după cum şi **c.a.** este luat drept **c.i.**

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR

I. DEFINIȚIE

Elementul predicativ suplimentar (e.p.s.) este partea secundară de propoziție care are dublă subordonare și arată o caracteristică sau o acțiune simultană cu acțiunea verbului regent.

- *Elevii privesc* **atenți** *la profesorul lor.*

- *Ea venea* **zâmbind.**

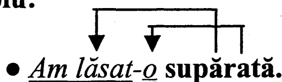
Răspunde la întrebările:

- **cum** *privesc?* ***atenți***
- **care** *elevi?* ***atenți***

II. FELURILE ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

Elementul predicativ suplimentar poate fi:

1) **simplu:**

- *Am lăsat-o* **supărată.**

2) **multiplu:**
- *Am lăsat-o* **supărată și gânditoare.**

3) **dezvoltat:**
- *Îi vedea* **nas în nas.** • *A venit* **cu căciula pe-o ureche.**

4) **complet:**
- *Îl credeam* **a deveni avocat.**

5) **incomplet:**
- *Îl credeam* **a deveni**[1] / *ce* (PR) *și-a dorit.*[2] /

e.p.s. incomplet

III. CAZURILE ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

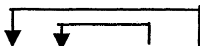
Elementul predicativ suplimentar are patru cazuri:

N. • *Ea se numește* **Corina-Elena.** • *L-am botezat* **Gabriel.**
• *Îl cheamă* **Andrei.** • *Îi zicem* **Horia.** • *A pus pe rege* **premier.**

G. • *N-a învățat acel curent numit* **al memorandiștilor.**
• Îl considera **de-ai lor.**
• *Îl știam* **împotriva corupției.** • *Îl credeam* **împotriva lui Radu.**

D. • *Îl credeam* **aidoma părinților.** • *O știam* **aidoma-ți.**

• *Îl credeam* **împotrivă-ți.**

e.p.s. în **D.** (excepție de la **G.**)

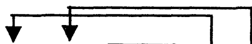
Ac. • *El a venit* **ca primar** *în sat.* • *A sosit* **în calitate de consilier.**
• *S-a dat* **drept senator.** • *Îl știam* **cât bradul.**
• *„Dă-mi pe Vidra* **ta de vamă!”**
➢ • *Îl credeam* **împotriva ta.**

e.p.s. în **Ac.** (excepție de la **G.**)

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Elementul predicativ suplimentar se dezvoltă în propoziție predicativă suplimentară, iar propoziția predicativă suplimentară se contrage în element predicativ suplimentar.

- *Te știam* **muncitor.**
- *Te știam*[1] / *că* **ești muncitor.**[2] /

- *Am văzut-o*[1] / *cum* **dansează.**[2] /
- *Am văzut-o* **dansând.**

V. ELEMENTUL REGENT AL ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

Elementul predicativ suplimentar are, după cum am menționat mai înainte, dublă subordonare:

1) substantiv și verb (cu funcție de **subiect** și de **predicat**):

• *Ion a plecat* **supărat.** • *Cosmin venea* **râzând.**

2) verb şi pronume în **D.** (cu funcţie sintactică de **c.i.** şi de **predicat**):

• *Îi spuneam* **Bebe.** • *Îi ziceam* **Coca.** *Îi spunem* **Rămurica.**

3) verb şi pronume în **Ac.** (cu funcţie sintactică de **c.d.** şi de **predicat**):

• *Îl poreclim* **Dodo.**

• *O văd* **zâmbind.** • *L-am lăsat* **liniştit.**

• *A pus pe acela* **portar.** • *Au numit pe dumnealui* **prefect.**

4) verb la participiu şi pronume în **Ac.** (cu funcţie sintactică de **atribut adjectival** şi de **c.a.**):

• *Îşi dorea o zi petrecută de el* **singur.**

• *Am savurat o anecdotă spusă de el* **râzând.**

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR?

Se exprimă prin:

1) substantive diferite, în cazuri diferite:

N. • *Îi spuneam* **Coca.** • *L-am botezat* **Horia.** • *Se numeşte* **Ana.**

G. • *Îl credeam* **împotriva lui Radu.** • *Îl ştiam* **contra corupţiei.**

• *Ai auzit de acel curent numit* **al analogiştilor?**

D. • *Îl credeam* **aidoma părinţilor.**

• *Vă ştiam* **aidoma oamenilor** *cu bun-simţ.*

• *L-au votat* **conform indicaţiilor** *date de ei.*

Ac. • *S-a dat* **drept senator.** • *A venit* **ca primar** *în sat.*

• *Îl ştiam* **cât bradul.** • „*Dă-mi pe Vidra ta* **de vamă!**"

• *A venit* **în chip de zână.** • *A sosit* **în calitate de consilier** *judeţean.*

2) pronume diferite, în cazuri diferite:

N. • *L-am considerat* **al meu.** • *Îl preferam* **acelaşi.**

• *Se credea* **te miri cine.**

G. • *Îl știa* **al lui.** • *O credea* **a nimănui.**
• **Al cui** *l-ai considerat?* • *Eu știu*[1] / **al cui** *l-ai considerat.*[2] /
• *Te știam* **împotriva lor.** • *Îl credeam* **împotriva acelora.**

D. • *Îl știam* **aidoma-ți.** • *O credeam* **aidoma lor.**
• *Îl credeam* **împotrivă-ți.**

e.p.s. în **D.** pos. (excepție de la **G.**)

Ac. • *Îl credeam* **cât dumneata.**
• *Vă știam* **împotriva mea.**

e.p.s. în **Ac.** (excepție de la **G.**)

• **Drept cine** *mă consideri?*
• *Te-am întrebat*[1] / **drept cine** *mă consideri.*[2] /

3) numerale diferite cu valoare substantivală:
• *El a fost promovat* **al doilea.** • *Ei se strecoară* **câte trei.**
• *Colegii te consideră* **prima** *din clasă.*

4) verb la modul gerunziu sau locuțiune verbală:
• *El vine* **zâmbind.**
• *Am lăsat-o* ***plângând*** *de mama focului*!
• *Am văzut caii* **luând-o la goană.**

5) verb la supin:
• *Îi credeam pe americani* **de neînvins.**

6) verb la infinitiv:
• *O știam* **a se dărui** *elevilor săi.* • *Îi credeam* **a fi solidari** *cu noi.*

7) verb la participiu adjectival:
• *L-am socotit* **pedepsit** *deja.* • *Ion vine* **supărat.**

8) adjectiv propriu-zis:
• *Elevele privesc* **atente** *la mine.* • *Andrei vine* **vesel.**
• *„De la gârlă-n pâlcuri dese*
Zgomotoși *copiii vin...*"

9) adverb:
• **Cum** *l-ai botezat?*

- *Eu știu*[1] / **cum** *l-ai botezat.*[2] /
- **Oricum** *l-ai boteza*[1] /, *tot îl iubesc.*[2] /

10) interjecție:
- *L-a făcut* **harcea-parcea!** • *L-au lăsat* **paf!**

VII. TOPICA ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

E.p.s. are topică liberă, în general.
- **Vesel** *a venit Ion, nu trist.*
- **Ca secretară** *te angajez, nu altceva.*

VIII. PUNCTUAȚIA ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

Spre deosebire de ***atributul circumstanțial,*** care e totdeauna izolat, elementul predicativ suplimentar nu se desparte nici grafic, nici gramatical de cele două elemente regente ale sale.
- *Am lăsat-o pe mama* **liniștită.**

➢ Numai o intercalare poate separa **e.p.s.** de regenții săi:

PPInc
- *Gabriel, Andrei, Horia și Ana-Maria privesc*[1]/, ***fără îndoială***[2] /, **atenți** *la desene animate.*[3] /

IX. OBSERVAȚII

➢ **E.p.s.** se exprimă și prin ***construcții substantivale dezvoltate neanalizabile,*** pe care trebuie să le rețineți:

1) substantivale (sau substantivale cu repetiție):
- *Corina a intrat* **cu zâmbetul pe buze.**
- *Îi vedeam* **picior peste picior.**
- *S-a dus la medicul său* **cu mâna în buzunar!**
- *A intrat în casă* **cu căciula pe cap.** • *Îi simțeam* **cot la cot.**
- *Mergea* **cu pălăria pe-o ureche.** • *Îi vedeam zilnic* **nas în nas.**

2) pronominale (sau pronominale cu repetiție):
- *Îi știam* **unul pentru celălalt.**
  unul pentru altul.
  unul pentru toți și toți pentru unul.

➢ De asemenea, **e.p.s.** se exprimă şi prin ***adverbe*** care au ***valoare adjectivală*** clară:

- *Nu-l credeam* **aşa.**
- *Îl ştiam* **altfel.** [din punctul de vedere al caracterului]

Disociaţi:

- *El vine* **şchiopătând.** [pentru că arată o modalitate a mersului, este **c.c.m.**]
  c.c.m.
- *El vine* ***zâmbind.*** [pentru că are două elemente regente, este **e.p.s.**]
  e.p.s.

➢ Pentru a înţelege şi mai bine această parte secundară de propoziţie, care a fost deosebit de controversată în literatura de specialitate, dându-i-se încă multe alte denumiri, o să vă dau şi alte exemple de nuclee verbale adecvate, folosite ca regent:

a se numi	a se crede	a se socoti
a se chema	a-l crede	a-l socoti
a-l numi	a se considera	a se arăta
a-l chema	a-l considera	a se simţi
a-l alege	a fi ales	a apărea ca...
a-l numi (= a-l investi)	a fi numit	a-l face
a-l investi	a fi socotit	a-l primi ca
a-l delega	a fi considerat	a-l lăsa
a-l vota	a fi promovat	a-l lua de
a-l promova	a fi delegat	a se interesa ca
a-l propune	a fi propus	a se trezi cu

➢ Când verbele de mai sus vor apărea într-un exerciţiu, aşa cum verbul copulativ cere un nume predicativ, tot aşa şi ele cer un **e.p.s.**, chiar dacă sunt la un mod nepredicativ, nepersonal, şi anume: gerunziu sau participiu adjectival:

- *A uitat*[1] / *să repete acea grupare numită* **a memorandiştilor.**[2] /
- *Propus* **director,** *a încercat*[1] / *să facă ceva pentru bolnavi.*[2] /
- *Promovându-l ca* **inginer-şef**[1] /, *a făcut ordine în secţie.*[2] /

➢ Acordul **e.p.s.** se face în ***gen*** şi ***număr***, nu în caz:

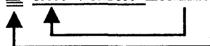
- *Lectura unei cărţi socotite* ***celebră*** *m-a delectat.*
- *M-am confesat unei persoane considerate* ***discretă.***
  e.p.s.

PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ

I. DEFINIŢIE

Propoziţia predicativă suplimentară (PS) este subordonata care joacă rol de **e.p.s.** pentru un regent verbal şi pentru unul nominal din propoziţia regentă.

• *L-am văzut*[1] / **că** **zâmbeşte.**[2] / • *L-am văzut* **zâmbind.**

Răspunde la întrebarea: **cum?**

Elementele regente sunt aceleaşi ca la **e.p.s.**

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

PS

• *Se aud clopotele*[1] / **cum** **sună.**[2] /

• *Se aud clopotele* **sunând.**

• *Te ştiu* **bolnav.**

PS

• *Te ştiu*[1] / **că** **eşti bolnav.**[2] /

III. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ?

Se introduce prin:

1) conjuncţii simple şi compuse:

• *Te ştiu*[1] / **că** *eşti serioasă.*[2] /

• *Nu l-am simțit*[1] / **dacă** *mă minte.*[2] /

• *I-am făcut*[1] / **ca** *zilnic* **să** *-mi spună totul.*[2] /

• *Lăsați-mă*[1] / **să** *trăiesc și eu.*[2] /

2) pronume și adjective pronominale:

• *Te știm*[1] / **cine** *ești.*[2] /

• *Te știm*[1] / **ce** *-ți poate capul.*[2] / • *Te știm*[1] / **ce** *lichea ești.*[2] /

3) adverbe relative:

• *L-am văzut*[1] / **cum** *se îmbracă.*[2] / • *Îl știam*[1] / **ce** *frumos este.*[2] /

• *I-am văzut*[1] / **ce** *mult lucrează.*[2] /• *Le știu*[1] / **ce** *repede aleargă.*[2] /

• *Te știu*[1]/ **cât** *de pedantă ești.*[2] / • *O știm*[1]/ **cât** *de mult ține la noi.*[2]/

IV. TOPICA PROPOZIȚIEI PREDICATIVE SUPLIMENTARE

În general, **PS** stă după regentă.

Uneori, are topică liberă:

• **Cum** *au fost*[1]/ *le-am lăsat.*[2] / • *Le-am lăsat*[1] / **cum** *au fost.*[2] /

(PS, PP / PP, PS)

V. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI PREDICATIVE SUPLIMENTARE

PS nu se separă prin virgulă. Dacă apare o intercalare, ea se poate separa:

• *Lăsați-mă*[1]/, *vă implor*[2]/, *să* *trăiesc și eu alături de voi!*[3]/

VI. OBSERVAȚII

PS se confundă cu **CM** sau cu **CD** de către cei neinițiați.

Ce gândesc aceștia? Orientându-se după verbul tranzitiv – ***a ști, a crede*** ș. a. – au impresia că e **CD:**

• *O văd*[1] / *că* *vine.*[2] / (* ce văd?)

• *Îl știu*[1] / *că* ***minte.***[2] / (* ce știu?)

Orientându-se după verbul intranzitiv, au impresia că e **CM:**

- *Se aud clopotele* [1]/ cum *sună.* [2] / (* cum se aud?)
- *A fost condusă de el* [1]/ cum *l-a găsit.* [2] / (* cum a fost condusă?)

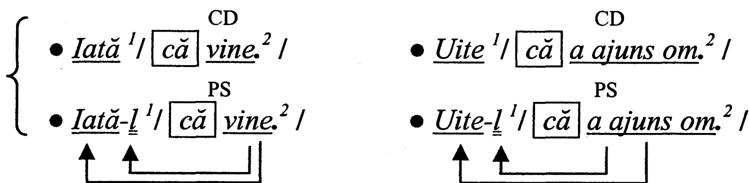
Ambele soluții sunt aberante. De ce? Pentru că cei care greşesc nu observă tocmai ceea ce e specific **e.p.s.** şi **PS,** şi anume **dubla subordonare.**

Este impropriu să se califice partea de propoziție sau subordonata corespunzătoare ei ca **e.p.s. /c.c.m.** sau **PS / CM;** ele sunt **e.p.s.** sau **PS** ori **CM** clare în context adecvat.

După opinia noastră, **e.p.s.** şi **PS** sunt aşa de uşor de recunoscut, încât nu suportă alte comentarii şi nici nu se admit alte interpretări.

O altă „capcană" vă întâmpină atunci când elementul regent e o interjecție predicativă, numai că dubla subordonare face diferența:

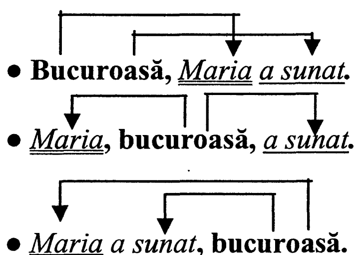
Disociați:

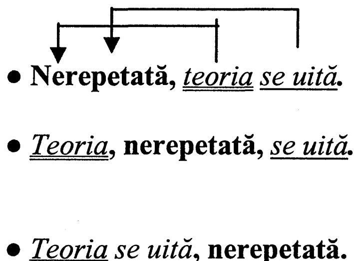
ATRIBUTUL CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

I. DEFINIŢIE

Atributul circumstanțial izolat (atr. circ. izol.) este partea secundară de propoziție care exprimă, concomitent, o caracteristică referitoare şi la un element nominal, şi la unul verbal.

- **Bucuroasă,** *Maria a sunat.*
- *Maria,* **bucuroasă,** *a sunat.*
- *Maria a sunat,* **bucuroasă.**

- **Nerepetată,** *teoria se uită.*
- *Teoria,* **nerepetată,** *se uită.*
- *Teoria se uită,* **nerepetată.**

➢ Atributul circumstanțial izolat are două întrebări, puse imediat, una după alta; de exemplu: **care Maria?, din ce cauză a sunat?**

Întrebarea pusă verbului este a **c.c.cz.**, dar, în alte situații, se pune întrebarea **c.c.cdț. / c.c.cv. / c.c.t.:**

- **Numai spălați** *bine, strugurii nu mai au impurități.* (cu ce condiție?)
  atr. circ. cdț.
- **Şi spălați** *bine, strugurii tot mai au impurități.* (în ciuda cărui fapt?)
  atr.circ.cv.
- **Rămasă singură,** *mama intră în panică.* (când?)

II. FELURILE ATRIBUTULUI CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

Atributul circumstanțial izolat poate fi:

1) **simplu:**

- **Supărată,** *colega ta n-a mai venit cu noi.*

2) **multiplu:**

- **Supărată şi nervoasă,** *colega n-a venit.*

3) dezvoltat:

- **Şi bolnav,** *el tot a venit.* (**şi** = semiadverb neanalizabil)

4) **complet:**

- **Devenit avocat,** *şi-a rezolvat problema cu averea.* √El

5) **incomplet:**

PR

- **Devenit** [1]/ ce *şi-a dorit* [2]/, *şi-a rezolvat problema cu averea.* [1] / √El

III. CAZURILE ATRIBUTULUI CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

Se acordă în gen, număr şi caz cu regentul nominal atunci când se exprimă prin adjectiv sau prin participiu cu valoare adjectivală:

N N

- *Iar Elena,* **fricoasă,** *încuie uşa.* (cauza unui efect negativ)

N N

- **Fericită,** *Maria a telefonat tuturor prietenilor.* (cauza unui efect pozitiv)

atr.circ.cz.

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Atributul circumstanţial izolat se dezvoltă în **AC** (atributivă circumstanţială), iar **AC** se contrage în atribut circumstanţial izolat.

- *Florile,* **ofilite,** *au fost aruncate.*

AC

- *Florile,* **care au fost ofilite,** *au fost aruncate.*

AC

- *El,* **care e bolnav,** *a venit totuşi.*
- *El,* **bolnav,** *a venit totuşi.*

V. ELEMENTUL REGENT AL ATRIBUTULUI CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

Atributul circumstanţial izolat are drept element regent:

1) un verb sau o locuţiune verbală şi un substantiv în **N:**

- *Tânărul,* **speriat,** *nu mai răspunse la telefon.*
- *Câinele,* **potolit,** *o luă la fugă.*

2) un adjectiv sau un participiu adjectival şi un substantiv în **N.**:

- *Copilul*, **ajuns** *la examen, se făcu palid*.
- *Mama*, **speriată** *de câine, deveni galbenă*.
- *Ana*, **şi rugată**, *a rămas închisă în casă*.

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ ATRIBUTUL CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT?

1) adjective sau participii adjectivale neacordate cu regentul nominal:

- **Prudent,** *tatăl meu închidea sertarul cu actele.*
- **Generoasă,** *ca de obicei, mama le-a dat averea toată.*
- **Dornică** *de viaţă, sora mea a luptat cu boala.*
- *Iar el*, **discret,** *a plecat primul.*
- *Copilul nu mai tremura*, **îmbrăcat** *în cojocel.*
- **Lămuriţi** *în cele din urmă, oamenii plecară.*

2) substantive cu prepoziţie (foarte rar):

- *Un aparat*, **cu butoane** *performante, mi-ar da multă bătaie de cap.*
- *Un organism*, **cu arderi** *normale, se supune unei diete de slăbire.*

VII. TOPICA ATRIBUTULUI CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

Atributul circumstanţial izolat are topica unui substantiv în vocativ. Comparaţi:

• **Maria,** *vino la masă!*	• **Obosit,** *Dan se culcă.*
• *Vino*, **Maria,** *la masă!*	• *Dan*, **obosit,** *se culcă.*
• *Vino la masă*, **Maria!**	• *Dan se culcă*, **obosit.**
subst. V.	atr.circ.cz.

VIII. PUNCTUAŢIA ATRIBUTULUI CIRCUMSTANŢIAL IZOLAT

Atât de importantă este **marcarea grafică a virgulei,** încât **atributul circumstanţial izolat se separă în orice context,** având, repetăm, şi topica, şi virgula unui substantiv în **V.**:

- *Florile*, **ofilite,** *s-au aruncat.*
- **Ofilite,** *florile s-au aruncat.*
- *Florile s-au aruncat*, **ofilite.**

IX. OBSERVAȚII

➢ Pentru că ***atributul circumstanțial*** se separă totdeauna prin virgulă, el are, în denumirea sa, și această trăsătură: **izolat.** Datorită virgulei obligatorii, se poate diferenția un ***atr. circ. izol.*** de un ***e.p.s.***, care nu se poate despărți prin virgulă, decât în anumite situații, la fel ca subiectul.

➢ Se numește **atribut** (circumstanțial), pentru că are **element regent nominal** (adică un substantiv, un pronume sau un numeral cu valoare substanțială) și se acordă cu el, la fel ca și atributul adjectival, în gen, număr și în caz.

- **Ei,** *supărați, n-au mai dat telefon.* (masc., pl., N.)
- **Aceștia**
- **Dumnealor**
- **Ai mei**
- **Cei trei**
- **Amândoi**

➢ Se numește **circumstanțial,** pentru că are și **element regent verbal.** De asemenea, atât el, cât și subordonata în care se dezvoltă au nuanță circumstanțială:

- *Copilul*, **speriat,** *n-a mai adormit.*

  atr.circ.cz.

- *Bătrânul*, **și tratat,** *nu și-a mai revenit.*

  atr.circ.cv.

- *Hoțul*, **numai protejat,** *va spune adevărul*

  atr.circ.cdț.

- *Mama ta*, **rămasă singură,** *se sperie tare mult.*

  atr.circ.t.

➢ **Atributul circumstanțial izolat** nu se poate include în cadrul **atributului** sau **al complementelor circumstanțiale,** deoarece el este o parte de propoziție de sine stătătoare, are un statut bine definit și, de aceea, **trebuie să i se rezerve** un capitol aparte, cu scopul de a fi înțeles de elevi. S-ar putea să se reproșeze că nici **e.p.s.**, nici **atr. circ. izol.** nu trebuie predate, la acest nivel, deoarece depășesc programa școlară. E adevărat, dar, la fel de adevărat este faptul că, în exercițiile din manual sau la examenele pe care trebuie să le dea elevul, se întâlnesc, la tot pasul, aceste părți de propoziție secundare inedite, care se cer analizate.

Ele apar frecvent în frazele lucrate de elevi sau în frazele date la examen, deoarece acele fraze sunt selectate din literatura beletristică, iar „artiştii condeiului" au apelat şi apelează frecvent şi la **e.p.s.**, şi la **atr. circ. izol.**:

• *„Tălpile*, **mursecate** *de clonţurile gloduroase, nu le mai simţeam."*

• *„Operaţia*, **dificilă**, *a fost urmată de nopţi de calvar."*

• *„***Secătuiţi** *de oboseală, soldaţii nu mai simţeau încrâncenarea crivăţului."*

De asemenea, nerecunoaşterea unui **atr. circ. izol.** şi considerarea lui ca **predicat nominal**, eliptic de verbul copulativ, e o mare greşeală şi este o problemă care îi derutează pe elevi, gândind că fraza aceea are o propoziţie în plus faţă de cum este corect:

Corect: • ***„El** părea încurcat* [1]/, *iar ea*, **pornită**, *avea aerul* [2]/ *că depinde de răspunsul lui...* [3]/ atr.circ.cz.

➤ Elevul care nu e informat de existenţa **art. circ. izol.** este convins că participiul adjectival **pornită** este numele predictiv al unui predicat nominal eliptic de verbul copulativ, care poate forma o propoziţie separată, în aşa fel încât fraza de mai sus ar avea patru propoziţii.

De aceea, am dorit să insistăm şi pe **e.p.s.**, şi pe **art. circ. izolat,** deoarece apar nespus de frecvent în textele literare.

➤ Atributul circumstanţial izolat se confundă cu:

1) o propoziţie (**CZ, CV, CDŢ** sau **CT**) eliptică de verbul copulativ:

* CZ

Greşit: • *„El părea încurcat* [1]/ *iar ea*, [2]/ **pornită**, [3]/ *avea aerul* [2]/ *că depinde de răspunsul lui."* [4]/

În realitate, propoziţia a 3-a nu e CZ (în cazul în care ar fi luate patru propoziţii) şi nu există! De ce se greşeşte? Pentru că, repet, se crede că **pornită** e numele predicativ exprimat prin participiu adjectival, care are un verb copulativ eliptic şi care poate alcătui predicatul nominal al propoziţiei a 3-a eliptică şi de elementul introductiv. În realitate, fraza are trei propoziţii, iar **pornită** este **atribut circumstanţial izolat cauzal,** parte de propoziţie secundară în P_2:

• *„El părea încurcat* [1] / *iar ea*, **pornită** *avea aerul* [2] / *că depinde de răspunsul lui."* [3]/ atr. circ. cz.

2) complementul cauzal (propriu-zis) exprimat prin adjectiv cu prepoziţie, ca în exemplul ce urmează:

• **De rea** [1]/ ce este [2]/, n-are *nici măcar un amic.*[1] / √Ea

c.c.cz.

Disociați:

CMC

• **De înaltă** [1]/ *cum era* [2]/, *nu intra pe ușa avionului.*[1] /√Ea

c.c.cz. (adj.)

CMC

• **Înaltă** [1]/ *cum era*[2] /, *nu intra pe ușa avionului.*[1] / √Ea

atr. circ. cz. (adj.)

3) elementul predicativ suplimentar:

• *L-am lăsat pe birou, bineînțeles,* **tradus.**

e.p.s.

• **Tradus,** *textul nu mai era o problemă.*

atr. circ. cz.

➢ Virgula induce în eroare, dar cine știe să depisteze elementele regente și „simte" legile de guvernare specifice fiecăreia dintre cele două părți secundare de propoziție, acela nu va greși niciodată.

➢ ***Atributul circumstanțial izolat*** se exprimă foarte mult prin participiu cu valoare adjectivală.

• **Și dezinfectate,** *clanțele tot mai sunt purtătoare de microbi.* (și = semiadverb)

atr. circ. cv.

• **Numai repetată,** *lecția nu se uită.* (numai = semiadverb)

atr. circ. cdț.

• **Necitit cu atenție,** *cursul a fost uitat.*

atr. circ. cz.

• **Ajuns acasă** *abia seara, vecinul a văzut inundația făcută.*

atr. circ. t.

➢ ***Atributul circumstanțial izolat,*** care are o nuanță clară ***cauzală, temporală, condițională*** sau ***concesivă,*** nu poate cumula, în același timp, două nuanțe, decât foarte rar și numai dacă ne propunem să le „intuim", neapărat.

Vă oferim un exemplu, ca să vedeți că literatura beletristică ne rezervă și alte surprize:

• *„Iară ochiu-***nchis** *afară, înăuntru se deșteaptă...*"

Aici, participiul adjectival **închis** poate fi şi ***atr. circ. cz.***, şi ***c. c. cdţ.***, şi ***c. c. cv.***, şi ***c.c.t.***, dar, cu un anumit contur intonaţional şi cu un anumit accent, pe care le-a dorit poetul şi pe care le „simţim" şi noi, ca cititori.

Să nu se creadă însă că **închis** cumulează toate nuanţele circumstanţiale, simultan. Nu. Dar noi, cititorii, trebuie să ne alegem o circumstanţă pe care o dorim şi pe care o „simţim", de exemplu:

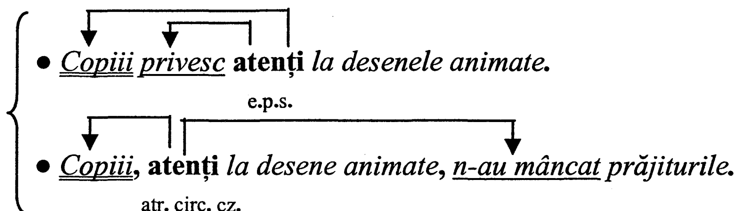
√ochiul
- **pentru că** *e închis afară - înăuntru se deşteaptă.*
- **în timp ce** *e închis afară*
- **deşi** *e închis afară*
- **cu condiţia să** *fie închis afară*

➢ Între ***atributul circumstanţial izolat*** şi ***elementul predicativ suplimentar*** există şi ***asemănări***, şi ***diferenţe.***

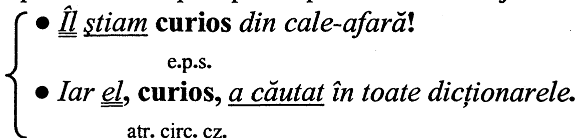
A. Asemănări:

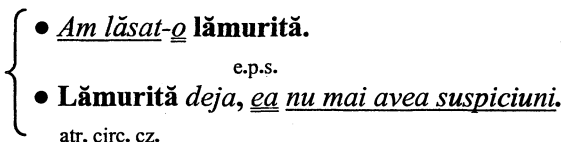
1) ambele părţi de propoziţie sunt ***părţi secundare;***

2) şi ***atr. circ. izol.***, şi ***e.p.s.*** au dublă subordonare, adică nu au un singur element regent, cum au toate părţile de propoziţie, ci au două elemente regente: ***nominal*** şi ***verbal;***

3) ambele părţi de propoziţie se exprimă foarte mult prin adjective propriu-zise sau prin participii cu valoare adjectivală:

4) ambele părţi de propoziţie se pot dezvolta în propoziţiile subordonate corespunzătoare: ***e.p.s.*** în ***PS***, iar ***atr. circ. izol.*** în ***AC*** (atributivă circumstanţială);

e.p.s. • *Au ales pe Cosmin* **şeful** *clasei.*

PS • *Au ales pe Cosmin* [1]/ *să fie şeful clasei.*[2] / (PP, PS)

atr. circ. cv. • *Ei*, **şi spălaţi** *bine, tot mai au impurităţi.*

AC • *Ei* [1]/, *care sunt şi spălaţi bine* [2]/, *tot mai au impurităţi.*[1]/ (AC, PP)

B. Deosebiri:

1) ***elementul predicativ suplimentar*** **are numai nuanţă modală,** fiind considerat chiar ***c.c.mod.***, dar el este ***e.p.s.*** clar:

Disociaţi:

• *Elevele privesc* **atente** *la profesorul lor.* (e.p.s.)

• *Elevele privesc* **atent** *la profesoara lor.* (c.c.m.)

• *El vine* **şchiopătând.** (c.c.m.)

• *El vine* **zâmbind.** (e.p.s.)

2) ***atributul circumstanţial*** are în denumirea sa şi trăsătura [**izolat**], deoarece, în orice context s-ar afla, are virgulă, adică **se separă grafic de regenţii săi.** După cum am mai spus, virgula atributului circumstanţial izolat e la fel ca virgula vocativului:

• **Ofilite,** *florile se aruncă imediat.*

• *Florile*, **ofilite,** *se aruncă imediat.*

• *Florile se aruncă imediat*, **ofilite.**

Elementul predicativ suplimentar **însă nu se separă de regenţii săi,** având aceeaşi „lege" ca subiectul, care nu se separă de predicat, dar care, în anumite situaţii, se separă totuşi (vezi cap. **Subiectul**).

Deci, ***elementul predicativ suplimentar*** este separat grafic de context:

a) când apare o intercalare printr-o **PPInc:**

PP PPInc PP

- *Elevele priveau* [1]/, *bineînțeles* [2]/, **atente** *la profesoara lor.*[1] /

b) când apare o intercalare prin: CMInc., CDȚInc. ș.a.:

CMInc.

- *Elevele priveau* [1]/, *așa cum* *e normal* [2]/, **atente.**[1] /

CDȚInc

- *Elevele priveau* [1]/, *dacă* *mă credeți* [2]/, **atente.** [1]/

➢ Despre **subordonata atributivă circumstanțială (AC)** nu vă spunem decât un singur lucru: ea se deosebește de **AT** propriu-zisă, deoarece este încadrată **totdeauna** între virgule, chiar dacă are element introductiv pronumele relativ *care*, iar ca element regent un substantiv cu articol hotărât, care în alt context (dacă e **AT**) nu se separă grafic de subordonată prin virgulă sau de un substitut al substantivului:

- *El*[1] /, *care* *e bolnav* [2]/, *a venit totuși.*[1] /

Disociați, fiind atenți la virgulă:

- *Florile* **ofilite** *se aruncă imediat.*

atr. adj.

AT

- *Florile* [1]/ *care* *sunt ofilite* [2]/ *se aruncă.*[1] /

- *Florile*, **ofilite,** *se aruncă.*

atr. circ. cz.

AC

- *Florile* [1]/, *care sunt ofilite*[2] /, *se aruncă.*[1] /

➢ Dacă într-un test-grilă vi se cere să alegeți soluția corectă, iar textul dat spre rezolvare conține o **AC** clară și la soluții se oferă varianta **AT,** nu **AC,** luați-o ca atare, deoarece **AC** este considerată **AT,** după unii cercetători, așa cum și **AA** e considerată **AP.**

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

I. DEFINIŢIE

Complementul circumstanţial de loc (c.c.l.) este partea secundară de propoziţie care arată locul unde se petrece acţiunea: punctul iniţial, distanţa, punctul final al acesteia şi direcţia.

Răspunde la întrebările:

- **unde?** • *Elevii se duc* **la şcoală.**
- **de unde? – până unde?**
  • *Tata pleacă* **de acasă până la serviciu** *cu maşina.*
- **încotro?** • *Avionul zboară* **spre Timişoara.**

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

Complementul circumstanţial de loc poate fi:

1) **simplu:**
   • *Copiii se joacă* **în camera** *lor.*
2) **multiplu:**
   • *El a fost* **la munte, la mare şi la ţară.**
3) **dezvoltat:**
   • **În satul copilăriei,** *petrecem clipe minunate.*
   • *Eu locuiesc* **între gară şi parc.**

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

Complementul circumstanţial de loc are trei cazuri:

Ac. • *Elevul stă* **în bancă.** • *Noi locuim* **vizavi de parc.**

G. • *Dan s-a aşezat* **în faţa lui Radu.**

D. • *El a rămas ţintuit* **locului.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanțial de loc se dezvoltă în propoziție circumstanțială de loc, iar subordonata circumstanțială de loc se contrage în complement circumstanțial de loc.

c.c.l.

- *Ei au simțit plăcerea* [1] / să *meargă* **la pădure.** [2] /

CL

- *Ei au simțit plăcerea* [1] / să *meargă* [2] / **unde** *este* **o pădure.** [3] /

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE LOC

Complementul circumstanțial de loc are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la orice diateză:
- *Mama a plecat* **la piață.** • *Copiii au venit* **de la grădiniță.**
- *Ei se duc* **până la poștă.** • *Avionul se îndreaptă* **spre Timișoara.**

2) o locuțiune verbală, predicativă, personală, la orice diateză:
- *Horia s-a dat de-a rostogolul* **pe pajiște.**
- *El a luat-o la fugă* **prin pădure.**
- *Elevii stau de vorbă* **în clasă** *despre examene.*

3) un verb predicativ sau o locuțiune verbală predicativă la un mod nepredicativ, nepersonal:
- *Alergând* **pe stadion,** *a slăbit zece kg.*
- *Dându-se de-a dura* **pe covor,** *s-a lovit de scaun.*
- *A da fuga* **până la piață** *nu e prea greu.*

4) un adjectiv sau un participiu adjectival:
- *Echipa României a fost victorioasă* **la Seul.**
- *Plecat* **pe câmpul de luptă,** *soțul ei nu s-a mai întors.*

5) o interjecție predicativă:
- *Hai* **la teatru!** • *Haide* **la mare!** • *Marș* **de acolo!**

6) un adverb de loc:
- *Acolo,* **în pădure,** *ciripesc păsările.*
- *De acolo,* **de la etajul** *opt, am coborât.*

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC

Se exprimă prin:

1) substantiv în **Ac.** fără prepoziție:
- *Ei au mers trei* **km.** • *El a alergat tot* **orașul.**
- *Mașina a parcurs zece* **km.** • *Trenul a străbătut* **Bărăganul.**

2) substantiv în **Ac.** cu prepoziție sau locuțiune prepozițională în **Ac.**:
- *Fetele vin* **de la bibliotecă.** • *Mă duc* **până la librărie.**
- *Bunica se plimbă cu nepoții* **prin parc.**
- *Eu locuiesc* **peste drum de parc.**
- *Cosmin stă* **dincolo de Spitalul Județean.**

3) substantiv în **G.** precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:
- *Lola s-a așezat* **înaintea mașinii.** • *Noi locuim* **în fața parcului.**
- **Dinaintea intrării** *este un brad înalt.*
- **În centrul Craiovei** *este o statuie.*

4) substantiv în **D.** (**D.** locativ):
- *Stai* **locului!** • *Așterne-te* **drumului!**
- *„Iar noi* **locului** *ne ținem...”*
- *A rămas țintuit* **locului.** • *Duceți-l* **naibii** *de aici*!

5) orice substantiv în **Ac.** sau în **G.**, provenit din alte părți de vorbire, prin conversiune:
- *El nu s-a dus* **la un oarecare.** • *Noi am fost* **la cel cu bun simț.**
- *Să nu vă duceți* **la un te miri cine!**
- *Adi stă* **la dreapta** *acelui* **bătrân.**

6) pronume diferite în cazurile **Ac.** și **G.**:
- *Am fost* **pe la ai mei.**
- *Noi venim* **la dumneavoastră** *cu plăcere.*
- **Spre cine** *ai alergat?* • *Am văzut*[1] / **spre cine** *ai alergat.*[2] /
- ➢ • **Pe ce** *te-ai așezat?* • *Am întrebat*[1] / **pe ce** *te-ai așezat?*[2] /
- *Eu nu mă duc* **pe la nimeni.**
- *Mama stă clipă de clipă* **alături de mine.**

- **Dincolo de voi** *<u>stă</u> colega mea de liceu.*
- *De ce <u>te-ai așezat</u>* **în fața lor?**
- **La dreapta fiecăruia** *<u>se află</u> un dicționar.*
- **În fața cui** *<u>ai stat</u> la spectacol?*
- *<u>Am văzut</u>*[1] / **[în fața cui]** *<u>ai stat</u> la spectacol.*[2] /
- **Deasupra cui** *<u>ați locuit</u>?* • *<u>Știm</u>*[1] / **[deasupra cui]** *<u>ați locuit</u>.*[2] /

7) numerale diferite cu valoare substantivală în **Ac.** sau în **G.**:
- *Eu <u>mă învârtesc</u>* **în jurul celor trei.** • *<u>Am venit</u>* **de la cel de-al doilea.**
- *Ieri <u>am fost</u> în vizită* **la amândoi.**
- *<u>O să mă duc</u>* **pe la primul**[1] /, *[că] mi-<u>e</u> dor de el.*[2] /

8) verb la modul supin:
- *Nenea Ion <u>a adus</u> vitele* **de la păscut.**
- *Cosmin și Sabin <u>s-au întors</u>* **de la pescuit.**

9) adverb și locuțiune adverbială:
- *<u>Stai</u>* **aici,** *<u>nu</u>* **acolo!** • *Dicționarele <u>sunt</u>* **sus.**
- *Ei <u>locuiesc</u>* **peste drum.** • *Noi <u>stăm</u>* **aproape.**
- *Cosmin <u>a sădit</u> pomi* **din loc în loc.** • **Peste tot** *copiii <u>sunt drăgălași</u>.*

10) adverb și locuțiune adverbială nehotărâte:
- **[Oriunde]** *<u>mergi</u>*[1] /, *<u>dai</u> de oameni necăjiți.*[2] /
- *Mi-<u>a spus</u>*[1] / *[că] <u>pleacă</u>* **undeva.**[2] /
- *<u>S-a dus</u>* **cine știe unde**[1] / *[și] <u>n-a dat un telefon</u>.*[2] /
- *El <u>s-o fi dus</u>* **te miri unde.**

11) adverbe corelate:
- **de la gară până la parc**
- **de acasă până la piață**
- **de la Craiova până la Timișoara**
- **de aici până colo**
- **de sus până jos**
- *Noi <u>locuim</u>* **între centru și parc.**

c.c.l. dezv. neanaliz.

12) adverb interogativ-relativ:
- **Unde** *<u>te duci</u>?* • *<u>Am întrebat</u>*[1] / **[unde]** *<u>te duci</u>.*[2] /
- **De unde** *<u>ai luat</u> lăcrămioarele?* • **Până unde** *<u>merge</u> tramvaiul?*

- *Am văzut*[1] / **încotro** *a zburat avionul.*[2] /
- **Unde**[1] / *ziceai*[2] / *că* *vei pleca în vacanță?*[1] /

13) adverbul de loc **cât:**

- **Cât** *a parcurs?* • *Nu știm*[1] / **cât** *a străbătut.*[2] /

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE LOC

Complementul circumstanțial de loc are topică liberă.

- **În Parcul Poporului,** *este și Grădina Zoologică.*
- *Radu a venit* **la școală** *cu un ghiozdan mare.*

VIII. PUNCTUAȚIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE LOC

➢ Când stă după regent, **c.c.l.** nu se desparte prin virgulă, decât dacă apare o intercalare:

- *Mie îmi place*[1] / *să* *trăiesc* **în țara mea.**[2] /
- *Mie îmi place*[1] / *să* *trăiesc*[2] /, *bineînțeles*[3] /, **în țara mea.**[2] /

c.c.l. dezv. analiz.

➢ Când **c.c.l.** se află în fața regentului, se separă:

- **În satul copilăriei,** *am trăit clipe minunate.*
- **De la etajul patru,** *inundația a ajuns la parter.*

c.c.l. dezv. analiz.

IX. OBSERVAȚII

➢ Verbele dublu tranzitive ***a trece*** și ***a traversa*** nu acceptă **c.c.l.**, ci **c.d.:**

- *Bătrâna trece* **strada.** • *O trec pe bătrână* **bulevardul.**
- *Copiii traversează* **parcul** *cu atenție.*

c.d.

- *În zece ore, ei au trecut* **muntele.**

c.d.

➢ **C.c.l.** se confundă cu alte complemente:

1) cu **c.c.t.:**

- *Ei au plecat pe gerul ăsta!?* (**c. c. t.**, nu **c. c. l.**)

2) cu **c. c. scop:**

- *Nenea Ion a dus vitele la păscut.* (**c. c. s.**, nu **c. c. l.**)

3) cu **c. d.:**

- *El a alergat doi km.* (= **c. c. l.**, nu **c. d.**)

4) cu **c. i.:**

- *Aceasta era o devenire*[1] / **în care** *eu eram de prisos.*[2] /
  c.i. (= **c. i.**, nu **c. c. l.**)

➢ Complemente de loc interpretabile:

- **În locu-ți,** *s-a așezat Radu.*
  c. c. l. în **D.** pos.
  (excepție de la **G.**)
- **În locul său,** *s-a așezat Radu.*
  c. c. l. în **Ac.**
  (excepție de la **G.**)

➢ Statutul lui ***deasupra, la dreapta, la stânga*** e ambiguu, dar contextul clarifică situația:

- *Am pus cartea* **deasupra.**
  c. c. l. (adv. de loc)
- *Am pus cartea* **deasupra dicționarului.**
  c. c. l. în **G.** (subst. precedat de prep. cu **G.**)

Disociați:

- *Întoarcerea la stânga e mai dificilă.*
  atr. adv.
  (locuț. adv. de loc)
- *Întoarcerea la stânga barei e mai dificilă.*
  atr. subst. gen
  (subst. în **G.** precedat de locuț. prepoz.)

- *Sportivul s-a întors* **la stânga.**
  c.c.l.
  (locuț. adv.)
- *Sportivul s-a întors* **la stânga barei.**
  c.c.l.
  (subst. în **G.** precedat de locuț. prepoz. cu **G.**)

 La complementul indirect, am atras atenția asupra faptului că acesta se confundă cu **c.c.l.** şi v-am sugerat să rețineți trăsătura **[concret-abstract]** care vă ajută să alegeți soluția corectă.

(Vezi cap. **Complementul indirect**)

- *Ea a intrat* **în policlinică** *pe la ora* 11^{00}. **(c.c.l.)**
- *Ea a intrat* **în bucluc** *fără a dori.* **(c.i.)**

- *El a ieşit* **din sala de curs. (c.c.l.)**
- *El a ieşit* **din impas. (c.i.)**

Niciodată să nu acceptați alte „interpretări" date acestei părți de propoziție, care, într-adevăr, presupune un grad de dificultate sporit!

Dacă veți reuşi să le înțelegeți legile de funcționare şi de guvernare, atunci veți recunoaşte că şi **c.i.**, şi **c.c.l.** sunt „statuare", ocupând un loc bine definit în **Sintaxă.**

PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC

I. DEFINIŢIE

Propoziţia circumstanţială de loc (CL) este subordonata care joacă rol de **c.c.l.** pentru un element regent din propoziţia regentă.

Răspunde la întrebările:

- **unde?**
  - *El se duce* [1]/ *unde* *este chemat.*[2]/
- **de unde ?**
  - *Copilul a venit* [1]/ *de unde* *l-am trimis.*[2]/
- **până unde?**
  - *Taxiul va merge* [1]/ *până unde* *e necesar.*[2]/
- **încotro?**
  - *Păsărelele zboară* [1]/ *încotro* *vezi cu ochii.*[2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

- *Ei se simt bine* [1]/ **unde** **e pădure.**[2]/
- *Ei se simt bine* **la pădure.**

- *Fluturii zboară* **pretutindeni.**
- *Fluturii zboară* [1]/ **încotro** *vezi cu ochii.*[2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE LOC

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la orice diateză:

- *Omul* **se duce** *dimineaţa* [1]/ *unde* *este serviciul său.*[2]/

- **Pleacă** [1]/ *unde ți-am spus!* [2]/ • *El* **merge** [1]/ *pe unde* *i se spune.*[2]/

2) un verb predicativ, personal, tranzitiv:
- *Copilul* **scrie** [1]/ *unde* *îi spune învățătoarea.*[2]/
- *El* **își repară** *mașina* [1]/ *unde* *costă mai ieftin.*[2]/

3) o locuțiune verbală, predicativă, intranzitivă, personală:
- *Horia* **s-a dat de-a rostogolul** [1]/ *unde* *a găsit loc liber.*[2]/
- *Hoțul* **a luat-o la fugă** [1]/ *pe unde* *apuca.*[2]/

4) un verb sau o locuțiune verbală predicativă, la un mod nepredicativ:
- **Luând-o la fugă** [1]/ *pe unde* *apuca* [2]/ *nu putea fi prins.*[1]/
- **A se da de-a dura** [1]/ *unde* *era pajiște* [2]/ *era plăcerea lui.*[1]/

5) o interjecție predicativă:
- **Hai** [1]/ *unde* *avem de mers.*[2]/
- **Haide** [1]/ *unde* *avem treabă.*[2]/

6) un adverb de loc:
- **Acolo** [1]/ *unde* *este apă* [2]/ *este și viață.*[1]/
- **Până acolo** [1]/ *până unde* *i-am arătat* [2]/ *a alergat.*[1]/

7) un adjectiv (foarte rar):
- *Echipa a fost* **victorioasă** [1]/ *unde* *a fost trimisă.*[2]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC?

Se introduce prin:

1) adverbe relative de loc:
- *Au fugit* [1]/ **unde** *au văzut cu ochii.*[2]/
- *Noi ne-am dus* [1]/ **pe unde** *am copilărit.*[2]/
- *Lola a alergat* [1]/ **încotro** *i-am aruncat osul.*[2]/

2) adverbe relative nehotărâte, compuse cu **ori-**:
- *Du-te* [1]/ **oriunde** *vezi cu ochii.*[2]/

3) pronume relative:

- **Cât** *vezi cu ochii* [1]/ *e numai asfalt.* [2]/
- *El a alergat* [1]/ **spre ce** *a văzut în zare.* [2]/
- *Ea a mers* [1]/ **înaintea cui** *mergea mai încet.* [2]/

4) adjective relative:

- *Te voi aştepta* [1]/ **în ce** *loc îmi vei spune.* [2]/
- *El va coborî* [1]/ *în* **care** *staţie este aşteptat.* [2]/
- *Ei au parcurs* [1]/ **câţi** *kilometri li s-a spus.* [2]/

5) adjective nehotărâte, compuse cu **ori-**:

- *Te voi însoţi* [1]/ *pe* **orice** *drum vei merge.* [2]/
- *Sportivii au mers* [1]/ *pe* **oricare** *traseu li s-a indicat.* [2]/

V. TOPICA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE LOC

Propoziţia circumstanţială de loc are topică liberă.

CL PP
- *Pe* **orice** *drum vei apuca* [1]/, *eu te voi însoţi.* [2]/

CL PP
- **Oriunde** *te-ai ascunde* [1]/, *eu te găsesc.* [2]/

➢ Nu sunt de acord ca subordonata aceasta, introdusă prin **oriunde,** să fie considerată CV, pentru că nu are corelativ în PP şi pentru că o CV are suficiente elemente introductive comparativ cu CL:

CL
- *Te voi aştepta* [1]/, *fii sigur* [2]/, *în* **ce** *loc vei dori.* [3]/

CL
- *Ei au parcurs* [1]/, *bineînţeles* [2]/, **câţi** *kilometri li s-a cerut.* [3]/

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE LOC

CL, înaintea regentei, se separă, deşi se poate confunda cu **CV.** A spune că este CV înseamnă a-i face „o nedreptate". Când se află înaintea regentei şi când e introdusă prin **oriunde,** care aparţine circumstanţei de loc, propoziţia respectivă este CL; dacă şi CV se introduce prin **oriunde,**

atunci are nevoie de corelativ în regentă. În acest fel, totul e clar şi, de data aceasta, varianta corectă şi sigură e CL:

- **Disociaţi:**

- (CL) *Oriunde te vei ascunde* [1]/, (PP) *eu te voi găsi.* [2]/
- (CV) *Oriunde te vei ascunde* [1]/, (PP) *eu* **tot** *te voi găsi.* [2]/ (corelativul **tot** ajută la diferenţiere)

➢ **CL, în corelative, se separă şi când se află după regentă:**
- **Acolo** *o să plece* [1] /, *unde e mai bine.* [2] /
- **De acolo** *a luat pâinea* [1] /, *de unde i-am spus.* [2] /
- **Până acolo** *va alerga* [1] /, *până unde e marcat.* [2] /
- *Copilul va pleca* **acolo** [1] /, *unde l-au trimis părinţii.* [2] /

VII. OBSERVAŢII

Pentru că adverbul relativ **unde** introduce şi alte subordonate, e nevoie de multă atenţie ca să nu le confundaţi, deoarece când introduce *subordonate necircumstanţiale*, o CL şi unele CV, **unde** = „unde", dar când introduce *subordonate circumstanţiale*, **unde** e polisemantic şi este conjuncţie (locuţiune conjuncţională):

UNDE introduce următoarele propoziţii subordonate:

SB • *Nu se ştie* [1]/ **unde** *vor pleca.* [2]/
PR • *Întrebarea este* [1]/ **unde** *vor pleca.* [2]/
AT • *La întrebarea* [1]/ **unde** *vor pleca* [2]/ *nu ai răspuns.* [1]/
• *Mi-a arătat locul* [1]/ **unde** *vor construi vila.* [2]/
CD • *Am auzit* [1]/ **unde** *vor pleca.* [2]/
CI • *El nu şi-a dat seama* [1]/ **unde** *a pus cheile.* [2]/
CL • *Elevul a mers* [1]/ **unde** *i s-a spus.* [2]/
CT • **Unde** *îl văzu* [1]/, *se şi luă după el.* [2]/ (**unde** = când)
CZ • *De ce să nu ştiţi* [1]/, **unde** *aţi învăţat atâta carte.* [2]/
(**unde** = din moment ce)

CDȚ • **Unde** *m-aș lua eu după gura lumii* [1]/, *aș muri zilnic.* [2]/
(**unde** = dacă)

CV • **Unde** *s-ar ascunde* [1]/, *eu* **tot** *îl găsesc.* [2]/ (**unde** = deşi)

• *S-a purtat ca o nesimțită* [1]/, **unde** *trebuia* [2]/ *să te respecte.* [3]/
(**unde** = deşi)

• *I-au tăiat lumina* [1]/, **unde** *ar fi putut* [2]/ *să mai aștepte.* [3]/
(**unde** =deşi)

Statutul morfosintactic al lui UNDE

1

• **Unde** *veți pleca* (CD) [1]/, *n-am aflat.* (PP) [2]/

• *Va pleca* (PP) [1]/ **unde** *i s-a spus.* (CL) [2]/

adv. de loc
c. c. l.
cu val. de relație, în prop. în care se află

2

• *N-are* **unde** *locui.*

• **Unde** *vei locui* (PP) [1]/ *când va fi examenul?* (CT) [2]/

adv. de loc
c. c. l.
fără val. de relație în prop. în care se află

3

• **Unde**[1] / *trebuia* (PP) [2]/ *să plecați?* (SB) [1]/

• **Unde**[1] / *vrei* (PP) [2]/ *să pleci ?* (CD) [1]/

• **Unde** [1]/ *era vorba* (PP) [2]/ *să pleci?* (CI) [1]/

adv. de loc
c. c. l.
fără val. de relație în prop. următoare

4

• *Eu știu* [1]/ **unde** *trebuia* (CD) [2]/ *să plece.* (SB) [3]/

• **unde** *vrea* [2]/ *să plece.* (CD) [3]/

• **unde** *e vorba* [2]/ *să plece.* (CI) [3]/

adv. de loc
c. c. l. în prop. următoare
cu val. de relație în prop. în care se află

5
- *De ce să nu știi* [1]/, **unde** *ai învățat atâta carte.* [2]/ (PP: *să nu știi*; CZ: *ai învățat*)
- *Le-au certat tot pe ele* [1]/, **unde** *ar fi putut tăcea.* [2]/ (PP: *au certat*; CV: *ar fi putut*)
- **Unde** *ne-am lua noi după voi* [1]/, *ar fi dezastru.* [2]/ (CDȚ: *ne-am lua*; PP: *ar fi*)

conjuncție
fără fcț. sintactică
cu val. de relație în prop. în care se află

6
- *Va pleca* [1]/, *dar* *nu știe* [2]/ **unde**.[3]/ (PP: *Va pleca*; PP: *nu știe*; CD: **unde**)

√ va pleca

adv. de loc
c. c. l.
cu val. de relație
element de predicație

7
- *te miri* **unde**
- *cine știe* **unde**
- *nu știu* **unde** etc.

adv. de loc
fără fcț. sintactică
fără val. de relație

ÎNCOTRO introduce următoarele propoziții subordonate:

SB • *Nu se știe* [1]/ **încotro** *va zbura.* [2]/

PR • *Întrebarea este* [1]/ **încotro** *va zbura.* [2]/

AT • *La întrebarea* [1]/ **încotro** *va zbura* [2]/ *nu mi-a răspuns.* [1]/

CD • *Eu știu* [1]/ **încotro** *va zbura.* [2]/

CI • *El nu și-a dat seama* [1]/ **încotro** *va zbura.* [2]/

CL • *El a fugit* [1]/ **încotro** *a dorit.* [2]/

DE UNDE introduce următoarele propoziții subordonate:

SB • *Nu se știe* [1]/ **de unde** *ai luat dicționarul.* [2]/

PR • *Întrebarea este* [1]/ **de unde** *ai luat dicționarul.* [2]/

AT • *Mi-a arătat locul* [1]/ **de unde** *a luat dicționarul.* [2]/

CD • *Eu știu* [1]/ **de unde** *ai luat dicționarul.* [2]/

CI • *Nu și-au adus aminte* [1]/ **de unde** *ai luat dicționarul.* [2]/

CL • *El a luat dicționarul* [1]/ **de unde** *i-am spus.*[2]/

CV • *S-a purtat ca o idioată* [1]/, **de unde** *ar fi trebuit* [2]/ *să te divinizeze.*[3]/

CÂT introduce următoarele propoziții subordonate:
(adv. de loc – c. c. loc)

SB • *Nu se știe* [1]/ **cât** *ai parcurs.*[2]/

PR • *Întrebarea era* [1]/ **cât** *ai parcurs.*[2]/

AT • *Au măsurat distanța* [1]/ **cât** *ai parcurs.*[2]/

CD • *Noi știm* [1]/ **cât** *ai parcurs.*[2]/

CI • *Nu și-a dat seama* [1]/ **cât** *ai parcurs.*[2]/

CL • **Cât** *vezi cu ochii* [1]/ *sunt numai bujori.*[2]/

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial de timp (c.c.t.) este partea secundară de propoziție care arată timpul când se petrece acțiunea: momentul inițial, durata acțiunii și momentul final al acesteia.

Răspunde la întrebările:

- **când?**
  - *Elevii repetă lecția* **în pauză.**
- **de când?**
  - **De luni** *a început ploaia.*
- **până când?**
  - *Ei vor sta aici* **până în august.**
- **cât timp?**
  - *Filmul a durat trei* **ore.**

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

Complementul circumstanțial de timp poate fi:

1) **simplu:**
   - *Ei învață* **dimineața.**
2) **multiplu:**
   - *Ei învață* **dimineața** sau **după-amiaza.**
3) **dezvoltat:**
   - *Filmul a durat* **trei ore.**
4) **complet:**
   - **Înainte de a deveni medic** [1]/, *a fost asistent medical.* [2]/
5) **incomplet:**
   - **Înainte de a deveni** [1]/ [ce] PR *și-a dorit* [2]/, *a fost asistent medical.*[1]/

   c.c.t. incomplet

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

G. • **În timpul orelor,** nu vorbim.
Ac. • **În pauză,** *mănânc un măr.* • **Înainte de examen,** *repetăm și teoria.*

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanțial de timp se dezvoltă în propoziție circumstanțială de timp, iar **CT** se contrage în **c.c.t.:**

• **Până a veni** *trenul,* *am luat un pepsi.*
• **Până** [să] *vină trenul* [1]/, *am luat un pepsi.* [2]/

• **Înainte** [să] *scriem* [1]/, *învățăm teoria.* [2]/
• **Înainte de a scrie,** *învățăm teoria.*

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

Complementul circumstanțial de timp are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, la orice diateză:
• *Voi* **ați fost** *la mare în iulie.* • *Elevii* **se duc** *la spectacol duminică.*
• *Mama* **s-a odihnit** *în vacanță.* • *El* **și-a amintit** *la masă de tine.*

2) un verb predicativ, personal, tranzitiv:
• *Elevii* **repetă** *lecția în pauză.* • *El poate* **scrie** *numai dimineața.*
• *Corina* **a cumpărat** *ieri un aspirator.*

3) o locuțiune verbală, personală, intranzitivă sau tranzitivă:
• **Dă-***mi* **telefon** *acum*!
• *Mama i-***a dat voie** *astăzi* [1]/ [să] *cânte la pian.* [2]/
• *Câinele* **s-a dat de-a rostogolul** *înainte de a mânca.*
• *El* **a băgat de seamă** *ieri* [1]/ [că] *s-a defectat frigiderul.* [2]/

4) un adjectiv (**n.p.**):
• *Echipa României a fost* **victorioasă** *la olimpiadă.*
• *Totdeauna ești* **bolnav** *la masă*!

5) un adverb de timp:

- **Atunci,** *în copilărie, am dormit mult.*
- **Oricând,** *în viață, întâlnim situații paradoxale.*
- **De atunci,** *de la nuntă, nu te-am mai văzut.*

6) o interjecție predicativă:

- **Haide** *acum*! • **Iată** *acum și alt exemplu*!
- **Haide** *și tu duminică la parc*!

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP?

Se exprimă prin:

1) substantiv în **Ac.** fără prepoziție:

- *Ei au mers două* **ore** *pe jos.* • *Noi am așteptat doi* **ani.**
- *Corina și Sabin au stat trei* **zile** *la munte.*
- *Alex va sta o* **săptămână** *la Dunăre.*

2) substantiv în **Ac.** precedat de prepoziție simplă sau compusă:

- **La masă,** *au discutat numai despre examene.*
- **De la examen,** *el nu s-a mai dus la Cluj.*
- *N-am să te mai văd* **până la vară.**

3) substantiv în **Ac.** precedat de locuțiune prepozițională cu **Ac.**:

- **Odată cu mama** *a venit și tata.* • *Ali va sta aici* **timp de** *șase* **ani.**
- **Pe timp de noapte,** *nu plecați de acasă*!
- **În decurs de secole,** *oamenii au evoluat.*

4) substantiv în **G.** precedat de locuțiune prepozițională cu **G.**:

- **În timpul orelor,** *nu vorbiți*!
- **În preajma admiterii,** *repetați*!
- **Pe vremea bunicii,** *nu erau atâtea mașini.*
- **În jurul Crăciunului,** *românii taie porcul.*
- *Nu mai beți pepsi* **pe parcursul admiterii!**

5) pronume diferite în **Ac.**, precedate de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale cu **Ac.**:

- **Odată cu el** *a venit și ea.*
- **Înainte de aceasta,** *o să-ți dau niște indicații.*

• *El a ieșit* **după tine.** • *Voi da interviul* **după d-lui.**

AT

• *Te-am întrebat*[1]/ **care** *este ziua*/ **în care** *ați fixat examenul.*[2]/
• **Odată cu cine** *ai plecat?* • *A întrebat* [1]/ **odată cu cine** *ai plecat.*[2]/

6) pronume diferite în **G.** precedate de locuțiuni prepoziționale cu **G.**:
• **Pe vremea lor** *nu erau calculatoare.*
• **Pe vremea d-lor**
• **Pe vremea unora**
• **Pe vremea acelora**
• *De ce nu erau calculatoare* **pe vremea dumneavoastră?**
• **Pe vremea cui** *nu erau?*
• *Am auzit* [1]/ **pe vremea cui** *nu erau calculatoare.*[2]/

7) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune, în cazul **G.** sau în **Ac.**, precedată de prepoziție sau de locuțiune prepozițională:
• **După zecele** *tău, au urmat și alte note bune.*
• **Odată cu leneșul** *clasei, au plecat și ceilalți.*
• *După acel* **pentru că** [1]/ *am uitat* [2]/ *să -l subliniez și pe* **cum.** [1]/

8) numerale diferite cu valoare substantivală în **G.** sau în **Ac.**, precedate de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale:
• *Războaiele au făcut multe victime.* **Pe vremea Primului,** *au murit mulți tineri.*
• **Odată cu cei trei,** *a venit și tata.*
• *Ei au ieșit* **după cel de-al doilea.**

9) adjectiv cu prepoziție:
• *O cunosc* **de mică.**
• **De tânăr** *știa*[1] / *să danseze.*[2] /

10) adverb de timp sau locuțiune adverbială de timp:
• *Eu mă trezesc* **devreme.**
• *Trebuie*[1] / *să facem analize* **din când în când.**[2] /
• **Zi de zi și ceas de ceas** *mă gândesc la voi.*
• *Nu te voi uita* **în vecii vecilor!** • *Te aștept* **după-amiază** *pe la mine.*

11) adverb şi locuţiune adverbială de timp nehotărâte:

- **Cândva** *o să afli adevărul...*
- **Oricât** *va dura*[1] /, *tot mă duc.*[2] /
- **Cine ştie când** *îmi va telefona.*
- *Nu vine el* **oricând!**
- *O să vină el* **te miri când.**
- **Nu ştiu când,** *o să regreţi*!

12) adverb de timp interogativ-relativ:

- **Când** *vei pleca?* • *Ştiu*[1] / **când** *vei pleca.*[2] /
- **De când** *plouă?* • *N-am obsevat*[1] / **de când** *plouă.*[2] /
- **Până când** *vei sta?* • *Am întrebat*[1]/ **până când** *vei sta.*[2] /
- **Cât** *a stat?* **Cât** *a durat?* • *Ştim*[1] / **cât** *a durat examenul.*[2] /

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

Complementul circumstanţial de timp are topică liberă:

- *Elevii buni* **oricând** *sunt pregătiţi.*
- **Oricând** *elevii buni sunt pregătiţi.*
- **În timpul examenului,** *ne gândim la subiecte.*

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

➢ Complementul circumstanţial de timp, după regent, nu se separă decât dacă apare o intercalare, un cuvânt incident etc.:

- *Mă duc la ţară* **în timpul seceratului.**
- *Mă duc la ţară, de obicei,* **în timpul seceratului.**

➢ Complementul circumstanţial de timp, înaintea regentului se separă:

- **Pe parcursul existenţei,** *omul se înţelepţeşte.*
- **Acum zece ani,** *am devenit bunică.*

➢ Între adverbele de timp corelate nu se pune virgulă:

- *El trăieşte* **de azi pe mâine.**
- Stai într-un scaun **de la ora** *opt* **până la ora** *unu noaptea*!?
- **Din noiembrie până în mai,** *mama e lângă noi.*
- *Tatăl meu a trăit* **între 1920** *şi* **1999.**

IX. OBSERVAŢII

Complementul circumstanţial de timp se poate confunda (de către cei neiniţiaţi) cu:

1) complementul circumstanţial de loc:

- *Ei* *au plecat* **pe frig şi pe ger.**

c. c. t. multiplu

- **La masă,** *au discutat* *vrute şi nevrute.*

c. c. t.

2) complementul circumstanţial condiţional:

- *Sunteţi*, **după nevoie,** *şi buni şi răi.*

c. c. t.

3) complementul circumstanţial cauzal:

- *Prietenia lor* *a încetat* **după** *acest* **incident.**

c. c. t.

4) complementul circumstanţial de mod:

- *Copiii* *cresc* *sănătoşi* **în pace.**

c. c. t.

- *Ne* *vizitează* **adesea.**

c. c. t.

➢ Există o structură gramaticală în care adverbul **acum** are valoare de prepoziţie cu **Ac.**, deoarece are sinonimele **înainte cu** = **în urmă cu** = **cu... în urmă** şi antonimele **după** = **peste:**

- **Acum** *trei* **ani** *eraţi elevi.*
- **În urmă cu** *trei* **ani** *eraţi elevi.*
- **Peste** *trei* **ani** *veţi fi studenţi.*
- **După** *trei* **ani** *veţi fi studenţi.*

Unele locuţiuni prepoziţionale însoţesc atât **c. c. t.**, cât şi **c. c. l.**, în contexte adecvate:

Disociaţi:

- **În jurul Paştelui,** *se taie* *un miel.*

c. c. t. în **G.**

- *Copiii* *s-au adunat* **în jurul bunicului.**

c. c. l. în **G.**

- **Înainte de Crăciun,** *se taie porcul.*

  c. c. t. în **Ac.**
- **Înainte de intrare,** s-a pus o bancă.

  c. c. l. în **Ac.**

➢ Complemente de timp interpretabile:

- **Pe vremea-i,** *nu se purta așa.*

  c. c. t. în **D.** pos.
  (excepție de la **G.**)
- **Pe vremea voastră,** *nu se purta așa.*

  c. c. t. în **Ac.**
  (excepție de la **G.**)

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială de timp (CT) joacă rol de **c. c. t.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **când?** • *Venea la noi*[1] / **când** *avea timp.*[2] /
- **de când?**
  - • *Febra s-a instalat*[1] / **de când** *a ieșit din baie.*[2] /
- **până când?**
  - • *Ali va sta la noi*[1] / **până când** *va termina studiile.*[2] /
- **cât timp?**
  - • *El va rămâne*[1] / **cât timp** *va studia.*[2] /
- **cât?** • *Operația a durat*[1] / **cât** *a trebuit.*[2] /

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

- • **Înainte** *să* *vină autobuzul*[1] /, *am luat un ziar.*[2] /
- • **Înainte de a veni** *autobuzul*[1] /, *am luat un ziar.*[2] /

- • *O să vin la tine* **în vacanță.**
- • *O să vin la tine*[1] / **când** *o să fie vacanță.*[2] /

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE TIMP

Propoziția subordonată circumstanțială de timp are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, intranzitiv, la orice diateză:

• *Voi* **ați fost** *la mare*[1] / *când* *a început vacanța.*[2] /

- *Elevii* **se duc** *la spectacol*[1] / *numai* [*când*] *e duminică.*[2] /
- [**Când**] **mânca**[1] /, *și-a amintit de tine.*[2] /

2) un verb predicativ, personal, tranzitiv:
- *Totdeauna elevii* **repetă** *lecția*[1] / [*când*] *este pauză.*[2] /
- *El poate* **scrie**[1] / *numai* [*când*] *e liniște.*[2] /

3) o locuțiune verbală, predicativă, personală, tranzitivă sau intranzitivă:
- **Dă-***mi* **telefon**[1] / [*când*] *dorești.*[2] /
- [*De câte ori*] *vreau*[1] /, *mama* **îmi dă voie**[2] / [*să plec*] *în oraș.*[3] /
- *Abia* [*când*] *i-ai spus*[1] /, **a băgat de seamă.**[2] /

4) un adjectiv:
- *Echipa a fost* **victorioasă**[1] / [*când*] *a fost la Seul.*[2] /
- *Totdeauna este* **supărat**[1] / [*când*] *se pune masa.*[2] /

5) un adverb de timp:
- **Atunci** [1]/, [*când*] *eram copil*[2] /, *am dormit mult.*[1] /
- **De atunci**[1] /, [*de când*] *am fost la mare*[2] /, *nu te-am mai văzut.*[1] /

6) o interjecție predicativă:
- **Hai**[1] / [*când*] *te chem*!**[2] /
- **Haide**[1] / *barem* [*când*] *e duminică*[2] / *să ieși din casă.*[1] /

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP?

Pentru că CT este de trei feluri – **de anterioritate, de simultaneitate** și **de posterioritate** – vom răspunde la întrebare în funcție de această clasificare:

1) CT de anterioritate se introduce prin:

1) locuțiuni conjuncționale temporale specializate:
- [**Înainte ca să**] *plouă* [1]/, *am închis ferestrele.*[2] /

- **Înainte să** *pleci*[1] /, *lasă-mi adresa ta!*[2] /
- **Înainte să** *vii*[1] /, *ia şi aparatul de fotografiat!*[2] /
- **Până să** *vii tu*[1] /, *a dat laptele în foc.*[2] /
- **Până ce** *pleacă musafirii*[1] /, *spală vasele!*[2] /

2) pronume relative şi nehotărâte relative, compuse cu **ori-**:

- *Am ajuns*[1] / **înaintea cui** *am dorit.*[2] /
- *S-au aşezat la masă*[1] / **înaintea oricui** *era de faţă.*[2] /

3) conjuncţia **până**, provenită din prepoziţie prin conversiune:

- *Să vii*[1] / **până** *nu e prea târziu.*[2] /
- **Până** *nu vine*[1] /, *repetaţi teoria.*[2] /

4) pronume (adjective) pronominale, precedate de prepoziţii:

- *A venit*[1] / **înaintea cui** *nu trebuia.*[2] / √*să vină.*[3] /
- *Te-am aşteptat*[1] / *până la* **ce** *oră s-a putut.*[2] / √*să te aştept.*[3] /

2) CT de simultaneitate se introduce prin:

1) locuţiuni conjuncţionale specializate; o menţiune aparte pentru **pe când** şi **câtă vreme**, care introduc şi CV /CZ:

- *Eu ascult muzică*[1] / **în timp ce** *repet materia.*[2] /
- **În vreme ce** *mă spăl*[1] /, *ascult muzică.*[2] /
- „**Pe când** *oastea se aşază*[1] /, *iată soarele apune.*"[2] /
- *Ali va sta aici*[1] / **cât timp** *va studia.*[2] /
- *El va fi respectat*[1] / **câtă vreme** *va fi om.*[2] /
- *Vino la noi*[1] / **ori de câte ori** *doreşti.*[2] /

2) adverbul relativ **când**, întărit şi de semiadverbe:

- **Când** *face duş*[1] /, *ascultă muzică.*[2] /
- *A venit la noi*[1] / *tocmai* **când** *s-a pus ploaia.*[2] /

3) conjuncția **cum** „temporal", provenită din adverb prin conversiune:

- **Cum** *îl văzu* [1]/, *cum se luă după el.* [2] /

4) adjective pronominale relative:

- *Te aștept* [1]/ *la* **ce** *oră vrei tu.* [2] /
- *Ne întâlnim* [1]/ *în* **care** *zi spui tu.* /
- *Te voi aștepta* [1]/ **câte** *zile voi avea.* [2]/
- *El a stat* [1]/ **cât** *timp i s-a permis.* [2] /

5) adverbe nehotărâte, compuse cu **ori-**:

- *Vino la noi* [1]/ **oricând** *vrei* [2] / √ să vii [3]/.
- **Oricând** *îi dau telefon* [1]/, *nu este acasă.* [2] /

6) adverbele relative **cât** și **ce**:

- *Merse* [1]/ **cât** *merse* [2]/ **și** *se opri.* [3] /
- *A stat la ei* [1]/ **cât** *a trăit.* [2] /
- *Așteptă* [1]/ **ce** *așteptă* [2]/ **și** *se opri.* [3] /

3) CT de posterioritate se introduce prin:

1) locuțiuni conjuncționale specializate:

- *Am venit la tine* [1]/ **după ce** *s-a terminat cursul.* [2] /
- *Febra s-a instalat* [1]/ **imediat ce** *a ieșit din baie.* [2] /
- **De îndată ce** *va termina* [1]/, *va pleca în țara lui.* [2] /
- **De cum** *a venit* [1]/, *a și început ploaia.* [2] /

2) pronumele relativ **cine,** precedat de locuțiune prepozițională:

- *El a sosit* [1]/ **în urma cui** *trebuia* [2]/ √să sosească. [3]/

➢ **CT** se mai introduce și prin conjuncțiile **unde, că** și **dacă:**

- **Unde** *îl văzu* [1]/, *se și luă după el.* [2] /
- *Nici n-am intrat bine pe ușă* [1]/, **că** *s-a și pus ploaia.* [2]/
- **Dacă** *îl văzu* [1]/, *se și luă după el.* [2] /

➢ Adverbele de timp relative şi adverbele relative nehotărâte compuse cu **ori-** pot să introducă **CT:**

- *Vino la noi* [1]/ **când** *doreşti.* [2]/
- *Te aşteptăm la noi* [1]/ **oricând** *vrei.* [2] /
- *Eu l-am auzit* [1]/ **de când** *era copil* [2]/ **ce** *ideal are.* [3] /

V. TOPICA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE TIMP

➢ **CT** are topică liberă:

- *Te aştept* [1] / **să** *vii* [2]/ **oricând** *ai timp liber.* [3]/
- **Oricând** *ai timp liber* [1]/, *te aştept* [2] / **să** *vii.* [3] /

➢ **CT** introdusă prin **cât / ce** are topică fixă:

- *Plânse* [1]/ **ce** *plânse* [2]/ *şi* *tăcu.* [3] /
- *Stătu* [1]/ **cât** *stătu* [2]/ *şi* *se plictisi.* [3] /

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE TIMP

CT, după regent, nu se separă decât dacă există o intercalare sau un cuvânt incident:

- *Venea la noi* [1]/, *fireşte* [2]/, **când** *avea timp.* [3]/

➢ **CT,** când se află înaintea regentei, se separă:

- **Când** *eram copil* [1]/, *am dormit cu adevărat.* [2]/
- **Cum** *îl văzu* [1]/, *se şi luă după el.* [2]/

➢ **CT** se separă, după regentă şi dacă apar corelative în **PP** sau în regentă, în general:

- *Atunci o să vin* [1]/, **când** *voi avea timp.* [2]/
- *De atunci s-a supărat* [1]/, **de când** *l-am certat.* [2] /
- *Până atunci va rămâne* [1]/, **până când** *va avea bani.* [2]/

- **Cum** *îl văzu* [1]/, *cum se luă după el.* [2]/
- **Dacă** *îl văzu* [1]/, *îndată se luă după el.* [2]/
- **Cum** *îl privi* [1]/, *pe loc îl hipnotizează.* [2]/
- **Cum** *îi spuse* [1]/, *de îndată începu scandalul.* [2]/

- *De atâtea ori se supără* [1]/, **de câte ori** *îi fac vreo observație.* [2]/
- **Cât** *a dorit* [1]/, *atât a stat.* [2]/

VII. OBSERVAȚII

Pentru că adverbul relativ **când** introduce şi alte subordonate, e nevoie de multă atenție ca să nu le confundați, deoarece atunci când introduce subordonate necircumstanțiale, **CT** şi unele **CV** avem de a face cu adverbul **când,** iar atunci când introduce **CZ, CDȚ** şi alt tip de **CV** este vorba de conjuncție sau de locuțiune conjuncțională, **când** fiind deci polisemantic.

CÂND introduce următoarele propoziții subordonate:

SB • *Nu se ştie* [1]/ **când** *vor pleca.* [2]/

PR • *Întrebarea este* [1]/ **când** *va pleca.* [2]/

AT • *La întrebarea* [1]/ **când** *vor pleca* [2]/ *n-ai răspuns.* [1]/

• *Au fost ani* [1]/ **când** *am uitat de mine.* [2]/

CD • *Eu am întrebat* [1]/ **când** *vor pleca.* [2]/

CI • *Nu s-au gândit* [1]/ **când** *vor pleca.* [2]/

CT • *Vino la noi* [1]/ **când** *ai plăcere.* [2]/

CZ • *De ce să nu reuşeşti* [1]/, **când** *ştii atâta carte.* [2]/

(**când** = de vreme ce)

CDȚ • **Când** *m-aş lua după voi* [1]/, *aş muri zilnic.* [2]/ (**când** = în caz că)

CV A) • **Când** *ar veni* [1]/, *eu tot nu-i deschid uşa.* [2]/ (**când** = oricând)

B) • *S-a purtat execrabil* [1]/, **când** *ar fi trebuit* [2]/ *să te divinizeze.* [3]/

(**când** = deşi)

• *I-au amputat piciorul* [1]/, **când** *i l-ar fi putut trata.* [3]/ (**când** = deşi)

Statutul morfosintactic al lui **CÂND**

1

SB / PP

- **Când** *vei pleca* [1]/, *nu se știe.* [2]/

CT / PP

- *Va sosi* [1]/ **când** *vei pleca tu.* [2]/

adv. de timp
c.c.t.
cu val. de relație în prop. în care se află

2

- *N-are* **când** *veni.*

PP / CS

- **Când** *vii la noi* [1]/ *să vezi albumele?* [2]/

adv. de timp
c.c.t.
fără val. de relație în prop. în care se află

3

PP / SB

- **Când** [1]/ *trebuia* [2]/ *să vină?* [1]/
- **Când** [1]/ *dorești* [2]/ *să pleci?* [1]/
- **Când** [1]/ *e vorba* [2]/ *să plecați?* [1]/

adv. de timp
c.c.t.
fără val. de relație în prop. următoare

4

PP / CD / SB

- *Eu știu* [1]/ **când** *trebuie* [2]/ *să plece.* [3]/

CD

- **Când** *vrea* [2]/ *să plece.* [3]/

CI

- **Când** *e vorba* [2]/ *să plece.* [3]/

adv. de timp
c.c.t. în prop. următoare
cu val. de relație, în prop. în care se află

5

PP / CZ

- *De ce să nu reușești* [1]/, **când** *știi atâta carte.* [2]/

PP / CV

- *Le-au întrerupt curentul* [1]/, **când** *îi putea amâna.* [2]/

CDȚ / PP

- **Când** *ne-am lua după el* [1]/, *n-am mai termina.* [2]/

conjuncție
fără fct. sint.
cu val. de relație în prop. în care se află

6 • PP: *Va pleca* [1]/, *dar* PP: *nu știe* [2]/ CD: **când**. [3]/ √ *va pleca*

adv. de timp
c.c.t.
val. de relație
element de predicație

7
- *te miri* **când**
- *cine știe* **când**
- *nu știu* **când**

adv. de timp
fără fcț. sintactică
fără val. de relație,

➤ O problemă dificilă reprezintă și ***propozițiile temporale inverse***, de tipul:

- PP: *Nici n-am intrat bine pe ușă* [1]/, CT: **că** *s-a și pus ploaia.* [2]/
- *N-apucară* [1]/ *să intre în clasă* [2]/, **că** *de afară se auziră țipete.* [3]/
- *Abia dădu ochii cu noi* [1]/, **că** *se și grăbi la masă.* [2]/

CÂT introduce următoarele propoziții subordonate:
(adv. de timp – c.c.t.)

SB • *Se știe* [1]/ **cât** *durează operația.* [2]/
PR • *Întrebarea e* / **cât** *durează operația.* [2]/
AT • *La întrebarea* [1]/ **cât** *durează operația* [2]/ *n-ai răspuns.* [1]/
CD • *Eu știu* [1]/ **cât** *durează operația.* [2]/
CI • *Nu și-a dat seama* [1]/ **cât** *durează operația.*[2]/
CT • *Așteptă* [1]/ **cât** *așteptă* [2]/ *și plecă.*[3]/
• *Operația a durat* [1]/ **cât** *a durat* [2]./

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial de mod (c.c.m.) este partea secundară de propoziție care arată modul în care se desfășoară sau se prezintă o acțiune ori o calitate.

- *Mie îmi place* [1]/ *să vorbesc* **deschis.**[2]/
- *El ni s-a adresat* **direct.**
- *Era alb* **ca laptele.**

Răspunde la întrebările:

- **cum?**
  - *Elevul învață* **bine.**
- **cât?**
  - *Ei s-au bucurat* **foarte mult.**
- **în ce mod?**
  - *Colegii au plătit* **nemțește.**
- **în ce fel?**
  - *El a procedat* **aidoma ție.**
  - *Gabriel e la fel de blând* **ca mama** lui.

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

Complementul circumstanțial de mod poate fi:

1) **simplu:**
   - *Calul aleargă* **iute.**
2) **multiplu:**
   - *Calul aleargă* **iute** și **la galop.**
3) **dezvoltat:**
   - *Bidonul are* **zece litri.** (cât?)

4) **complet:**
- *Noi am rezolvat problema* **fără a fi stresați.**

5) **incomplet:**
- *Noi am rezolvat problema* **fără a fi** [1]/ cum nu e bine.[2]/

c.c.m. incomplet

O altă clasificare a **c.c.m.** face distincția între:

a) **c.c.m. propriu-zis:**
- *Elevii învață* **cu plăcere.** • *Aștept* **cu nerăbdare.** • *Învăț* **cu spor.**

b) **c.c.m. comparativ:**
- *Tata e mai înalt* **ca mama.** • *El era galben* **ca lămâia.**
- *El era galben* **lămâie.** • *Eu sunt mai puțin curajoasă* **decât ea.**
- *Ei au procedat* **asemenea vouă.** • *E înalt* **aidoma tatălui său.**

c) **c.c.m. de măsură:**
- *Dunărea a crescut* **cu** *zece* **metri.** • *Bradul e înalt* **de** *doi* **metri**
- *Temperatura a scăzut* **până la - 10 ^{0}C.**

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

C.c.m. stă în următoarele cazuri:

G.	(foarte rar):	• *Sportivul înota* **contra fluxului.**
D.	element regent verb	• *Ei au procedat* **conform înțelegerii / aidoma-ți.**
	element regent adjectiv	• *Copilul e frumos* **aidoma tatălui** *său.*
Ac.	element regent adverb	• *Calul aleargă iute* **ca fulgerul.**
	element regent verb	• *Elevii învață* **cu plăcere.**
	element regent adjectiv	• *Gabriel e frumos* **ca părinții** *lui.*
		• *Andrei e mai înalt* **decât Horia.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanțial de mod se dezvoltă în propoziție circumstanțială de mod, iar circumstanțiala de mod se contrage în complement circumstanțial de mod:

- *Ei s-au înțeles* **fără a se certa.**
- *Ei s-au înțeles* [1]/ **fără să** *se certe.*[2]/

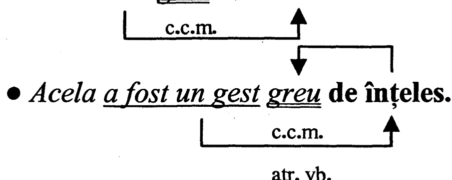
- *Andrei* <u>*este mai înalt*</u> [1]/ **decât** <u>*este Gabriel*</u>. [2]/
- *Andrei* <u>*este mai înalt*</u> **decât Gabriel.**

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE MOD

Complementul circumstanţial de mod are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, tranzitiv sau intranzitiv, la orice diateză:
   - *Cosmin* **scrie** <u>*frumos*</u>. • *Damian* **conduce** <u>*cu grijă*</u>.
   - *Sportivii* **aleargă** <u>*repede*</u>. • *El* **se bucură** <u>*ca un copil*</u>.
   - *Bătrânul* **a fost operat** <u>*cu atenţie*</u>. **Şi-a amintit** <u>*pe loc*</u>.

2) un verb la modul supin, cu funcţie de nume predicativ sau de atribut:
   - *Textul* **este** <u>*greu*</u> **de memorat.** • *Mesajul* **a fost** <u>*dificil*</u> **de descifrat.**

   - *Acela* <u>*a fost un gest*</u> <u>*greu*</u> **de înţeles.**

atr. vb.

3) o locuţiune verbală predicativă, personală, la orice diateză:
   - *O* **să-*ţi*** **dau telefon** <u>*cu plăcere*</u>. • *El* **a băgat de seamă** <u>*repede*</u>.
   - *Copilul* **s-a dat de-a rostogolul** <u>*cu atenţie*</u>.

4) o interjecţie predicativă:
   - **Hai** <u>*repede*</u>! • **Haide** <u>*fără grijă*</u>!

5) un adjectiv la gradul pozitiv:
   - *Ei* <u>**sunt**</u> <u>*aşa de*</u> <u>**frumoşi**</u>! • *La cinci ani, un copil* <u>**este**</u> <u>*destul de*</u> <u>**matur**</u>. • <u>*Oricât*</u> <u>**ar fi**</u> <u>*de*</u> <u>**frumoasă**</u> [1]/, <u>*n*</u>*-o* <u>*cumpăr*</u>. [2]/
   - *Mama* <u>**este**</u> <u>*atât de*</u> <u>**sensibilă**</u>...

6) un adjectiv la gradul comparativ sau la superlativ:
   - *Corina* <u>**e la fel de înaltă**</u> <u>*ca şi Carmen*</u>. • *Sabin* <u>**este cel mai punctual**</u> <u>*dintre toţi*</u>. • *Acest costum* <u>**este foarte puţin vandabil**</u>.

7) un adverb la gradul pozitiv:
   - *Caii* <u>*aleargă*</u> <u>*aşa de*</u> **repede!...** • *Copiii* <u>*au înţeles*</u> <u>*atât de*</u> **repede!...**
   - *El* <u>*a dormit*</u> <u>*suficient de*</u> **mult!...**

8) un adverb la gradul comparativ sau la superlativ:
   - *Gabi Szabo* <u>*aleargă*</u> **cel mai repede** <u>*dintre toţi*</u>.
   - *Ea* <u>*învaţă*</u> **cel mai bine** <u>*din clasă*</u>.

- *Cosmin s-a comportat* **la fel de frumos** *ca și Corina.*
- *Eu îi respect* **tot așa de mult** *ca și tine.*

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD?

A. Complementul circumstanțial de mod propriu-zis se exprimă prin:

1) substantive în **Ac.** fără prepoziție:
- *El a plătit* **cinci sute de mii** *de lei pentru telefon.* (c.m. dezv.)
- *Garsoniera costă* **o sută de mii** *de lei.* (c.m. dezv.)

2) substantive în **Ac.** cu prepoziție:
- *Elevii învață* **cu plăcere** *teoria.* • *Eu mă port* **cu grijă** *cu mama mea.*
- *Așteptăm ploaia* **cu nerăbdare.** • *Ei s-au înțeles* **fără violență.**
- *Noi* [1]/ *trebuie* [2]/ *să ne comportăm* **în conformitate cu legile** *țării.* [1]/

3) substantive în cazul **D.** cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională:
- *Vilele au fost ridicate* **conform proiectului.**
- **Potrivit orarului,** *mergem la școală numai dimineața.*

4) substantive în **G.** cu prepoziție:
- *Sportivul înota* **contra fluxului.**
- *Reacționează* **împotriva așteptărilor.**

5) substantive în construcții substantivale cu repetiție:
- *Totdeauna se întâlneau* **nas în nas.**
- *Nu e recomandabil* [1]/ *să stăm* **picior peste picior.** [2]/
- *De frig, s-au așezat* **umăr lângă umăr.**

6) pronume în construcții pronominale cu repetiție:
- *Se privesc* **unul pe altul.** • *Se bârfesc* **unii pe alții.**
- *Se critică* **unul pe celălalt.** • *Se ajută* **unul cu altul.**

7) numerale (cu valoare adverbială):
- *Trebuie* [1]/ *să învățați* **înzecit.** [2]/
- *Am revăzut* **a treia oară** *teoria.* • *Am dat averea* **în două.**

8) adverbe provenite din substantive prin conversiune:
- *Nepoții s-au făcut* **ghem** *lângă mine.* • *Gabriel doarme* **covrig.**
- *Horia e frumușel* **foc.** • *Au ieșit* **glonț** *pe ușă.*

9) adverbe și locuțiuni adverbiale de mod:
- *Andrei aleargă* **repede.** • *I-a spus-o* **fățiș.**
- *El a înțeles* **totalmente.** • *Va rezolva el* **cumva.**
- *Mâncau* **pe apucate.** • *Nu le așeza* **de-a valma!**

• *Am uitat* **de tot.** • *O știe* **pe de rost.** • *A învățat* **pe îndelete.**
• **Cum** *va rezolva?* • *A răspuns și el* **te miri cum.**

10) adverbul de mod **cât:**
• **Cât** *am suferit!* • *Nu știm* / **cât** *s-o fi bucurat.* [2]/
• **Cât** *de repede fugea!* • **Cât** *de isteț este!*

11) adverbul **ce:**
• **Ce** *frumoasă e casa! Știm* [1]/ **ce** *iute alerga.* [2]/

B. Complementul circumstanțial de mod comparativ se exprimă prin:

1) substantive în **Ac.** precedate de adverbe de mod comparative cu valoare de prepoziție cu **Ac.:**
• *Carmen e la fel de înaltă* **ca și Corina.**
• *Cosmin e mai solid* **decât Sabin.**

2) substantive în **Ac.** precedate de locuțiuni adverbiale de mod cu valoare de locuțiuni prepoziționale cu **Ac.:**
• *Nucul e mai bătrân* **în comparație cu părul.**
• *La Timișoara e mai cald* **comparativ cu Craiova.**

3) substantive în **D.** precedate de prepoziții:
• *Gabriel este blond* **aidoma tatălui** *său.*
• *Ei au procedat* **asemenea părinților.**
• *Suntem buni creștini* **așijderea bătrânilor** *noștri.*

4) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune, în cazurile **Ac.** ori **D.:**
• *Nu poți fi mai rău* **decât un oarecare.**
• *Zecele e mai bun* **decât optul.**
• *Oful tău e mai dureros* **în comparație cu oful** meu.
• *N-am procedat* **aidoma unui te miri cine.**
• **Asemenea celui cu judecată** [1]/ *e bine* [2]/ **să** *gândim de trei ori.* [1]/

5) pronume în **Ac.** precedate de prepoziție ori de locuțiune prepozițională:
• *Cosmin este la fel de generos* **ca tine.** • *Tu ești mai înalt* **decât el.**
• *Mama mea e mai lucidă* **în comparație cu alta** *de vârsta ei.*
• *Tata este mai bătrân* **decât dumnealui.**
• **Decât cine** *ești mai înalt?* • *Am văzut* [1]/ **decât cine** *ești mai înalt.* [2]/
• *Nu este el mai rău* **decât cine știe cine.**

6) pronume în **D.** precedate de prepoziție:
• *Copiii sunt buni* **aidoma-ți.** • *Fata este serioasă* **asemenea lor.**
• *Și câinele era rău* **așijderea dumnealui!**

7) numerale cu valoare substantivală în **Ac.** sau în **D.** precedate de prepoziţii sau de locuţiuni prepoziţionale:

- *Noi suntem mai bătrâni* **decât cei doi.**
- *Vecinul meu a plătit* **asemenea primului.**
- *Ea a procedat* **aşijderea amândurora.**
- **În comparaţie cu cel de-al doilea,** *tu n-ai ştiut nimic.*

C. Complementul circumstanţial de mod de măsură se exprimă îndeosebi prin substantiv în **Ac.** cu prepoziţie:

- *Vila este înaltă* **de cinci metri.**
- *În ianuarie, temperatura a urcat* **până la 22^0 C.**
- *Dunărea a scăzut* **cu zece metri.**

➢ Unii cercetători consideră că după verbele ***a plăti, a cheltui, a costa, a valora, a avea*** urmează ***complement direct dezvoltat, parte de propoziţie dezvoltată neanalizabilă,*** iar alţii consideră că urmează **complement de mod** (cu întrebarea **cât?**). Noi acceptăm ultima opinie, numai dacă apar şi numerale.

- *A cheltuit un* **milion** *de lei pe cărţi.* (cât?)

Disociaţi
- *Eu am plătit* **consultaţia medicală.** (ce? – **c.d.**)
- *Eu am plătit* **500.000** *de lei.* (cât? – **c.c.m.**)

Complementul de mod se mai exprimă prin:

1) verbe la modul infinitiv, la orice diateză:

a) • *El a călătorit* **fără a lua** *bilet.* • *Ei s-au înţeles* **fără a se certa.**
- *Horia a coborât* **fără a se da de-a buşilea.**
- *Dan a plecat* **fără a-şi lua la revedere.**
- *Au plecat în excursie* **fără a se odihni.**
- *S-a făcut bine* **fără a fi operat.**

b) • *A învăţa e mai uşor* **decât a da cu sapa.**
- *Uneori, a trata un bolnav e la fel de greu* **ca a-l vindeca.**

2) verbe la modul supin sau locuţiuni verbale la supin:

- *De învăţat e mult mai uşor* **decât de dat cu sapa.**
- *E mai bine* **de ştiut** *teoria* **decât de rezolvat** *grile greşite.*

3) verbe la modul gerunziu, la orice diateză:

- *El vine* **șchiopătând.** • *Copilul cântă* **neuitându-se** *la note.*
- *A adormit* **gândindu-se** *la copii.*

4) adverbe provenite din verbe la participiu, prin conversiune:

- *Spune-mi* **deschis** [1]/ *ce ai pe suflet.* [2]/
- *El vorbea* **deslușit** [1]/ *ca să pricepem.* [2]/
- **lămurit**
- **răstit**
- **răspicat**
- **răgușit** [1]/, *deoarece avea guturai.* [2]/
- **șoptit**

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

C. c. m. stă, de regulă, după regent: • *Vă iubesc* **extraordinar de mult!**
Uneori, are topică liberă:

- **Extraordinar de mult** *vă iubesc*!
- **Ca părinții mei,** *n-au fost alții pe pământ*!

VIII. PUNCTUAȚIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

Nu se desparte de regent prin virgulă când stă imediat după acesta:

- *S-au înțeles* **fără probleme.**

Când apare o intercalare ori se află înaintea regentului, **c.c.m.** se separă prin virgulă:

PPInc
- *S-au înțeles* [1]/, *firește* [2]/, **fără probleme.** [1]/
- *Drăgălași* **ca nepoții mei,** *sunt toți copiii de pe pământ.*

Disociați (reținând valoarea virgulei):

- *Ei au călătorit* **fără bilet.** (c.c.m.)
- *Ei au călătorit*, **fără bilet.** (c.c.cv.)

➢ Rețineți valoarea extraordinară a virgulei, care poate schimba statutul unui cuvânt sau chiar al unei propoziții.

IX. OBSERVAȚII

În exemplele următoare, există **c.c.m.** interpretabile:

- *El le telefona mai mult* **ca altor fete.**

c.c.m. **D.** (excepție de la **Ac.**)

- *Copilul tău e mai bun* **decât al vecinei.**

c.c.m. **G.** (ecceptie de la **Ac.**)

- *Mă ajută* **în felu-i** *caracteristic.* • *M-a sprijinit* **în felul său.**

c.c.m. **D.** pos. (excepție de la G.) — c.c.m. **Ac.** (excepție de la G.)

- *Te-ai comportat* **în stilu-ți** *inconfundabil*!

c.c.m. ***D.*** *pos.* (excepție de la **G.**)

➢ Complementul circumstanțial de mod se poate confunda cu alte complemente de către cei neinițiați:

1) cu complementul circumstanțial de timp:

- *Nouă ne place* [1]/ *să trăim* **în pace.** [2]/

c.c.t.

2) cu complementul circumstanțial consecutiv:

- *El a învățat* **până la epuizare.**

c.c.cns.

3) cu complementul circumstanțial **de excepție:**

- *Nimic nu mi se pare mai grav* **decât a minți și a fi ipocrit.**

c.c.de excepție

4) cu complementul circumstanțial concesiv:

- *Ei au călătorit*, **fără a avea bilet.**

c.c.cv.

➢ Cea mai gravă confuzie se face între **c.c.m.** și **e.p.s.**, deși situațiile sunt clare pentru cel avizat:

- *S-au așezat* **nas în nas.**

c.c.m.

- *Îi știam* **nas în nas.**

e.p.s.

- *Elevele privesc* **atent** *la profesoara lor.*
  c.c.m.
- *Elevele privesc* **atente** *la profesoara lor.*
  e.p.s.

- *De la gârlă-n pâlcuri dese /* **Zgomotos** *copiii vin. /*
  c.c.m.
- *„De la gârlă-n pâlcuri dese /* **Zgomotoşi** *copiii vin. /”*
  e.p.s.

- *El vine* **şchiopătând.**
  c.c.m.
- *El vine* **zâmbind.**
  e.p.s.

- *S-a aşezat* **cu zâmbetul pe buze** [1]/ *şi a relatat totul.* [2]/
  c.c.m.
- *El venea* **cu zâmbetul pe buze.**
  e.p.s.
- *Îl ştiam* **cu zâmbetul pe buze.**
  e.p.s.

➢ Atenţie la **c.c.m.** exprimate prin **adverbe de mod** cu prepoziţia de legătură **de** care nu alcătuiesc gradul de comparaţie superlativ absolut, ci se analizează separat, dând doar o nuanţă de superlativ expresiv adjectivelor sau adverbelor aflate la **gradul pozitiv**. Unele dintre ele apar alături de prepoziţia **de** sau dislocate, iar elementul regent poate fi:

◆ ***adjectiv***

1. **Cât de** *veselă era*!
2. **Cât** *ar fi* **de** *veselă, tot...*
3. **Aşa de** *scumpă eşti?*!
4. **Oricât de** *scumpă ar fi, tot...*
5. **Oricât** *ar fi* **de** *scumpă, tot...*
6. **Atât de** *bună este*!
7. *El era* **destul de** *serios...*
8. *El este* **suficient de** *deştept, ca să...*

◆ ***adverb***

1. **Cât de** *repede fuge.*
2. **Cât** *ar fugi* **de** *repede, tot...*
3. **Oricât de** *repede ar fugi, ...*
4. **Oricât** *ar fugi* **de** *repede...*
5. *El nu s-a pregătit* **îndeajuns de** *bine.*

➢ La un examen, se poate pierde un test-grilă din cauză că nu se cunoaşte statutul prepoziţiei de legătură **de,** şi anume această prepoziţie nu se încercuieşte ca parte componentă în elementul de relaţie.

Disociaţi:

- *Eu ştiu* [1]/ **cât** *de veselă este.* [2]/ – Corect
- *Eu ştiu* [1]/ **cât de** *veselă este.* [2]/ – Greşit

- **Oricât** *ar fi de scumpă* [1]/, *o cumpărăm.* [2]/ – Corect
- **Oricât de** *scumpă ar fi* [1]/, *o cumpărăm.* [2]/ – Greşit

- *O cumpărăm* [1]/ **oricât** *de scumpă ar fi.* [2]/ – Corect
- *O cumpărăm* [1]/ **oricât** *ar fi* **de** *scumpă.* [2]/ – Greşit

➢ O situaţie similară se petrece când apar semiadverbele de mod (fără funcţie sintactică) care alcătuiesc un ***c.c.m. dezvoltat, parte de propoziţie dezvoltată neanalizabilă*** şi care, la analiză, pun probleme celor neavizaţi:

- *Ei au procedat* [1]/ *exact* **cum** *am procedat şi noi.* [2]/ – Corect
- *Ei au procedat* [1]/ **exact cum** *am procedat şi noi.* [2]/ – Greşit

- *Mi-a spus* [1]/ *doar* **cum** *te-ai îmbrăcat.* [2]/ - Corect
- *Mi-a spus* [1]/ **doar cum** *te-ai îmbrăcat.* [2]/ - Greşit

DECÂT: adverb ori prepoziţie?

Disociaţi (fiind atenţi la valorile morfologice ale lui **decât**):

1) • *Cosmin e mai înalt* **decât** *Corina.*
decât = adverb de mod comparativ, cu valoare de prepoziţie cu **Ac.**

2) • *Dan e mai harnic* **decât** *în tinerețe.* (lângă **Ac.** + prep.)
• *Copilul tău e mai bun* **decât** *al vecinului.* (lângă **G.**)
decât = adverb de mod comparativ (fără a mai spune că are valoare de prepoziție cu **Ac.**, deoarece stă deja lângă un **Ac.** cu prepoziție sau lângă un **G.**)

3) • *Tu ești mai curajoasă* **decât mine.**
• *Eu sunt mai fricoasă* **decât tine.**
decât = prepoziție cu **Ac.** (provenită din adverb de mod comparativ)

Același statut îl au și celelalte adverbe – **ca** și **cât** –, deoarece **mine, tine, sine** sunt cele trei forme accentuate ale pronumelor personale și reflexive care nu există decât cu o prepoziție în față, indiferent care ar fi aceea: **cu, de, la, despre, ca, decât, cât** ș.a.

➢ Un statut interesant are și **cât (c.c.m.)**, care, din punctul de vedere al valorilor morfologice, e deosebit de „prolific", iar din punct de vedere sintactic se poate confunda cu **c.c.l.** sau cu **c.c.t.** numai dacă nu sunteți atenți la **verbul regent:**

1) **c.c.l.** (adverb de loc):
• *Cât* **a parcurs?** • *Cât* **a străbătut?** • *Cât* **a umblat?**
• *Cât* **a alergat?**

2) **c.c.t.** (adverb de timp):
• *Cât* **a durat?** • *Cât* **ați stat?** • *Cât* **ai dormit?** • *Cât* **au trăit?**

3) **c.c.m.** (adverb de mod):
• *Cât* **s-a bucurat!** • *Cât de* *mult* **s-a bucurat!**
• *Cât* **au mai râs** *la circ*!

➢ Și aici, la fel ca în toată sintaxa, **elementul regent este hotărâtor.** Ca să fie adverb de mod, deci **c.c.m**, trebuie „să simțiți" adverbele de mod ***mult*** sau ***puțin***, ca probă:

• *Cât* **a trudit** / *ca să* *aibă această recoltă?* / (mult; enorm de mult)
• *Eu am văzut* [1]/ *cât* **a mâncat.** [2]/ • *Eu știu* [1]/ *cât* **s-au bucurat.** [2]/ (mult)

În rest, **cât** poate fi, în alte contexte, **c.c.l. / c.c.t. / atr. / sb. / n.p.**, nu numai **c.c.m.**

➢ Dar, când adverbul **cât** e urmat de prepoziția de legătură **de,** atunci este totdeauna **c.c.m.:**

- **Cât de** serioasă este!
- *Am auzit* [1]/ **cât** *de serioasă este.* [2]/

În continuare, voi repeta situațiile în care **cât** și **ce** sunt **adverbe de mod, complemente de mod;** fiți atenți și la ***elementul regent:*** **adjectiv, adverb** sau **verb.**

cât	**ce**
1. **Cât de** *frumoasă e*!	1. **Ce** *frumoasă e*!
2. **Cât de** *repede merge*!	2. **Ce** *repede merge*!
3. **Cât** *n-aș da* [1]/ *să fiți fericiți.* [2]/	3. **Ce** *n-aș da*!
4. **Cât** *am mai râs la spectacol*!	4. **Ce** *au mai râs la circ*!
5. **Cât de** *mult te-a iubit*!	5. **Ce** *mult te-a iubit*!
6. *Râse* [1]/ **cât** *râse* [2]/ *și se opri.* [3]/	6. **Ce** *frumoasă fată e*!
	7. *Se bucură* [1]/ **ce** *se bucură* [2]/ *și pleacă.* [3]/
	8. *De rea* [1]/ **ce e** [2]/, *n-are amici.* [1]/ (p.n.)

➢ O altă problemă este situația **adverbelor de mod predicative** care, în funcție de virgulă sau de conjuncția **că,** pot fi **predicate verbale, elemente regente ale SB** sau, fără virgulă, complemente de mod.

Disociați:

- **Poate** ***va veni și el.*** (adv. de mod)
  c.c.m.

  PP SB
- **Poate** [1]/ *că* ***va veni și el.*** [2]/ (adv. de mod predicativ)
  p.v.

  PP PPInc
- *Va veni* [1]/, **poate**[2]/, *și el.* [1]/ (adv. de mod)
  p.v.

➢ Intenționat am lăsat la sfârşit **c.c.m.** exprimat prin adjectiv cu prepoziție, deoarece el nu este foarte frecvent:

- *Câinele era mai mult mort* **decât viu.** (adj.)

  c.c.m. comparativ în **Ac.**
- *Friptura era mai mult arsă* **decât prăjită.** (participiu adjectival)

  c.c.m.c. în **Ac.**
- *Cel echilibrat e mult mai apreciat* **decât cel fără judecată.**

  c.c.m.c. (locuțiune adjectivală substantivizată)

➢ Un **c.c.m.** dificil este cel exprimat prin adjectiv devenit **adverb de mod,** prin conversiune, cu element regent verb la supin:

- *Textul este* **greu** *de tradus.*

  c.c.m.

  p.n.
- *Manuscrisul a fost* **dificil** *de descifrat.*

  c.c.m.

  p.n.
- *Manuscrisul* **dificil** *de descifrat era şi foarte vechi.*

  c.c.m.

  atr. verbal

➢ Atenție! Să nu credeți că sunt **n.p.** şi **atr. adj.** Ele sunt **c.c.m.** clare, neinterpretabile. Rețineți şi situațiile de mai jos, dirijate de subiect:

- *Manuscrisul este* **dificil** *de descifrat.*

  sb. c.c.m.

  p.n.
- *E dificil de descifrat manuscrisul.*

  p.n. sb. c.d.

  PP CD
- *E dificil de descifrat* [1]/ ce *mi-ai dat.* [2]/ (P_2 nu e SB)

  p.n. sb.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială de mod (CM) este subordonata care joacă rol de **c.c.m.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **cum?** (CMC)
  - *El patinează* [1]/ **ca și cum** *ar fi patinator.* [2]/
- **cât?** (CM)
  - *A muncit și el* [1]/ **cât** *a putut de mult.* [2]/
- **în ce fel?** (CM)
  - *El a rezolvat problema* [1]/ **cum** *i-am spus.* [2]/
- **în ce mod?** (CM)
  - *Au procedat și ei* [1]/ **cum** *a fost mai bine.* [2]/

II. FELURILE PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE MOD

Ca și **c. c. m.**, subordonata circumstanțială de mod este de trei feluri:

1) propriu-zisă **(CM)** • *Muncește* [1]/ **cât** *poate.* [2]/

2) comparativă **(CMC)** • *E mai scumpă* [1]/ **decât** *am crezut.* [2]/

3) de măsură **(CMM)** • **De ce** *învăț* [1]/, *de ce știu mai bine.* [2]/

III. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

- *Ei s-au înțeles* [1]/ **fără să** *se certe.* [2]/
- *Ei s-au înțeles* **fără a se certa.**

- *Andrei este mai înalt* **decât Horia.**
- *Andrei este mai înalt* [1]/ **decât** *este Horia.* [2]/

IV. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE DE MOD

Propoziţia circumstanţială de mod are ca element regent:

1) un verb predicativ, la orice diateză:

- *Vecinii lui* **trăiesc** [1]/ *de parcă* *ar fi miliardari.* [2]/
- *I-***a dat** *viaţa* [1]/ *după cât* *a meritat.* [2]/
- *Copiii noştri* **se comportă** [1]/ *de parc-ar avea sânge albastru.* [2]/
- *Ea* **s-a uitat** *la mine* [1]/ *ca şi cum* *nu m-ar fi cunoscut.* [2]/
- *Ei* **se spală** [1]/ *de parcă* *nu s-au spălat de mult.* [2]/
- *Bătrânul* **a fost tratat** [1]/ *ca şi când* *era rege.* [2]/

2) o locuţiune verbală predicativă, la orice diateză:

- *Elevul* **a ţinut minte** [1]/ *după cum* *i s-a spus.* [2]/
- *Copilul* **s-a dat de-a rostogolul** [1]/ *de parcă* *era o roată.* [2]/
- *Eu* **îmi aduc aminte** *de copilărie* [1]/ *ca şi când* *ar fi fost ieri.* [2]/

3) un verb sau o locuţiune verbală la un mod nepredicativ, nepersonal:

- **Răspunzând** [1]/ *cum* *l-am învăţat* [2]/ *a luat zece.* [1]/
- **Punându-***l* **pe jar** [1]/ *cum* *pui friptura pe grătar* [2]/, *a înţeles.* [1]/
- **A-***ţi* **ajuta** *aproapele* [1]/ *ca şi când* *ar fi copilul tău* [2]/ *e foarte greu pentru unii.* [3]/

4) un adjectiv, o locuţiune adjectivală sau un participiu adjectival:

- **Învăţată** [1]/ *cum* *ţi-a spus profesorul* [2]/, *lecţia nu se uită.* [1]/
- *El este mai* **serios** [1]/ *decât* *sunt colegii lui.* [2]/
- **De rău** [1]/ *ce* *este* [2]/, *n-are nici măcar un prieten.* [1]/
- **De bătut în cap** [1]/ *ce* *este* [2]/, *nu pricepe nimic.* [1]/

5) un adverb sau o locuţiune adverbială:

- **De repede** [1]/ *ce* *merge* [2]/, *nu-l ajunge nimeni.* [1]/
- **De iute** [1]/ *ce* *aleargă* [2]/, *îi scapără copitele.* [1]/
- *Vine* **pe furiş** [1]/ *după cum* *l-au învăţat.* [2]/
- *Învaţă* **pe de rost** [1]/ *ca şi cum* *ar fi casetă.* [2]/

6) o interjecție predicativă (foarte rar):

- **Hai** [1]/ *cum* *poți* [2]/, *numai hai!* [3]/
- **Haide** [1]/ *cât* *se poate de repede!* [2]/

V. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD?

Propoziția subordonată circumstanțială de mod se introduce prin

1) conjuncția compusă **decât** provenită din adverb prin conversiune:

CMC PP

- *Casa e mai scumpă* [1]/ **decât** *mi-ai spus.* [2]/

CMC PP

- *Copilul e mai inteligent* [1]/ **decât** *am crezut.* [2]/

2) locuțiunile conjuncționale **ca și cum, ca și când, de parcă, după cum, după cât, fără să, fără ca să:**

- *Ne-a dat Dumnezeu* [1]/ **după cum** *am meritat.* [2]/
- *Se poartă cu mine* [1]/ **de parcă** *ar fi copilul meu.* [2]/
- *Au rezolvat* [1]/ **fără să** *apeleze la ajutoare.* [2]/

3) adverbele de mod **cum, cât, precum, ce:**

- *Copilul a scris* [1]/ **cum** *i-a arătat învățătoarea.* [2]/
- *A învățat și el* [1]/ **cât** *a putut.* [2]/
- *El s-a comportat* [1]/ **precum** *i s-a cerut.* [2]/
- *De ipocrit* [1]/ **ce** *este* [2]/, *nu-l suportă nimeni.* [1]/
- *De bătut în cap* [1]/ **cum** *era* [2]/, *nu înțelegea nimic.* [1]/
- *Noi am dat copiilor atât* [1]/ **cât** *a fost necesar.* [2]/

4) adverbe nehotărâte de mod, compuse cu **ori-:**

- *Vreau* [1]/ *să fiu sigură* [2]/ *că* *vă purtați* [3]/ **oricum** *vi se va cere.* [4]/
- **Oricum** *mi se va cere* [1]/, *eu voi scrie.* [2]/

5) conjuncția compusă **parcă:**

• *Ține la el* [1]/ **parcă** *ar fi copilul său.* [2]/

6) pronume (adjective) relative, precedate de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale:

• *Aceste lucrări sunt mai bune* [1]/ **în comparație cu ce** *am văzut până acum.* [2]/

• *Pizza asta e mai gustoasă* [1]/ **decât ce** *specialități am mâncat până acum.* [2]/

• **Față de ce** *mi-ai spus tu* [1]/, *ea mi-a spus altceva.* [2]/

7) pronumele relativ **câte** precedat de prepoziție (foarte rar):

• **După câte** *am înțeles* [1]/, *ai avut dreptate.* [2]/

VI. TOPICA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE MOD

➢ **CM** are, în general, topică liberă:

• *Ai avut dreptate* [1]/ **după câte** *am înțeles.* [2]/

• **După câte** *am înțeles* [1]/, *ai avut dreptate.* [2]/

➢ **CMC** introdusă prin **decât, parcă** are topică fixă:

• *Filmul a fost mai bun* [1]/ **decât** *am bănuit.* [2]/

• *Lola era geloasă* [1]/ **parcă** *era om.* [2]/

VII. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE MOD

➢ **CM,** când se află după regent, nu se separă decât în următoarele situații:

1) când este **CM** incidentală:

CMInc

• *Părinții mei* [1]/, **așa cum** *fac toți părinții* [2]/, *o să-mi facă un cadou.* [1]/

2) când apare o intercalare printr-o PPInc:

PPInc CM

• *Copiii noștri s-au comportat* [1]/, **desigur** [2]/, *cum au fost educați.* [3]/

3) când există corelativ în regentă:

PP CM
- *Așa au scris* [1]/, **cum** *le-a spus profesorul.* [2]/

PP CMC
- *Astfel s-au purtat* [1]/, **de parcă** *erau oameni mari.* [2]/

PP CMC
- *Atât a trudit* [1]/, **cât** *a fost necesar.* [2]/

➢ Când se află înaintea regentei, **CM** se separă prin virgulă:

CM PP
- **După câte** *am înțeles* [1]/, *ai avut dreptate.* [2]/

VIII. OBSERVAȚII

Intenționat am hotărât să vă explicăm abia acum **CMM** (circumstanțiala de mod de măsură), deoarece trebuie înțeleasă foarte bine și trebuie să se știe că, atunci când este introdusă prin locuțiunea conjuncțională **de ce** și are corelativul **de ce** ca locuțiune adverbială, ea are **topică fixă absolută.** În celelalte situații poate avea, uneori, și topică liberă.

➢ **CMM** se introduce prin locuțiunile conjuncționale din exemplele de mai jos, care au, în același timp, și **corelativ în propoziția regentă,** exprimat prin **locuțiuni adverbiale,** cu funcție de **c.c.m.m.** (complement circumstanțial de mod de măsură):

CMM PP
- **Cu cât** *învățăm mai mult* [1]/, *cu atât știm mai bine.* [2]/
- **Pe cât** *alergăm mai mult* [1]/, *pe atât ajutăm organismul.* [2]/
- **De ce** *repetăm teoria* [1]/, *de aceea o știm mai bine.* [2]/
- **De ce** *doarme* [1]/, *de-aia ar tot dormi.* [2]/
- **De ce** *citește cărți bune* [1]/, *de ce ar tot citi.* [2]/

➢ Dacă topica este fixă, atunci se știe clar, în relația ***de ce..., de ce***, care este **locuțiune conjuncțională** și care este **locuțiune adverbială:**

CMM PP
- **De ce** *învăț mai mult* [1]/, *de ce știu mai bine.* [2]/

locuț. conjuncț. locuț. adv. corelativă (c.c.m.m.)

➢ În enunțul de mai jos, există două propoziții, deoarece **precum** este adverb relativ și introduce o **CMC**, chiar dacă propoziția este eliptică de predicat.

PP CMC CMC

• *„Înconjoară* [1]/ **precum** *munții o cetate.* [2]/" [2] √înconjoară

➢ **Cum** introduce o serie de subordonate, fiind adverb de mod în subordonatele necircumstanțiale, în **CM**, în **PS** și în unele **CV**, iar în **CT** și în **CZ** este conjuncție sau locuțiune conjuncțională, provenită din adverb prin conversiune, fiind polisemantic:

CUM introduce următoarele propoziții subordonate:

SB	• *Nu se știe* [1]/ **cum** *vor pleca.* [2]/
PR	• *Întrebarea este* [1]/ **cum** *vor pleca.* [2]/
AT	• *La întrebarea* [1]/ **cum** *vor pleca* [2]/ *nu mi-a răspuns.* [1]/
	• *Mi-a arătat modul* [1]/ **cum** *a rezolvat.* [2]/
CD	• *Ele știu* [1]/ **cum** *vor pleca.* [2]/
CI	• *El nu și-a dat seama* [1]/ **cum** *a greșit.* [2]/
CM	• *Andrei a scris* [1]/ **cum** *i-am spus.* [2]/
CT **cum = când**	• **Cum** *îl văzu* [1]/, *cum se luă după el.* [2]/
CZ **cum = căci**	• **Cum** *îl știam nebun* [1]/, *l-am lăsat în pace.* [2]/
CV **cum = cum**	• *Nu-ți spun* [1]/, *indiferent* **cum** *m-ai ruga.* [2]/
PS **cum = cum**	• *L-am văzut* [1]/ **cum** *se descurcă.* [2]/
	• *Am văzut-o* [1]/ **cum** *îi merge mintea.* [2]/

În subordonata pe care o introduce, **cum** are funcții sintactice, atunci când e adverb:

1) **c.c.m.**
- *Cum te îmbraci?*
- *Spune-mi* [1]/ **cum** *te îmbraci.* [2]/

2) **n.p.**
- *Cum e sora ta?*
- *Eu nu știu* [1]/ **cum** *e sora ta.* [2]/

3) **e.p.s.**
- *Cum l-ați botezat?*
- *Nu mi-ați spus* [1]/ **cum** *l-ați botezat.* [2]/

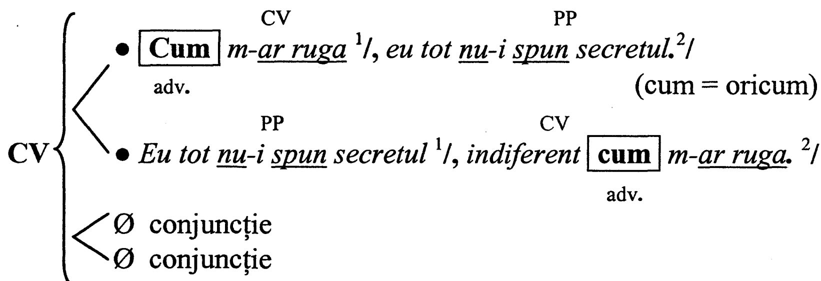
4) **c.c.t.** • **Cum** (CT, Ø) *îl văzu* [1]/, *cum* (c.c.t.) *se luă după el.* [2]/ (PP)
(aici cum = adv. de timp)

Niciodată, spre deosebire de **unde** şi **când,** adverbul **cum** nu devine conjuncţie **CV;** el introduce numai **CT** şi **CZ,** fiind **conjuncţie.**

➢ Pentru a înţelege şi mai bine statutul lui **cum,** comparativ cu **unde** şi **când,** vă prezentăm toate situaţiile în care **unde, când** şi **cum** rămân adverbe sau dobândesc sensul conjuncţiei **deşi,** introducând o **CV:**

CV
- • **Unde** (adv) *s-ar ascunde* [1]/, *eu tot îl găsesc.* [2]/ (unde = oriunde) — CV / PP
- • *Eu tot îl găsesc* [1]/, *indiferent* **unde** (adv.) *s-ar ascunde.* [2]/ — PP / CV
- • *S-a purtat ca un idiot* [1]/, **unde** (conj.) *ar fi trebuit* [2]/ **să**-*l divinizeze.* [3]/ — PP / CV / SB
- • *I-au făcut operaţie* [1]/, **unde** (conj.) *l-ar fi putut trata.* [2]/ — PP / CV

CV
- • **Când** (adv.) *ar veni* [1]/, *eu tot nu-i deschid uşa.* [2]/ (când = oricând) — CV / PP
- • *Eu tot nu-i deschid* [1]/, *indiferent* **când** (adv.) *ar veni.* [2]/ — PP / CV
- • *S-a purtat ca un idiot* [1]/, **când** (conj.) *ar fi trebuit* [2]/ *să-l divinizeze.* [3]/ — PP / CV / SB
- • *I-au făcut operaţie* [1]/, **când** (conj.) *l-ar fi putut trata.* [2]/ — PP / CV

Statutul morfosintactic al lui CUM

1
- *El va proceda* [1]/ **cum** *i-am spus.*[2]/ (PP / CM)
- *Nu se știe* [1]/ **cum** *a scris.*[2]/ (PP / SB)

adv. de mod
c.c.m.
val. de relație în prop. în care se află

2
- *N-are* **cum** *proceda.*
- „**Cum** *nu vii tu, Țepeș Doamne,* [1]/ *să* ...” [2]/ (PP / CS)

adv. de mod
c.c.m.
fără val. de relație în prop. în care se află

3
- **Cum** [1]/ *trebuia* [2]/ *să procedezi* ? [1]/ (PP / SB)
- **Cum** [1]/ *dorești* [2]/ *să te îmbraci* ? [1]/ (PP / CD)
- **Cum** [1]/ *e nevoie* [2]/ *să procedezi* ? [1]/ (PP / CI)

adv. de mod
c.c.m.
fără val. de relație în prop. în care se află

4
- *Ei știu* [1]/ **cum** *trebuia* [2]/ *să procedezi.*[3]/ (CD / SB)
- **cum** *dorește* [2]/ *să te îmbraci.* [3]/ (CD)
- **cum** *era vorba* [2]/ *să se îmbrace.* [3]/ (CI)

adv. de mod
c.c.m. în prop. următoare
elem. de relație în prop. în care se află

5	• **Cum** *n-au cunoscut drumul*[1], *s-au rătăcit.*[2] (CZ; PP)
	• **Cum** *îl văzu*[1], *cum se luă după el.*[2] (CT; PP)

conjuncție
fără funcție sintactică
cu val. de relație

6 • *Se va îmbrăca*[1], **dar** *nu știe*[2] **cum**.[3] (PP; PP; CD)

adv. de mod
c.c.m.
cu val. de relație
elem. de predicație

7
te miri **cum**
te pomenești **cum**
cine știe **cum**

adv. de mod
fără funcție sintactică
fără val. de relație

CÂT introduce următoarele propoziții subordonate:
(adv. de mod – c.c.m.)

SB • *Se știe*[1] **cât** *s-au bucurat.*[2]
PR • *Esențialul e*[1] **cât** *s-au bucurat*[2] **după ce** *a trudit atâta.*[1]
AT • *La întrebarea*[1] **cât** *s-au bucurat*[2] *nu mi-ai răspuns.*[1]
CD • *Am văzut*[1] **cât** *s-au bucurat.*[2]
CI • *Și-au adus aminte*[1] **cât** *s-au bucurat după admitere.*[2]
CM • *S-au bucurat ei*[1] **cât** *s-au bucurat*[2], **dar** *și meritau.*[3]
• *S-au bucurat*[1] **cât** *au putut.*[2] √ *să se bucure*[3]
• *S-au bucurat*[1] **cât** *de mult au putut.*[2] √ *să se bucure*[3]

ORICUM

a) **Statutul morfologic**

Totdeauna este **adverb de mod.**

Niciodată, într-o **CV**, nu este **c.c.cv**, ci este numai element introductiv, cu alte funcții.

b) **Statutul sintactic**

Oricum poate fi:

1) **c.c.m. propriu-zis:**

- <u>*Nu se îmbracă*</u> *el* **oricum !**

CV PP

- **Oricum** [1]/, *eu tot îl* <u>*cumpăr*</u>*.* [2]/ √ *oricum* <u>*s-ar vinde*</u>

2) **nume predicativ:**

CV

- **Oricum** [1]/, *ei tot îi* <u>*place*</u>*.* [2]/ √ <u>*oricum ar fi*</u>

3) **element predicativ suplimentar:**

CV

- **Oricum** [1]/, *el tot* <u>*ignorant rămâne*</u>*.* [2]/ √ *oricum l-*<u>*ai considera*</u>
- **Oricum** *l-*<u>*ar chema*</u> [1]/, *tot* <u>*un anonim este*</u>*.*

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

I. DEFINIŢIE

Complementul circumstanţial de cauză (c.c.cz.) este partea secundară de propoziţie care arată cauza unei acţiuni, a unei stări sau a unei însuşiri.

- *Câinele* *a murit* **de foame.**
- *O să moară* **de frică.**
- *S-a îngălbenit* **de ciudă.**

Exemplele de mai sus relevă ***cauza unui efect negativ***, dar, de foarte multe ori, **c.c.cz.** arată şi ***cauza unui efect pozitiv***:

- *Noi am reuşit în viaţă* **datorită muncii.**
- **Datorită efortului** *depus, vei lua la facultate.*

Răspunde la întrebările:

- **din ce cauză?**
  - *Elevul a fost pedepsit* **pentru a nu-şi fi scris** *temele.*
- **din ce pricină?**
  - *Ei au fost amendaţi* **pentru încălcarea** *legii.*
- **de ce?**
  - *Ei au fost felicitaţi* **pentru performanţele** *obţinute.*

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

Complementul circumstanţial de cauză poate fi:

1) **simplu:**

- *În adăpost, câinii nu vor muri* **de foame.**

2) **multiplu:**

- *În adăpost, câinii* <u>*nu vor muri*</u> **de foame şi de sete.**

3) **dezvoltat:**

- **Fiindu -le somn,** <u>*s-au culcat*</u> *devreme.*

c.c.cz. c.i. sb. gram.
(sb. log.)

4) **complet:**

- **Devenind avocat,** <u>*şi-a rezolvat*</u> *problema cu averea.*

c.c.cz. complet

5) **incomplet:**

PR

- **Devenind** [1]/ ce <u>*şi-a dorit*</u> [2]/, <u>*şi-a rezolvat*</u> *problema cu averea.*[1]/

c.c.cz. incomplet

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

Complementul circumstanţial de cauză are trei cazuri:

G. – precedat de locuţiunile prepoziţionale **din cauza, din pricina:**

- **Din cauza furtunii,** <u>*s-au spart*</u> *geamurile.*
- **Din pricina colegului,** <u>*am fost pedepsit.*</u>

Ac. – precedat de prepoziţii simple:

- <u>*A fost pedepsit*</u> **pentru neatenţie.** • <u>*Nu moare*</u> *el* **din asta.**

D. – precedat de prepoziţia **datorită** (arătând cauza unui efect pozitiv):

- **Datorită medicamentelor,** <u>*mi-a scăzut*</u> *tensiunea.*

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanţial de cauză se dezvoltă în propoziţie circumstanţială de cauză, iar circumstanţiala de cauză se contrage în complement circumstanţial de cauză:

- <u>*A căzut*</u> **din cauza poleiului.**
- <u>*A căzut*</u> [1]/, **deoarece** <u>*a fost*</u> *polei.*[2]/

- *Ei* <u>*vor reuşi*</u> [1]/, **deoarece** <u>*sunt harnici.*</u>[2]/
- *Ei* <u>*vor reuşi*</u> **datorită hărniciei.**

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ

Complementul circumstanțial de cauză are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, la orice diateză:
- *Ei* **n-au mâncat** *de rușine.*
- *Radu* **nu s-a plimbat** *din cauza ploii.*
- *Dan* **nu s-a odihnit** *din cauza zgomotului.*
- *Mama* **nu și-a amintit** *din pricina amneziei.*
- *Din pricina tensiunii ridicate*, **n-a fost operat.**

2) o locuțiune verbală, la orice diateză:
- *El* **a luat-o la fugă** *de frică.*
- *Ei* **n-au băgat de seamă** *din cauza întunericului.*
- *Eu* **nu mi-am adus aminte** *din cauza oboselii.*
- *Ea* **nu s-a dat de ceasul morții** *datorită răbdării sale.*

3) un verb sau o locuțiune verbală la un mod nepredicativ:
- **Greșind** *din neatenție, a fost pedepsit.*
- **Neodihnindu-se** *din cauza zgomotului, a durut-o capul.*
- **A nu da telefon** *din cauza ambiției este o mare greșeală.*

4) un adjectiv, un participiu adjectival:
- **Galben** *de supărare, Radu n-a mai zis nimic.*
- **Supărat** *din cauza eșecului, el n-a mai telefonat.*
- **Plecat** *din pricina furtunii, el n-a mai revenit.*

5) un adverb (foarte rar):
- *Dan vorbea* **gros** *din cauza tutunului.*
- *El mergea* **încet** *din pricina operației.*
- *Radu vorbea* **răgușit** *din pricina gripei.*
- *Adormea* **imediat** *datorită ceaiului de tei.*

6) o interjecție predicativă (foarte rar):
- *Și câinele* **țuști!** *în cușcă de frică.*

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ?

Se exprimă prin:

1) substantive diferite în **G.**, precedate de locuțiuni prepoziționale sau substantive în **D.**, precedate de prepoziția **datorită:**
- **Din cauza colegului,** *ai fost și tu pedepsit.*

- **Din cauza gândacului de Colorado,** *cartofii s-au alterat.*
- **Datorită Anei-Maria,** *v-ați recuperat cărțile.*

2) pronume diferite în **G.**, precedate de locuțiuni prepoziționale sau pronume în **D.**, precedate de prepoziția **datorită:**

- **Din cauza lui,** *nu s-a dus nici el.*
- **Din cauza acelora,** *am fost și noi cercetați.*
- **Din pricina alor tăi,** *nu putem pleca.*
- **Datorită cui** *v-ați făcut casă în centrul orașului?*
- *Noi știm* [1]/ **datorită cui** *v-ați făcut casă.*[2]/
- *Am căpătat curaj* **datorită ei.**

3) numerale cu valoare substantivală, în **G.**, precedate de locuțiuni prepoziționale sau în **D.**, precedate de prepoziția **datorită:**

- **Din cauza celui de-al doilea,** *a murit soțul ei în război.*
- **Din pricina celor doi,** *au fost și alții pedepsiți.*
- **Din cauza a trei** *dintre ei, nu veți pleca la munte.*
- **Datorită amândurora,** *ați rezolvat cu dosarul acela.*
- **Datorită primului,** *ți s-au trimis actele acasă.*

4) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune, precedată de locuțiuni prepoziționale în **G.** sau de prepoziția **datorită** în **D.**:

- *N-au plecat* **din cauza unui te miri cine.**
- **Din pricina unui fitecine** *să nu plecați?*
- *Nu mă simt bine* **din cauza ofului** *tău.*
- **Din cauza leneșilor** *clasei, au fost pedepsiți toți.*
- **Datorită zecelui** *primit, ți-ai ridicat media.*

5) adjectiv cu prepoziție:

- *A greșit* **de prost.** • *A uitat* **de bătrân** [1]/ *ce este.*[2]/
- **De rea** [1]/ *ce e* [2]/, *n-are amici.*[1]/ • *N-a venit* **de fraier** [1]/ *ce a fost.*[2]/

6) pronume demonstrativ în **Ac.** cu prepozițiile **de, din, pentru:**

- *N-o să moară el* **din asta.** • *Nu crapă el* **din asta.**
- *A fost certat* **pentru aceasta.**

7) verb și locuțiune verbală la modul gerunziu:

- **Neobservând** *greșeala, n-a mai corectat-o.*
- **Fiindu**-*i frică, n-a mai venit.*
- **Luând-o la sănătoasa,** *a scăpat de câine.*

8) verb la modul infinitiv:

- *Elevul a fost pedepsit* **pentru a nu-și fi scris** *tema.*

- *Sportivul n-a fost selecționat* **pentru a nu se fi odihnit** *destul.*
- *El a fost sancționat* **pentru a nu-şi fi plătit** *amenda.*

9) adverbe sau locuțiuni adverbiale:

- **De repede** [1]/ *ce fugea* [2]/, *nu-l ajungea nimeni.* [1]/
- **De aceea** *n-a venit la şcoală?* • **Pentru asta** *n-ai scris?*
- **De-aia** *nu ştie* [1]/, *pentru că n-a mai repetat.* [2]/

10) pronumele interogativ-relativ **ce** precedat de prepozițiile **de, la, pentru:**

- **De ce** n-ai scris tema? • A întrebat **de ce** n-ai scris.
- **La ce** nu spui adevărul?
- **Pentru ce** nu răspunzi la telefon? • **Ce** n-ai venit şi tu? √De

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ

Complementul de cauză n-are topică fixă:

- **Din cauza cui** *n-ai plecat?*
- *Eu nu ştiu* [1]/ **din cauza cui** *n-ai plecat.* [2]/
- *Tu n-ai plecat* **din cauza lui Radu.**

VIII. PUNCTUAȚIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ

În general, **c.c.cz.** se separă prin virgulă, dacă e precedat de prepoziția **datorită** sau de locuțiunile prepoziționale **din cauza, din pricina.**

Se desparte obligatoriu prin virgulă gerunziul sau construcția gerunzială care are funcție de **c.c.cz. simplu** sau **dezvoltat:**

- **Nerepetând,** *nu şi-a amintit totul.*
- **Fiindu-i frică,** *a adormit cu veioza aprinsă.*

IX. OBSERVAȚII

➢ Uneori, locuțiunile adverbiale sunt şi corelativele **CZ:**

- *De aceea n-a venit* [1]/, **pentru că** *ploua.* [2]/
- *De asta*
- *Pentru aceasta*
- *Pentru asta*
- *Pentru aia* / *De-aia*

➢ Este de reținut că locuțiunile adverbiale pot induce în eroare pe cei neavizați, gândind că acolo unde apar este și o **CZ,** dar nu se petrece totdeauna așa, pentru că, cel mai frecvent, aceste locuțiuni adverbiale și, în general, toate adverbele și locuțiunile adverbiale apar mai frecvent în **PP** sau în alte subordonate decât în fraze care au o **CZ** sau o subordonată corespunzătoare:

PP SB

• *Se știe* [1]/ *că* **de aceea** *a luat notă mare.*[2]/ (cauza unui efect pozitiv)

PP PP

• *El n-a venit* [1]/ *și* **de aceea** *suntem îngândurați.*[2]/ (cauza unui efect negativ)

În fraza a II-a se observă că P_1 nu este **CZ,** eliptică de elementul introductiv **deoarece,** ci este o **PP** în raport de coordonare copulativă cu **PP_2,** iar în **P_2** se află, din rațiuni lexico-gramaticale, acea locuțiune. Așa se întâmplă și cu alte corelative ale altor subordonate.

➢ Este momentul să comentăm acum exprimările aberante ale unora dintre semenii noștri, care vorbesc și scriu cam așa:

- **Datorită cutremurului,** *au murit mulți oameni.*
- **Datorită inundațiilor,** *s-a surpat pământul.*
- **Datorită inflației,** *am ajuns în situația actuală.*

Aceștia nu știu că prepoziția **datorită** cu regim de **D.** presupune **cauza unui efect pozitiv, benefic** și de aceea trebuie să apară **în contexte favorabile:**

- **Datorită studiului** *aprofundat, el a luat olimpiada.*
- **Datorită fairplayului,** *are o carte de vizită superbă.*

Deci, elevul care vrea să se exprime corect și elevat va evita, în **contexte nefavorabile,** să folosească prepoziția **datorită** și o va înlocui cu locuțiunile prepoziționale**: din cauza, din pricina:**

- **Din cauza cutremurului,** *au murit mulți oameni.*
- **Din cauza inundațiilor,** *se surpă scoarța terestră.*
- **Din pricina inflației,** *am ajuns în situația actuală.*

➢ O altă problemă este prezența inoportună a articolului posesiv-genitival în fața prepoziției **datorită,** uitându-se că aceasta are regim de **D.,** nu de **G.**

Disociați:

- **Datorită a celor** *din familia ta, știm adevărul.* – Greșit
- **Datorită celor** *din familia ta, știm adevărul.* – Corect

➢ Atenție la întrebarea **de ce?**, care se poate pune pentru a afla un:

c.c.cz. • **De ce** *n-ai învățat*?
c.c.s. • **De ce** *te pregătești zilnic*?
c.i. • **De ce** *se sprijină icoana*?
atr. adj. • *De* **ce** *rasă e Lola*?
• *Eu știu* [1]/ *de* **ce** *rasă e Lola.*[2]/

Deci, **de ce** este pronumele relativ **ce** precedat de prepoziția simplă **de**, iar ca atribut adjectival **de** nu aparține lui **ce**, ci numelui predicativ în **Ac.**:

- *Lola* **e de rasă ce.** = (proba) (*ce* = dalmațiană)
  sb. p.n. atr. adj.
- *Lola* **e de rasă** *dalmațiană.*

➢ **C.c.cz.** are nuanțe de:

1) c. agent (valoare de sb. logic):

- *Salamul a fost alterat* **de căldură.**
  c.a. (sb.log.)
- *Ușa a fost deschisă* **de vânt.**
  c.a. (sb.log.)

2) c.c.t.:

- **După** *atâta* **efort,** *s-a îmbolnăvit.*
  c.c.t.

3) c.c.m.:

- **În disperare,** *a recurs la ultima soluție.*
  c.c.m.

➢ Complementul de cauză se exprimă, în situații excepționale, în alte moduri decât am menționat mai înainte:

- **Din cauza-ți,** *au pierdut trenul.* (pron. pers. în **D.** pos.)
  c.c.cz. în **D.** posesiv
  (excepție de la **G.**)
- **Din cauza ta,** *n-o să mai plecăm la munte.* (adj. pos. în **Ac.**)
  c.c.cz. în **Ac.**
  (excepție de la **G.**)

➢ Există situații în care locuțiunile prepoziționale **din cauza/din pricina** lasă impresia că sunt **c.c.cz.** alături de cuvintele însoțite. Exemplele de mai jos sunt „capcană" pentru cei neavizați:

- *El n-a venit* [1]/, **din cauza a ceea ce** *s-a întâmplat.* [2]/
  sb în **Ac.** cu sens de **G.**
- *El n-a venit* [1]/, **din cauza a ceea ce** *a auzit.* [2]/
  c.d. în **Ac.** cu sens de **G.**

➢ Aceste două exemple, precum și următoarele explică modul de formare a cazului **G.** — *analitic* — apelându-se la prepoziția **a** cu regim de **Ac.**, iar funcția sintactică este dată de elementul regent al structurii gramaticale respective.

De asemenea, pronumele și adjectivele relative în contextele de mai jos **au valoare neutră:**

- *El n-a venit din cauza a tot* [1]/ **ceea ce** *s-a întâmplat.* [2]/
  c.c.cz. în **Ac.** cu sens de **G.** sb.**N.**
- *El n-a venit* [1]/ **din cauza a ce** *s-a întâmplat.* [2]/
  sb. în **Ac.** cu sens de **G.**
- **din cauza a câte** *s-au auzit.* [2]/
- **din pricina a câte zvonuri** *au circulat.* [2]/
  atr. adj. în **Ac.** cu sens de **G.**

➢ În îmbinările de tipul: **din cauza *aceasta*, din *altă* cauză, din *aceeași* cauză, din *ce* cauză, din *această* cauză,** substantivul **cauză** precedat de prepoziție nu mai este locuțiune prepozițională cu **G.**, ci un substantiv de sine stătător, însoțit de un adjectiv pronominal cu rol de ***atribut adjectival.***

De asemenea, e bine să fiți atenți la cele două aspecte ale cauzalității:

1) cauza unui efect negativ (foarte frecvent), redată cu ajutorul locuțiunilor prepoziționale **din cauza / din pricina:**

- N-a ajuns **din cauza furtunii.**

2) cauza unui efect pozitiv (foarte rar), redată cu ajutorul prepoziției cu regim de **D. datorită / grație / mulțumită:**

- A ajuns **datorită avionului.**

Sub nicio formă să nu acceptați exprimări de genul:

- N-a ajuns **datorită furtunii.**
- S-a îmbolnăvit **datorită necazurilor** familiale.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială de cauză (CZ) este subordonata care joacă rol de **c.c.cz.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebări**le:**

- **din ce cauză?** • *El* *n-a reușit* [1]/, **din cauză că** *n-a învățat*.[2]/
- **din ce pricină?** • *Noi* *vom reuși* [1]/, **deoarece** *vom învăța*.[2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

CZ se contrage în **c.c.cz.**, iar **c.c.cz.** se dezvoltă în **CZ.**

- *Ei* *au întârziat* [1]/, **din cauză că** *ploua*.[2]/
- *Ei* *au întârziat*, **din cauza ploii.**

- *Voi* *o să știți* **datorită învățăturii.**
- *Voi* *o să știți* [1]/, **deoarece** *învățați*.

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE CAUZĂ

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză are ca element regent:

1) un verb predicativ, la orice diateză:

- *Tata* **se liniștea** [1]/, *pentru că* *îi dădeam algocalmin.* [2]/
- *Nina îl* **iubea** [1]/, *deoarece* *era fiul ei.* [2]/
- *Tu* **te odihnești** [1]/, *fiindcă* *ești foarte obosită.* [2]/
- *El* **își amintește** [1]/, *pentru că* *așa se simte bine.* [2]/
- *Ei* **sunt ajutați** [1]/, *întrucât* *o duc foarte greu.* [2]/

2) o locuțiune verbală, la orice diateză:

- *Copiii* **se dau de-a rostogolul** [1]/, *pentru că sunt mici.* [2]/
- *El* **îşi aduce aminte** *de noi* [1]/, *pentru că i-e dor de noi.* [2]/
- *Câinele* **a rupt-o la fugă** [1]/, *deoarece s-a speriat.* [2]/

3) un verb sau o locuțiune verbală la un mod nepredicativ, la orice diateză:

- **Plângând** [1]/, *din cauza a câte s-au petrecut* [2]/, *ne-a indispus pe toți.* [1]/
- **Dând explicații** [1]/, *deoarece nu înțeleseseră* [2]/, *nu mai aveau probleme.* [1]/

4) un adjectiv sau un participiu adjectival:

- *Echipa a fost* **victorioasă** [1]/, *fiindcă a avut voință.* [2]/
- *Maşina automată e* **performantă** [1]/, *deoarece e japoneză.* [2]/
- **Supărat** [1]/ *că n-ai venit* [2]/, *a plecat la gară.* [1]/

5) un adverb sau o locuțiune adverbială:

- *El vorbea* **şoptit** [1]/, *deoarece se operase la laringe.* [2]/
- *Ea vorbeşte* **gros** [1]/, *deoarece a fumat zece ani.* [2]/
- *Hoțul merge* **repede** [1]/, *fiindcă nu vrea* [2]/ *să fie prins.* [3]/
- *El o spune* **pe şleau** [1]/, *deoarece tu nu pricepi.* [2]/

6) o interjecție predicativă:

- **Hai** [1]/, *pentru că ți-am promis.* [2]/
- **Haide** [1]/, *că se pune ploaia.* [2]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ?

Se introduce prin:

1) conjuncții compuse şi locuțiuni conjuncționale specializate: **căci, deoarece, fiindcă, întrucât şi pentru că, din cauză că, din pricină că:**

- *A întârziat* [1]/, **deoarece** *n-a venit autobuzul.* [2]/
- *N-a venit* [1]/, **din cauză că** *n-a ştiut.* [2]/

2) conjuncții:

- *Nu i-a spus* [1]/, **că** *n-a vrut.* [2]/

- *Cum să nu reușești* [1]/, **dacă** *ai învățat atâta.* [2]/
- **De** *nu cunoașteți drumul* [1]/, *o să vă rătăciți.* [2]/
- **Dacă** *n-a învățat* [1]/, *n-a luat examenul.* [2]/

3) conjuncții provenite din adverbe de loc, de timp și de mod prin conversiune:

- *De ce să nu reușești* [1]/, **unde** *ai învățat atâta?* [2]/
- *Cum să nu știi* [1]/, **când** *ai memorat totul?* [2]/
- **Unde** *nu cunoștea drumul* [1]/, *s-a rătăcit.* [2]/
- **Cum** *îl știam încăpățânat* [1]/, *l-am lăsat în pace.* [2]/

4) pronume (adjective) relative, precedate de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale:

- *El n-a venit* [1]/, **din cauza a ceea ce** *s-a întâmplat.* [2]/
  din cauza a ce
- *El era supărat* [1]/, **din pricina a câte** *s-au auzit.* [2]/
  din pricina a câte nenorociri *s-au petrecut.* [2]/

5) **CZ argumentativă** se introduce prin locuțiuni conjuncționale **specializate:**

- *Cum să nu știi* [1]/, **din moment ce** *ai învățat atât.* [2]/
- *De ce să nu reușești* [1]/, **de vreme ce** *știi carte.* [2]/
- *Atunci cum să rezolvi* [1]/, **odată ce** *nu ieși din casă.* [2]/

V. TOPICA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE CAUZĂ

CZ are topică liberă.

➢ În structura **SB - PP - CZ**, CZ are topică fixă:

SB PP CZ

- *Dacă s-a apucat de învățat* [1]/ *este* [2]/ *pentru că s-a maturizat.* [3]/

➢ **CZ** juxtapusă are, de asemenea, topică fixă, fiind juxtapusă regentei:

- *„Nu te prinde lor tovarăși:* [1]/
  Ce e val [2]/ *ca valul trece.* [3]/" (PP - SB - CZ)
- *Nu te supăra* [1]/, *nu se știe* [2]/ *ce s-o fi întâmplat.* [3]/ (PP - CZ - SB)

VI. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE CAUZĂ

CZ se separă în orice context:

– imediat după regentă:

• *Ana-Maria n-a venit* [1]/, **pentru că** *este la olimpiada națională.* [2]/

– înainte de regentă:

• **Deoarece** *este excesiv de timid* [1]/, *Gabriel n-a plecat în tabără.* [2]/

– după regentă, într-o intercalare:

• *Andrei va câștiga,* **de fapt,** [1]/ **întrucât** *este cel mai mare.* [2]/

– încadrată în regenta ei:

PP CZ PP

• *Și* /, **pentru că** *i-am spus adevărul* [2]/, *s-a supărat.* [1]/

– în corelative:

• *De aceea n-a venit* [1]/, **pentru că** *ploua.* [2]/

• *Pentru aceasta nu iese din casă*[1]/, **deoarece** *dă la facultate.* [2]/

• *Pentru asta n-a venit* [1]/, **deoarece** *fulgera.* [2]/

VII. OBSERVAȚII

➢ **CZ** nu are corelative exprimate prin adverbe simple sau compuse, ci numai prin locuțiunile adverbiale de mai sus care, în alte contexte, sunt locuțiuni adverbiale de scop, fiind corelativele **CS** sau apărând în alte contexte fără a mai fi corelative:

PP CS

• *De aceea se pregătește* [1]/ **ca să** *știe totul.* [2]/

PP CS

• *N-a venit* [1]/ *și* **de-aia** *ne-am supărat.* [2]/

➢ **CZ argumentativă** introdusă prin **din moment ce, de vreme ce, odată ce** etc. are în regentă, în general, adverbul **cum** și pronumele relativ **ce** precedat de prepoziția simplă **de,** pe care unii au tendința să le încercuiască, gândind că sunt elemente introductive, dar ele fac parte din **PP,** fiind părți de propoziție:

• *Cum să nu știi* [1]/, **odată ce** *ai învățat atâta carte?* [2]/

• *De ce să nu știi* [1]/, **când** *ai învățat atâta carte?* [2]/

➢ Altă problemă este structura **câtă (vreme),** care în subordonatele **necircumstanțiale** este substantivul **vreme** precedat de adjectivul nehotărât **câtă,** cu rol de **atribut adjectival,** iar când introduce **CZ** şi **CT** este **locuțiune conjuncțională:**

A) SB • *Nu se știe* [1]/ **câtă** *vreme va sta.* [2]/

PR • *Întrebarea este* [1]/ **câtă** *vreme va sta.* [2]/

AT • *La întrebarea*[1] / **câtă** *vreme va sta* [2]/, *nu mi-ai răspuns.* [1]/

CD • *Am auzit* [1]/ **câtă** *vreme va sta.* [2]/

CI • *Nu și-a dat seama* [1]/ **câtă** *vreme va sta.* [2]/

B) CT • *Ali va sta în România* [1]/, **câtă vreme** *va studia.* [2]/

CZ • *Cum să nu reușești* [1]/, **câtă vreme** *ai învățat.* [2]/

• *De ce să nu știi* [1]/, **câtă vreme** *ai învățat.* [2]/

➢ Acelaşi statut îl are şi structura **cât (timp).**

➢ Toate cărțile de gramatică îi avertizează pe elevi că există unele sintagme care pot fi considerate elemente de relație ale **CZ,** numai că acestea au cu totul alt statut, şi anume sunt **elemente regente** pentru anumite subordonate:

PP AT PP

• **Din cauza faptului** [1]/ *că* *n-a știut* [2]/, *n-a reușit.* [1]/

c.c.cz. G. în PP

PP CD PP

• **Având în vedere** [1]/ *că* *nu a învățat* [2]/, *n-a reușit.* [1]/

c.c.cz.;

locuț. vb. tranzitivă

PP SB PP

• **Dat fiind** [1]/ *că* *n-a învățat* [2]/, *n-a reușit.* [1]/

c.c.cz.; vb. pasiv impersonal

PP CI PP

• **Ținându-se cont** [1]/ *că* *n-a învățat* [2]/, *n-a reușit.* [1]/

c.c.cz.; locuț. vb. intranz.

➢ Sintagma **pe motiv** / **că** nu e locuțiune conjuncțională cauzală, ci este substantiv în **Ac.** cu rol de **c.c.cz. Ac.** + conj. simplă **că**, totdeauna fiind element regent pentru **AT:**

PP AT

• *El n-a învățat* **pe motiv** [1]/ *că* *n-a avut manualul.* [2]/

➢ **CZ** se confundă cu **CT, CV, CDȚ**, dacă nu sunteți atenți:

CZ
CT • *Acum* [1]/, **că** *am terminat* [2]/, *răsuflăm ușurați.* [1]/

CZ
CV • *De ce ai lipsit și azi* [1]/, **că** *n-ai mai fost bolnav?* [2]/

CZ
CDȚ • **Dacă** *ai venit la mine* [1]/, *ne-am descurcat.* [2]/

➢ Conjuncția **CĂ** propriu-zisă / polisemantică poate introduce subordonatele:

SB **că = că** • *Se știe* [1]/ **că** *ești un copil bun.* [2]/
PR • *Problema este* [1]/ **că** *n-au luat bilete.* [2]/
AT • *Problema* [1]/ **că** *n-au luat bilete* [2]/ *mă frământă.* [1]/
CD • *Eu știu* [1]/ **că** *ești un elev bun.* [2]/
CI • *Nu și-a adus aminte* [1]/ **că** *am fost colegi.* [2]/
CZ **că = căci** • *Radu n-a venit* [1]/, **că** *n-a vrut.* [2]/
CT **că = când** • *Nici n-am intrat bine pe ușă* [1]/, **că** *s-a și pus ploaia.* [2]/
CV **că = deși** • *Mama* [1]/, **că**-*i mamă* [2]/, *și tot nu mă înțelege.* [1]/
• **Că** *vrei* [1]/, **că** *nu vrei* [2]/, *eu tot plec.* [3]/
CNS **că = încât** • *A slăbit așa de mult* [1]/, **că** *n-o mai cunosc.* [2]/
PS **că = că** • *Îl știam* [1]/ **că** *muncește cu plăcere.* [2]/

Statutul morfosintactic al locuțiunii adverbiale DE ACEEA:

1) pronume demonstrativ de depărtare, în Ac., precedat de prepoziție:
• *Una **de aceea** te-ar avantaja.*

2) locuțiune adverbială cauzală, cu funcție de **c.c.cz.** (corelativă a unei **CZ**):

PP CZ
• **De aceea** s-a bucurat /, *pentru că* a reușit. /

PP CZ
• **De aceea** *a greșit atâtea teste,* *pentru că* *n-a învățat și teoria gramaticală.*

3) locuțiune adverbială cauzală, cu funcție de **c.c.cz.** (necorelativă a unei **CZ**):

PP PP

- *N-au ajuns încă /* și **de aceea** *suntem îngrijorați. /*

4) locuțiune adverbială de scop, cu funcție de **c.c.s.** (corelativă a unei **CS**):

PP CS

- **De aceea** *să vă pregătiți zi de zi /*, ca să parcurgeți toată materia. /
- **De aceea** *îți dă telefon noaptea /* *ca să* *te deranjeze. /*

5) locuțiune adverbială de scop, cu funcție de **c.c.s.** (necorelativă a unei **CS**):

PP PP

- *Vrea postul* și **de aceea** *se pregătește./*

6) locuțiune adverbială modală de măsură, cu funcție de **c.c.m.c.** (corelativă a unei **CMM**):

CMM PP

- De <u>ce</u> *învățăm mai mult,* **de aceea** *știm mai bine.*

 Judecățile de valoare de mai sus vin în întâmpinarea ideii pe care încercăm să o susținem, cu cerbicie, în cartea noastră, și anume că nimic nu este interpretabil în gramatica limbii noastre materne, ci fiecare element (dacă se apelează la rigoare) este „statutar", este **tipar de limbă,** pe care elevii vor trebui să-l rețină logic, automatizându-l și recunoscându-l în situații critice.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial de scop (c.c.s.) arată scopul acțiunii exprimate de un element regent din propoziția în care se află.

• *Elevii* <u>*se pregătesc*</u> **pentru concurs.**

• <u>*A ținut*</u> *o dietă* **pentru a slăbi.**

Exemplele de mai sus relevă scopul unui efect favorabil, dar, de foarte multe ori, **c.c.s.** arată și scopul unui efect negativ, nefavorabil:

• **Intenționat** *mă* <u>*supără*</u>. • **Dinadins** <u>*a spus*</u> *la toată lumea secretul.*

• **Expres** <u>*a întârziat*</u>. • **Înadins** *îmi* <u>*dă telefon*</u> [1]/, *ca să* *mă* <u>*enerveze*</u>. [2]/

Răspunde la întrebările:

- **cu ce scop?**
  - *Nenea Ion* <u>*a dus*</u> *vitele* **la păscut.**
- **în ce scop?**
  - *Mama* <u>*s-a dus*</u> **după cumpărături.**
  - **Intenționat** <u>*mă persiflează*</u>.

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP

Complementul circumstanțial de scop poate fi:

1) **simplu:**
   • <u>*Mergem*</u> *la școală* **pentru a studia.**
2) **multiplu:**
   • <u>*Mergem*</u> *la școală* **pentru a scrie și a citi.**
3) **dezvoltat:**
   • <u>*S-a dus*</u> *la clinică* **pentru a face investigațiile.**

4) **complet:**

- *El s-a pregătit* **pentru a deveni avocat.**

5) **incomplet:** PR

- *El s-a pregătit* **pentru a deveni** [1]/ **ce** *şi-a dorit.* [2]/

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

Complementul circumstanţial de scop are două cazuri:

G. precedat de locuţiuni prepoziţionale specializate:

- *Ei se pregătesc* **în vederea examenelor.**
- *Recapitularea se face* **în folosul elevilor.**
- *Testele au fost gândite* **în favoarea elevilor.**

Ac. precedat de prepoziţii simple:

- *Ele s-au dus* **la cumpărături.** • *Corina a plecat* **după cumpărături.**
- *Olimpicii se pregătesc* **de concurs.** • *Ei au plecat* **în anchetă.**
- *Tinerii merg la discotecă* **pentru divertisment.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanţial de scop se dezvoltă în propoziţie circumstanţială de scop, iar circumstanţiala de scop se contrage în complement cirscumstanţial de scop:

- *Ei se duc la discotecă* **pentru a dansa.**
- *Ei se duc la discotecă* [1]/ **să** *danseze.* [2]/

- *Elevii se pregătesc* **pentru concurs.**
- *Elevii se pregătesc* [1]/ **ca să** *concureze.* [2]/

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

Complementul circumstanţial de scop are ca element regent:

1) un verb predicativ, personal, la orice diateză:

- *Copilul* **învaţă** *pentru a şti.* • **Se uită** *atent pentru a înţelege.*
- *L-***am chemat** *la scuturat.*
- **Se pregăteşte** *în scopul reuşitei.*

2) o locuțiune verbală, personală, la orice diateză:

- *Noi* **am dat telefon** *pentru a-i spune rezultatele.*
- *El* **şi-a adus aminte** *de ea pentru a nu uita.*

3) un adjectiv:

- *Echipa şi-a propus* [1]/ *să fie* **victorioasă** *în vederea lansării sale.* [2]/

4) un adverb:

- *Când doarme un copil* [1]/, *noi vorbim* **şoptit** *în favoarea lui.* [2]/

5) o interjecție:

- **Haide** *şi tu la pescuit*! • **Hai** *după cumpărături*!

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP?

Se exprimă prin:

1) substantive în **Ac.** precedate de prepoziții:

- *Ele au plecat* **la cumpărături.** • *Elevii se pregătesc* **pentru concurs.**
- *S-au dus la Loto* **pentru ridicarea** *sumei câştigate.*

2) substantive în **G.** precedate de locuțiuni prepoziționale specializate:

- *S-a pregătit mult* **în vederea concursului.**
- *Recapitularea se face* **în folosul elevilor.**
- *A rezolvat totul* **în detrimentul vecinului** *său.*
- *Mărturia a fost pusă* **în favoarea colegului** *tău.*

3) pronume diferite în **G.** precedate de locuțiuni prepoziționale specializate:

- **În favoarea lui** *am spus adevărul.*
- **dânsului**
- **dumnealui**
- **acestora**
- **fiecăruia**

- **În favoarea cui** *ați spus adevărul?*
- *Am auzit* [1]/ **în favoarea cui** *ați spus adevărul.* [2]/

4) numerale cu valoare substantivală în **G.** precedate de locuțiuni prepoziționale specializate:

- **În folosul celor trei** *am depus mărturie.*
- **a câte trei**
- **ambilor / primului / celui de-al doilea**

5) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune, în **G.**, precedată de locuțiunile prepoziționale specializate:

- **În favoarea unui ipocrit** *eu nu depun mărturie.*
- **unui oarecare**
- **unui te miri cine**
- **unui fitecine**

6) verbe la modul infinitiv precedate de prepozițiile **pentru** sau **spre:**

- *Elevii se duc la școală* **pentru a învăța.**
- *Tinerii se duc la discotecă* **pentru a dansa.**
- *Bătrânii se duc în parc* **pentru a se plimba.**
- *El s-a pregătit bine* **pentru a reuși** *cu notă mare.*

7) verbe la modul supin cu prepoziții diferite:

- *Nenea Ion a dus vitele* **la păscut.** • *Acest bătrân umblă* **după cerșit.**
- *Mama a pus laptele* **la fiert.** • *L-am chemat pe Dan* **pentru scuturat.**
- *Cosmin s-a pregătit* **de pescuit.**

8) adverbe de scop simple sau compuse, specializate:

- **Intenționat** *nu mi-a spus*! • **Expres** *mă enervează*!
- **Înadins** *apasă pe buton*! • **Dinadins** *n-a venit.*
- **Dinadins** *îmi aduce flori.* • **Înadins** *îl mângâie.*

9) locuțiuni adverbiale de scop specializate:

- **Într-adins** *te înnebunește cu telegramele.* • **Dintr-adins** *te supără.*

10) locuțiuni adverbiale asemănătoare cu cele cauzale, dar, într-un context adecvat, ele sunt de scop:

- **De aceea** *se pregătește.* • **De-aia** *ți-a adus flori.*
- **Pentru aceasta** *vă respectăm.* • **Pentru asta** *noi te sprijinim.*

- **Pentru aia** *tu l-ai ajutat.*
- **De asta** *a ajuns la timp* [1]/, *ca să* *te ajute.* [2]/

➢ Aceste adverbe şi locuţiuni adverbiale sunt şi corelativele unei **CS,** dar mult mai frecvent apar în subordonate sau în **PP** (vezi şi **CZ**):

PP CS
- *De aceea a venit* [1]/, **ca să** *te ajute.* [2]/

PP PP
- *A venit* [1]/ *şi* *de-asta a pregătit totul.* [2]/

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

Complementul circumstanţial de scop are topica liberă, chiar dacă este exprimat prin locuţiune adverbială, corelativa unei **CS:**

- *De aceea se pregăteşte insistent* [1]/, **ca să** *ia notă mare.* [2]/
- **Ca să** *ia notă mare* [1]/, *de aceea se pregăteşte insistent.* [2]/
- **Ca să** *te ajut: de asta am venit la tine.*

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

1) Complementul circumstanţial de scop, aflat imediat după elementul regent, nu se separă decât într-o intercalare:

PP PPInc PP
- *Cosmin şi Virgil s-au dus* [1]/, *bineînţeles* [2]/, **la pescuit.** [1]/

2) Când se află înaintea regentului, se separă facultativ:
- **Pentru a face** *toate* **cumpărăturile,** *s-au dus la „BILLA"*.

IX. OBSERVAŢII

Pe lângă cele menţionate mai înainte, complementul circumstanţial de scop se mai exprimă şi prin pronume interogativ-relative în **Ac.** precedate de prepoziţii.

- **Pentru ce** *ați scos atâția bani de la bancă?*
- *Ea nu știe* [1]/ **pentru ce** *ați scos banii.* [2]/

- **De ce** *te îmbraci așa de frumos?*
- *Am aflat* [1]/ **de ce** *te îmbraci așa de frumos.* [2]/

- **La ce** *te-ai coafat? Te duci undeva?* • **Ce** *te-ai coafat așa?* √De / La
- *Nu înțeleg* [1]/ **la ce** *te-ai coafat.* [2]/

➤ În îmbinările de tipul **în scopul, în ideea, în intenția,** substantivele respective, precedate de prepoziție, sunt de sine stătătoare și au rol de **c.c.s. în Ac.**, iar în îmbinările de tipul **cu *această* intenție, în *acest* scop, în *această* idee,** substantivele sunt tot **c.c.s în Ac.**, însoțite de adjective pronominale, cu rol de ***atribute adjectivale*** sau de substantive în **G.**, cu rol de ***atribute genitivale:***

- **În scopul** *rezolvării problemei, au apelat la tine.*
- **În** *acest* **scop,** *au apelat la tine.*

➤ Alte complemente circumstanțiale de scop (mai rar folosite):

- **În folosu-ți** *se face recapitularea.*
  c.c.s. în **D.** pos. (excepție de la **G.**)
- **În favoarea-i** *ai rezervat locul.* • *Lucra parcă* **în paguba-i.**
  c.c.s. în **D.** pos. (excepție de la **G.**) — c.c.s. în **D.**pos. (excepție de la **G.**)

- **În folosul tău** *se face recapitularea.*
  c.c.s. în **Ac.** (excepție de la **G.**)
- **În favoarea sa** *ai rezervat locul.*
  c.c.s. în **Ac.** (excepție de la **G.**)
- **În defavoarea sa,** *au amânat cursul.*
  c.c.s. în **Ac.** (excepție de la **G.**)

➢ Există situații în care locuțiunile prepoziționale **în vederea, în favoarea, în folosul** etc. dau impresia că sunt **c.c.s.**, alături de cuvintele **însoțite.**

Exemplele ce urmează sunt „capcană" pentru neavizați:

- *El s-a pregătit bine* [1]/ **în vederea a ceea ce** *avea de spus.* [2]/

  c.d. în **Ac.** cu sens de **G.**

- **în favoarea a câte** *se zvoneau.* [2]/

  sb. în Ac. cu sens de **G.**

➢ Locuțiunile prepoziționale **în detrimentul, în defavoarea, în paguba** arată un scop nefavorabil (vezi exemplul de mai sus), iar adverbele **anume, intenționat, expres, dinadins, înadins,** precum și locuțiunile adverbiale **dintr-adins, într-adins** pot apărea în ambele situații**: favorabile / nefavorabile.**

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP (FINALĂ)

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială de scop (finală) (CS) este subordonata care joacă rol de **c.c.s** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **cu ce scop?**
  - *Ei se pregătesc* [1]/ **să** *ia un examen dificil.*[2]/
- **în ce scop?**
  - *Am scos toate cuvintele* [1]/ **ca să** *traducem textul.*[2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

CS se contrage în **c.c.s., iar c.c.s.** se dezvoltă în **CS**:

- *Mergem la piață* [1]/ **ca să** *cumpărăm legume și fructe.*[2]/
- *Mergem la piață* **pentru a cumpăra** *legume și fructe.*

- *Învățăm cuvintele* **pentru a înțelege** *traducerea textului.*
- *Învățăm cuvintele* [1]/ **ca să** *înțelegem textul.*[2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE SCOP

Propoziția subordonată circumstanțială de scop (finală) are ca element regent:

1) un verb la mod predicativ, la orice diateză:

- **Pune** *laptele* [1]/ *să se fiarbă.*[2]/

CS

- **Se culcă** *devreme* [1]/ *ca să fie odihnit la examen.*[2]/

- **Se odihneşte** [1]/ *ca să respecte recomandarea medicului.*[2]/
- **Îşi scrie** *temele astăzi* [1]/ *ca să nu uite explicaţiile date.*[2]/
- **Îşi imaginează** *viitorul*[1]/ *ca să capete poftă de învăţat.*[2]/
- *Tatăl meu* **a fost operat** [1]/ *ca să fie salvat.*[2]/

2) o locuţiune verbală predicativă, la orice diateză:

- *El ne-***a dat telefon** [1]/ *ca să ne anunţe ziua examenului.*[2]/
- *Hoţul* **a dat bir cu fugiţii** [1]/ *ca să nu fie prins.*[2]/
- **Ia-ţi la revedere** *şi de la vecini* [1]/ *ca să nu se supere.*[2]/
- *Dan* **s-a pus pe treabă** [1]/ *ca să fie cel mai bun.*[2]/
- *Radu* **s-a dat de-a dura** [1]/ *ca să treacă pe sub barieră.*[2]/

3) un verb sau o locuţiune verbală la un mod nepredicativ, nepersonal:

- **Dându-se de-a rostogolul** [1]/ *ca să treacă bariera* [2]/ *s-a lovit.*[1]/
- *În viaţă*, **trudind** [1]/ *ca să-ţi faci un rost* [2]/, *eşti ajutat de soartă.*[1]/
- **A te pregăti** [1]/ *să iei zece* [2]/ *nu e prea uşor.*[1]/

4) un adjectiv sau un participiu adjectival:

- *Ei au fost* **cei mai buni** [1]/ *şi ca să aibă satisfacţii sufleteşti.*[2]/
- *Trebuie* [1]/ *să fiţi* **victorioşi** [2]/ *ca să obţineţi cupa.*[3]/
- **Semănată** [1]/ *ca să răsară* [2]/, *câmpia va rodi precis.*[3]/
- **Automatizate** [1]/ *ca să nu se uite* [2]/, *structurile gramaticale vor fi „colaci de salvare".*[3]/

5) un adverb sau o locuţiune adverbială:

- *Noi vorbim* **şoptit** [1]/ *ca să nu trezim copiii.*[2]/
- *El merge* **repede** [1]/ *ca să nu fie prins.*[2]/
- *El vorbeşte* **pe şoptite** [1]/ *ca să nu vă deranjeze.*[2]/

6) o interjecţie predicativă:

- **Hai** [1]/ *să recapitulăm sistemul nervos!* [2]/
- **Haide** [1]/ *să învăţăm semiadverbele!* [2]/
- **Haide** [1]/ *să automatizăm elementele regente!* [2]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE O PROPOZIȚIE CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP

Se introduce prin:

1) conjuncția simplă **să:**
- *Noi trăim* [1]/ **să** *ne ajutăm copiii.*[2]/
- *Elevii se pregătesc* [1]/ **să** *ia note bune la teste.*[2]/

2) conjuncția compusă cu blanc ori dislocată **ca să, ca ... să:**
- *Voi trăiți* [1]/ **ca să** *mâncați* [2]/ *sau* *mâncați* [3]/ **ca să** *trăiți?*
- *Elevii învață bine* [1]/ **ca** *la examenul din toamnă* **să** *reușească.*[2]/

3) conjuncția simplă **de** (în vorbirea comună):
- *Veniți* [1]/ **de** *luați lumină!* [2]/
- *S-a dus* [1]/ **de** *și-a luat pixuri.*[2]/
- *Mergi* [1]/ **de** *scrie-ți temele.*[2]/

4) locuțiuni conjuncționale: **pentru ca să, pentru ca ... să, că doar, doar de:**
- *Copiii mei s-au străduit mult* [1]/ **pentru ca să** *reușească în viață.*[2]/
- *Corina a învățat mult* [1]/ **pentru ca** *la olimpiadă* **să** *facă o teză bună.*[2]/
- *El a bătut în ușă* [1]/ **doar de** *o deschide cineva.*[2]/
- *Cățelul s-a ținut după el* [1]/ **că doar** *o căpăta ceva.*[2]/

V. TOPICA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE SCOP

CS are topică liberă, în general, dar unele dintre finale, introduse prin **de, că doar, ca nu cumva să,** devin forțate când sunt antepuse:

- **Că doar** *o căpăta ceva* [1]/, *cățelușul s-a ținut după el.*[2]/
- **De** *luați lumină* [1]/ *veniți!* [2]/

} formulări forțate, nefirești

VI. PUNCTUAȚIA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE DE SCOP

➢ CS, după regentă, nu se separă decât:

1) în intercalare:

PPInc
- *Ei s-au pregătit* /, **bineînțeles** /, **ca să** *reușească.*[2]/

2) în corelative:

- *De aceea s-au pregătit* [1]/, **ca să** *reuşească.*[2]/
- *Pentru asta am venit* [1]/, **ca să** *te ajutăm.*[2]/

➢ **CS,** înaintea regentei, se separă facultativ:

- **Ca să** *reuşim* [1]/, *învăţăm zi de zi.*[2]/
- **Ca să** *reuşim* [1]/ *învăţăm zi de zi.*[2]/

VII. OBSERVAŢII

➢ **CS** (sau **finala**), spre deosebire de **CZ,** are şi adverbe corelative, şi locuţiuni adverbiale specializate, nu numai locuţiunile care, în alte contexte, pot fi ale **CZ;** aceste adverbe **arată şi scopul unui efect favorabil,** şi **al unui efect nefavorabil:**

- **Intenţionat** *ţi-am luat aparat* [1]/, *ca să faci fotografii celor dragi.*[2]/
- **Expres** *o să-ţi luăm casetofon* [1]/, *ca să asculţi muzică populară.*[2]/

- **Intenţionat** *i-a dat vestea* [1]/, *ca să-i ridice tensiunea.*[2]/
- **Expres** *i-a luat casetofon* [1]/, *ca s-o înnebunească.*[2]/

➢ Acelaşi lucru se întâmplă cu locuţiunile adverbiale corelative şi ale **CZ,** şi ale **CS,** care, formal, se aseamănă:

- **De aceea** *ţi-am luat aparat* [1]/, *ca să* (CS) *îţi facem o plăcere mare.*[2]/
- **De aceea** *am pus muzica tare* [1]/, *ca s-o* (CS) *înnebunim.*[2]/

Disociaţi:

- **Pentru asta** (c.c.cz.) *nu-ţi dau bani* [1]/, *deoarece* (CZ) *îi pierzi.*[2]/
- **Pentru asta** (c.c.s) *nu-ţi dau scrisoarea* [1]/, *ca să* (CS) *nu te întristeze.*[2]/

- **De-aia** *îţi dau bani* [1]/, *pentru că* (CZ) *ai trudit.*[2]/
- **De-aia** *îţi dă scrisoarea* [1]/, *ca să* (CS) *te întristeze.*[2]/

➢ Rețineți!

Totdeauna, acțiunea din **finală** se desfășoară **după** cea din regentă, iar acțiunea din **cauzală** se desfășoară **înainte de** cea din regentă:

CS

- *Mă pregătesc* [1]/ *să reușesc.*[2]/

CZ

- *Mă uit la acest film* [1]/, deoarece *nu l-am văzut în întregime data trecută.*[2]/

➢ **CS** mai are unele elemente introductive care sunt greșit considerate locuțiuni conjuncționale: **ca nu cumva să, ca nu care cumva să, nu care cumva să.** Ce sunt acestea? Ele sunt tot conjuncțiile **să, ca să, ca ... să,** la care s-au adăugat elementele (cu semiadverbele de mod): **cumva, care cumva, nu care cumva,** introducând deci **finale negative:**

- *Au luat umbrelele* [1]/ *ca nu cumva să-i prindă ploaia.*[2]/
- *Am notat telefonul* [1]/ *ca nu care cumva să-l uit.*[2]/

Disociați și apreciați importanța **regentului:**

CS

- *Ți-am pus și apă* [1]/ *ca nu cumva să-ți fie sete pe drum.*[2]/

CI

- *El se temea* [1]/ *ca nu cumva să-l plouă.*[2]/

➢ Când am vorbit de ***locuțiunile adverbiale cauzale,*** am subliniat că ele **nu apar frecvent cu rol de corelative,** ci **apar în orice alt context.** Același fenomen se petrece și cu locuțiunile sau adverbele de scop:

PP CD PP

- *Vreau* [1]/ *să aflu* [2]/ *și* **pentru asta** *am venit.*[3]/

c.cs.

PP SB

- *Se știe* [1]/ *că* **pentru asta** *s-au pregătit.*[2]/

➢ După cum se observă, în frază nu există o **CS,** în așa fel încât locuțiunea adverbială de scop să fie corelativul ei, ci ea apare de sine stătătoare și o luăm ca atare, adică este **c.c.s.** în PP_3 și în P_2, care e **SB.**

➢ ***Niciodată, CS nu se introduce prin*** **că**, ***iar CZ nu se introduce prin*** **să**.

➢ Conjuncția simplă **să** introduce CS și alte subordonate necircumstanțiale, având valoare de sine stătătoare, dar, când introduce subordonate circumstanțiale, este polisemantică: **să** = dacă; **să** = deși și **să** = încât.

SĂ introduce următoarele subordonate:

SB		• *Pare normal* [1]/ **să** *repetăm zilnic.* [2]/
PR		• *Dorința lui era* [1]/ **să** *vină cu noi.* [2]/
AT		• *Dorința* [1]/ **să** *vină cu noi / era mare.* [2]/
CD		• *Noi dorim* [1]/ **să** *vă ajutăm.* [2]/
CI		• *Nu și-a dat seama* [1]/ **să** *fi luat bilete.* [2]/
CS		• *Elevii se pregătesc* [1]/ **să** *ia examenele vieții.* [2]/
CDȚ	**să** = dacă	• **Să** *am eu anii voștri* [1]/, *aș rupe norii.* [2]/
CV	**să** = deși	• **Să**-*i dai și viața* [1]/, *și tot nemulțumit este.* [2]/
CNS	**să** = încât	• *A slăbit așa de mult* [1]/, **să** *n-o mai recunoști.* [2]/
PS		• *Lăsați-mă* [1]/ **să** *vă privesc.* [2]/
AA		• *Vreau un singur lucru* [1]/: **să** *învățați teoria.* [2]/

➢ Evitați folosirea conjuncției compuse **ca să** în subordonatele necircumstanțiale, comparativ cu **CS** și **CNS**, pe care mulți dintre voi le confundă!

Disociați:

PP — CS
• *El s-a pregătit* [1]/ *ca să concureze.* [2]/

PP — CNS
• *El nu s-a pregătit îndeajuns* [1]/, *ca să concureze.* [2]/

PP — CNS
• *E prea bătrân* [1]/, *ca să urce acest deal.* [2]/

Conjuncția **să** poate fi, uneori, numai **marca modului conjunctiv,** fără a avea valoare de element de relație subordonator.

PP CT
- Să veniți la noi [1]/ când terminați orele.[2]/

PP AT
- N-am văzut copil [1]/ care să nu bea lapte.[2]/

➢ Conjuncția **să** poate fi și parte componentă a unor **conjuncții compuse (încât să, ca să, ca ... să)** sau a unor locuțiuni conjuncționale: **fără să, măcar să, nici să, și să.**

CA SĂ; CA ... SĂ introduce următoarele subordonate:

SB • *Ar fi bine [1]/ ca la examen să ia notă bună.[2]/*
PR • *Dorința lui este [1]/ ca la examen să ia notă bună.[2]/*
AT • *Dorința [1]/ ca la examen să ia notă bună [2]/ e mare.[1]/*
CD • *El dorește [1]/ ca la examen să ia notă bună.[2]/*
CI • *Voi vă gândiți [1]/ ca la examen să luați notă bună.[2]/*
CS • *El s-a pregătit [1]/ ca să ia notă bună.[2]/*
CNS • *D-lui e prea bătrân [1]/ ca să urce muntele.[2]/*
• *N-a învățat destul [1]/ ca să ia o notă bună.[2]/*

➢ Și ideea de scop, la fel ca aceea de cauzalitate, presupune două valențe:
1) scopul unui efect pozitiv (foarte frecvent):
a) • ***În folosul elevilor*** *se face recapitularea materiei.*

c.c.s.

PP CS
b) • *Profesorii repetă materia [1]/, ca să-i ajute pe elevi.[2]/*

2) scopul unui efect negativ (mai rar):

PP CS
a) • ***Dinadins*** *a dat telefon [1]/, ca să mă deranjeze.[2]/*

PP CS
b) • *El n-a venit **intenționat** [1]/, ca să mă supere.[2]/*

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial condițional (c.c.cdț.) este partea secundară de propoziție care exprimă o condiție ori o ipoteză de a cărei îndeplinire depinde realizarea unei acțiuni sau a unei însușiri:

- **În ipoteza** *plecării, luați și bilete.*
- *Acest aparat e utilizabil* **în caz de nevoie.**

Răspunde la întrebarea **cu ce condiție?**

- *„Suntem,* **la nevoie,** *și lacrimă, și dinte."*
- **În locul lui Dan,** *eu nu l-aș fi certat.*

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

Complementul circumstanțial condițional poate fi:

1) **simplu:**
- **În locul lui,** *și eu aș fi procedat așa.*

2) **multiplu:**
- **În locul lui și al ei,** *și eu aș fi procedat așa.*

3) **dezvoltat:**
- **În ipoteza plecării,** *luați bilete.*

4) **complet:**
- **Fără a deveni medic,** *nu-i poți vindeca pe oameni.*

5) **incomplet**
- **Fără a deveni** [1]/ *ce* (PR) *ți-ai dorit* [2]/, *nu-i poți vindeca pe oameni.*[1]/

c.c.cdț. incomplet

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

Complementul circumstanțial condițional stă numai în **Ac.** și, uneori, în **G.**:

Ac. • **În eventualitatea** *plecării, să închideți ușa.*

• **În caz de pericol,** *sună-mă!*

G. • **În locul lui Dan,** *eu te ajutam cu plăcere.*

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanțial condițional se dezvoltă în propoziție circumstanțială condițională, iar circumstanțiala condițională se contrage în complement condițional:

• **În caz de nevoie,** *dați-mi un telefon.*
• **Dacă** *e nevoie* [1]/, *dați-mi un telefon.*[2]/

• **Dacă** *eram Dan* [1]/, *eu te ajutam cu plăcere.*[2]/
• **În locul lui Dan,** *eu te ajutam cu plăcere.*

V. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL?

Se exprimă prin:

1) substantive abstracte, articulate cu articol hotărât enclitic, în **Ac.**, însoțite de prepozițiile simple **în** sau **cu:**

• **În eventualitatea** *întârzierii, luați taxiul!*
• **În ipoteza** *izbucnirii epidemiei de gripă, faceți vaccinul!*
• **În ideea** *plecării cu avionul, luați bilete la timp!*
• **Cu condiția** *respectării programului, vă luăm cu noi.*

2) substantivul abstract **nevoie,** nearticulat, în **Ac.**, precedat de prepozițiile **la** sau **după:**

• **La nevoie,** *dați-mi un telefon!*
• „*Suntem,* **după nevoie,** *și lacrimă, și dinte...*".

3) substantivul **nevoie,** nearticulat, în **Ac.**, precedat de locuțiunea prepozițională **în caz de:**

• **În caz de nevoie,** *spune-mi totul!*

4) substantive sau substitutele lor, în **G.**, precedate de locuțiunea prepozițională **în locul:**

- **În locul Anei Maria,** *eu îți spuneam adevărul.*
- **În locul lui Dan,**
- **În locul colegului,**
- **În locul lui,**
- **În locul dumnealui,**
- **În locul aceluia,**
- **În locul alor tăi,** *eu îi dădeam o mână de ajutor.*
- **În locul cui** *îmi spuneai secretul?*
- *Eu știu* [1]/ **în locul cui** *îmi spuneai secretul.*[2]/
- **În locul a trei,** *eu te-aș fi ajutat.*
- **În locul celor doi,**
- **În locul primului,**
- **În locul celui de-al doilea,** *eu te ajutam.*
- **În locul a câte trei,**

5) orice parte de vorbire substantivizată prin conversiune, în **G.**, precedată de locuțiunea prepozițională **în locul:**

- **În locul unui oarecare,** *eu te-aș fi ajutat.*
- **În locul unui te miri cine,**
- **În locul unui fitecine,**

6) verbe la modul gerunziu, întărite sau nu de semiadverbul de mod **numai:**

- **Numai repetând** *zi de zi, nu uităm teoria.*
- **Sculându-se** *devreme, n-ar mai pierde trenul.*
- **Ducând** *o viață echilibrată, n-ai mai fi stresat.*
- **Numai renunțând** *la tutun, vei scăpa de tuse.*

7) verbe sau locuțiuni verbale la modul infinitiv, precedate de prepoziția **fără:**

- **Fără a repeta zilnic,** *nu ții minte poezia.*
- **Fără a te da de ceasul morții,** *nu te înveți minte.*
- **Fără a deveni** [1]/ *ce ți-ai dorit* [2]/, *nu poți tămădui.*[1]/

8) adverbul condițional specializat **altminteri:**

- *Învață* [1]/, **altminteri** *nu vei reuși.*[2]/
- *El știa* [1]/ *că* **altminteri** *nu l-ar fi ajutat.*[2]/

9) alte adverbe de mod sau de timp care, în contexte adecvate, devin adverbe condiționale: **așa, altfel, astfel, apoi, atunci:**

• *Învățați, copii* [1]/, **altfel** *nu se poate.* [2]/
• *Ia și învață* [1]/, că **așa** *nu mai merge.* [2]/

10) adverbele de timp **atunci** și **apoi,** devenite adverbe condiționale, în anumite situații, cu rol de corelative ale **CDȚ:**

CDȚ — PP
• *Dacă ar face tratament* [1]/, **atunci** *s-ar simți bine.* [2]/
• **Apoi** *n-ar fi ridicat casa* [1]/, *dacă nici voi nu i-ați fi ajutat.* [2]/

11) locuțiunea adverbială **în acest fel:**

CZ
• *Apucă-te de învățat* [1]/, că **în acest fel,** *nu se mai poate.* [2]/
• *Lasă-te de fumat* [1]/, că **în acest fel,** *n-o mai duci mult.* [2]/

VI. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

Complementul condițional în **Ac.** are topică liberă, dar în cazul **G.** are topică fixă:

• **În locul ei,** *eu te-aș fi ajutat.*

Complementele condiționale, la fel ca și **c.c.cz.** ori **c.c.s.,** nu apar frecvent în rol de **corelative** ale subordonatelor corespunzătoare când sunt exprimate prin adverbe ori prin locuțiuni adverbiale, ci pot apărea în orice context.

➢ Dintre toate adverbele condiționale, numai adverbele **atunci** și **apoi** sunt corelativele **CDȚ:**

CDȚ — PP
• *Dacă ar scrie mult* [1]/, **atunci** *n-ar mai face greșeli.* [2]/
• *Dacă i-ai spune secretul* [1]/, **apoi** *n-ar mai avea niciun farmec.* [2]/

➢ În exemplele de mai sus topica e liberă.

VII. PUNCTUAȚIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

C.c.cdț. în **G.** se separă și stă în fața regentului.
• **În locul lui Dan,** *eu luam bilete de ieri.*
C.c.cdț. în **Ac.** se separă în orice context:
• **În ipoteza** *plecării, luați taxiul.*
• *Luați taxiul,* **în ipoteza** *plecării.*

• *Iar voi*, **în ipoteza** *plecării*, *luați taxiul.*

C.c.cdț. exprimat prin adverbul compus **altminteri** se separă prin virgulă de regentul său:

• *Luați taxiul* [1]/, **altminteri,** *nu veți ajunge.*[2]/

VIII. OBSERVAȚII

C.c.cdț. are nuanțe de:

1) **c.c.t.:**

• „*Suntem*, **după nevoie**, *și lacrimă, și dinte*..."

2) **c.c.cz.:**

• **Nerepetând,** *nu vom ține minte.*

Disociați:

• **Nerepetând,** *n-ar ține minte.*
c.c.cdț.

• **Nerepetând,** *n-a ținut minte.*
c.c.cz.

• **Nerepetând,** *n-ar fi ținut minte.*
c.c.cdț.

• **Nerepetând,** *nu vor ține minte.*
c.c.cdț.

Exemplul al doilea este sigur **c.c.cz.,** deoarece verbul regent este la perfectul compus, iar, dacă dezvoltăm, obținem o **CZ argumentativă:**

CZ PP

• *Dacă* *n-a repetat* [1]/, *n-a ținut minte.*[2]/

• *Din moment ce*

• *De vreme ce*

• *Odată ce*

• *Câtă vreme*

➢ Locuțiunea prepozițională cu **G. în locul,** în alte contexte introduce **c.c.l.** în **G.:**

• *Radu s-a așezat* **în locul lui Dan.** (unde?)

➢ Locuțiunea prepozițională cu **Ac.** – **în caz de,** urmată de verb la mod predicativ, este **locuțiune conjuncțională cdț. specializată:**

• **În caz de** *e nevoie* [1]/, *trageți semnalul de alarmă.*[2]/

• **În caz de** *plouă* [1]/, *închideți toate ferestrele.*[2]/

Disociați:

• **În caz de ploaie,** *luați umbrela*! – c.c.cdț.
locuț. prep. cu **Ac.**
• **În caz de** *plouă* [1]/, *luați umbrela*! [2]/ – CDȚ
locuț. conj. cdț.

➢ Complemente condiționale inedite:

• **În locu-ți,** *eu i-aș fi spus adevărul.*
c.c.cdț. în **D.** pos.
(excepție de la **G.**)

• **În locul tău,** *eu i-aș fi spus adevărul.*
c.c.cdț. în **Ac.**
(excepție de la **G.**)

➢ În construcțiile **în condiția, în condițiile, în ... condițiile; în cazul, în ... cazul; în eventualitatea, în ... eventualitate; în ipoteza, în ... ipoteză,** nu se recunoaște existența unor locuțiuni prepoziționale cu **G.** Ele sunt **c.c.cdț. în Ac.**, însoțite sau nu de atribute adjectivale (***în*** **această** *ipoteză*, ***în*** *condițiile* **existente** etc.), iar ***în ipoteza*** **plecării...**, ***cu condiția*** **respectării** etc., substantivele care urmează sunt **atribute substantivale genitivale,** nu ***complemente condiționale în*** **G.**:

• ***În ipoteza*** **unui cutremur,** *vor cădea spitalele vechi.*
c.c.cdț. în **Ac.** atr. subst. gen.

• ***Cu condiția*** **respectării** *programului, vă iau cu mine.*
c.c.cdț. în **Ac.** atr. subst. gen.

Sintagmele acestea nu se analizează împreună decât în situația în care le dăm funcție de **c. c. cdț. dezv.** (parte de propoziție dezvoltată analizabilă), pe care îl analizăm separat: **în ipoteza / cu condiția** și **unui cutremur / respectării.**

PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ

I. DEFINIŢIE

Propoziţia circumstanţială condiţională (CDŢ) este subordonata care joacă rol de **complement condiţional** pentru un element regent din propoziţia regentă, arătând condiţia ori ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea acţiunii din propoziţia regentă.

Răspunde la întrebarea **cu ce condiţie?**

CDŢ PP

- **Dacă** *veţi studia cu atenţie* [1]/, *veţi reuşi în viaţă.* [2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

CDŢ se contrage în **c.c.cdţ.**, iar **c.c.cdţ.** se dezvoltă în **CDŢ:**

- **În caz de** *veţi reuşi* [1]/, *sunaţi-ne!* [2]/
- **În caz de reuşită,** *sunaţi-ne!*

- **În locul lui Dan,** *eu te ajutam.*
- *Dacă eu eram Dan* [1]/, *te ajutam.* [2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE CONDIŢIONALE

Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională are ca element regent:

1) un verb la un mod predicativ, la orice diateză:

- **Aş merge** *cu voi* [1]/, *dacă aş avea timp.* [2]/
- **S-ar uita** *la televizor* [1]/, *dacă ar fi ceva interesant.* [2]/

- **Şi-ar scrie** *temele* [1]/, *dacă* *ar avea pix.* [2]/
- **Şi-ar aminti** [1]/, *dacă* *ar avea timp.* [2]/
- *Dacă* *ar fi avut bani* [1]/, **ar fi fost operat** *la Cluj.* [2]/

2) o locuţiune verbală, la orice diateză:
- *Dacă* *ar fi avut timp* [1]/, **şi-ar fi luat rămas bun** *de la toţi.* [2]/
- **S-ar fi dat de ceasul morţii** [1]/, *dacă* *ar fi ştiut.* [2]/
- *Dan* **ar fi dat telefon** [1]/ *dacă* *îţi ştia numărul.* [2]/
- *În caz că* *greşeai* [1]/, **ar fi băgat de seamă** *cineva.* [2]/

3) un verb sau o locuţiune verbală la mod nepredicativ, nepersonal:
- **Băgând de seamă** [1]/, *în caz că* *greşeai* [2]/, *îţi micşora media.* [1]/
- **Închizând** *ferestrele* [1]/, *dacă* *simţeai furtună* [2]/, *nu se mai distrugeau.* [1]/

4) un adjectiv sau un participiu adjectival:
- *Acest aparat e* **utilizabil** [1]/, *în caz că* *e nevoie.* [2]/
- *Echipa va fi* **victorioasă** [1]/, *dacă* *se va mobiliza.* [2]/
- **Distrus** [1]/, *în caz că* *n-aveţi altă soluţie* [2]/, *el trebuie şi aruncat.* [1]/

5) o interjecţie predicativă:
- **Hai** [1]/, *dacă* *n-ai cu cine învăţa.* [2]/
- **Haide** *la mine* [1]/, *dacă* *te plictiseşti singură.* [2]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ?

Se introduce prin:

1) conjuncţiile **de, dacă** şi **să:**
- „**De** *treci codri de aramă* [1]/,
  De departe vezi albind..." [2]/
- **Dacă** *lumea ar fi mai bună* [1]/, *pământul ar arăta altfel.* [2]/
- **Să** *am eu banii unora* [1]/, *aş ridica un spital.* [2]/
- „**Să**-*l văd venind* [1]/,
  Aş mai trăi o viaţă." [2]/
- **Să** *am eu anii voştri* [1]/, *aş rupe norii.* [2]/

2) locuțiuni conjuncționale:

- **În caz că** *ai febră* [1]/, *ia o aspirină!* [2]/
- **În caz de** *este furtună* [1]/, *închideți ferestrele!* [2]/
- **În caz dacă** *nu vine* [1]/, *să mă suni!* [2]/
- **În caz să** *nu vină* [1]/, *mi-e și frică* [2]/ *să mă gândesc.* [3]/
- **În caz când** *n-ar sosi marfa* [1]/, *avem ce vinde.* [2]/

3) locuțiunile conjuncționale **fără să, fără ca să,** care, într-un context adecvat, introduc o **CDȚ**, pot introduce și o **CM** sau **CV:**

CDȚ
- **Fără să** *înveți toată materia* [1]/, *nu poți rezolva grilele.* [2]/
- *Nu poți* [1]/ *să pășești în viață* [2]/, **fără să** *ai un ideal.* [3]/
- **Fără ca să** *te preocupe lectura* [1]/, *nu vei ajunge un om cult.* [2]/

4) conjuncția **când,** fără funcție sintactică, provenită din adverbul de timp, prin conversiune:

- **Când** *ne-am gândi* [1]/ *ce mâncăm uneori* [2]/, *n-am mai mânca nimic.* [3]/

V. TOPICA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE CONDIȚIONALE

CDȚ are topică liberă, cu excepția **CDȚ juxtapuse,** care, neavând element introductiv, are topică fixă:

- CDȚ PP
  Ai carte [1]/, *ai parte.* [2]/
- CDȚ PP
  Ai ceva de spus [1]/, *spune.* [2]/
- CDȚ PP
  Ți-e foame [1]/, *mănâncă.* [2]/

➢ De asemenea, există topică fixă în **CDȚ** introdusă prin locuțiunea conjuncțională **de unde,** care introduce o **CDȚ negativă eliptică:**

- PP CDȚ CZ
  Învață [1]/, *că* [2]/, **de unde** *nu* [3]/, *vei pica la examen.* [2]/

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE CONDIŢIONALE

CDŢ se separă în orice context, şi anume: ***imediat după regentă, înaintea regentei, după regentă într-o intercalare*** şi:

1) încadrată în regenta ei:

- *Iar tu* [1]/, [*în caz că*] *nu vii* [2]/, *dă, cel puţin, un telefon!* [1]/
- *Însă* [1]/, [*dacă*] *ar fi mers cu voi* [2]/, *s-ar fi liniştit.* [1]/

2) în prezenţa unuia dintre cele două corelative:

- *Apoi n-ar mai avea pretenţii* [1]/, [**dacă**] *le-ai da tot.* [2]/
- [**Dacă**] *s-ar simţi mai bine* [1]/, *atunci ar putea veni cu noi.* [2]/

VII. OBSERVAŢII

➢ Cea mai mare problemă o ridică conjuncţia **dacă,** deoarece ea poate introduce **CT, CZ, CDŢ** şi **CV.** Cum le diferenţiem, totuşi:

1) Când ştim sigur că o **CDŢ** arată o acţiune dorită şi nerealizabilă, dar care totuşi **se realizează,** atunci sigur vom avea o **CZ argumentativă:**

- [**Dacă**] *s-a străduit* [1]/, *a luat la facultate.* [2]/
- [**Din moment ce**]
- [**De vreme ce**]
- [**Odată ce**]
- [**Câtă vreme**]

Aici, verbele sunt la **perfectul compus,** care poate fi un indice de recunoaştere.

2) Când verbele şi din **CDŢ,** şi din regentă sunt la condiţional prezent şi perfect sau la indicativ imperfect sau viitor, atunci vom avea **CDŢ** (proba: **dacă şi numai dacă...**)

- [**Dacă**] *ar lăsa fumatul* [1]/, *n-ar mai tuşi.* [2]/
- [**Dacă**] *ar fi lăsat fumatul* [1]/, *n-ar mai fi făcut tahicardie.* [2]/
- [**Dacă**] *lăsa fumatul* [1]/, *nu făcea tahicardie.* [2]/
- [**Dacă**] *veţi învăţa* [1]/, *veţi reuşi în viaţă.* [2]/

➢ În continuare, ne vom ocupa de conjuncţiile **dacă** şi **de,** care, atunci când introduc o **CDŢ,** precum şi subordonate necircumstanţiale, sunt de sine stătătoare, iar când introduc subordonate circumstanţiale sunt polisemantice.

DE introduce următoarele propoziții subordonate:

SB • *Nu se știe* [1]/ **de** *vor pleca* [2]/ *sau nu.* [3]/

PR • *Întrebarea este* [1]/ **de** *vor pleca* [2]/ *sau nu.* [3]/

AT • *La întrebarea* [1]/ **de** *vor pleca* [2]/ *sau nu* [3]/, *n-ai răspuns.* [1]/

CD • *Noi nu știm* [1]/ **de** *vor pleca* [2]/ *sau nu.* [3]/

CI • *Nu și-a dat seama* [1]/ **de** *vor pleca* [2]/ *sau nu.* [3]/

AT **de** = care • *Fata* [1]/ **de**-*o vezi aici* [2]/ *e Ana-Maria.* [1]/

CDȚ = în caz că • „**De** *treci codri de aramă* [1]/, *de departe vezi albind.* [2]/"

CS = ca să • „*Veniți* [1]/, **de** *luați lumină.* [2]/"

CV = cu toate că • **De** *vrei* [1]/, **de** *nu vrei* [2]/, *eu tot plec.* [3]/

CNS = încât • *A slăbit așa de mult* [1]/, **de** *n-o mai recunosc.* [2]/

DACĂ introduce următoarele propoziții subordonate:

SB • **Dacă** *nu învață* [1]/ *ar însemna* [2]/ *să nu reușească.* [3]/ (SB, PP, PR)

• **Dacă** *învață zilnic* [1]/ *este* [2]/ **pentru că** *a mai crescut.* [3]/ (SB, PP, CZ)

PR • *Problema este* [1]/ **dacă** *vor găsi bilete.* [2]/

AT • *La întrebarea* [1]/ **dacă** *va veni* [2]/ *nu mi-ai răspuns.* [1]/

CD • *Nu știm* [1]/ **dacă** *vom pleca.* [2]/

CI • *El nu și-a adus aminte* [1]/ **dacă** *a închis radioul.* [2]/

CDȚ **dacă** = în caz că • **Dacă** *ar alerga* [1]/, *ar mai slăbi.* [2]/

CZ = pentru că • **Dacă** *a fost cel mai bun* [1]/, *a luat o olimpiadă.* [2]/

CT = când • *Câinele* [1]/, **dacă** *văzu* [2]/ *și văzu* [3]/, *rupse lanțul.* [1]/

CV = deși • **Dacă** *îți dai și sufletul* [1]/, *și el tot nu te crede.* [2]/

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial concesiv (c.c.cv.) este partea secundară de propoziție care arată o împrejurare care ar fi trebuit să împiedice desfășurarea acțiunii exprimate de elementul regent, dar n-o împiedică.

• *El a venit*, **în ciuda reproșurilor** *tale*.

Răspunde la întrebările:

◆ **în ciuda cărui fapt?**

• **Și fără a ține regim,** *el tot a slăbit.*

◆ **în pofida cărui fapt?**

• **În pofida caniculei,** *ea tot a stat la plajă.*

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

Complementul circumstanțial concesiv poate fi:

1) **simplu:**

• **În ciuda ploii,** *el tot a venit.*

2) **multiplu:**

• **În ciuda ploii și a vântului,** *el tot a venit.*

3) **dezvoltat:**

• **În pofida promisiunilor făcute,** *el tot fumează.*

4) **complet:**

• **Și fără a deveni medic,** *el tot a vindecat oameni.*

5) **incomplet:** PP PR PP

• **Și fără a deveni** [1]/ *ce* *și-a dorit* [2]/, *el tot a vindecat oameni.* [1]/

c. c. cv. incomplet

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

Complementul circumstanțial concesiv poate sta în trei cazuri:

G. • **În ciuda rugăminților,** *el tot n-a spus adevărul.*
D. • **Contrar așteptărilor,** *ele tot au plecat.*
Ac. • **Cu toate insistențele,** *ea nu a spus secretul.*

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanțial concesiv se dezvoltă în propoziția circumstanțială concesivă, iar circumstanțiala concesivă se contrage în complement circumstanțial concesiv:

- **Cu toate insistențele,** *ea nu mi-a spus nimic.*
- **Deși** *am insistat, ea nu mi-a spus nimic.*

- **Cu toate că** *l-am rugat, el nu ne-a ajutat.*
- **În ciuda rugăminților,** *el nu ne-a ajutat.*

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

Complementul circumstanțial concesiv are ca regent:

1) un verb predicativ, la orice diateză:
- *În ciuda vârstei, mama mea* **muncește** *tot timpul.*
- *Cu toate darurile primite, ei tot* **nu-*i* convine.**
- *În ciuda exemplelor date, el tot* **nu *și-*a amintit.**
- *Cu toate investigațiile făcute, el* **n-a fost operat.**

2) o locuțiune verbală, la orice diateză:
- *Horia* **s-a dat de-a rostogolul,** *în ciuda rugăminților mele.*
- *Voi* **ați dat telefon,** *în pofida insistențelor mamei.*
- *El* **și-a luat rămas bun,** *cu tot incidentul petrecut.*

3) un verb sau o locuțiune verbală la mod nepredicativ:
- **Muncind** *tot timpul, în ciuda vârstei, mama tot frumoasă e.*
- **A da telefon,** *în pofida rugăminților, e un gest nepotrivit.*

4) un adjectiv sau un participiu adjectival:
- *Echipa României a fost* **victorioasă** *în ciuda caniculei.*
- *El părea* **stânjenit,** *în ciuda promisiunilor făcute.*
- **Învingătoare,** *în pofida arbitrajului, gimnastele s-au întors acasă.*
- **Încurcat** *în cifre, în ciuda ajutorului dat, el tot supărat e.*

5) un adverb de mod:
- *Colega mea vorbeşte* **răguşit,** *cu toate medicamentele luate.*
- *Copilul se exprimă* **defectuos,** *în ciuda orelor de logopedie.*

6) o interjecţie predicativă:
- **Haide** *pe la noi, cu toată supărarea!*
- *În ciuda supărării,* **poftim** *şi tu un pepsi!*

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV?

Se exprimă prin:

1) substantive diferite în **G.**, precedate de locuţiunile prepoziţionale **în ciuda, în pofida:**
- **În ciuda iui Dan,** *el tot a plecat.*
- **În ciuda Anei-Maria,** *ea tot n-a venit.*
- **În ciuda colegului,** *noi tot am rezervat locuri.*

2) pronume diferite în **G.**, precedate de locuţiuni prepoziţionale:
- **În ciuda lui,** *eu tot voi reuşi.*
- **În ciuda acelora,** *vom câştiga concursul.*
- **În ciuda unora,** *nu vom ceda.*
- **În ciuda altora,** *am recurs la soluţia aceasta.*
- **În ciuda cui** *nu veţi pleca?*
- *Noi ştim* [1]/ **în ciuda cui** *nu veţi pleca.* [2]/

3) numerale cu valoare substantivală, în **G.**, precedate de locuţiuni prepoziţionale:
- **În ciuda celor trei,** *noi vom pleca acum.*
- **În ciuda amândurora,** *aţi luat bilete de avion.*
- **În ciuda primilor,** *vom pleca la concurs.*

4) substantive în cazul **Ac.** precedate de locuţiunile prepoziţionale **cu tot, cu toată, cu toţi, cu toate:**

• **Cu tot efortul,** *tata n-a putut fi salvat.* • **Cu toată strădania,** *el n-a înţeles ecuaţia.* • **Cu toate rugăminţile,** *ei n-au mai stat.*

5) substantive în **G.** precedate de prepoziţia **împotriva:**

• **Împotriva rugăminţilor,** *ei tot au plecat cu avionul.*

• **Împotriva aşteptărilor,** *ea tot a plecat prima.*

6) substantive în **D.** precedate de prepoziţia **contrar:**

• **Contrar aşteptărilor,** *ei tot au plecat la miezul nopţii.*

7) verbe la modul infinitiv, precedate de semiadverbele **şi, chiar** sau de prepoziţia **fără:** • **Şi fără a face tratament,** *Dan tot s-a făcut bine.*

• *El a călătorit,* **fără a lua bilet.**

(observaţi importanţa virgulei; altfel, era **c.c.m.)**

8) verbe la modul gerunziu, precedate de semiadverbele **şi, nici, chiar:**

• **Nici repetând** *zi de zi, Radu nu termină materia.*

• **Şi claxonând** *la maximum, el tot n-a auzit.*

• **Şi dându-le telefon** *din oră în oră, ele tot n-au fost mulţumite.*

• **Chiar spunându-le,** *ei tot n-au ascultat.*

9) adverbe şi o singură locuţiune adverbială:

PP PP

• *Eu i-am spus* [1]/ *şi* **totuşi,** *n-a înţeles.* [2]/

PP PP

• *Noi l-am ajutat* [1]/ *şi* **cu toate acestea** *n-a fost încântat.* [2]/

• **Cu toate acestea,** *el n-a priceput nimic,* | deşi | *l-am avertizat.*

• | Deşi | *i-am spus,* **tot** *n-a înţeles.*

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV

Complementul circumstanţial concesiv are topică liberă:

• **În ciuda ploii,** *eu tot am plecat.*

• *Eu tot am plecat,* **în ciuda ploii.**

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV

Complementul circumstanţial concesiv se separă prin virgulă de elementul regent, în orice context:

- *El n-a venit la noi*, **cu toate insistenţele.**
- **Cu toate insistenţele,** *el tot n-a venit la noi.*

➢ **C. c. cv.** poate fi încadrat în propoziţie:

- *Radu*, **în ciuda rugăminţilor,** *nu ne-a spus nimic.*
- *Tensionată*, **în ciuda tratamentului** *făcut, ea nu s-a liniştit.*

➢ Virgula care separă **c.c.cv.** este deosebit de importantă.

IX. OBSERVAŢII

➢ Există **c.c.cv.** interpretabile:

- **În ciuda-ţi,** *eu tot voi slăbi.*

c.c.cv. în **D.** pos.

(excepţie de la **G.**)

- **În ciuda ta,** *el tot a luat zece.*

c.c.cv. în **Ac.**

(excepţie de la **G.**)

➢ Există situaţii în care locuţiunea prepoziţională **în ciuda** lasă impresia că este ***c.c.cv.*** alături de cuvintele însoţite. Exemplele de mai jos pot fi adevărate „capcane" pentru elevii neatenţi:

- *El a venit* [1]/ **în ciuda a ceea ce** *s-a întâmplat.* [2]/

sb. în **Ac.** cu sens de **G.**

- *El pleacă* [1]/ **în ciuda a ceea ce** *aude.* [2]/

c.d. în **Ac.**, cu sens de **G.**

➢ Îmbinarea de tipul **în ciuda faptului că** lasă impresia că ar fi locuţiune conjuncţională pentru **CV.**; în realitate, ea este **c.c.cv. în G.**, iar substantivul **faptului** este element regent pentru o **AT:**

AT

- *El n-a venit*, **în ciuda faptului** [1]/ *că l-am rugat.* [2]/

c.c.cv. **G.**

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială concesivă (CV) este subordonata care joacă rol de **c.c.cv.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **în ciuda cărui fapt?**
  - *El n-a venit* [1]/, **deși** *l-am rugat insistent.* [2]/
- **în pofida cărui fapt?**
  - **Cu toate că** *e bolnav* [1]/, *Dan a venit la ore.* [2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

CV se contrage în **c.c.cv.**, iar **c.c.cv.** se dezvoltă în **CV.**

- **Cu toate că** *plouă* [1]/, *copiii s-au dus la parc.* [2]/
- **În ciuda ploii,** *copiii s-au dus la parc.*

- **Cu toate insistențele,** *el nu a spus adevărul.*
- **Deși** *am insistat* [1]/, *el nu a spus adevărul.* [2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE CONCESIVE

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă are ca element regent:

1) un verb predicativ, la orice diateză:

- *Colegii l-***au certat** [1]/, *deși nu era vinovat.* [2]/
- *Bătrânul* **n-a mai fost operat** [1]/, *deși avea nevoie.* [2]/
- *Radu* **se temea** *de profesor* [1]/, *cu toate că nu avea motive.* [2]/

• *Bunica ei* **nu-şi amintea** ¹/, *deşi* *făcuse tratament.* ²/

2) o locuţiune verbală predicativă, la orice diateză:

• *Uneori* **o lua razna** ¹/, *deşi* *nu era nebun.* ²/
• *Dan le* **dăduse telefon** ¹/, *cu toate că* *nu era nevoie.* ²/
• *Ei* **se dădeau de ceasul morţii** ¹/, *deşi* *nu aveau motiv.* ²/
• *Mama* **nu-şi aducea aminte** ¹/, *deşi* *o atenţionasem.* ²/

3) un adjectiv sau un participiu adjectival:

• *Cu toate că* *a fost caniculă* ¹/, *echipa a fost* **victorioasă.** ²/
• *El părea* **obosit** ¹/, *deşi* *nu cărase pietre de moară.* ²/
• **Încurcat** *în cifre* ¹/, *deşi* *l-am ajutat* ²/, *el tot supărat era.* ¹/
• *Nu e* **competent** ¹/, *deşi* *a urmat o facultate.* ²/

4) un adverb de mod:

• *Copilul se exprimă* **defectuos** ¹/, *deşi* *a fost la logoped.* ²/
• *El tot vorbeşte* **răguşit** ¹/, *cu toate că* *nu mai fumează.* ²/

5) o interjecţie predicativă:

• **Hai** ¹/, *deşi* *nu meritaţi.* ²/
• **Poftiţi** *un pepsi* ¹/, *cu toate că* *m-aţi supărat.* ²/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ?

Se introduce prin:

1) conjuncţia compusă specializată **deşi:**

• **Deşi** *nu mă cunoaşte* ¹/, *m-a salutat.* ²/

2) locuţiunea conjuncţională specializată **cu toate că:**

• **Cu toate că** *n-a fost anunţat* ¹/, *el a venit totuşi.* ²/

3) locuţiunile conjuncţionale specializate alcătuite din îmbinarea conjuncţiilor **că, să, dacă, de** cu semiadverbele de mod, fără funcţie sintactică: **şi, nici, chiar, chit, măcar, batâr:** ***şi dacă, şi de, şi să, nici dacă, nici de, nici să, chit că, chit de, măcar că, măcar să, măcar dacă, măcar de, batâr că, şi chiar dacă, şi chiar de, nici chiar dacă, nici chiar de:***

- *Nu mă las de sport* [1]/, **nici de** *mă omori.* [2]/
- **Nici dacă** *îl omori* [1]/, *nu scoți nimic de la el.* [2]/

4) locuțiunile conjuncționale: **indiferent dacă, indiferent de, indiferent că:**
- **Indiferent dacă** *e frig* [1]/, *el tot face o baie în Dunăre.* [2]/

5) locuțiunile conjuncționale: **fără să, fără ca să:**
- **Fără să** *cunoască bine orașul* [1]/, *el tot a găsit gara.* [2]/
- **Fără ca să** *știe românește* [1]/, *el tot a înțeles ceva.* [2]/

6) conjuncțiile **de, că, dacă** și **să:**
- **De** *vrei* [1]/, **de** *nu vrei* [2]/, *el tot pleacă.* [3]/ (CV - CV - PP)
- *Floarea* [1]/, **că** *-i floare* [2]/, *și tot se ofilește.* [1]/
- *Piatra* [1]/, **că** *-i piatră* [2]/, *și tot se sparge.* [1]/
- **Dacă** *vrei* [1]/, **dacă** *nu vrei* [2]/, *noi tot plecăm.* [3]/ (CV - CV - PP)
- „**Dacă** *voi nu mă vreți* [1]/, *eu vă vreau.*” [2]/

7) conjuncțiile fără funcție sintactică **unde** și **când,** provenite din adverbe prin conversiune:
- *S-a purtat ca o idioată* [1]/, **când** *ar fi trebuit* [2]/ *să te adore.* [3]/
- *I-au scos rinichiul* [1]/, **unde** *i l-ar fi putut trata.* [2]/

8) locuțiunea conjuncțională **de unde** (= deși):

CV

- *Te-a mai și lovit* [1]/, **de unde** *ar fi trebuit* [2]/ *să nu-ți treacă pe dinainte.* [3]/

9) pronume (adjective pronominale) nehotărâte, compuse cu **ori-:**
- **Oricine** *ar veni* [1]/, *eu nu-i deschid ușa.* [2]/
- **Orice** *ne-ar da* [1]/, *nu le spunem secretul.* [2]/
- **Oricare** *ar fi* [1]/, *mie nu-mi convine.* [2]/

- **Oricâți** *ar avea* [1]/, *tot nu se satură.* [2]/
- **Oricâți** *bani ar avea* [1]/, *tot îi mai trebuie.* [2]/
- **Oricâte** *ar intra* [1]/, *tot mai vrea.* [2]/
- **Oricâte** *haine ar cumpăra* [1]/, *ea tot nu se satură.* [2]/

10) adverbe nehotărâte, compuse cu **ori-:**

- **Oriunde** *s-ar ascunde* [1]/, *eu tot îl găsesc.* [2]/
- **Oricând** *ar veni* [1]/, *eu tot nu-i deschid uşa.* [2]/
- **Oricum** *ar fi* [1]/, *eu tot o cumpăr.* [2]/
- **Oricum** *ne-ar ruga* [1]/, *tot nu-i spunem adresa.* [2]/
- **Oricât** *ar avea* [1]/, *tot nu-i ajunge.* [2]/

11) adverbele **cât, cum, unde, când** (precedate sau nu de semiadverbul **indiferent**), care, în exemplele următoare, sunt tot adverbe nehotărâte, precum cele compuse cu **ori-:**

- **Cât** *i-ai da* [1]/, *tot nu se satură.* [2]/
- **Cum** *l-ai ruga* [1]/, *tot nu rămâne.* [2]/
- *Nu se satură* [1]/, *indiferent* **cât** *i-ai da.* [2]/
- *Nu se duce* [1]/, *indiferent* **unde** *l-ai trimite.* [2]/

V. TOPICA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE CONCESIVE

➢ **CV** are topică liberă.

Când există o **CV** juxtapusă, topica e fixă:

CV PP CV CV PP

- *Nu mă primeşti* [1]/, *eu tot vin.* [2]/ • *Vrei* [1]/, *nu vrei* [2]/, *eu tot plec.* [3]/

➢ Când **CV** e exprimată prin verbul √**să fie,** regent al unei **SB** sau **PR,** topica e fixă:

CV SB PP

- *Fie* [1]/ *ce-o fi* [2]/, *eu tot plec.* [3]/

CV PR PP

- *Fie* [1]/ *cum o fi* [2]/, *eu tot o cumpăr.* [3]/

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE CONCESIVE

CV se separă prin virgulă, în orice context.

Când **CV** este exprimată prin verbul √**să fie,** eliptic de conjuncţia **să,** iar acest verb e regent al unei **SB** sau **PR, CV** nu se separă de acestea.

Ultimele exemple date mai sus, când ne-am referit la topica **CV,** ilustrează şi această situaţie.

➢ **CV** poate fi încadrată în regenta ei:

- *Pruncul* [1]/, **că** -*i prunc* [2]/, *şi tot mai tace.*[1]/
- *Mama* [1]/, **că** -*i mamă* [2]/, *şi tot nu ne înţelege.*[1]/
- *Iar el* [1]/, **cu toate că** *a luat bilet* [2]/, *a stat pe coridor.*[3]/

VII. OBSERVAŢII

CV se confundă cu **CM** şi **CDŢ** atunci când e introdusă prin locuţiunea conjuncţională **fără să.**

Disociaţi (fiind atenţi la virgulă şi la sensul frazei):

- *El a călătorit* [1]/ **fără să** *ia bilet.*[2]/ (CM)
- *El a călătorit* [1]/, **fără să** *ia bilet.*[2]/ (CV)
- **Fără să** *înveţi teorie* [1]/, *nu poţi rezolva teste-grilă.*[2]/ (CDŢ)

➢ Adverbele **când, unde, cum, cât,** însoţite de semiadverbul **indiferent,** nu alcătuiesc locuţiuni şi de aceea ele nu se încercuiesc în elementul de relaţie:

- *Nu mi-a spus secretul* [1]/, *indiferent* **cum** *l-aş fi rugat.*[2]/
- *Indiferent* **cât** *i-ar da* [1]/, *nu se satură.*[2]/
- *Îl vom găsi* [1]/, *indiferent* **unde** *s-ar ascunde.*[2]/

➢ **CV** se introduce şi prin pronumele nehotărâte **oricine, orice, oricâţi, oricâte** sau prin adjectivele nehotărâte corespunzătoare, dar, de cele mai multe ori, nu apar cu particula **ori-** :

- *Cine ar veni* [1]/, *să nu deschideţi uşa!* [2]/ (CV, PP)
- *Ce v-ar oferi* [1]/, *să nu primiţi!* [2]/
- *Câte haine ar avea* [1]/, *ea tot se plânge.*[2]/ (CV)

➢ Pronumele relative **cine, ce, care, câţi, cât,** însoţite de semiadverbul fără funcţie sintactică **indiferent,** nu alcătuiesc locuţiuni şi de aceea nu se încercuiesc în elementul de relaţie:

- *Nu-i spun* [1]/, *indiferent* **ce** *mi-ar da.*[2]/
- *Nu deschideţi* [1]/, *indiferent* **cine** *ar fi.*[2]/

➢ Ce sunt aceste îmbinări în propoziția pe care o introduc? Sunt **sb.**, **n.p.**, **c.d.** etc. **dezvoltate, parte de propoziție dezvoltată neanalizabilă.**

În fraza:

CV CV PP

- *Fie* [*că*] *vrei* [1]/, *fie* [*că*] *nu vrei* [2]/, *ea tot pleacă.* [3]/

fie..., fie sunt **conjuncții coordonatoare disjunctive** care leagă în raport de coordonare două **CV**; nu sunt verbe (predicate verbale).

➢ E posibil ca unele locuțiuni conjuncționale concesive specializate să fie dislocate; de aceea e nevoie să privim fraza ca atunci când ne aflăm pe „zebră" (la semafor):

CV PP

- [**Chiar**] *miliardele din bănci* [**dacă**] *i-ai da* [1]/, *tot nu se satură.* [2]/
- [**Şi**] *vorbe frumoase* [**de**] *i-ai spune* [1]/, *tot n-o sensibilizezi.* [2]/
- [**Nici**] *cadourile din magazine* [**de**] *i-ai oferi* [1]/, *tot nu spune adevărul.* [2]/

➢ **CV** are cele mai multe locuțiuni conjuncționale care sunt şi ***specializate***, adică sunt numai ale ei. Cum veți putea să le rețineți pentru a rezolva corect exercițiile şi testele? În felul următor: aşezați pe două coloane şi conjuncțiile simple, şi semiadverbele de mod, iar după aceea le alăturați şi vedeți **care de care ține,** în aşa fel încât să existe în limbă şi să fi auzit de ele:

Semiadverbe	**Conjuncții**	**Semiadverbe**	**Conjuncții**
şi	să de dacă	**nici**	să de dacă
chiar	să de dacă	**chit**	că de dacă
măcar	să că de dacă	**batăr**	că
şi chiar	dacă de	**nici chiar**	dacă de

➢ Când întâlniți un exercițiu în care se află o **CV** introdusă prin **cine, ce** etc. sau **unde, când** etc. neînsoțite de adverbul de mod fără funcție sintactică **indiferent,** să nu le luați ca ***pronume*** sau ca ***adverbe relative,*** ci să le intepretați ca ***pronume*** sau ca ***adverbe relative nehotărâte***:

- **Ce** *i-ai da* [1]/, *nu spune secretul.* [2]/ (= orice)
- **Cum** *l-ai ruga* [1]/, *tot nu-ți spune.* [2]/ (= oricum)
- **Câte** *i-ai oferi* [1]/, *tot nu e mulțumită.* [2]/ (= oricâte)

➢ Uneori, singura conjuncție specializată **CV, deși**, poate apărea într-o propoziție eliptică de predicat, într-o subordonată **CV:**

- (CV) **Deși** *bolnav* [1]/, (PP) *Radu s-a dus la ore.* [2]/ √ este

➢ **CV** vă mai oferă o surpriză, și anume poate fi introdusă prin adverbele de mod **oricum** sau **oricât** (de), într-o propoziție eliptică de predicat:

- (CV) **Oricum** [1]/, (PP) *ele tot vor cumpăra cărțile.* [2]/
- (CV) **Oricât** *de scumpe* [1]/, *tot le voi cumpăra.* [2]/

➢ Ultima surpriză este aceea a **CV** juxtapuse, eliptice de element de relație:

- (CV) *Vrei* [1]/, (CV) *nu vrei* [2]/, (PP) *el tot va pleca.* [3]/
- (CV) *O ajut* [1]/, (CV) *n-o ajut* [2]/, (PP) *tot nemulțumită este.* [3]/

După cum ați văzut, **CV** este subordonata cu cele mai multe elemente introductive, dar, dacă într-un anumit segment al frazei nu „simțiți” că este vorba de o **concesie** sau – mai grav – nu știți ce înseamnă „a face o concesie”, atunci nu veți alege soluția corectă.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV

I. DEFINIȚIE

Complementul circumstanțial consecutiv (c.c.cns.) este partea secundară de propoziție care arată rezultatul sau urmarea unei acțiuni ori însuşiri exprimate de elementul regent.

Răspunde la întrebările:
- **ce urmare are faptul că?**
  - *Corina învăța* **până la epuizare.**
- **care e urmarea faptului că?**
  - *Cosmin a învățat* **de neimaginat.**

II. FELURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV

Complementul circumstanțial consecutiv poate fi:

1) **simplu:**
- *Copiii mei se înțeleg* **de minune.**

2) **multiplu:**
- *Ei se înțeleg* **de minune şi de nespus.**

3) **dezvoltat:**
- *Ei se înțeleg* **de mai mare dragul.**

4) **complet:**
- *El e prea bătrân* **pentru a deveni medic.**

c.c.cns. complet

5) **incomplet:**

PR

- *El e prea bătrân* **pentru a deveni** [1]/ *ce* *şi-a dorit*. [2]/

c.c.cns. incomplet

III. CAZURILE COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV

Complementul consecutiv ***stă numai în cazul Ac.***

- *Copiii mei au învăţat* **până la epuizare.**

IV. DEZVOLTARE ≠ CONTRAGERE

Complementul circumstanţial consecutiv se dezvoltă în propoziţie circumstanţială consecutivă, iar circumstanţiala consecutivă se contrage în complement circumstanţial consecutiv:

- *El e prea bătrân* **pentru a urca muntele.**
- *El e prea bătrân* [1]/ **ca să** *urce muntele*. [2]/

- *Dan şi Radu n-au învăţat suficient* [1]/ **ca să** *reuşească*. [2]/
- *Dan şi Radu n-au învăţat suficient* **pentru a reuşi.**

V. ELEMENTUL REGENT AL COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV

Complementul circumstanţial consecutiv are ca element regent:

1) un verb predicativ sau o locuţiune verbală predicativă:

- *Horia şi Andrei* **s-au îngrăşat** *de minune*.
- *Părinţii lor* **au depus eforturi** *până la epuizare*.
- *Ei* **se înţeleg** *de neînchipuit*. • **Au râs** *până la lacrimi*.
- *Există oameni* [1]/ *care* **au sărăcit** *de moarte*. [2]/

2) un adjectiv sau un participiu adjectival:

- *Persoana era prea* **importantă** *spre a nu fi luată în seamă*.
- *Eram* **emoţionaţi** *până la lacrimi*.

3) un adverb:

- *Calul fugea* **prea repede** *spre a fi ajuns din urmă*.
- *Nu ştie* **suficient** *spre a reuşi*.

VI. PRIN CE SE EXPRIMĂ COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV?

Se exprimă prin:

1) substantive în **Ac.** precedate de prepoziţii:

- *Ei au învăţat* **până la epuizare.** • *Toţi au reuşit* **spre mirarea** *unora.*
- *Au răspuns bine* **spre bucuria** *tuturor.*

2) verbe la modul infinitiv:

- *E prea bătrân* **pentru a urca** *muntele.*
- *E prea serios* **pentru a nu ajunge om.**

3) verbe la modul gerunziu:

- *Cei doi lideri s-au tot întâlnit*, **ajungând** [1]/ *să se înţeleagă* . [2]/
- *A ţinut o dietă drastică*, **reuşind** [1]/ *să dea jos câteva kilograme.* [2]/

4) locuţiuni adverbiale:

- *Copiii mei se înţeleg* **de mai mare dragul.**
- *Ea s-a îngrăşat* **de nespus.** • *A reprodus totul* **de neimaginat.**
- *A răspuns* **de mirare.** • *Ei se iubesc* **de minune.**

VII. TOPICA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV

Complementul circumstanţial consecutiv are topică fixă „absolută", stând totdeauna după elementul regent:

- *Liderii s-au întâlnit des*, **ajungând** *la o convenţie* .
- *A câştigat premiul I* **spre bucuria** *tuturor.*

VIII. PUNCTUAŢIA COMPLEMENTULUI CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV

Complementul consecutiv nu se separă prin virgulă de elementul regent, decât dacă este exprimat prin gerunziu sau apare după o intercalare:

PPInc.

- *El e prea bătrân* [1]/, *bineînţeles* [2]/, **spre a urca** *muntele.* [1]/

CMInc

- *Ei se înţeleg* [1]/, *cum era de aşteptat* [2]/, **de minune.** [1]/

IX. OBSERVAŢII

Există în *Gramatica limbii române* – şi în *Morfologie*, şi în *Sintaxă* – fapte de limbă extrem de „sărace". Unul dintre acestea este **c.c.cns.**, care se construieşte numai cu cazul Ac. şi numai cu substantive abstracte (şi acestea, foarte puţine). De la verb, acceptă numai infinitivul şi gerunziul.

Dar, pentru că şi aici funcţionează „legea compensaţiei", subordonata corespunzătoare – **CNS** – este mult mai prolifică, având şi cele mai multe elemente corelative (dintre toate celelalte subordonate), pe care, de pe acum, vă sugerez să le reţineţi cu cea mai mare atenţie.

O altă recomandare ar fi aceea ca niciodată să nu confundaţi consecinţa cu scopul, aşa cum – cu altă ocazie – vă sugeram să nu confundaţi *cauza* cu *efectul* ori să ştiţi ce înseamnă să faci o *concesie*.

✍ Toate aceste rigori depind de modul în care voi reuşiţi să „simţiţi" *Gramatica* limbii voastre materne, pentru că varianta corectă, literară va fi numai aceea pe care aţi gândit-o şi *ştiinţific*, şi *logic*, şi *semantic*, în acelaşi timp.

Parafrazându-l pe M. Eminescu – „Împăratul Limbii Române" –, care căuta „cuvântul ce exprimă adevărul", vă invit, dragii mei elevi, să căutaţi soluţia corectă, din toate punctele de vedere, pentru a fi mândri de reuşita voastră la clasă şi la examene.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

I. DEFINIȚIE

Propoziția circumstanțială consecutivă (CNS) este subordonata care joacă rol de **c.c.cns.** pentru un element regent din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările:

- **care e urmarea faptului că?**
  - *Viața e așa de grea* [1]/, **că** *nu poate fi trăită de unul singur.* [2]/
- **ce urmare are faptul că?**
  - *Au citit atât de mult* [1]/, **încât** *n-au mai văzut literele.* [2]/

II. CONTRAGERE ≠ DEZVOLTARE

CNS se contrage în **c.c.cns.**, iar **c.c.cns.** se dezvoltă în **CNS.**

- *Vorbea destul de tare* [1]/, **încât** *să fie auzit.* [2]/
- *Vorbea destul de tare* **spre a fi auzit.**

- *E prea isteț* **spre a nu pricepe.**
- *E prea isteț* [1]/ **ca să** *nu priceapă.* [2]/

III. ELEMENTUL REGENT AL PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE CONSECUTIVE

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă are ca element regent:

1) un verb predicativ sau o locuțiune verbală, la orice diateză:

- **S-a schimbat** [1]/, *că nu-l mai recunosc.* [2]/
- **A învățat** [1]/, *încât visează materia.* [2]/

- *Deodată*, **a luat-o la fugă** [1]/, *de* *ne-am mirat cu toții.* [2]/

2) un adjectiv sau participiu adjectival:
- *E* **fioros** [1]/ *de* *nu știu* [2]/ *de ce* *e în stare.* [3]/
- *Copilul* **e prea deștept** [1]/ *ca să* *nu priceapă.* [2]/
- **Impresionată** [1]/, *încât* *lăcrima* [2]/, *învățătoarea a ieșit din clasă.* [1]/

3) un adverb:
- *Vorbea* **tare** [1]/, *încât* *ne asurzise pe toți.* [2]/
- *Nu alergase* **îndeajuns** [1]/ *ca să*-*l poată prinde.* [2]/
- *Nu înțelesese* **suficient** [1]/ *ca să* *poată reproduce.* [2]/

IV. PRIN CE SE INTRODUCE PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ?

Se introduce prin:

1) conjuncția compusă specializată **încât:**
- *E așa de fraged* [1]/, **încât** *ne e teamă* [2]/ *să* *nu se frângă.* [3]/
- *S-a făcut așa de pașnic* [1]/, **încât** *nu pot crede.* [2]/

2) locuțiunile conjuncționale **pentru ca să, așa că, astfel încât, astfel că:**
- *N-a învățat destul* [1]/, **așa că** *să reușească.* [2]/
- *E prea bătrân* [1]/ **pentru ca să** *urce muntele.* [2]/
- *N-a știut destulă teorie* [1]/, **astfel încât** *să rezolve grilele corect.* [2]/

3) conjuncțiile **că, să, de:**
- *S-a schimbat atât de mult* [1]/, **că** *nu-l mai recunosc.* [2]/
- *S-a făcut frumoasă* [1]/, **de** *n-o mai recunoști.* [2]/
- *S-a îngrășat așa de mult* [1]/, **să** *nu-l mai recunoști.* [2]/

V. TOPICA PROPOZIȚIEI CIRCUMSTANȚIALE CONSECUTIVE

CNS are topică fixă „absolută”, stând totdeauna după elementul regent din propoziția regentă:
- *Nu e destul de bun* [1]/, *încât* *să fie promovat.* [2]/

• *Corina e prea bună* [1]/, *ca să nu fie apreciată* . [2]/
• *Cosmin este suficient de pregătit* [1]/, *încât să reuşească.* [2]/

VI. PUNCTUAŢIA PROPOZIŢIEI CIRCUMSTANŢIALE CONSECUTIVE

CNS se separă totdeauna când este introdusă prin conjuncţia **încât** sau atunci când are ***corelativ adverbial*** în regentă, pentru că **totdeauna corelativul motivează virgula**:

• *Nepoţii noştri sunt* **aşa de** *scumpi* [1]/, *încât îţi vine* [2]/ *să-i mănânci.* [3]/
• *El nu s-a pregătit* **suficient** [1]/, *aşa că să poată reuşi.* [2]/

➢ **CNS** introdusă prin **că, să, de,** chiar şi fără corelativ în regentă, tot nu se separă:

• *S-a îngrăşat* [1]/ *de ne-a speriat.* [2]/
• *A slăbit* [1]/ *că n-o mai recunoşti.* [2]/

VII. OBSERVAŢII

➢ **CNS** se confundă cu propoziţiile principale coordonate conclusiv, deoarece **aşa că** are două valori:

PP PP PP PP
• *A citit* [1]/, *a scris* [2]/, *a învăţat* [3]/, *aşa că va şti de nota zece.* [4]/
locuţ. coord. concluzivă

PP CNS
• *N-a citit suficient* [1]/, *aşa că să priceapă.* [2]/
locuţ. subord. CNS

➢ **CNS** se confundă cu **CS** din cauza conjuncţiilor şi a locuţiunilor conjuncţionale: **să, ca să, ca... să, pentru ca să, pentru ca... să,** dar una este ***consecinţa,*** şi alta e ***scopul***:

Disociaţi:

CS
• *El a învăţat* [1]/ *să ia zece.* [2]/

CNS
• *El n-a învăţat* **suficient**[1]/, *să ia zece.* [2]/

- *Ea s-a pregătit* [1]/ *ca să ia concursul.* [2]/
- *Ea nu s-a pregătit* **destul**[1]/, *ca să ia concursul.* [2]/

- *Ei s-au străduit* [1]/ *pentru ca să ia olimpiada.* [2]/
- *Ei nu s-au străduit* **îndeajuns**[1]/, *pentru ca să ia olimpiada.* [2]/

➢ **CNS** se poate confunda cu **CT,** dar virgula le diferențiază.

Disociați:

PP CT
- *A tot citit scrisoarea*[1]/ *până ce nu se mai vedeau literele.* [2]/

PP CNS
- *A tot citit scrisoarea*[1]/, *până ce nu se mai vedeau literele.* [2]/

➢ **CNS** se poate confunda cu **CMC** prin elementul **decât să,** dar virgula le diferențiază:

CNS
- *Era cu mult mai deștept* [1]/, *decât să nu înțeleagă.* [2]/

➢ **CNS** este subordonata care are cele mai multe **corelative** în regentă, exprimate prin:

1) adverbe:
- *E* **prea** *bătrân* [1]/, *ca să urce muntele.* [2]/
- *N-a udat* **suficient**[1]/, *ca plantele să răsară.* [2]/
- *Nu știe* **îndeajuns**[1]/, *ca să obțină o notă mare.* [2]/
- *Copilul n-a mâncat* **destul**[1]/, *ca să nu mai plângă.* [2]/
- *Ele nu s-au purtat* **altfel**[1]/, *ca nimeni să nu le reproșeze ceva.* [2]/
- *Maria a slăbit* **așa de** *mult*[1]/, *încât n-o mai recunosc.* [2]/
- *Ei s-au purtat* **atât de** *bine*[1]/, *încât nu ne mai venea a pleca.* [2]/

2) locuțiuni adverbiale:
- *Relațiile internaționale s-au degradat* **în așa fel**[1]/, *încât nu mai e de trăit.* [2]/
- *Damian se poartă* **în așa chip**[1]/, *că n-am ce-i reproșa.* [2]/
- *S-a purtat* **într-un asemenea fel** [1]/, *că n-am cuvinte.* [2]/

- *Mi-a răspuns* **într-un asemenea chip**[1]/, *că nu știu* [2]/ *ce să cred.* [3]/
- *M-a torturat* **până-ntr-atâta**[1]/, *că n-am mai fost în stare de nimic.* [2]/
- *Ei ne-au ajutat* **până-ntr-acolo**[1]/, *că n-o să le putem mulțumi toată viața.* [2]/
- *O să țin secretul* **într-atât**[1]/, *încât o să-l uit și eu.* [2]/
- *Te vom ajuta* **în așa grad** [1]/, *că nu-ți vine a crede.* [2]/

3) pronume nehotărâte:
- *La examen, s-au prezentat* **atâția**[1]/, *că nu le mai știm numărul.* [2]/
- *Se zvoneau* **atâtea**[1]/, *că nu știi* [2]/ *ce să mai crezi.* [3]/
- *Reușiseră* **atâți**[1]/, *încât n-o să aibă unde sta în bănci.* [2]/

4) adjective:
- *N-are* **destul** *timp*[1]/, *ca să se mai pregătească.* [2]/
- *N-a învățat* **destulă** *carte*[1]/, *așa ca să poată reuși.* [2]/

✍ **CNS** se confundă cu **CS** de către cei care nu diferențiază **consecința, urmarea** față de **scop.** De aceea am insistat asupra ideii că **gramatica se cere intuită,** deoarece aici suntem în „zona" circumstanțialelor, unde primordiale sunt **întrebarea** și **elementul introductiv,** comparativ cu necircumstanțialele, unde ne ajută, în primul rând, **elementul regent, întrebarea** și **proba.**

Disociați:

PP CS
- *S-a dus la București*[1]/ *ca să ia bilet de avion.* [2]/ (cu ce scop?)

PP CNS
- *N-a avut atâția bani*[1]/, *ca să ia bilet de avion.* [2]/ (ce urmare are faptul că?)

Ca o curiozitate, vă spun că subordonata cu cele mai puține corelative este **CDȚ**, iar **CNS** are cele mai multe corelative, care – paradoxal – nu sunt numai adverbe și locuțiuni adverbiale, ci și pronume sau adjective.

Ca să le aveți pe toate corelativele subordonatelor circumstanțiale la un loc, vi le prezint în capitolul care urmează.

CORELAREA ŞI RELUAREA SUBORDONATELOR

I. CORELATIVELE SUBORDONATELOR CIRCUMSTANŢIALE

Acest fenomen gramatical se petrece numai atunci când există o **subordonată circumstanţială.** Aceste corelative apar în propoziţia regentă cu aceeaşi funcţie pe care o au, în frază, subordonatele respective şi totdeauna motivează prezenţa virgulei care desparte subordonata:

PP CL
- **De acolo** *vom lua medicamentul* [1]/, *de unde* *ne-aţi spus*. [2]/
  c.c.l.

PP CZ
- **De aceea** *n-a venit* [1]/, *pentru că* *n-a avut timp*. [2]/
  c.c.cz.

Nu toţi elevii şi studenţii ştiu că aceste corelative exprimate prin adverbe, locuţiuni adverbiale, adjective sau pronume (adjective) nehotărâte apar rareori, în mod evident, cu acest rol, adică nu trebuie neapărat să existe undeva, în frază, o subordonată corespunzătoare părţii de propoziţie respective.

➢ Părţile de vorbire enumerate mai sus pot apărea, cu funcţiile lor, în oricare altă propoziţie subordonată şi chiar într-o PP:

PP PP
- *El s-a tratat* [1]/, *şi* **cu toate acestea** *nu se simte bine*. [2]/
  c.c.cv.

PP PP
- *Scrisoarea n-a ajuns* [1]/, *şi* **de aceea** *sunt îngrijorată*. [2]/
  c.c.cz.

În cele două fraze din pagina anterioară, nu există nici o **CV** ori **CZ** cu element de legătură eliptic, ci, pur şi simplu, $\mathbf{P_1}$ este **PP,** nu **CV** sau **CZ** fără √deşi ori √deoarece.

Exemplele de acest fel sunt extrem de frecvente, iar un elev neavizat, care susține un examen, pierde puncte prețioase luând $\mathbf{P_1}$ drept o **CV** sau o **CZ** eliptică de elementul introductiv.

Topica acestor corelative este:
1) ***liberă*****: CL, CT, CM, CMM, CZ, CS, CV, CDȚ;**
2) ***fixă*****: CNS, CMM** (*de ce..., de ce ...*), **CMC** (*decât*).

Exemple de corelative şi subordonatele corespunzătoare, cu obligativitatea apariției *virgulei:*

CIRCUMSTANȚIALA DE LOC

adverbe

- **Acolo** *vei sta* [1]/, *unde* *e mai bine*.[2]/
- **De acolo** *iei pâine* [1]/, *de unde* *ți-am spus*.[2]/
- **Până acolo** *va merge* [1]/, *până unde* *a plătit*.[2]/

CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP

adverbe (± prepoziție)

- **Atunci** *va şti* [1]/, *când* *va învăța*.[2]/
- **De atunci** *are febră* [1]/, *de când* *a fost la circ*.[2]/
- **Până atunci** *va sta* [1]/, *până când* *va fi nevoie*.[2]/
- **Atât** *a stat* [1]/, *cât* *a fost nevoie*.[2]/
- *Cum* *îl văzu* [1]/, **îndată** *îl certă*.[2]/
  imediat
- *Cum* *îl văzu* [1]/, **cum** *se luă după el*.[2]/

locuțiuni adverbiale

- *Cum* *îl văzu* [1]/, **de îndată** *se luă după el*.[2]/
  pe loc
- *De câte ori* *i-am spus* [1]/, **de atâtea ori** *m-a refuzat*.[2]/
- *Ori de câte ori*

CIRCUMSTANȚIALA DE MOD

adverbe

- **Aşa** *o să rezolve* [1]/, *cum* *i s-a spus.*[2]/
- **Astfel** *i-a spus* [1]/, *cum* *l-am învățat.*[2]/
- **Atât** *a învățat* [1]/, *cât* *a putut.*[2]/

CIRCUMSTANȚIALA DE MOD DE MĂSURĂ

locuțiuni adverbiale

- *Cu cât* *vei învăța* [1]/, **cu atât** *vei şti.*[2]/
- *Pe cât* *suntem de bătrâni* [1]/, **pe atât** *devenim inocenți.*[2]/
- *De ce* *citim* [1]/, **de aceea** *ştim mai multe.*[2]/
- *De ce* *plânge* [1]/, **de-aia** *se linişteşte.*[2]/
- *De ce* *învăț* [1]/, **de ce** *ştiu mai multe.*[2]/

CIRCUMSTANȚIALA CAUZALĂ

locuțiuni adverbiale

- **De aceea** *n-a ştiut* [1]/, *pentru că* *n-a învățat.*[2]/
- **De-aia** *a luat 10* [1]/, *deoarece* *a învățat.*[2]/
- **De-asta** *nu vine* [1]/, *că* *n-are timp.*[2]/
- **Pentru asta** *a luat 10* [1]/, *pentru că* *a răspuns perfect.*[2]/
- **Pentru aia** *te-ai supărat* [1]/, *că* *nu-ți spun secretul*? [2]/
- **Pentru aceasta** *vei reuşi* [1]/, *deoarece* *înveți „şi-n rugăciune”.*[2]/

CIRCUMSTANȚIALA CAUZALĂ ARGUMENTATIVĂ

Adverbe (**de ce = pron. rel. + de**)

- **Cum** *să nu reuşiți* [1]/, *dacă* *veți şti atâta carte.*[2]/
- **De ce** *să nu iei 10* [1]/, *de vreme ce* *ai învățat totul.*[2]/
- **Unde** *să se ducă* [1]/, *din moment ce* *n-are 1 leu.*[2]/
- **Apoi** *cum să reuşeşti* [1]/, *odată ce* *n-ai deschis cartea.*[2]/
- **Atunci** *cum să afli* [1]/, *câtă vreme* *numai tu vorbeşti.*[2]/

CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP

locuțiuni adverbiale:

- **De aceea** *a învățat* [1]/, *ca să* *știe totul.* [2]/
- **De aceea** *a sunat* [1]/, *ca să-mi ridice tensiunea.* [2]/
- **De-aia**
- **De-asta**
- **Pentru aceea**
- **Pentru aia**
- **Pentru aceasta**
- **Pentru asta**
- **Dintr-adins**
- **Într-adins**

adverbe:

- **Dinadins** *i-a spus* [1]/, *ca să-l potolească.* [2]/
- **Înadins** *i-a spus* [1]/, *ca să-l enerveze.* [2]/
- **Anume**
- **Expres**
- **Intenționat**

pron. ce + prep. de:

- **De ce** *ați venit* [1]/, *ca să* *ne ajutați*? [2]/ (scopul unui efect pozitiv)
- **De ce** *ați venit* [1]/, *ca să* *ne certați*? [2]/ (scopul unui efect negativ)

CIRCUMSTANȚIALA CONDIȚIONALĂ

adv.:

- **Atunci** *ar lua la facultate* [1]/, *dacă* *ar învăța zilnic.* [2]/
- *Dacă* *n-ar fi știut* [1]/, **apoi** *n-ar fi rezolvat grilele.* [2]/

CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ

adv.:

- *Deşi* *s-a tratat* [1]/, **tot** *nu se simte bine.* [2]/
- *Cu toate că* **..., totuşi...**

locuț. adv.:

- *Deşi* *l-au anunțat* [1]/, **cu toate acestea** *n-a venit.* [2]/
  cu toate astea

CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ

adverbe

- *Era* **așa de** *obosit* [1]/, *încât* *nu mai vedea literele.* [2]/
- *Este* **atât de** *bun* [1]/, *încât* *n-am cuvinte.* [2]/
- *El nu s-a pregătit* **astfel**[1]/, *ca să știe totul.* [2]/
- *Ea n-a învățat* **suficient**[1]/, *așa că* *să poată reuși.* [2]/
- *N-a citit* **îndeajuns**[1]/, *așa că* *să rețină totul.* [2]/
- *Era* **prea** *bătrân* [1]/, *ca să urce muntele.* [2]/
- **Atât** *s-a bucurat* [1]/, *că* *a aflat toată lumea.* [2]/

locuțiuni adverbiale

- **În așa fel** *era* **de** *ipocrit* [1]/, *că* *n-avea un prieten.* [2]/
- **În așa chip** *mințea* [1]/, *că* *o credeau toți.* [2]/
- **Într-asemenea fel** *îmbătrânise* [1]/, *că* *se ridase toată.* [2]/
- **Într-un asemenea chip** *se ridase* [1]/, *că* *ți-era frică de ea.* [2]/
- *Mințea* **până-ntr-atâta** [1]/, *că* *și ea credea.* [2]/
- *Bârfea* **până-ntr-acolo** [1]/, *că* *te făcea din om neom.* [2]/
- **Într-atât** *era* **de** *credincioasă* [1]/, *că* *toate îi mergeau bine.* [2]/
- **În asemenea măsură** *țin la copii* [1]/, *încât* *n-am cuvinte.* [2]/
- **În așa grad** *se devotase*[1]/, *încât* *uitase de ea de tot.* [2]/

pron. nehot.

- **Atâta** *a mâncat* [1]/, *de* *nu mai rămăsese niciuna în coș.* [2]/
- **Atâția** *au venit* [1]/, *încât* *nu mai încăpeam în casă.* [2]/
- **Atâtea** *le-a povestit* [1]/, *că* *nu mai plecau.* [2]/

adjective

- **Așa** *probleme avea* [1]/, *că* *n-o mai credea nimeni.* [2]/
- **Asemenea** *sunete emitea* [1]/, *că* *ne și enerva.* [2]/
- **Astfel de** *vorbe i-a spus* [1]/, *că* *l-a pus pe gânduri.* [2]/
- *N-a învățat* **destulă** *carte* [1]/, *așa că* *să poată reuși.* [2]/

➢ Privind cu atenție aceste **corelative,** veți constata că ele au rol de ***parte de propoziție secundară, corespunzătoare subordonatei*** pe care o corelează, adică un adverb de scop e corelativul unei **CS,** o locuțiune

adverbială **cns.** este corelativul unei **CNS** ş.a.m.d., fiind ele înseşi **c.c.s.** sau **c.c.cns.**

Dacă recitiţi paragrafele privind punctuaţia, din capitolele consacrate sintaxei propoziţiei şi frazei, veţi vedea că, în gramatică, aşa cum am mai spus, e posibil orice, numai că aici totul are o motivaţie logică şi de aceea, de exemplu, se poate separa **CL** de regenta ei când se află imediat după aceasta, deoarece are un corelativ ş.a.m.d.

Într-un cuvânt, **corelativul motivează prezenţa virgulei** într-o postură în care – dacă nu apărea corelativul – virgula nu era permisă:

Disociaţi:

CL
- *A plecat* [1]/ *unde* *l-ai trimis.* [2]/

CL
- **Acolo** *a plecat* [1]/, *unde* *l-ai trimis.* [2]/

II. RELUAREA SUBORDONATELOR NECIRCUMSTANŢIALE

Elevii se vor întreba în mod firesc: dacă subordonatelor circumstanţiale le corespund uneori în regentă anumite părţi de vorbire, ce se întâmplă în cazul **subordonatelor necircumstanţiale?**

Plecând de la ideea că, în gramatică, există un echilibru aproape perfect, vom prezenta un fenomen aproape similar, dar, în acest caz, în loc de *corelare* vorbim de *reluare*, iar instrumentele **reluării subordonatei** necircumstanţiale nu mai sunt *adverbe sau locuţiuni adverbiale,* ci *pronume demonstrative* şi, uneori, adjective demonstrative / pronume nehotărâte.

SUBIECTIVA

SB PP
- *Cine* *munceşte mult* [1]/, **acela** *va reuşi în viaţă.*[2]/
- *Să scrii* [1]/, *să citeşti* [2]/, *să dai teste* [3]/, **acestea** *concură spre reuşită.*[4]/
- *Dacă uzi* [1]/, *dacă sapi* [2]/, *dacă plivești* [3]/, **totul** *ajută recolta.*[4]/

- Când *ești bun* [1]/, când *ești generos* [2]/, când *ești credincios* [3]/, **orice** *te onorează.*[4]/

PREDICATIVA

PR PP

- *Ce* *și-a dorit* [1]/, **aceea** *a devenit.*[2]/
- *Ce* *părea* [1]/, **aceea** *era, de fapt* [2]/, *nu juca teatru.*[3]/

COMPLETIVA DIRECTĂ

CD PP

- *Pe cine* *ai întrebat tu* [1]/, **pe acela** *l-am întrebat și eu.*[2]/
- *Pe cine* *aștepți tu* [1]/, **pe aceia** *îi aștept și eu.*[2]/
- *Ce*-*ai mâncat tu* [1]/, **aia** *a mâncat și el.*[2]/
- *Ce*-*ai văzut tu* [1]/, **asta** *au văzut și ei.*[2]/
- *Dacă* *te-am certat* [1]/, *am făcut*-**o** [2]/ *că* *țin la tine.*[3]/
- *Că* *e o generoasă* [1]/ **o** *știe toată lumea.*[2]/

COMPLETIVA INDIRECTĂ

CI PP

- *Cui* *i-ai telefonat* [1]/, **aceluia** *să-i ceri relații.*[2]/
- *Cui* *nu-i intră-n cap* [1]/, **aceleia** *să-i explici.*[2]/
- *Pe cine* *te bazezi tu* [1]/, **pe acela** *ne bazăm și noi.*[2]/
- *Pe ce* *te axezi tu* [1]/, **pe aceea** *ne axăm și noi.*[2]/
- *La cine* *te gândești tu* [1]/, **la aceia** *ne gândim și noi.*[2]/
- *În cine* *te încrezi tu* [1]/, **în aceea** *se încrede și ea.*[2]/

COMPLETIVA DE AGENT

CA PP

- *De către cine* *a fost operat* [1]/, **de acela** *va fi și tratat.*[2]/
- *De cine* *a fost așteptat* [1]/, **de aceia** *a fost și cazat la hotel.* [2]/

➢ Într-un test-grilă pe care trebuie să-l rezolvați este posibil să vi se ceară să răspundeți la următoarea cerință:

„În care dintre variante există o **CI** reluată?”

a) ***El nu şi-a adus aminte ce i s-a spus.***

b) ***Ea se gândea la ce o va aştepta.***

c) ***Pe cine contezi tu, pe aceia contăm şi noi.***

Dacă veți fi atenți şi dacă, în prealabil, ați reținut ceea ce v-am explicat, veți alege soluția **c.**

Şi în cazul *reluării*, la fel ca în cazul *corelării subordonatelor*, **virgula** apare şi e motivată, deci se poate separa o **SB** de regenta ei, dacă e **SB** reluată:

SB

● *Cine* va munci [1]/, **acela** *va reuşi în viață.* [2]/

De aceea, repet: ca să ajungeți la performanță trebuie să ştiți teorie! Ca să ştiți teorie trebuie să învățați din această carte sau din altele! Ca să căpătați dexteritate şi să rezolvați corect orice subiect şi în timp util (deoarece timpul este cronometrat), trebuie să rețineți ***tiparele*** date de autori, ***modelele de limbă***, cu ajutorul cărora veți recunoaşte alte structuri. Dexteritatea se capătă numai exersând, lucrând zeci de exerciții şi teste. Pe unele dintre acestea, vi le recomandăm în bibliografia anexată.

Numai în acest fel veți atinge acel nivel de competență şi performanță mult dorite şi veți ajunge să rezolvați exerciții de limbă română cu cea mai mare plăcere, aşa cum mulți dintre voi rezolvă integrame.

Nu a fost intenția mea să vă ofer o *Gramatică esențială* a limbii române, ci una practică, încercând să vă prezint fapte de limbă tratate exhaustiv, structuri morfosintactice şi lexicale emblematice, tipare de limbă pe care v-am sugerat să le automatizați, adică să vi le întipăriți logic în memorie şi să apelați la ele ori de câte ori aveți nevoie.

Bibliografie selectivă
(după 1989)

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, **Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române,** ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, **Gramatica limbii române**, I-II, Editura Academiei Române, București, 2005.

Avram, Mioara, **Gramatica pentru toți**, ed. a II-a revizuită și adăugită, București, Editura Humanitas, 1998.

Badea, Gheorghe, **Gramatica pentru toți elevii,** Iași, Editura Moldova, 1996.

Boatcă, Silvestru; Chihană, Marcel; Mardare, Mircea, **Gramatica limbii române,** București, Editura Cartea Școlii, 1995.

Bodreagă, Adriana și Colectiv, **Examenul de capacitate, Îndrumar,** București, Editura Eficient, 1998.

Celea, Maria, **Culegere de fraze analizate sintactic,** București, **1994.**

Chircu Buftea, Adrian, **Limba română. Teste-grilă pentru examene,** Cluj-Napoca, Editura Hiparion, 2000.

Dănilă, Ioan, **Limba română. Algoritmii analizei gramaticale,** Bacău, Editura Egal, 2001.

Gal, Viorica, **Limba română. Teste-grilă pentru examene,** București, Editura Corint, 2001.

Gherghina, Dumitru, **Limba română în școală,** Craiova, Editura Didactică Nora, 1999.

Goga, Mircea, **Limba română. Morfologie, Sintaxă. Ghid de analiză,** Cluj-Napoca, Editura Dacia, ed. a II-a, 1998.

Goga, Mircea, **Teste de limba română pentru admiterea în licee şi facultăţi,** Cluj-Napoca, Editura Cartimpex, 1998.

Gruiţă, G., **Gramatica normativă. 77 de întrebări. 77 de răspunsuri,** Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1998, ediţia I, 1994.

Hristea, Theodor, **Limba română. Teste rezolvate,** Bucureşti, Editura Petrion, 1998.

Iancu, Marin; Olivoto, Rodica, **Teste de limba română,** Bucureşti, Editura Ulpia-Traiana, 1996.

Iliescu, Ada; Marinescu, Ileana; Petre, Elena; Şoşa, Elisabeta, **Limba română. Grile pentru concursul de admitere de la Facultatea de Drept,** Craiova, Editura Universitaria, 1999.

Iliescu, Ada; Şoşa, Elisabeta; Petre, Elena; Braeşter, Doina, **Limba română în 1200 de grile,** Editura Sitech, Craiova, 2002.

Iliescu, Ada, **Manual de limba română ca limbă străină (pentru studenţi străini, pentru vorbitorii străini, pentru românii de pretutindeni),** E. D. P., Bucureşti, 2002.

Iliescu, Ada; Bidu, Angela; Gângu, Silvia, **Limba şi literatura română în 600 de grile,** Editura Rotomat, Craiova, 2003.

Iliescu, Ada, **Gramatica aplicată a limbii române,** Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2003.

Iliescu, Ada, **Gramatica practică a limbii române pentru străini,** Editura Universitaria, Craiova, 2003.

Iliescu, Ada, **Fonetica deconspirată,** Editura Rotomat, Craiova, 2004.

Iliescu, Ada, **Limba română literară actuală,** Editura Universitaria, Craiova, 2004.

Ivănuş, Dumitru; Căpăţână, Cecilia, **Limba română. Grile,** Craiova, Editura Avrămeanca, 1997.

Ivănuş, Dumitru; Pitiriciu, Silvia, **Morfosintaxa limbii române,** vol. I şi II, Craiova, Editura Avrămeanca.

Ivănuş, Dumitru; Şoşa, Elisabeta; Ionilă, Florin; Marinescu, Ileana; Petre, Elena, **Limba română. Compendiu. Grile,** Craiova, Editura Avrămeanca, 1996.

Ivănuş, Dumitru; Toma, Ion, **Limba română pentru bacalaureat, admitere în licee şi facultăţi,** Editura Niculescu, 1995.

Ivănuş, Dumitru; Toma, Ion, **Panorama subiectelor de limba română (1986–1995),** Editura Niculescu, 1996.

Lăzărescu, Rodica, **Limba română. Teste rezolvate,** Bucureşti, Editura Niculescu, 1998, vol. I şi al II-lea.

Macarie, Augustin; Macarie, Dorina, **Gramatica limbii române pentru admitere,** Bucureşti, Editura Viitorul Românesc, 1992.

Nedelcuţ, Daniela, **Teste, texte, exerciţii pentru cultivarea limbii,** Craiova, Editura Edis, 1993.

Pană Dindelegan, Gabriela, **Admiterea în facultate. Teste de limba română,** Bucureşti, Editura Humanitas, 2000.

Stuparu, Ada, **Limba română în 1001 de grile,** Craiova, Editura Sibila, 1997.

Şoşa, Elisabeta; Marinescu, Ileana; Petre, Elena, **Grile. Teste. Rezolvări,** Craiova, Editura Sarmis, 1997.

Şuteu, Flora; Şoşa, Elisabeta, **Dicţionar ortografic al limbii române,** Bucureşti, Editura Vestala – Ed. Atos, 1993.

Toma, Ion; Ivănuş, Dumitru, **Limba română (enunţuri, texte, soluţii, rezolvări),** Editura Niculescu, 1996.

Lăzărescu, Rodica, **Limba română pentru bacalaureat şi admitere în învăţământul superior**, Editura Corint, Bucureşti, 2005

ABREVIERI

AA atributivă apozitivă
Ac. acuzativ
AC atributivă circumstanțială
act. activ
adj. adjectiv; adjectival(ă)
adv. adverb; adverbial(ă); adversativ(ă)
ag. agent
analiz. analizabil
ap. / apoz. apoziție; apozițional
AP apozitivă
art. articol; articulat(ă)
at. / atr. / a. atribut
AT atributivă
at. / atr. circ. izol. atribut circumstanțial izolat
at. subst. atribut substantival
c. complement
c.a. complement de agent
CA completivă de agent
cap. capitol
card. cardinal
c.c.cdț. complement circumstanțial condițional
c.c.cns. complement circumstanțial consecutiv
c.c.cv. complement circumstanțial concesiv
c.c.cz. complement circumstanțial cauzal
c. circ. complement circumstanțial
c.c.l. complement circumstanțial de loc
c.c.m. complement circumstanțial de mod
c.c.m.c. complement circumstanțial de mod comparativ
c.c.s. complement circumstanțial de scop
c.c.t. complement circumstanțial de timp
c.d. / c.dir. complement direct
CD completivă directă
CDȚ condițională
c.i. / c.ind. complement indirect
CI completivă indirectă
CL circumstanțială de loc
CM circumstanțială de mod
CMC circumstanțială de mod comparativă
CMInc. circumstanțială de mod incidentală
CMM circumstanțială de mod de măsură
CNS circumstanțială consecutivă
compar. comparativ
conj. / conjuncț. conjuncție; conjuncțională; conjunctiv
coord. coordonare; coordonatoare
cop. copulativ(ă)
CS circumstanțială de scop
CT circumstanțială de timp

CV circumstanțială concesivă
CZ circumstanțială cauzală
d. diateză
D. dativ
dem. demonstrativ
desin. desinență
dezv. dezvoltat(ă)
distrib. distributiv
elem.reg. element regent
encl. enclitic
e.p.s. element predicativ suplimentar
expr. expresie; exprimat
f. feminin
fac. facultativ(ă)
fcț. funcție
f.fcț. fără funcție
flex. flexiune; flexionar
fracț. fracționar
G. genitiv
gen. / genit. genitival
gram. / gr. gramatical
hot. hotărât
impers. impersonal
Inc. incidentă
incompl. / inc. incomplet
ind. indicativ
inf. infinitiv
interj. interjecție; interjecțional
interog. interogativ
intranz. intranzitiv
invar. invariabil
înt. întărire
juxt. juxtapunere
loc. / locuț. locuțiune
m. masculin
m.m.c.p. mai mult ca perfect
multipl. multiplicativ
n. neutru
N. nominativ
neanaliz. neanalizabil
neg. negativ
nehot. nehotărât
nom. nominal
n.p. nume predicativ
nr. număr
num. numeral
ord. ordinal
p. predicat
P_1, P_2,... propoziția 1, 2,...
part. participiu; participal
pas. pasiv(ă)
pers. personal; persoană
pi. plural
polit. politețe
pos. posesiv
p.n. predicat nominal
PP propoziție principală
PPInc. propoziție principală incidentă
PR predicativă
pref. prefix
prep. / prepoz. prepoziție; prepozițional(ă)
prez. prezent
pron. pronume (pronominal)
prop. propoziție
prov. provenit
PS predicativă suplimentară
p.-zis propriu-zis
p.v. predicat verbal
răd. rădăcină
refl. reflexiv
rel. relativ(ă); relație
sb. subiect
SB. subiectivă

sg. singular
sint. sintactic(ă)
subord. subordonare; subordonatoare
subst. substantiv; substantival(ă)
suf. sufix
t. de timp; temporal
tranz. tranzitiv
V. vocativ
val. valoare
var. variabil
vb. verb; verbal

Semne speciale

+ = „existent”
– = „inexistent”
/ = ambele variante sunt corecte şi libere
* = plasat înaintea unui cuvânt sau a unui enunţ, notează o formă greşită
∅ = desinenţa zero a adjectivelor m.n.sg. sau a verbelor, în conjugare
$\sqrt{}$ = marchează cuvântul / cuvintele care lipsesc dintr-un enunţ

Cuprins

PREPOZIȚIA

CONJUNCȚIA

INTERJECȚIA

SINTAXA

SUBIECTUL

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ

COMPLEMENTUL INDIRECT

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

COMPLEMENTUL DE AGENT

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DE AGENT

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR